

C:\Users\Plazma\Desktop\Knhy pdf\R\Remarque Erich Mario\Remarque, Erich Maria
- Rise snu, Gam.pdb

PDB Name: Remarque Erich Maria - Říše snů
Creator ID: REAd
PDB Type: TEXT
Version: 0
Unique ID Seed: 0
Creation Date: 10.1.1937
Modification Date: 10.1.1937
Last Backup Date: 1.1.1970
Modification Number: 0

Název: Říše snů, Gam
Autor: Erich Maria Remarque
Nakladatelství: Ikar, 2000

Památce Fritze Hörstemeiera a Lucile Dietrichové

I

Rozkvetlými zahradami vanul májový větřík. Převíslé šeříky na starých zdech vydávaly těžkou, sladkou vůni. Malíř Fritz Schramm pomalu kráčel starými uličkami malého města. Tu a tam se zastavil, to když jeho oko umělce upoutal malý arkýř nebo nějaký starý štít, který se až příliš snově vypínal na pozadí večerní oblohy. Ruka podvědomě sáhla po skicáři, a už byla kresba rychlými tahy lapena na papíře. Když se zastavil znovu, aby zachytil malou rozpadající se zahradní branku, zavrtěl s úsměvem hlavou, vytáhl hodinky a přidal pak do kroku. Ale vzápětí opět zvítězila uvolněnost. Však oni počkají, pomyslel si, večer je příliš krásný.

Před ním vcházely do večera milenecké páry.

Na všech těch tvářích ležel odraz marnivého dne a vyhlazoval všechny vrásky i rýhy, které do nich vryly bída, práce a život. Leccos z bolesti i minula se změnilo v prelud a sen. Vlahý večer svými laskavými rukama zakrýval hrany všedního dne i rány minulosti a pravil tichým hlasem: Je tu jaro! Podívej se na to jaro vedle sebe! A májový větřík vměl a šeptal: Nech toho přemýšlení -- nech toho dumání -- svět je krásný... krásný... A zamilovaní pak stiskli ruku, již drželi ve své, ještě pevněji a zahleděli se svému protějšku do očí.

Z dalekých modrých hor a ze zahrad plných šeříků přinášel květnový vítr nevýslovnou touhu po lásce.

Fritz Schramm se zasněně díval za vlašťovkami, které se štěbetáním kroužily v modři oblohy.

"Lu...", řekl pak s těžkým povzdechem. Ocitl se v minulosti a kráčel dál, aniž jaro vnímal. Cestou mezi kaštany se tak přiblížil k poněkud odlehlému domu.

Světlo už pohasínalo a na cesty se ukládalo modré stmívání. Fritz se zastavil a naslouchal. Odkudsi k němu doléhala melodie.

Teď ji dokázal rozeznat. Na pozadí temně stříbřitého klavírního doprovodu se nesl sladký hlas a večerní vítr vše odnášel ven ze zahrady. Teď už rozuměl i jednotlivým slovům.

Srdce mu vynechalo.

V uších se mu rozezněla stará píseň, hleděly na něj dávné obrazy a znovu se ozýval velice milovaný a ztracený hlas.

Byla to táž píseň, kterou mu tak často zpívala ona, ta nezvěstná, vzdálená -- mrtvá -- Lu...

Večerem se toužebně neslo:

Z mých mladých let, z mých mladých let

píseň mi opakuj.

Daleko svět, daleko svět,

jenž býval kdysi můj.

Pln dojetí a pohnut až do hloubi duše kráčel Fritz zahradní cestou a stoupal po schodech. Když došel ke dveřím hudebního pokoje, uvítal ho obraz plný takového půvabu, že se zastavil jak omámený.

Pokoj tonoucí v temné modři protkávalo stmívání. U klavíru hořely dvě silné svíce, jejichž svit se oslnivě třeptal na bílých klávesách, vnášel do místnosti něžně zlatavý nádech a vytvářel kolem světlých vlasů a jemného profilu dívky, sedící u klavíru, pohádkově snovou zář. Ruce volně spočívaly na klávesách. Jemně tvarovaná ústa stínil jakýsi měkký, až posmutnělý výraz, a mořsky modré oči vyjadřovaly mnoho touhy.

Fritz kráčel tiše dál po kobercích. Z jedné dveří vyšla paní domu.

"Konečně, pane Schramme," vítala ho zdrženlivým, srdečným hlasem. "Už jsme ani nedoufali, že přijdete."

"Jen mě pokárejte, milostivá paní," sklonil se Fritz k její ruce, "ale vinen je ten večer, ten kouzelný večer. Jenže..."

Pohledem zabloudil k hudebnímu pokoji.

"Ano, máme nového hosta. Má neteř se vrátila z penzionátu. Ale teď pojdte, paní komerční radová Friedheimová je už velice netrpělivá. Však ji sám slyšíte."

"Ach ano, ovšem..." Fritz si vyměnil s paní domu chápavý úsměv. A tu se již otevřely dveře a k Fritzovi přišuměla korpulentní dáma.

"Tak on přece jen přišel, ten náš maestro?" hlaholila a tiskla mu ruce. "Je to nezodpovědné, skutečně nezodpovědné, nechat své přátele takhle ve štychu," prohlížela si ho něžně ložňonem. "Vždyť my se na líčení té zaslíbené země Itálie,

které nám dlužíte, doslova třeseme!"

"Máte naprostou pravdu, milostivá paní," usmál se Fritz, "ale po cestě mě zdrželo pár zajímavých náčrtů. Taky jsem vám je přinesl."

"Opravdu? Ach, vy jste skutečný poklad -- ukažte! To je zajímavé."

S těmito slovy a kresbami v ruce vyplula napřed, zatímco druzí dva ji pomalu následovali.

"Pořád je stejně nadšená," poznamenal Fritz. "Ať je to impresionismus, expresionismus, hudba, literatura nebo malířství -- jí je to jedno, nadchne se pro všechno, co se nazývá umění."

"A ještě víc se vždy nadchne pro umělce," dodala paní domu. "Teď chce vyšlapat cestičku jednomu mladému básníkovi. Však ho taky znáte, je to mladý Wolfram..."

"Ten s rudou kravatou a volným veršem?"

"Nebudte tak kritický. Mládí chce být nápadné. Leckdo nedokáže své revoluční pocity vyjádřit jinak než rudou kravatou."

"Včera mě napadlo něco podobného, když jsem uviděl toho boдрého obuvníka Müllera. Je otcem pěti dětí, má velice energickou manželku, večer musí být do deseti doma, volí konzervativně a je spořádaný občan. Jednou, když jsem u něho objevil pár svazků Marxe a Lassalla, mi pověděl, že to četl v mládí. Kdoví, čím vším chtěl kdysi být! Ale život a charakter spořádaného občana, který zdědil po předcích, způsobil, že všechno dopadlo jinak, než si asi zamlada myslel. A vidíte -- je docela spokojený. Takže všechny jeho zaprášené sny mládí, všechny smělé plány a velké myšlenky se nakonec realizovaly jen v té rudé kravatě, kterou nosí v neděli."

Taková rudá kravata by člověka mohla naladit skoro až bolestinsky. A ostatně, milostivá paní, s námi je to snad jinak? Co zůstalo ze všeho...? Není to nakonec dost, když zbude aspoň ta rudá kravata? Nebývá toho často mnohem méně? Pramínek vlasů, vybledlý obrázek -- zmírající vzpomínka -- až se nakonec podobáme těm ostatním -- ach, raději na to nemyslet..."

"To bychom neměli, milý příteli," souhlasila tiše paní domu. "Zvláště ne v máji -- o májovém večeru."

"Právě tehle večer mi přinesl tak ponuré myšlenky. Není to podivné, že zrovna krása a štěstí vyvolávají v člověku největší smutek? Ale ještě něco ovlivnilo mou náladu v moll..."

Vtom ze salonu zaslechli hlas komerční radové jako hlásnou troubu: "Kde jen zůstal?"

"Tohle je vždycky nálada v C dur," usmála se hostitelka a vešla s Fritzem do salonu.

"No konečně!" zvolala komerční radová. "Člověk by vás už mohl při tomhle postávání v chodbě málem začal podezřívát."

"No no," usmála se paní domu a ukázala na svůj dosud bohatý účes. "Při těchhle šedinách?"

"Na to jsme přece jen příliš staří," dodal Fritz.

"Bože, to je kouzelné, vy -- a příliš starý," hýkala komerční radová. "Ve vašich osmatřiceti letech?"

"Nemocemi se stárne."

"Povídali -- to jsou jen řečičky. Dokud je srdce mladé, je mladý celý člověk! A teď už pojdte sem, díky mému zákroku vám tu nechali ještě šálek čaje!"

A přes zoufalé protesty naložila Fritzovi na talíř porci koláčů, jaká by nasýtila celý regiment.

Fritz něco málo pojedl, ale pak se rozhlédl. Coś mu chybělo. Tu se již otevřely dveře do hudebního pokoje a spolu s dívkou zavála do salonu i trocha vůně šefíku.

Paní domu dívku mateřsky objala kolem ramen. "Už ses dost nasnila, Elisabeth? Pan Schramm přece jen přišel..."

Fritz se zvedl a okouzleně si prohlížel půvabnou postavu. "Má neteř Elisabeth Heindorfová -- pan Schramm, náš milý přítel," představila je paní Heindorfová. Na Fritze pohlédl pár hluboce modrých očí a do ruky se mu vsunula útlá dlaň.

"Přicházím pozdě," řekl Fritz.

"To plně chápu -- když je takhle hezky, nechce se člověku vůbec mezi lidi."

"A přece přitom po lidech touží."

"Je to takové zvláštní -- touží po člověku, který vůbec neexistuje."

"Možná touží po lidskosti v člověku..."

"Po čemsi bezejmenném..."

"Naše nejlepší touha je vždycky bezejmenná..."

"To je ale bolestné..."

"Jen zpočátku -- později už to víme a naučíme se s tím žít. Život je zázrak, jenže bez kouzla."

"Ale kdepak!" Elisabethiny oči se rozzářily.

Fritze dojalo, že to řekla tak vroucně. Pomyslel na vlastní mládí, kdy mluvil také tak. Zmocnilo se ho horoucí přání, aby se v tomto krásném stvoření víra v zázraky nezlomila.

"Věříte na zázrak v životě, milostivá slečno?"

"Ano, věřím!"

"Tak si tu víru uchovejte! Přese všechno! To je to správné!"

"Nechcete se posadit?"

Přitáhl židli a dívka si sedla.

"Vy na zázrak nevěříte, pane Schramme?"

Fritz se na ni chvíli mlčky díval a pak řekl pevně a jasně: "Ale ano!"

Paní Heindorfová přivolala sluhu, a ten přinesl na podnose cigarety, doutníky a likér. "Kouření je dovoleno, pane Schramme," obrátila se pak k Fritzovi.

"To je má slabá stránka," přiznal Fritz a vzal si nabízenou cigaretu.

"Přineste mi také, Paule," ozvala se komerční radová.

"Doutník...", pošeptal Fritz sluhovi. Ten se zašklebil a předložil radové krabičku tmavých havan.

"Nechtěl byste mi přinést raději dýmku?" namítla podrážděně.

Když si všimla směřujícího se Fritze, pochopila souvislost a zahrozila mu.

"Vy taky kouříte?" zeptal se Fritz Elisabeth.

"Ne, mně se to u žen nelíbí."

"Máte pravdu. Ne každá žena smí kouřit, a vy rozhodně nesmíte!"

"Co to říká?" vykřikla radová, která se domnívala, že opět žertují na její účet.

"Hovořili jsme o kouření u žen..."

"Nu, vy jako umělec v tomhle snad nebudete úzkoprsý."

"Ne -- jenže já to posuzuju z uměleckého hlediska."

"Jak to?"

"Ono je totiž kouření a kouření."

"Ale vždycky se člověku vypouští před oči modrý kouř -- věší se mu bulíky na nos," usmála se domácí paní.

Komerční radová se zasmála: "Proto taky muži tolik kouří, že, pane Schramme?"

"Jistě. Kouření je u muže potřebou, u ženy koketerií!"

"Myslíte si snad, že nám cigareta nechutná? Že pro to nemáme ten správný cit?"

"Asi ano. Ale čemu všemu žena nedokáže přivyknout i odvyknout, když věří, že jí to buď sluší, nebo nesluší."

"Takže mně kouření sluší?" zeptala se komerční radová s ironickým úsměvem.

"Řekl jsem, když tomu věří! To přece ještě neznamená, že tomu tak skutečně je."

"Ach, maestro, jak kruté!"

"Vy jste nezaujatá, milostivá paní. Už sám důvod kouření navozuje, ke které žena se kouření hodí. Totiž k té, která koketuje."

"Velice dobré," usmála se radová a mohutně potáhla.

"Žena typu madony působí s cigaretou neesteticky. Zato démonický typ může působit s cigaretou velice svůdně.

Obecně pak sluší kouření tmavovlasým ženám s tmavými očima líp než blondýnkám. To žena také instinktivně tuší. Proto můžeme najít na jihu tolik vášnivých kuřáček."

"Já kouření ráda nemám," ozvala se Elisabeth.

Otevřeným oknem doléhal dovnitř vzdálený zpěv.

Rozhovor se vrátil k běžným tématům. Fritz se zamyšleně opřel v křesle a sledoval modrý kouř. Myslel na svůj obraz, který stál nedokončený na stojanu. Měl by se jmenovat Spasení a představovat zhrouceného muže, jehož po vlasech něžně hladí mladá dívka. Pro muže už model našel, teď jen čekal na vnuknutí k postavě dívky. Měla ztělesňovat půvab, laskavost, ale dosud se nic určitého neobjevilo. Ta dívka měla ztělesňovat světlo, dobrotu a radost. Zamyšleně pozoroval Elisabeth. To by byla pravá nositelka světla, plná tichého soustředění. Její jemný rozkošný profil se odrážel na temném pozadí gobelínu jako tichá pohádka od Eichendorffa.

Právě lehounce sklonila hlavu.

Fritz byl náhle zosobněná pozornost. Tohle -- ano, tohle je přesně to, co hledá -- dívka pro jeho obraz. Předklonil se. Ten výraz... ta tvář... všechno! Předsevzal si, že o tom ještě dnes večer promluví s paní Heindorfovou.

Jak se tak zasnul, přestal věnovat pozornost rozhovoru. Mladý básník, prve velice mlčenlivý, nyní hovořil, dlouze a vzrušeně. Gestikuloval, Goetha nazýval filištínem a jeho životní moudrost charakterizoval jako pohodlí pecivála.

Fritz se usmíval. Stále stejná velká slova -- cinkání rolníček, a život přesto jde klidně dál, stále svou cestou.

Mladý poeta mezitím dospěl k Eichendorffovi. "Eichendorff... ten jeho dojemně romantický poetický vývar, to už je dávno odepsaná věc..."

Tu se ozvala ze svého křesla Elisabeth: "Já Eichendorffa miluju!"

Mladík zaraženě zmlkl.

"Ano," potvrdila Elisabeth. "Je mnohem niternější než mnozí ti modernisté. Na hrátky se slovy si vůbec nepotrpí. A má tolik rád les a toulky!"

"Mluvíte mi z duše," přidal se Fritz. "Já ho mám taky moc rád. Jeho novely a básně budou věčně krásné. Je tak německý! Ale přitom není vůbec nacionálně zaujatý. A s tím se dnes setkáte jen zřídkakdy. Jak často jsem si tohle říkal před svou cestou do Itálie, opakuji jsem si za nocí:

Hvězdy na nebi plály,

když u okna jsem ztich^o

a slyšel z velké dále

poštovní trubku znít.

Srdce mi poskočilo:

Ach, být tak mlád a moci

s někým se na cestu vydat

tou krásnou letní nocí!"

"Itálie...", řekla zasněně Elisabeth.

"Tahle touha po Itálii vězí ve všech Němcích," poznamenal Fritz. "Všech se někdy zmocnila. Ta touha po italském slunci je snad způsobena rozpolceností německé duše, podobně jako touha po chrámech na Akropoli. Rod Hohenstaufů, který zaplatil za svou lásku k Itálii říší i životem, od Barbarossy až po mladíka Konradina, který zemřel rukou italských katů -- naši malíři, básníci -- Eichendorff, Schwind, Heinse, Müller, Goethe -- Mignon."

"Znáš onu zem...", huhlala si komerční radová.

"Zapívej nám to, Elisabeth," ozvala se paní Heindorfová.

Elisabeth bez jediné poznámky přešla ke klavíru.

Fritz se opřel v křesle, naslouchal a stále pozoroval tu jemnou hlavu s těžkou kšticí zlatých vlasů, něžně ozářenou mdlým světlem plápolajících svící.

"Znáš onu zem... zem..."

V zahradě šuměly stromy. A opět zazněl v jemném doprovodu jasný dívčí hlas:

"Znáš onen dům... dům..."

Nastalo ticho. Pomalu dozněl poslední akord. Elisabeth vstala a vyšla na terasu.

Mladý básník poznamenal chraplavě: "Je... to... přece jen... pěkné!"

Ještě chvíli tak seděli, dokud komerční radová nevyzvala k odchodu. Paní domu však nechtěla nechat Fritze ještě odejít, vždyť přišel tak pozdě!

A tak zatímco paní Heindorfová hosty vyprovázela, Fritz ještě zůstal.

Elisabeth se vrátila z verandy. Fritz jí chtěl poděkovat za píseň, ale tu si všiml, že pláče. Vylekaně ji vzal za ruku.

"To nic...", řekla. "Vůbec nic, jen to na mne zničehonic dolehlo. Srdce mi tak překypovalo, a proto jsem vyšla na terasu.

Zdola jsem zaslechla dívčí smích, a hluboký mužský hlas. A náhle to přišlo -- ale neříkejte to tetě... už je to zase v pořádku."

"Mně můžete důvěřovat," ujistil ji Fritz.

"Já to cítím, mám s vámi takový pocit klidu, i když vás sotva znám. Mám dojem, že byste mi vždycky pomohl, kdybych někdy potřebovala lidskou duši."

"Tomu věřte." Fritz byl dojat. "Svými slovy jste mi ulehčila jednu velkou prosbu. Pracuju právě na obraze. Dvě osoby. Zoufalý muž, zhroutený pod ranami života, který si tiskne dlaně na tvář, a dívka, s rukama i očima plnými světla, ho něžně hladí po vlasech. Toho muže už mám. Model pro dívku jsem našel až dnes ve vás. Směl bych vás malovat?"

"Máte ten obraz hodně rád?" zeptala se místo odpovědi.

"Moc. Skrývá totiž ještě jednu myšlenku. Měl by znázorňovat okamžik, kdy člověk přechází od sebe ke druhému, od JÁ k TY, kdy se hrouť jeho egoismu, kdy se jedinec vzdává sám sebe a předává své dílo společenství. Mládí. Nebo lidstvu. A ta dívka plná světla má znázorňovat, jak se mu za to, že se vzdává svého štěstí, dostává přece jen jisté útěchy a velkého zadostiučinění. Tragédie tvůrce..."

"Říká se, že umělci svá díla tolik milují právě proto, že jsou kusem jich samých."

"To bude nejspíš pravda."

Vstoupila paní Heindorfová. "Setmělo se. Nerozsvítíme?"

"Ne," zaprosila Elisabeth. "Takhle je to pěkné."

"Milostivá paní, musím vám něco říct. Jistě si vzpomínáte, co jsem se natrápil se svým prvním modelem. Překvapivě rychle jsem nyní našel druhý ve vaší neteři. Dovolila byste?"

"Ze srdce ráda, milý příteli," souhlasila paní Heindorfová. "Moc mě těší, že se vaše přání plní tak rychle."

"A neměla byste námitky, kdybychom začali pracovat už velmi brzy?"

"Ale jděte -- pro mě za mě třeba hned zítra..."

"A kde? Rád přijdu k vám, i když mám ve svém ateliéru všechno hned při ruce a taky lepší světlo."

Paní Heindorfová si ho chvíli prohlížela a pak se podívala na Elisabeth.

"Tak co, Elisabeth?"

Dívka na tetu jen hleděla rozzářenými očima.

"Nu dobrá, už vím, co bys nejradši," řekla dobrácky paní Heindorfová. "Ona je takový malý snílek," poznamenala s úsměvem k Fritzovi, ale pak zvažněla a upřeně se na něj zahleděla. "Znám vás, pane Schramme, a to stačí. Proč by neměla má neteř chodit k vám! Co je nám po přežitých formalitách. Kdy má zítra přijít?"

"Děkuju vám, milostivá paní," políbil jí Fritz uctivě ruku. "Ve tři hodiny, pokud to vyhovuje."

"Tak co, Elisabeth?"

Dívka horlivě přikyvovala -- ano... ano...

Paní Heindorfová se usmála. "Já jsem si to myslela. Ale teď -- večer je tak pěkný. Posadíme se ještě na chvíli na terasu. A na to, že jste našel svůj model, si připijeme sklenkou žlutého, zlatožlutého vína."

Zazvonila na sluhu a dala přinést na terasu proutěná křesla s polštáři a zapálit pár pestrých lampiónů. Venku se už dočista setmělo. V rozkvetlých třešních visel kulatý měsíc. V dálce se ve stříbřitém lesku rýsovaly černé lesy. Na obloze začínaly blikotat hvězdy. A ve sklenkách se třpytilo víno.

Paní Heindorfová pozvedla tu svou: "Na šťastný objev, na váš obraz a na umění!"

Sklenky při doteku lehounce cinkly.

"Na ten objev," opakoval tiše Fritz a vypil sklenku jediným douškem.

Nastalo ticho. Všichni se oddávali vlastním myšlenkám.

"Lu...", ozval se náhle Fritz z hlubokých úvah.

"Pořád ještě se ta rána nezhojila?" zeptala se tiše paní Heindorfová.

"Nikdy se nezhojí," odpověděl sklesle Fritz, ale pak se vzchopil: "Nechci si stěžovat. Něčeho se mi dostalo a můj život nebyl pouhý sen jako u mého ubohého přítele Hörmeiera, kterého už dávno kryje studená zem."

"Výprávějte nám o něm."

"Maloval dekorace. Ze svého výdělku šetřil každý groš, nic si nedopřál, jen aby si mohl kupovat knihy. Četl celé noci. Goetha znal zčásti z paměti. Postupně se v něm začal rodit básník; pak psal za noci verše a dramata. Pevně věřil, že bude mít úspěch. Jak často hovořil o tom, že honorář za svou hru, která přece musí prorazit, využije k cestě do Itálie!

Dokonce se už začal učit italsky.

Nikdy se toho nedožil, ani dramatu, ani té cesty. Po krátké době zemřel na starou plicní chorobu."

Fritz hleděl do neurčita. "Jeden z těch mnoha německých nepraktických bláznů, mohl by někdo říct; a možná by měl i pravdu. Ale pro mne je v tom víc velikosti, než když někdo dobude svět."

Odměl se s pohledem do tiché noci. Kdesi šplouchala kašna. Hvězdy kouzelně zářily.

"Je takový mír...", prohodila Elisabeth.

"Skoro jako kdyby už bylo léto -- německá letní noc...", dodala paní Heindorfová.

"Německá letní noc má zvláštní kouzlo," uvažoval Fritz, "a německá vlast vůbec. Snad žádný národ nechová takový obdiv k cizině, nemá takovou potřebu expanze a tak velkou touhu po dálkách jako my -- dokonce se ta touha stává opovržením, když zajde příliš daleko, když se promění v opičení. A přece: Nechte bodrého německého Schmidta, ať se klidně stane americkým státním občanem Smithem, ať si mluví anglicky, nazve své děti Mac a Maud a na Německo kašle; já vám říkám, že to jsou všechno jen třesky plesky, vnějškové a pro vnějšek určené! Dopřejte jen panu Smithovi, aby zaslechl hláhol vánočních zvonů, aby mu pod nosem zavoněl balíček z domova s vánočním cukrovím nebo aby se zadíval do rozzařeného vánočního stromku, a on se i přes english spoken a přes všechny své Maud a Maky opět stane starým německým Schmidtem. Přes všechny obchodní triky a honbu za dolarem zase uvěří v pohádku a zázrak v životě, což má v krvi každý pravý Němec, nikoli ovšem nějaký poněmčelý Žid nebo Slovan. A i kdyby si za bezhvězdných nocí tisíckrát hryzal pěsti, on to přesto, přesto udělá! To je právě to opojné, věčně mladé na našem národě, tohle tak opovrhované hloupé honzovství, dětská nepraktičnost. Já nejsem politik a kašlu na všechny politické směry. Jsem člověk, to je má politika! A kromě toho jsem umělec. Ten nepraktický hloupý Honza, který pro mě stále ještě nosí tajnou korunu, pro něhož je všechno dosud plné zázraků, údivu a víry, proto stojí podle mého názoru mnohem výš než chladný, úlisný obchodník, jakými jsou naši bratránci, pro něž je život pouhým početním příkladem. Svět je krásný, ale u nás je nejkrásnější. Je to subjektivní a já vím, že Angličan, Francouz, Španěl, když to říká, má taky pravdu. A Ital snad ještě víc. Ale přesto to říkám a i já mám pravdu!

Když se mne v Římě pod zářivou modří oblohy zmocňovalo nadšení nad pentelským a kararským mramorem, přepadla mě náhle tak nevyslovná touha po německé letní noci, takový stesk po domově, že jsem okamžitě odjel a byl skoro až k slzám dojat, když jsem spatřil první břizu."

Vstal a nadšeně zvedl sklenku: "A tak touto poslední číší připijím vlasti, německé vlasti!"

Zvedl se hebký větřík, hvězdy se třpytily a lampiony se zvolna houpaly.

Poháry zazvonily a Elisabeth prohlásila pevným hlasem: "Na naši milou, milou vlast!"

Víno se zlatě lesklo.

Vypili své číše až do dna.

II

Fritz Schramm zdobil své obydlí, pokoj, který nazýval Říše snů. Ve světle žluté lněné haleně pobíhal chvatně sem a tam, do starého cínového džbánu dal tři lilie a s uspokojením přehlížel výsledek své práce. Pak si s požitkem nacpal hnědou malířskou dýmku a vypouštěl modravé obláčky kouře do vzduchu, v němž tančily prozářené částičky prachu.

Někdo tiše zaklepal. Fritz vstal.

"Dále!"

Váhavě vstoupila Elisabeth. Při pohledu, který se jí otevřel, se bezděky zastavila.

Hnědý podkrovní pokojík. Na stěnách obrazy, mnoho obrazů. Na jedné straně hnědá dřevěná police s knihami, jejichž pestré obálky zářily v slunci. Na polici tmavá látka a na ní lesklé mušle, barevné kameny a zlatožluté kusy jantaru. Mezi tím hnědý tanečník z mořeného dřeva. Na levé straně ležela lebka, ozdobená věncem z rudých růží. Miska s tmavě rudými růžemi pod posmrtnou maskou Beethovenovou, visící na stěně a podloženou purpurovou látkou. Na šikmé stěně několik leptů a obraz s černým flórem.

"Bud'te vítána v mé Říši snů," řekl Fritz a na tázavý Elisabethin pohled dodal: "Tohle je můj beethovenovský koutek, hned tady vedle pohádkového okna. Všechny ty věci jsou milé vzpomínky a památky. Pod Beethovenovou tváří kvetou pořád růže jako nemá vzpomínka a tichá pocta. Květiny jsou tak čisté... a pořád krásné."

Útulnost a kouzlo té místnůstky Elisabeth úplně omámily. Květiny voněly tak sladce, že jí téměř vytryskly slzy. Sama nevěděla proč. Bylo to podivné. Už nějaký čas ji co chvíli přemáhal pláč -- docela bezdůvodně. A kromě toho se musela častěji usmívat a vnitřně jásat -- taky bezdůvodně. Měla pocit, že by mohla tomu muži vedle sebe vypovědět všechno. Podivuhodný klid a mír.

"Ještě dvě hodiny budu mít světlo pro malování," poznamenal Fritz. "Ale nelekejte se, tak dlouho mi nemusíte stát. Všeovšudy asi tak půlhodinku. Ale musím si vás přitom často prohlížet, a to pak dvě hodiny rychle uběhnou. Kolik času vám paní Heindorfová povolila?"

"Můžu zůstat, jak dlouho chci!"

"To je dobře. Takže nejdřív malovat a pak si trochu popovídáme, ano? Teď tedy půjdeme do ateliéru."

Přešli do vedlejšího pokoje s velkými okny co do šířky i výšky a se světlými záclonami. Všude na stěnách visely a kolem stěn stály napůl hotové náčrty a návrhy.

Fritz vyhledal příslušné desky a připravil si obraz.

"Základní myšlenku svého obrazu, pokud se o tom dá mluvit, jsem vám už naznačil. Tohle jsou návrhy. Tady mám studii podle mužského modelu, na stojanu je studie muže v oleji. Na těchto skicách vidíte, jak jsem si tu dívku asi představoval. Podívejte se, držení těla je už dost ustálené, kdežto tvář a také postava kolísají, což je znamením toho, že jsem hledal. Ale kdo hledá, najde. Že bychom nejprve upřesnili pózu? Nejlepší bude, když si stoupnete před tuhle modrou záclonu. Teď si vzpomeňte na zoufalého poutníka v poušti, jemuž přinášíte jako posel nebes vysvobozující živou vodu -- tak... ano... ruce o něco níž... obličej trochu víc od záclony -- takhle prosím zůstaňte stát."

Fritz chvatně sáhl po tužce a papíru a už po listu létaly smělé křivky.

"Tak," řekl po chvíli a zhluboka si oddechl, "pohyb bychom měli. Teď ještě rychle zafixujeme pózu, abychom mohli

stejnou zaujmout taky zítra." Vzal fotoaparát, nastavil ho a zmáčkl spoušť. "Děkuji pěkně! Jste vysvobozena."

Elisabeth přešla k němu. "Můžu se podívat?"

"Samozřejmě, poslužte si."

"Ale tady se dosud nedá vůbec nic rozpoznat..."

Fritz se usmál. "Tak rychle to nejde. Tady vidíte paži, zvláště začátek. Prozatím je nejdůležitější zachytit pohyb. Ale hned vás uspokojím trochu víc. Chtěl bych si totiž nakreslit profil vaší tváře. Nebo jste už unavená? Musíte mi říct. Jakmile je malíř jednou v ráži, chová se hrozně bezohledně. Ještě ne? Tak tedy..."

Připravil ji křeslo.

Elisabethina drobná hlavička se na modrém pozadí kouzelně odrážela. Než Fritz sáhl po tužce, chvíli jemnou křivku jejího profilu s rozkoší pozoroval. Nějaký čas pracoval bez přestávky. Pak zamžoural a začal nanášet stíny a světla.

"Nenudíte se?" zeptal se. "Ani se s vámi nebavím, jak jsem zabrán do práce..."

"Nenudím," odpověděla Elisabeth, "vidím tu před sebou krásnou hlavu, do té jsem se zahloubala. Je v ní spousta mladistvé síly, odvahy, a současně tolik přemýšlivosti, ba dokonce tu je i zatrpkllost kolem úst -- je to pěkný obraz..."

"Je podle originálu."

"Zblízka?"

"Z mého pokoje."

"Copak tu bydlí víc lidí?"

"Je to můj mladý přítel, který u mne bydlí. Jmenuje se Ernst Winter a v současné době studuje v Berlíně hudbu."

"Musí vás mít moc rád..."

"Je to vzájemné."

"Ale on je o tolik mladší než vy."

"Právě na tom je založeno naše přátelství. On je mladý, divoký a bouřlivě prudký -- občas taky zasněný a zatrpklý, jak správně říkáte. Já už jsem vlastní život uzavřel a pokouším se poznat svůj okruh a harmonicky jej rozšiřovat. Důsledkem je zralost a zkušenost. Tak se vzájemně doplňujeme. V našem přátelství je cosi -- řekněme otcovská láska; on mě potřebuje víc než já jeho. Ale v lásce a přátelství se člověk nikdy neptá, zda dostane splaceno stejnou mincí. On taky není jediný. Navštěvuje mě ještě pár lidí, pár budoucích lidí -- a jsou mými přáteli. Mám mládež rád a těší mě, když si ode mne něco bere."

"Vy jste svůj život už uzavřel?"

"Zní to možná trochu drsně, ale nemělo by. Já životu fandím. Nemá to být žádné odříkání. Naopak: Svůj život jsem žil, měl jsem všechno, co mi život chtěl a mohl dát. Přišlo to možná trochu rychle a zase odešlo, a proto stojím taky o něco dřív než jini ve stínu mimo pestrý kruh. I to má svůj půvab. Z herce se stal spíš divák."

"Cožpak je život divadelní hra?"

"Ano -- i ne. O tom nikdy nelze říct celou pravdu. Naše schopnost poznání je had, který se kouše do ocasu. Objektivní poznání neexistuje. Neustále zápasíme. A kdo by pak měl soudit, kdo by měl rozlišovat mezi pravdou a divadlem, mezi bytím a iluzí. Ten tam," ukázal na Ernstův obraz, "je taky takový zápasník. Je to muž činu, a tím se soudu světa vystavuje snáze než jini, kteří žijí jen nějakou vybledlou myšlenku. Myšlenky nejsou vidět -- a co nevidíme, je podle zákonů světa dovoleno. S činy je to už horší! Jenže v něm je dost bezohledné síly, aby na to, jak ho společnost hodnotí, kašlal. Prozatím to nepotřebuje -- a to je dobře. A vůbec, naše právo -- ach bože! Když někdo někoho zabije, je potrestán jako vrah. Když si otevře velkou továrnu a zničí tím stovku malých existencí, jsem dobrý obchodník. -- Tak, mezitím je vaše hlava hotová, a taky se už trochu setmělo, takže musíme skončit."

Ukázal Elisabeth kresbu a pomalu sklízel malířské náčiní. Pak se po ní ohlédl.

Stála před obrazem Ernsta Wintera a prohlížela si ho.

"Brzy přijede," podotkl Fritz. "Má pár týdnů prázdnin. Ten klavír je tady v ateliéru kvůli němu. On rád improvizuje. Nejraději od něj poslouchám Beethovena a Chopina. Ale pojdte už, v mé Říši snů teď nastala její vrcholná chvíle: večerní červánky."

Elisabeth chvíli zaváhala, pak rychle přešla k Fritzovi, stiskla mu ruku a řekla: "Vy jste dobrý člověk. U vás je všechno tak pěkně... tak jiné... Vůbec žádný všední den -- pořád jen neděle. Jako letní večer. A je v tom mnoho domova i míru. Buďte taky mým přítelem."

Fritz byl dojat. Po takovém množství prachu silnic a plochých močálovitých duší zde našel duši čistou jako některé z těch temně modrých italských jezer. Mlčky ji vzal pod paži a vykročil s ní do Říše snů.

Když vstoupili, stmívání v růžové vůni hnědého podkrovního pokojíku právě snilo. Uchvácení se zastavili. Večerní červánky vrhaly poslední zlatavé světlo na vážné rysy Beethovenovy tváře a pohádkově se třpytily na pestrých kamenech a mušlích.

Na starém vyřezávaném příborníku stály pestré šálky, staré nádoby a cínové talíře. Fritz opatrně sáhl po třech překrásných zelených sklenkách a vytáhl i zaprášenou láhev. Sklenky postavil na stůl a mlčky nalil víno.

Jednu sklenku přisunul k Elisabeth, která mu tichá a do sebe zahloubaná přihlížela, ke druhé položil rozkvetlou snítku růže z Beethovenovy vázy, třetí vzal do ruky a obrátil se k Elisabeth: "Připijme si na naše mladé přátelství -- na všechno krásné ve světě -- a na jedno mrtvé jméno."

Sklenky zazvonily.

Elisabeth chvíli stála mlčky. Pak se začala celá třást a svou sklenku vypila do dna. Fritz vzal růžovou snítku, jeden květ ulomil, ponořil do vína ve třetí sklence a potom podal Elisabeth. Víno z té sklenky poté vyžil do růží pod Beethovenovým obrazem a misku přesunul k obrazu s černým flórem. Pomalu sáhl po starém svícnu a zažehl svíčku.

"Ach, Lu...", povzdychl si, sotva ovládaje dojetí, a pohlédl na obraz. Pod mihotavým, chvějivým světlem svíčky jako by obraz téměř oživil -- jako kdyby se krásné oči usmívaly a koutky rudých úst se zachvěly.

"Promiňte," omlouval se Fritz, "někdy mě to přepadne. Zvláště když připíjím její památce. Vino pro mrtvá ústa -- květiny pro vybledlé čelo -- vše odeznělo -- zmizelo -- ach, daleko svět, jenž býval kdysi můj..."

Odmlčel se a pohlédl na Elisabeth. Ta měla hlavu lehce skloněnou, oči doširoka rozevřené a tiše jí tekly slzy.

"Neplačte," domlouval jí Fritz, "neplačte..."

Stmívání zmodralo a světlo svíčky ještě víc zezlátlo. Oknem vletěl do pokoje motýl, třepotal se kolem svíčky a s ožehnutými křídly spadl.

"Motýli -- lidé -- kdo si nespálí křídla o svíci osudu."

"Vyprávějte mi o svém životě," zaprosila Elisabeth.

Fritz se zahleděl do světla svíčky.

"Jmenovala se Luise, ale říkali jí Lu... Vidíte ten obraz v plápolu plamene -- taková byla, když ještě žila. Spatřil jsem ji jednoho jarního večera na jakési chodbě. Byla krásná. Byla přistavem lodí mé touhy, její oči hvězdami noci mého bytí -- a její duše osvobozující dobrotou a mostem přes mé propasti a rozervanosti. Prožívali jsme jeden druhého po celé jásavé omamně jaro a po dozrávající horké léto jsme naslouchali šumění své krve. Když se vlády ujal podzim, pomalu jsme se zase blížili k zemi. Já jsem měl nemocné plíce a byl jsem chudý jako žebrák -- ona byla zasnoubená s hodným mužem, kterého si vážila. S krvácejícím srdcem jsem se od ní odloučil -- myslel jsem tenkrát, že mi zbývá už jen pár let života -- měl jsem snad připoutat její čisté rozkvétání ke svému zjevnému uvadání? Brzy nato jsem prodal pár obrazů a vydal se na cesty, protože jsem nemohl zapomenout. Když mě po několika týdnech touha strhla zase zpátky, slyšel jsem, že ani ona to nevydržela. Rozešla se s tím druhým i se svou rodinou a chtěla se vrátit ke mně, navzdory všemu -- navzdory nemoci, chudobě i tomu, že ji rodina proklela. Ale nenašla mě, a tak se uchýlila domů. Tam onemocněla. Posledními slovy, s nimiž umírala, bylo vyznání lásky mně. To mi řekla její matka. Když jsem se vrátil, kvetly na Luisině hrobě temně rudé růže. Už nikdy jsem ji nespátril.

Nemůžu na ni zapomenout. Život bez ní je pro mne klam a sen. Jediné, co mám, je stmívání, když před jejím obrazem, který jsem namaloval ve šťastných chvílích, hoří svíce. Pak se jí v klamavém světle svíček oči zalesknou jako kdysi a rozkošná rudá ústa se usmívají jako tenkrát -- pak šeptá její milý, milý hlas dávno doznělá stará slova, má touha se chvěje, má duše té bolestné památce žehná a vše, všechno zpívá onu starou píseň: Kdysi... kdysi... Z mých mladých let -- z mých mladých let -- daleko svět, jenž býval kdysi můj."

Stmívání proniklo celou místností až do všech škvír a světlo svíce utkalo kolem zlatých Elisabethiných vlasů korunu. Dívka plakala a prohlížela si černým flórem orámovaný obraz mrtvé. Nad velkou záhadou života se až rozechvěla a slyšela, jak jí tep nabádavě vyťukává jediné slovo: pomíjivost. I když naše štěstí letí až ke hvězdám a slunci vstříc -- i když naplnění blahem zvedáme ruce: jednou je našemu štěstí i našim snům konec a vždycky vše končí bédováním nad tím, co jsme ztratili. Být člověkem -- jak těžký je to osud! Chtít se věčně držet za ruce, a přece se muset vždy znovu ztrácet podle věčných zákonů. Celý život zápasit, bojovat, jásat, trpět -- a přece tu nakonec stát a mít jako jediné a poslední onu píseň o vlaštovkách: ... daleko svět, jenž býval kdysi můj. -- Vlaštovčí let, vlaštovčí let -- nevrací, cos měl tak rád -- Nelze brát zpět, nelze brát zpět -- jen zpěvu naslouchat. -- Život jde dál... dál... až také ústa, která jsme kdysi milovali, žalují: ... Ach, daleko svět -- jenž býval kdysi můj.

Fritz zamyšleně pokračoval: "Měla sladký ptačí hlásek. Píseň, kterou tolik milovala, jste zpívala onen večer, kdy jsem vás poprvé uviděl: Z mých mladých let..."

Ta píseň se stala symbolem. Když jsem se po měsících utrpení vrátil zase k životu, už jsem si pro sebe nic nepřál. Abych jen nepřezíval, ale byl lidstvu nějak prospěšný, shromáždil jsem kolem sebe mládež. Přišel Ernst... a ti ostatní. Je to sice jen malé pole působnosti pro ta velká slova -- být prospěšný lidstvu --, ale k ničemu většímu nejsem povolán ani toho nejsem schopen. Snažím se pomáhat mladým stát se lidmi a už se bez toho ani nemůžu obejít. Tak mi ubíhají dny, jeden po druhém, až jednou sudička přetrhne nit a okolo mne se zase rozprostře temno nevědomí."

Hodně se setmělo.

V Elisabeth zněly melodie, které nikdy neslyšela. Naplnila ji velká oddanost, přání říct tomu muži vše, vše, najít tu pochopení a lidskost. Chvěla se chladem a svýma divýma očima na ni zírala obrovská životní osamělost.

Vstala a vzala Fritz za ruku. Se slzami v hlase řekla: "Dovolte i mně být u vás... Tak rád bych vám chtěla pomáhat -- ale pomozte i vy mně. Život je často tak podivný -- je proto dobré mít někoho blízkého."

Fritz na ni pohlédl. "Elisabeth," řekl tiše, "ty se jí tolik podobáš. Ze srdce jsem si tě oblíbil, hned jak jsem tě uslyšel. Má milá mladá přítelkyně..."

"Děkuju vám, děkuju," překypoval Elisabethin hlas.

"Takhle ne," řekl Fritz. "Moji přátelé to říkají jinak. Chceš být výjimkou? Moji mladí přátelé mi říkají strýček Fritz."

"Strýčku... Fritz...", opakovala Elisabeth vroucně.

Políbil ji na čelo.

Na půvabný portét na stěně dopadl odlesk svíce. A bylo to, jako by se ty krásné oči leskly a rudá ústa se usmívala.

III

"Kde ten strýček Fritz jenom je," zavržela Pavla rozmarně hlavou a opatrně dala šefík do vázy.

"Však on už přijde," usmál se Fried, "vždyť sama jsi zrovna teď přišla, ty netrpělivko. Já už čekám hodinu."

"Dveře byly otevřené?"

"Bylo zamčeno, ale klíč trčel v zámku."

"On přece ví, že vždycky v pátek přicházíme. Hele," zamávala vítězoslavně blokem, "tady je něco napsáno..."

"Opravdu?"

"Samozřejmě! No Friede, jsi tu už hodinu a ničeho si nevšimneš! To musí přijít teprve holka! A tohle si říká pán tvorstva. Tak tedy: nejprve začátek nějaké básně... potom: Moji milí -- to je ono -- musel jsem do města, abych koupil cukr do čaje, rumělkovou červeň a kobaltovou modř na paletu a pralinky do Pavlínčiny mlsné tlamičky. Sušenky a

máslo jsou na stole, o šálkách a cukru víte, o čaji taky. Udělejte si pohodlí jako doma. Fritz."

"To s tou mlsnou tlamičkou se týká tebe," řekl Fried.

"Mě? Teda -- to je celý strýček Fritz! Vždyť já nejsem vůbec mlsná," bránila se Pavlínka rozhořčeně a zakousla se do sušenky.

"Ani trochu," ujistil ji Fried a podal jí rovnou celou krabici sušenek.

"Friede, ty jsi ale odporný!" Dupla si. "To je tím, že se stýkáš s tím Ernstem, ten si žádný pošklebek neodpustí. Je mi osmáct, pamatuj si to! Jsem mladá dáma, a žádné dítě!"

"O tom přece nikdo nepochybuje!"

"Ale jo! Zrovna ty! Jednáš se mnou jako s dítětem, a to jsou pochyby vyjádřené činem."

"Poníženě prosím za prominutí, milostivá slečno!"

"Zase se mi posmíváš."

"Tak tedy: odpusť, Pavlíno, jsi mladá dáma."

"Opravdu?"

"Namouduši!"

Její šibalská očka se smála. "Dobrá! Ach, Friede, ty hlupáčku, já vůbec nechci být mladá dáma." Rozpustile se rozesmála.

Frieda to vyvedlo z míry.

Kdo se má v těchhle stvořeních s dlouhými vlasy vyznat, pomyslel si.

"Friede?"

"Copak?"

"Zítra se půjdeme slunit, ano?"

"Ale rád, Pavlíno. Půjdeme taky k jezeru a zaplaveme si?"

"To můžeme! Čím víc si s člověkem může pohrávat slunce, voda a vítr, tím je to hezčí! Ach, Friede, je to tak pěkné, když člověk na sluníčku odloží šaty a slunce ho hladí a laská jako máma! A představ si, tuhle jsem o tom povídala jedné přítelkyni, a ta to považuje za hrozně neslušné. Takoví lidé skutečně ještě existují!"

"Ano, existují a myslí si, že jejich tělo je hřích. Jenže hřích -- ten je ze všeho nejhezčí!"

"To vždycky říká i strýček Fritz. Za své tělo se nemáme stydět, máme se z něho těšit! On sám je přece přítelem krásy! Dokonce knězem krásy! Jak kouzelně zobrazil cudnou nahotu! Až se jednou vdám, musí ten muž být jako strýček Fritz. Jenže žádný druhý takový není!"

"Víš už, že ten svůj velký obraz teď dokončí? Našel model!"

"To víš, že vím. Znáám ji ze školy. Elisabeth Heindorfová."

"Prý je moc hezká..."

"Jak jinak."

"Není divu, když je to tvá kamarádka."

"Nevaří se už voda? Mysli taky na něco jiného, ano?"

"Už zpívá."

"Tak sem s čajem a čajovou konvicí. Přines talířky a šálky, aby strýček Fritz nemohl říct, že jsme lenošili."

Fried snaživě připravil šálky a talířky, zatímco Pavlínka šikovnými rukama chystala čaj.

"Ale jdi, Friede -- všechno děláš obráceně! Kytky patří sem -- z uměleckého hlediska máš možná pravdu, ale z praktického j ani nápad. Ach, vy hloupí muži, co byste si bez nás počali!"

"Máš pravdu, Pavlíno, bez vás by život nestál za nic," zasmál se jakýsi hlas ode dveří.

"No konečně, strýčku Fritzi. Tak ukaž, cos nakoupil. Zase ses nechal ošidit. Ach, vy mužští!"

S povzdechem zkontrolovala Fritzův nákup. Mezitím se Fried pozdravil s Fritzem.

"Udělal jsi něco, Friede?"

"Nic zvláštního. Dnes odpoledne jsem chodil trochu po hradbách a zase jednou si nakreslil náš starý pěkný chrám. Tentokrát z té Haseho strany. A pak jsem se na Schölerbergu slunil a snil."

"To je taky práce, Friede. Práce už dávno neznamená jen tvoření, to dokonce znamená ze všeho nejmenší. Víc prostoru a času zabírá vnímání, a to je stejně důležité. Existuje pasivní a aktivní práce."

"Viděl jsem oblaka -- věčně putující a měnící se oblaka. Oblaka a život... věčně putující... plná změny... neklidná a krásná..."

"Jen ať to neslyší Ernst. Ten když má svůj špatný den, špičkuje o nezralém a nedospělém blouznění..."

"Nech ho, Fritzi. Když má svůj dobrý den, sám blouzní ještě mnohem víc. Že je svět krásný. A nejkrásnější bez lidí."

"Ernst ve svém posledním dopise píše: Nejkrásnější na světě jsou lidé. Mne láká jen to živé. To je na člověku podle mého názoru nejvýraznější. Oba máte pravdu, a dáte asi taky jeden druhému za pravdu."

"Strýčku Fritzi, nechte už těch řečí a dáme si čaj. Všechno jsem tak pěkně připravila, a vy jste si toho vůbec nevšiml," postěžovala si Pavlínka.

"Pěkně jsi to přichystala!"

"Opravdu, strýčku Fritzi?"

"No ano, moc hezky!"

"Ty jsi ze všech nejlepší, strýčku Fritzi. Fried pochopitelně mlčí, ten myslí na oblaka a stehlíky."

"Kdybych něco řekl, myslela by sis, že se posmívám."

"Zase jsi přinesla květiny, Pavlíno?"

"Ano. Dokonce jsem je ukradla. Pod hradbami bylo tolik šeríku, že jsem si řekla: Jestli ho tu bude trochu méně, žádná škoda; a když my budeme mít o snítku víc, bude to hodně. Tím jsem před svým svědomím dokonale obstála -- a tak

jsem ho natrhala."

"Holčičí morálka," zasmál se Fried.

Děkuju ti, Pavlíno. Ale radši se vyhni střetům se zákonem. Bojím se totiž, že tvůj příští dopis přijde z vězení."

"Jen žádné strachy, strýčku Fritzi. Když mě policajt chytne, mile se na něj podívám, dám mu jednu kytku a řeknu: Tu jsem utrhlá pro vás. Pak mě jistě nechá jít."

"Nebo tě pro pokus o uplácení potrestají ještě víc."

"Víte, pro holky mají vlastní zákony. Holky vždycky pustí."

"Podle zákonů pro nezletilé a mentálně zaostalé," šklebil se Fried.

"A na protivné kluky musí být metla, vid', strýčku Fritzi?"

"Jen klid... klid...", tišil je.

"Tohle hnusné posmívání má od toho odporného Ernsta. Dřív byl docela jiný!"

"Hnusnější?"

"Milejší!"

"Já taky nevidím svůj životní cíl v tom, abych byl milý k malým holkám."

"Jsi neotesaný barbar!"

"A ty mladá dáma."

"Taky že jo..."

"V krapet krátkých sukýnkách a s culíkem."

"Strýčku Fritzi, pomoz mi přece! Vyhod' ho!"

"Ale Pavlíno, vždyť říká pravdu."

"Tak ty jsi ještě při něm?"

"Ne, ale on ti vlastně skládá poklony. Musíš jen dobře naslouchat. Mladá dáma s copem a chytrou hlavičkou je přece rozkošná."

"No... snad ano... jenže..." S ukazovákem v ústech chvíli přemýšlela. "Takhle jsi to myslel, Friede?"

"Jistě, Pavlo."

"Nu, pak se můžeme zase udobřit. Strýčku Fritzi, dostanu nové šaty! Máma říká, že bys mi měl pomoct vybrat látku. Nechtěl bys?"

"Jistě. Co bys řikala chrpově modré?"

"Takové přece už mám..."

"Tak bílé hedvábí..."

"Bílé...?"

"Tak tedy docela jemný batik na černém hedvábí -- a na úplně zvláštní způsob. Motýlí rukávy a tak. Nakreslím ti to."

"Ano... ach ano..."

"Vanitas in vanitatum," povzdechl si Fried. "Co by byly ženské bez šatů..."

"To jsme dost často, když se sluníme."

"Zase tam chcete jít, děti?"

"Samozřejmě, strýčku Fritzi, je tak krásně teplo."

"Dobře děláte! Slunce vyčistí tělo i duši."

"Na shledanou, strýčku Fritzi."

"Zůstaňte přece ještě chvíli!"

"Ne, vždyť ty musíš taky pracovat. Na shledanou... na shledanou..."

Vytančila ven.

"Náš větroplach," usmál se Fritz. "Dnes večer předvede Spolek pro krásu staroněmecké kolové tance. Běžte tam."

"Dobrá! Na shledanou, Fritzi."

Fried se vydal dlouhými kroky za Pavlínou.

Pak se rozhostilo ticho.

Do malého podkrovního pokojíku svítilo slunce a malovalo na podlahu zlatožluté kroužky. Fritz si nacpal dýmku. Pak postavil na stůl jemně tepaný popelník, který vypadal jako řecká kovová miska, zapálil si a pozoroval modré obláčky dýmu.

Z této lesklé misky pili spolu s Lu onoho večera na rozloučenou rudé víno. Tenkrát totiž neměl sklenky a ona ani žádné nechtěla, když se na cestě k zas nubám ještě jednou u něho zastavila, objala ho a rozvzlykala se: "Já nemůžu... nemůžu, můj miláčku..."

I jemu tehdy vytryskly slzy a řekl jí: "Zůstaň -- zůstaň u mne!"

Přesto se rozešli -- museli se rozejít.

Celí rozechvělí loučením i tím, že jsou spolu, pozvedli toho večera zlatě se lesknoucí misku plnou zářivého vína vzhůru ke hvězdám a vykřičeli do nich svou lásku i bolest.

Fritz odložil dýmku a přešel do ateliéru. Našel si plátno a začal pracovat. Ubíhala hodina za hodinou -- nic neslyšel, tak byl zabrán do práce. Setmění mu konečně vzalo štětec z ruky. Přejel si dlaní po čele a prohlédl si své dílo. Spokojeně pak sklídil stojan. Tiše si pískal, vzal klobouk a vyšel do nastávajícího večera.

Kaštany šuměly klidem a mírem.

Po hodině se Fritz vrátil. Zapálil lampu a vzal si k ruce pár sešitů časopisu Krása.

Venku se pomalu snášela noc.

Fritze v časopise zaujalo několik nádherných fotografií aktů.

Někdo zaklepal.

Napadlo ho, že to bude některý z jeho mladých přátel.

"Dále."

Ve dveřích stála vysoká, elegantní postava a ozval se jasný, melodický hlas: "Dobrý večer, pane Schramme."

Fritz vyskočil. "To mám ale radost, drahá slečno..."

"Neruším vás?"

"Leda snad tím, že byste chtěla hned zase odejít."

"Tak tedy neruším. Vy jste mi toho tolik vyprávěl o své Říši snů, že mě popadla zvědavost..."

Odložila hedvábný plášť do Fritzových rukou a rozhlédla se. Fritz si ji prohlížel. Po vysoké postavě jí v měkkých liniích splývalo hebké hedvábí. Z hluboce vystřižených šatů svítila mramorově bílá šíje a nesla hrdě a uvolněně krásnou hlavu s těžkým nákladem vlasů. Matně se leskly perly.

"Nepřeháněl jste, pane Schramme -- je to opravdu Říše snů. Tak tajemná a tak důvěrně známá. Mám už dost těch sálů plných svící a místností vyzařujících světlo; a tak to vychutnávám dvojnásob."

Fritz jí přistavil křeslo a ona se pohodlně usadila.

"Dnes večer dostanete čaj s anglickými biskvity -- žádné odmluvy -- a pak ne pralinky, ale -- jen si pomyslete -- třešně, už teď v máji! Přítel z Itálie mi dnes ráno poslal balíček. A k tomu si vezmeme cigaretu. Souhlasíte?"

Přikývla a plna pohody ho nechala, aby vše přichystal.

"U vás je tolik klidu a míru, pane Schramme. To se dnes najde zřídka. Všechno se honí za štěstím a zlatem -- ono to totiž není totéž; a nakonec je to přece jen často totéž. Vy jste své štěstí našel, pane Schramme?"

"Štěstí neznám -- pokud nemám na mysli ten obvyklý šosácký pojem, podle písničky: Právě štěstí je spokojenost. -- Snad to i platí -- v průměru. Pokud jde o nás, kteří jsme vnímavější, kteří jsme trochu jiní, řekl bych, že platí: Právě štěstí je pokoj v sobě! Je to skoro totéž, a přece není. Spokojenost můžeme mít beze všeho, bez boje, bez zápasu. Většinou tomu tak je. Zato pokoj v sobě, toho se nám dostává vždy až po bojích, po tvrdém zápase a bloudění. Je to vytříbené, poznané JÁ..."

"A takový pokoj a mír máte, pane Schramme?"

"Skoro bych to řekl, víte, i když to není žádný zlatý mír v sobě. Spíš jen takový matně fialový, melancholický... Ale je to mír."

"Jak ho člověk dosáhne?"

"Když si ho sám najde."

"Je to těžké?"

"To nejtěžší!"

Přikývla.

"K tomu patří ještě něco: zůstat věrný sám sobě."

"To nelze, pane Schramme."

"Ale ano, když člověk sám sebe má."

"To se pak musí stát poustevníkem. Ale dá se to dokázat i ve velkém světě?"

"Dokázat se to nedá -- člověk takový prostě je. Má své melodie, svou píseň -- svůj tón -- a pak zkrátka existuje."

"Jenže ve společnosti nikoho takového nenajdete. Tam potkáte lidi duchaplné, rafinované, dobře vychované -- ale nikoho skutečně lidského."

"Je to tak zlé? Člověk se musí jen trochu snažit. Nebývají to ovšem vždy ti nejnápadnější a nejzajímavější..."

Zamyšleně na něj pohlédla. "Vy jste takový jiný, pane Schramme."

"Odkdy dámy skládají poklony mužům?"

"To nemá být poklona. Zamlada bych si byla přála mít přítele, jako jste vy. Možná by leccos dopadlo jinak."

"Já miluju -- to je vše."

"Milovat?"

"Ovšem ne tak, jak se to obvykle chápe. Já miluju všechno: přírodu, lidi, stromy, oblaka... bolest... smrt... jedním slovem: život! Jsem optimista a extrém lásky."

"Prožil jste asi jen málo zklamání..."

"Velice mnoho!"

"A přesto?"

"Přesto!"

"To je zvláštní..."

Lampa zaprskala. Fritz vzal stříbrný košíček s třešněmi a nabídl je.

"Vy dnes večer nehrajete, milostivá slečno?"

"Až zítra. A vidíte, proto jsem na vás musela myslet a napadlo mě vás navštívit..."

Vytáhla z kabelky vstupenku a podala mu ji.

Polohlasem četl: "Bohéma... opera od Pucciniho... Mimi... Lanna Reinerová."

"Ano, musím zpívat chudáka malou Mimi. Při dnešní generálce jsem musela na vaši Říši snů i na vás tak intenzivně myslet. Naši umělci dnes nejsou žádní bohémové. Jsou velmi dobře vychovaní, velmi korektní, velmi pořádní. U vás nacházím stále ještě jakýsi nádech..."

"Tak vy zítra zpíváte Bohému," řekl Fritz zasněně. "Dlouho jsem ji nemohl vidět, protože mě to až příliš bralo u srdce. Je tam popisován jeden velice příbuzný osud." Gestem hlavy ukázal na půvabný portrét na stěně. "Ale zítra tam půjdu."

"To mě těší. Řeknete mi pak něco o tom?"

"A kdy budu mít příležitost?"

"No, hned ten večer."

"Vy jste ale jistě pozvána?"

"Ovšem -- dokonce celou mužskou haute volée."

"To tedy..."

"Právě že ne! Tyhle fádni existence jsou mi hrozně protivné. Chci jednou mluvit s lidmi. Lichotit umí každý. Účel je vždy velmi sobecký a průhledný. Prostě se mi nechce!" Vstala. "Tak tedy v deset u malého vchodu."

Fritz jí políbil ruku. "Díky za to pozvání."

Zvláště se na něj podívala.

Pak odešla. Posvítíl jí na cestu. Lampa vrhala na schody a zábradlí groteskní stíny.

Fritz poseděl ještě hodinu u lampy. Nečetl, nýbrž přemýšlel nad podivuhodností lidského života. Až se otřásl, když si pomyslel, jak strašidelné a náhodné to všechno bylo. Kapka mlhy ve vesmíru -- večerní váněk -- neví se, odkud přichází, kam míří -- lidský život, ty nejasné sne před ranními červánky...

Ale světlo lampy tiše spočívalo na půvabném portrétu na stěně.

A ten se usmíval.

IV

Jarní slunce svítilo a třeptalo se nad parkem u nádraží. Před širokým portálem štěbetaly vlaštovky a přes veškerý hluk a shon tam stavěly svá hnízda.

Elisabeth pomalu přecházela prostranství. Právě přijel vlak, a tak tudy proudily davy lidí. Na chvíli se zastavila, a tu náhle pocítila, že ji někdo pozoruje. Z opáleného obličejce na ni jiskřil pár dotěrných šedomodrých očí. Zmateně sklopila zrak a uviděla štíhlou postavu v šedém cestovním obleku. Tvář jí připadala známá, ale přes usilovné přemýšlení si nedokázala vzpomenout.

Fritz seděl ve své Říši snů a hledal barvy. Tu se ozvaly na schodech rychlé kroky, dveře se rozlétly a zazněl hlas:

"Fritzi... Fritzi, kamaráde..." A už ho objímaly dvě silné paže.

"Ernste, chlapče, opravdu jsi to ty? Odkud se tu tak najednou bereš?"

"Prostě jsem zdrhl. Skončil jsem s tou staropanenskou výukou o osm dní dřív -- Fritzi, člověče, vždyť je jaro, kdo by se ještě dokázal bavit o kontrapunktu a o fugách. Už jsem to nemohl vydržet, a tak jsem tady. Kde jsou hezká děvčata z tohohle města? Sem s nimi! Potřebuju jich celý regiment!"

"Jen klid, klid, chlapče -- život na malém městě plyne pomalu. A ty jsi nabral šílené tempo. Co kdyby ses nejdřív trochu osvěžil a pak vypil šálek kávy?"

"Fajn, máš pravdu! Na nezbytnosti a praktické věci vždycky zapomínám. Takže hurá do tvé svatyně a ponořit si hlavu do přílivu maloměstských vod obsahujících radium, abychom odpavili hříšné velkoměstské myšlenky. A potom čaj, Fritzi! Ale pořádný, opravdový a jedinečný čaj Říše snů, jasné?"

Krátce nato bylo slyšet, jak Ernst vedle cáká a frká, zatímco Fritz chystal čaj.

"Teď ale musíš vyprávět, Ernste."

"Ale jdi, vyprávět -- to dělají staré báby. To budu dělat, až zestárnu a zešedivím a coby bezzubý a sešlý kmet budu psát paměti. Ale teď? -- Jsem tady! A to stačí!"

Fritz se zovírně usmál. "Však ono to jednou přijde."

"Ale ty musíš vyprávět, Fritzi. Jak se daří tobě a tvým obrazům? Všechno v pořádku?"

"Získal jsem model pro svůj velký obraz, a v oné osobě jsem objevil milou novou mladou přítelkyni."

"Je hezká?"

"Moc."

Ernst si klukovsky hvízdal.

"A jak čistá, Ernste!"

"Čistá? Čistá...", zvažněl, "to je hodně -- nebo dokonce všechno! Máš ji rád, Fritzi?"

"Jako tebe, Ernste."

"Tak to tedy bude mou sestrou."

"Věděl jsem to, Ernste. Díky."

"To je přece samozřejmé, Fritzi."

"Jak dlouho se zdržíš?"

"Ach, dost dlouho. Už mám toho šlapání pedálů u nás po krk. Chci do Lipska, abych dostal poslední výbrus. Jak se vede Friedovi? Je tu?"

"Je, už pár týdnů. V Düsseldorfu skončil a teď pracuje tady. Má zakázku na dva větší obrazy a kromě toho maluje vzorky pro továrnu na tapety. Taky semtam prodává exlibris, občas nějaký monotyp, někdy perokresby a vystříhované siluety, ilustruje knížky, takže na tom je dobře."

"To jsem rád. A Pavlínka?"

"Čerti s ní šijí, jako vždycky, ráda se hádá, chce být už dospělá a skutečně taky brzy bude."

"Doprovodíš mě na nádraží, Fritzi? Chci si vyzvednout kufry."

Společně pomalu kráčeli k nádraží. A najednou, uprostřed hovoru, se na ně vyřítilo cosi cvrlikajícího, voňavého! Pavlínka...

"Ernste! Jsi to ty, nebo to je tvůj duch?"

"Obojí, Pavlínko; muž má totiž svého ducha stále při sobě, zatímco duch takové záby spočívá většinou jen v její duchapřítomnosti."

"Ouvej!" ujelo Fritzovi.

"Strýčku Fritzi, jen se podívej, už zase začíná! Jsi ošklivý, Ernste!"

"Kampak se chystáš v tomhle rozkošném růžovém letním obláčku, Pavlínko?"

"Vyrazit si, můj milý strýčku Fritz." "

"Vyrazit si?" zeptali se oba současně. "Co to znamená?"

"Přece na promenádu, pokud je to tak pro tebe srozumitelnější, pane Ernste, na hlavní ulici od půl šesté do půl sedmé."

"Aha, už vím," řekl Ernst, "dřív jsme tomu říkali husí louka."

"Mlč, jsi ošklivý -- na shledanou, strýčku Fritz." Odběhla, ale přece jen se ještě vrátila. "Ahoj, Ernste."

"Tak se to sluší. Dobře se bav, Pavlíno."

Pokračovali v cestě. Na nádraží předal Ernst zřízenci potvrzenky a adresu. Pak trval na tom, že půjdou s Fritzem do kavárny.

"A kam?" zeptal se odevzdaně Fritz.

"K Wittekindovi. Tak pojď, pojď, kamaráde, a netvař se tak otráveně. Musím si přece prohlédnout vaše děvčata."

"A tys tam u vás žádná neviděl?"

"Panebože, to přece nejsou žádná děvčata! Tam jsou všechny takzvaně vzdělané: vystudované nebo studující. Tu poslední sortu poznáš podle sešlapaných podpatků, skřipce s tmavými obroučkami, roztřepeného podsazení u šatů -- nebo je to taky hladká vodová, košilová halenka se stojáčkem a dlouhými rukávy. Nejhorší jsou ty, co studují hudbu. Je to zvláštní druh: rozené umělkyně, šaty s velkým výstřihem a v něm krk jako husa, hranatá ramena, žádná řadra. Vnější vzhled pro ně nic neznamena! Další jsou jen °zdělané°. Je to nový druh. Pijou čaj, malují alpské krajinky, na klavír hrají Steyrovu Touhu po domově, Modlitbu panny a Stesk lásky, čtou si románky typu Láska nikdy nekončí nebo Zlomená srdce a podobně. -- Některým jsem jednou ukázal pár sešitů Krásky. Panebože, ten výbuch! To je spolek! O slunci, vzduchu a kráse nevědí tyhle knihomolky zbavené ženskosti vůbec nic! Fritz, takzvaně vzdělaná žena je něco hrozného. Máme všechny možné zákony, ale žádný, který by nudící se ženské dostal co nejrychleji pod čepec, jakmile začnou politizovat, psát knížky a tak všelijak. Když má člověk kolem sebe tyhle estétské bledule, moc a moc zatouží po obyčejné, srdečné, milé holce, která líbá a miluje, jak to káže matka příroda -- tak tedy, vzhůru na jatka!"

Hledali volné místo v poměrně zaplněné kavárně. U jednoho z menších stolků seděla velice elegantní mladá dáma. Ernst se poněkud ironicky uklonil. Váhavě zhlédla: "Pan Winter?"

S úsměvem jí podal ruku. "Dobrý den, slečno Bergenová. Hledám dvě volná místa a vidím je tady u vašeho stolu."

"Prosím, posadte se."

Ernst představil Fritze a oba se usadili. Ernst se na Trix Bergenovou zahleděl.

Zrudla. "Už jsem vás dlouho neviděla, pane Wintere," prohodila.

"Taky jsem tu nebyl. Přijel jsem teprve dneska."

"A já před třemi dny. Kde jste se toulal?"

"V Berlíně."

"Ach, Berlín! Pěkné město! Tolik zábavy a opojných oslav."

"A řady činžáků," dodal ironicky Ernst.

"Na ty se člověk přece nemusí dívat. Má se snažit, aby se zařídil co možná nejpříjemněji."

"A později?" vmísil se Fritz.

"Jaké později -- dnes je dnes! Ještě jsem mladá a hezká. Co bych se ptala na to, co bude později." Zanovala si melodii té písničky a zavlnila se v ramenou. "Ach, chtěla bych si zatančit. Tady v těch odporných maloměstech to vůbec nejde. V Berlíně jsou všude taneční parkety. Boston -- foxtrot -- bláznivý kapelník -- ach! -- a už to začíná. Ale tady..., " luskla prsty. "Já taky zase brzy odjedu."

"Znovu do Berlína?"

"Jo -- tam se aspoň něco děje..."

"Jenže ke štěstí člověk nepotřebuje vždycky velkoměsto," namítl Fritz.

"Existuje taky štěstí za pecí, to máte pravdu."

"Člověk to může brát různě," řekl Ernst. "Mám jednu dobrou známou, a ta mi píše, že je teď docela šťastná. Má totiž dítě."

Trix se škádlivě rozesmála. "Taková smůla!"

Ernst se na ni klidně zadíval. "Je vdaná a na své dítě se dlouho těšila."

"Tak ať se těší... tohohle potěšení se klidně vzdám... Já chci žít!"

"Člověk může žít navenek, anebo vnitřním životem," ozval se Fritz. "Jde jen o to, který z těch životů je cennější."

Šampaňské, šaty, kavalíři, oslavy -- řekl bych, že časem to člověka začne nudit a bude toho mít dost. A konec téhle písničky? Co zůstane ve stáří? To mi ta druhá možnost připadá přece jen hlubší. Žena, která sází nejvíc na svou ženskost, pro kterou je tím nejkrásnějším mateřství! Jen si pomyslete, jak je to pěkné: žít dál ve svých dětech, a stát se tak nesmrtelným."

Trix ho poněkud prudce přerušila: "Kdo jste? A co mi chcete?"

Fritz pokračoval: "Žena, která se nestane matkou, proměškala to nejkrásnější -- to nejkrásnější, co pro ženu existuje."

Jaké štěstí prožívá matka v prvních letech života svého dítěte, od prvního nesrozumitelného žvatlání až k prvnímu váhavému krůčku! Všude poznává zase samu sebe, vidí, jak ve svých dětech opět mládne. A ať udělala cokoli -- jedno slovo to vše zase vymaže: byla matkou. Ale to jistě víte od vlastní matky."

Trix na něj strnule hleděla, pak náhle vstala a odešla.

Ernst se chápavě usmál. Po chvílce se zvedl i on.

Vrátil se dojatý: "Stála v šatně a usedavě vzlykala," oznamoval. "Domluvil jsem jí a dal jí tvou adresu. Pořád se jen ptala, kdo jsi a co se to s ní děje... Nejspíš za tebou asi brzy přijde."

"Choval jsem se tak záměrně," řekl Fritz. "Odhalil jsem to, co bylo skryto, a rozezněl jsem zapomenuté struny. Teď v ní budou znít dál, v disonanci s těmi ostatními, které utvářely její dosavadní život. Jde jen o to, které budou silnější."

Ernst přikývl. "Je to milé děvče. Má horkou krev a lehkou mysl, zbytek si můžeš domyslet. Mám dojem, Fritzi, že počet tvých dětí se opět o jedno rozrostl."

"Čím víc, tím líp."

Chvíli si ještě povídali a pak odešli.

Na ulice města klesal večerní svit. Nad vším ruchem se tyčila zelená věž dómu zsedlého věkem -- tichá a slibující věčnost. Pod mostem si šeptala řeka. O čem? O lidech... o lidech... V parcích kvetlo jaro. Šeřík téměř odkvetl a v zeleni se už rýsovala plná růžová poupata.

Ernst se ohlížel po dívkách. "Jako kdyby všechny nesly utajenou korunu. To je tím jarem."

"Je v tom hrdost i pokora. Dívky cítí, že se v nich probouzí žensství. A to znamená dávat a sloužit."

"Víš, Fritzi, ženy jsou přece jen mnohem lepší než my."

"Jak jsi na to tak najednou přišel?"

"Ani sám nevím. Jasným důkazem je láska. U muže je to spíš žádost, u ženy převládá obět'. U muže je v tom hodně namyšlenosti, u ženy potřeba ochrany. Myslím tím ženu, ne samičku."

Fritz se usmíval. "Když jsem byl mladý, tvrdil jsem, že muž vůbec nedokáže milovat. To jsem pak odvolal. Člověk se musí propracovat od čistě pohlavní, tělesné lásky k lásce duchovní. Mnozí lidé označují za lásku omámení smyslu, ale láska má především duchovní, duševní podstatu. Proto ještě nemusí být platonická, unylá a netělesná, ale fyzický soulad byl měl být pouze vystupňováním nebo probuzením psychického kontaktu. Láska je opojení, ale ne opojení smyslu, nýbrž duší. Nejsem žádný svatoušek, ale čistě tělesnou láskou opovrhnu. Souzvuk duší, vyvrcholený v maximum a podnícený tělesně -- to je celá láska. -- Ale už jde Pavlínka. Pro tu je láska zatím zapečetěný dopis, ale koketovat už umí. A tadyhle máme i Frieda."

Fried k nim přicházel celý rozradostněný a velice srdečně se pozdravil s Ernstem.

Ten se smál: "Prosím tě, Friede, odkdy se producíruješ po korzu na téhle přehlídce žabců a školáků?"

"Je to takový pěkný obraz -- ta spousta zářivých, pestrých jarních dívčích barev, jejich šatů -- to všechno mi zosobňuje měsíc máj. Ta mnohost barev, forem a pohybů, které vytváří tu velkou harmonii zvanou máj, je pro mou duši laskavým pohlazením po těžkém dni."

"Pěkně ses z toho vyvlíkl," smál se Ernst. "Na laskavé pohlazení já kašlu, mně je milejší bouře. Ale neskrývá se za tvou neosobní touhou být pohlazen obrazem nějaká osobnější touha, aby ten obraz nahradila ještě laskavější dívčí ruka? Člověk přece má potřebu hledat pro své obecné sklony speciální řešení. A řešení tvého jarního akordu jménem 'máj' zní: děvčata; stejně jako po F dur musí následovat dominantní septakord na C, protože jinak by to byl chybný závěr. K máji patří děvčata! Nebo se sám taky pohybuješ v oblasti chybných závěrů."

"Jako dítě jsem rád hrával na foukací harmoniku, a proto jsem pro harmonii a harmonická řešení."

"Tedy..."

"A vůbec, musím už jít." Zrudl a podíval se na protilehlou stranu ulice, odkud na něj nějaká slečinka vrhala pohledy, pod nimiž div nevzplanul.

"Takže, Friede," ozval se Fritz, který ten manévr zpozoroval, "moduluj jen do F dur."

Fried se zasmál, podal jim ruku a vydal se cílevědomě po stopě drzé copaté žáby.

"Víš, Fritzi, když se tu procházím tak osamoceně, připadám si jako Metuzalém. Hrome, kdo byl zase tohle?"

Fritz totiž právě kohosi pozdravil.

"To byla první zpěvačka z letní opery."

"Ta je ale elegantní!"

"Jenže neuspokojená."

"Čím?"

"Životem i lidmi."

"Ta ženská má v sobě oheň."

"Její matka byla Ruska."

"Aha, tak odtud vítr vane. Ale pověz, ty starý hříšníku, odkud ji znáš?"

"Způsobila to náhoda. Maloval jsem u Haseho brány věž a byl jsem naprosto zabraný do práce. Najednou jsem cítil, že mě někdo pozoruje, jako by se kolem mne vznášelo zvláštní fluidum. Ohlédl jsem se a zadíval se rovnou do páru velkých tmavých očí. Ty oči se usmívaly -- ani ti nedokážu říct jak -- tak podivně, nepopsatelně. Chtěla ten obraz koupit rovnou ze stojanu. Musel jsem s lítostí odmítnout, protože už byl zadaný, ale pozval jsem ji na výstavu do Mößerovy ulice, kde viselo několik mých maleb."

"Ach tak... Ale Fritzi, takovou ženskou bytost bych si dnes večer přece jen ještě dal říct, i kdyby pouze na popovídání."

"Dnes večer ke mně přijde má přítelkyně Elisabeth, můžeš se s ní hned seznámit. Ale teď už pojď, na oslavu tvého příjezdu vypijeme láhev starého vína."

"Dobře, a nemělo by zůstat při jediné." Ernst vzal Fritze pod paži a oba vykročili svižněji.

"Tak, chlapče," řekl Fritz, když dorazili domů, "co budeš kouřit -- dýmku, doutník nebo cigarety? Můžeš si vybrat. Já si vezmu svou oblíbenou hnědou dýmku."

"Já zase cigaretu. Je to stylovější."

"Od kdy dbáš na styl?"

"Vlastně odjakživa. Snažím se osvojit si co možná exkluzivní formy."

"To snad není možné! Posledně ses o tom vyjadřoval dost posměšně a opovržlivě."

"Řekl jsem si s Nietzsche: Jen kdo se mění, zůstává mi blízký. Přeskakuju z jednoho vývojového stupně do druhého. Jiní kráčejí vpřed bez mezer; já se pohybuju v kruzích. Náhle jsem v jiném kruhu -- v jiném prstenci. Vyvíjím se ve

skocích a nárazech. Ale už dost o tom. Tvá Říše snů je zase jednou báječná. Stará vášeň pro květiny tě ještě neopustila."

"Tak tomu bylo i dřív. Jako chudý jsem radši hladověl, než abych se vzdal svých kyticí. Nejednou jsem si koupil místo chleba za poslední groše pár květin. Ty kdysi zaviniš dokonce i jednu milostnou aférku."

V krámku s květinami jsem zahlédl hezkou dívku, která tam prodávala.

Na tom nebylo nic zvláštního, jenže já jsem už neměl peníze, a ona prodávala právě v květinářství. Tak jsem koupil za svou poslední marku růže, tři s dlouhými stonky, nechal si je zabalit, zamířil ke dveřím, vrátil se, jednu růži vzal a věnoval ji té dívce. Byla naprosto zmatená. Pak jsem odešel, aby ten efekt dokonale vyzněl. Jak vidíš, už tenkrát jsem si potrpěl na styl. Večer jsem to děvče docela náhodou potkal. Ke své hanbě musím přiznat, že mi šlo víc o květiny než o dívku, která k nim patřila. Byla to v mém životě jediná láska z rozumu. Ale brzy jsem se do té dívky doopravdy zamiloval. Můj kutloch slavil tenkrát i přes nedostatek peněz skutečné květinové orgie. Teď už je dávno provdána za hodného muže -- má malá Margit -- a snad si ještě občas vzpomene na Fritze, který tak miloval její květiny... A vůbec, ještě musím rychle zaskočit dolů, truhlář objevil pěknou starou truhlu, a tak jsem mu měl do dnešního večera říct, jestli ji chci koupit. Málem bych na to zapomněl. Počkej chvíli, hned jsem zpátky."

Ernst pomalu dokouřil cigaretu a zamyšleně pozoroval modré kroužky.

Někdo zaklepal. Ještě zabrán do myšlenek se ozval: "Dále."

Vstoupila Elisabeth: "Dobrý večer, strýčku Fritz..."

Když Ernst zaslechl její měkký hlas, rychle vstal.

"Ach," zasmál se, "má krásná neznámá z nádraží. To je tedy shledání! Strýček Fritz tu není. Nemohla byste se zatím spokojit se mnou? Jmenuju se Ernst Winter -- a vy jste slečna Heindorfová, vidíte?"

"Ano..." Elisabeth vypadala zaraženě. Tohle je tedy ten Ernst Winter, o kterém toho strýček Fritz tolik navykládal. Na chvíli zavřela oči, ani sama nevěděla proč. Vzedmula se v ní temná vlna a zase opadla, ale lehký pocit nejistoty zůstal.

"Tak jen pojďte dál, přinášíte nám jaro, a to si člověk rád podrží. Posadte se tady do křesla -- jinak to bohužel nejde. Ta židle tamhle patří tradičně Fritzovi."

Pompézní posezení tady na kufru, který vypadá díky těžké hedvábné látce, co je přes něj malebně přehozená, tak trochu jako knížecí trůn, to je místo vyhrazené pro mne. Hosty jsme dříve usazovali na tamtu bednu na uhlí. Jak vidíte, je to dřevěná bedna, kterou Fritz potáhl elegantní látkou a svrchu dokonce nádherně vypoštářoval. Kdybyste se podívala dovnitř, zahlédla byste tam černé diamanty. A když jsme si pak začali žít líp, nezměnili jsme sice nic na základních pilířích Říše snů -- to by bylo protizákonné, ale pořídili jsme další kus ku prospěchu našich hostů: tohle proutěné křeslo. Všechno tu má svůj význam a své oprávnění -- každý obraz na stěně -- a je jich hodně. Tím nejnovějším je naše pohádkové okno, máme je rok. Vidíte -- střešní okno, kterým večer září hvězdy. Řekla byste, jakápak poezie -- obyčejné střešní okno. A přece: jaký svět plný pohody se v tom skrývá. Tohle je pohádkové střešní okno. Na stěně kolem okna je tu namalováno modré nebe -- a na něm vidíte zlaté hvězdy a rudá srdce. Na každém srdci je napsáno jedno jméno -- a každé to jméno přináší vzpomínky na milého člověka. Tady na kraji, nejbliž měsíčnímu světlu, vidíte bleďé srdce s věncem rudých růží. Můžete přečíst i jméno: Lu. Tamhle," ukázal na půvabný portrét v Beethovenově koutku, "je její obraz -- moc ji miloval."

"Vyprávěl mi o tom," přiznala Elisabeth tiše.

"Tak to vám hodně důvěřuje. A pověděl vám všechno?"

"Všechno."

"To znamená mnoho. Dosud se s tím svěřil jen mně. Ostatní vědí pouze to, že ji moc miloval a že je mrtvá. Hodně o tom vypovídá jedna jeho báseň z té doby. Mám vám ji zarecitovat?"

Elisabeth přikývla.

"Ty jsi mé jaro, můj svět, mé žití,
mé vše, já nemám víc..."

Jsi jasná hvězda, která mi svítí
životem hrobu vstříc.

Ty jsi mé nebe, které se točí,
můj ráj, vše, co mám rád...

Až ty mi jednou zatlačíš oči,
budu smět v míru spát.

V jedné šťastné chvíli jsem ji zhudebnil."

"Mohl byste mi ji někdy dát?"

"Rád. Fritz má rukopis tady, řeknu mu. Ale už přichází, sám osobně."

Fritz vstoupil. "Dobrý večer, milá Elisabeth. Tak co, zatím jste se trochu spřátelili?"

"Doufám," usmál se Ernst.

"Na jaře se navazuje přátelství snáz než jindy," poznamenala Elisabeth. "Všechno je nějak důvěrnější, bližší -- že, strýčku Fritz?"

"Jistě, holčičko. A na jaře života ještě víc než na podzim... Tak, pro Elisabeth tu mám třešně a pro Ernsta egyptské cigarety. Udělejte si pohodlí."

Elisabeth se pohodlně zabořila do křesla a zobala temně rudé třešně.

"Tak co jsi dnes prožila pěkného, Elisabeth? Člověk musí každý den prožít něco pěkného, i kdyby ten den byl jakkoli šedý a mlhavý. Já se ptám často večer sám sebe: Co jsi dnes prožil pěkného? A musím říct, že i když to byl den plný trápení, nějaký ten kousek sluníčka vždycky ještě zůstal. A tak chci začít u sebe. Mně přinesl dnešní den velkou radost: mého Ernsta!"

"Ach, ty jsi milý...", stiskl mu Ernst dojatě ruku.

"Teď jsi na radě ty, Elisabeth."

"Udalo se leccos. Ale nejhezčí chvíle jsem zažila, právě když jsem se chystala k tobě, na hradbách u panského rybníka. Večerní slunce odpočívalo ve starých lipách jako v pohádce. Panovalo naprosté ticho. Řeka zrcadlila nadcházející červánky -- a stromy se tajuplně chvěly. Bylo to tak krásné, že jsem se málem rozplakala. A pak se ještě něco stalo! Úplně na konci hradeb jsem se zastavila a ještě jednou se po té májově zelené klenbě rozhlédla. V tom se objevil takový milý, drobný ptáček, sedl si těsně přede mnou na větev, podíval se na mne očkami černýma jako perly, otočil hlavičku a zpíval. -- Ach, a ještě něco! Proti mně přicházela zestárlá žena s upracovaným, utrápeným obličejem, za ruku vedla bledé děcko. To neslo pár květín. Najednou vykřiklo: °Podívej se, mami, to jsou krásné kytíčky! ° -- A najednou se ta žena ve večerním slunci usmála... usmála se... strýčku Fritz! to byl úsměv! Teď už vím víc... mnohem víc... opravdu, celý svět je přece jen krásný!"

Elisabeth sepjala ruce.

Ernst byl takřka okouzlen. Měl pocit, že do pokoje vstoupila víla, dítě lesa, natolik mu ta dívka připadala srostlá s přírodou. Dítě všehomíra, zcela nedotčené pochybami a myšlením, kauzalitou a nutností -- naprosto čistý cit, oddaný přírodě -- dobro všeho světa, soustředěné v jediném člověku.

"A teď ty, Ernste," vyzval ho Fritz.

"Ve vlaku. Byl přeplněný. A tak se stalo, že do našeho oddílu přistoupilo pár cestujících s jízdenkami nižší třídy. Náš oddíl byl taky obsazený, a tak museli ti lidé stát. Byly to čtyři osoby, z toho dvě dívky. Měl jsem dojem, že to jsou putující varietní umělci. Mladší dívka byla hezká -- ještě mladá, ale už měla trochu ztrhané rysy. S ostatními nemluvila. Ti se drželi taky víc pospolu, i když se o ni starali. Tihle lidé hodně drží pospolu. Vypadalo to, že ta dívka je unavená. Ve tváři měla podivně zasněný výraz, který jí dodával cosi čistého. Dáma vedle mne obsadila volné místo svým pejskem. Přitáhla si sukni, jen aby se jí ti lidé nedotkli. Dívka si toho všimla a v koutcích úst se jí objevila trpkost. Zdálo se, že se dohaduje se svým osudem. Mne se zmocnil podivný pocit: byl bych dal všechno za to, aby jí z tváře ten výraz trpkosti zmizel. Vstal jsem tedy a oslovil ji: °Slečno, můžu vám nabídnout své místo?° Zmateně na mne pohlédla. Dvě spolucestující, takové pihovaté husičky, se začaly chichotat -- byl bych jim přál, aby měly pouhou setinu dívčina půvabu. Vážně jsem řekl: °Můžu svou žádost zopakovat?° Hlesla °Díky° a posadila se. Vzal jsem její tašku a uložil ji do sít'ky na zavazadla. Milovnice psů, šustící hedvábím, přitom projevovala takové obavy, aby se jí ta taška nedotkla, že mě popadl vztek a řekl jsem jí: °Jistě dovolíte, milostivá, aby se obsadilo i tohle místo°. Přitom jsem ukázal na hovějícího si psa. Vztekla se na mne podívala a neodpověděla. Ale já jsem docela klidně pokračoval: °V oddílech pro cestující totiž psi nesmějí zabírat místa k sezení, to by museli do oddílu pro psy, což vám průvodčí potvrdí.° Průvodčí právě vstoupil a dal mi za pravdu. Milostivá si vzala mazlíčka na klín a já -- zůstal jsem stát a neposadil se -- jsem to místo nabídl druhé dívce. Přitom jsem se náramně bavil vztekem té lítě sedící mezi oběma dívkami, protože si neustále štítivě přitahovala sukni. Jeden ze dvou průvodců těch dívek se se mnou dal do řeči a nabídl mi doutník; zřejmě mi tak chtěl projevit své sympatie. Byl bych docela rád odmítl, ale to nešlo, protože bych vypadal jako nafoukanec. Ten doutník jsem tedy vykouřil, i když se mi z toho málem udělalo špatně. Pak jsem mu dal jedno ze svých havan, která mi věnoval kolega ze studií. Byl to milý chlapík. Studoval na konzervatoři v Lipsku a dokázal o tom vyprávět tolik, že jsem dostal chuť taky si do Lipska zajet. Na příští stanici skupinka varietních umělců vystoupila a ta dívka mi věnovala pohled... pohled... jako lila hedvábi -- bylo to opravdu pěkné..."

Rozhostilo se ticho. Stmívání protkalo Říši snů ještě hlubší modří a stíny potemněly.

"Strýčku Fritz, " ozvala se tiše Elisabeth, "je už tma..."

Fritz zapálil svíčky před obrazem na stěně a přesunul k němu růže.

Vznášející se a mihotavý lesk svíček dopadal na půvabný portrét, až to vypadalo, jako by oživil. Jako by se ty krásné oči leskly a rudá ústa se usmívala.

Fritz vzal mlčky tenký rukopisný svazek a začal číst:

"Večerní chvíle -- ten svět podivný!

Nejtajnější lásky chvíle.

Nevěsto nebes, sestup níž,

do duše mír vetkni míle.

Cesty se tmí a tříští se vlny --

hroutí se žhoucí přání.

Bytí i zánik mhou zahaleny,

růžovým závojem zdání.

Večerní chvíle -- ten svět podivný!

Snový svět, zdolaná tiseň.

Chvíle těch chvil, kdy tiše zní

prastará, věčná píseň.

Prastará, věčná píseň..." opakoval Fritz zasněně. "Ano, tak by se dala nazvat tahle ztracená melodie, která se vznáší nad životem, tohle cosi, utkané z nesplněných nadějí, ze vzlykající radosti a záhad... Někdy to připadá jako zapomenutá píseň z dětství -- jindy jako vzdálené zvonění budoucnosti -- tu to zaznívá záhadně blízko, když člověk zvedá zdivočelé, boha zbavené zraky ke vzdáleným obzorům a spěje k novým zemím -- a tu to zase vane nocemi plnými bázně jako šefíková vůně. Je to chladný sních ledovců, odraz ledu na horkých čelech, stříbro hvězd na rudě ozářených krátech vůle a touhy -- nemá to žádné jméno -- jsou to váhy -- věčné, hluboké vyrovnávání -- velké TO, jež tihne hlouběji k míru a pokoji."

Elisabethiny zasněné oči se leskly.

"TO...", opakovala hlasem, v jehož vyznění se zachvěli.

"Dřív jsem to nazýval velkým TY," pokračoval Fritz v úvahách, "ale není to jen tohle. Je v tom víc. Obsahuje to veškeré vykoupení a mnoho míru pro neřešitelné životní záhady. Říkám vykoupení, nikoli vyřešení. Řešení neexistuje. Ale existuje vykoupení, kde se nad bolestným, naléhajícím uvažováním šíří klid a kde mír líbá duši. To je ono velké TO, o němž nevíme co -- proč -- jak... TO -- říká vše... Beze slova a bez obrazu -- hluboký citový klid."

"Chrám snů," dodal Ernst.

"TO...", špitla Elisabeth.

Kdesi v dálece odbíjely věžní hodiny. Elisabeth se probírala a vstala. "Chtěla bych ještě zůstat, strýčku Fritz, ale musím jít..."

Ernst s ní procházel ulicemi, dunícími ozvěnou jejich kroků. Vzal ji za ruku. Ta se tiše chvěla. Tak kráčeli májovou nocí téměř beze slova. U mřížové brány se Elisabeth zastavila. "Tady bydlím... dobrou noc..."

Sklonil se jí hluboko nad rukou a pak počkal, dokud její křehká postava nezmizela ve velkých dveřích. Potom se rychle obrátil a chvatně kráčet zpět.

V

Z Říše snů Fritze Schramma dotřepaly do dívčích pokojíků Elisabeth a Pavlinky pestré dopisy. Fritz a Ernst je v nich zvali na modrý letní večer.

Z šednoucí oblohy padalo jako něžný deštík květů první stmívání. Říše snů byla připravena na oslavu. Nejrůznější vázy zdobilo množství vonících květů. Před půvabným portrétem hořely dvě temně rudé svíce.

A zdálo se, že se ty tmavé oči lesknou a rudá ústa se usmívají...

Elisabeth měla bílé vyšíváné šaty a ve vlasech úzkou zlatou čelenku.

Vypadá jako vznešená královna, pomyslel si Ernst, který se staral o čajovou konvici. Oblékl si jednu z Fritzových světlých halen. Konvice uklidňovala svým bzukotem. Fritz přichystal mezi květinami tabuli, kdežto Ernstovi se zalíbilo v roli muzejního hlídače a vyvolávače. Vyprávěl:

"Nejprve se bude podávat čaj -- náš čaj, jaký se vaří jen v naší pohádkové říši. Koho lákají moderní lahůdky, nechť si poslouží -- máme tu humra, sardinky, kaviár a další věci. My dva staří -- nebo alespoň já -- se budeme držet °pevně a věrně°, jak se říká při svěcení praporů ve střeleckých spolcích, národního jídla Říše snů, jež bylo na jídelníčku takřka denně, když ještě svět genialitu jejích obyvatel, a speciálně Fritzovu, dostatečně neuznával. Připravuje se takto: Vezme se krajíc černého chleba a tlustě se potře máslem. Musím dodat, že verze s máslem pochází až z pozdější doby, kdy ji vyvolal rostoucí blahobyt a kdy byla zavedena kvůli lepší chuti -- tedy potře se máslem a pokape se tím báječným výtvorem z řepy, jemuž se v jiných oblastech říká nesprávně sirup. Postupuje se přitom touto technikou: Ponořím lžici do lepkavé, temně sladké hmoty, v šílené rychlosti ji otáčím kolem její vlastní osy, náhle ji z té černé hmoty vytrhnu, dopravím nad chléb a řepný produkt nechám stékat v něžných, ladných spirálách; jako půvabnou hříčku lze šikovným manipulováním lžící například vytvořit jméno své nejmilejší. Ostřím nože se pak originalita spletených čar přetvoří v jednotvárnou uniformitu šablony hladce namazaného chleba. Poté navrch položíme čerstvě nakrájené plátky jablka. Také požívání má svůj půvab. Neustále je třeba dávat pozor, aby řepný produkt nestekl po straně. Tím je člověk neustále zaměstnán, neboť musí krajíc udržovat trvale ve vodorovné poloze. Je to dobré cvičení v trpělivosti, naději, psychické rovnováze a podobných duševních vlastnostech. Já snad ještě napíšu o výchovných aspektech řepného sirupu článek..."

"Přestaň!" Pavlinka se smála, až se za břicho popadala. "Je moc teplo, on má snad úžeh..."

Ernst se nedal vyvést z míry. "A teď jsou na řadě překrásné Fritzovy hnědé a modré čajové šálky a podšálky -- každý kus sám o sobě báseň. Vypráví se, že ani v dobách nejvyšší nouze se nedokázal donutit k tomu, aby se jich zbavil -- proto z nich pijme nábožně. Ale sám bůh máje ví, že jsem díky Pavlince dostal taky hlad -- tak tedy, děti -- ke stolu." S požitkem hodovali.

Pomalou se setmělo.

Fritz vyšel ven a opět se vrátil. Otevřel dveře. "Pojďme vedle."

"Strýčku Fritz, jak je tu krásně, krásně..."

Ateliér byl ponořen do hlubokého šera. Lehké modré záclony na stěnách s okny splývaly v měkkých záhybech.

Uprostřed stál tmavý klavír a na něm plály ve třpytivých svícnech dvě svíce, jež protkávaly místnost něžným svitem.

Na klavíru stála velká miska, až po okraj naplněná voňavými růžemi. U stěn ve tmě se krčilo sedátko, pohovka a několik hlubokých křesel.

Fritz vážně prohlásil: "Tohle světlo nám musí stačit. Sezení jsme rozestavili tak, aby byl ve tmě každý sám se sebou.

Vždyť my lidé jsme podivná stvoření. Navzájem se za své city stydíme, i když se dobře známe -- ba někdy se stydíme i sami před sebou. Proto ať je každý sám -- tak sám, že ve tmě nezahledne ani tvář toho druhého."

Ernst se usadil v jednom z hlubokých křesel. Ostatní ho následovali.

"Budeme teď chvíli mlčet," poprosil Fritz, "růže -- svíce -- letní večer -- to je mlčení..."

Plameny svíček praskaly. Elisabeth doširoka rozevřenými očima doslova vpíjela půvabný obraz růží v šerém světle svící.

Nastalo úplné ticho.

Potom Ernst vstal a každému naplnil sklenku temně rudým vínem. Jeden pohár postavil na klavír těsně vedle růží a nalil ho až po okraj. Nedokázal zabránit tomu, aby se mu netřásla ruka.

"Děti...", promluvil Fritz, zvedl svou sklenku, ale dál nemohl.

Vypili víno mlčky.

Ernst přešel kvapně ke klavíru a sáhl do kláves. Zaburácel divý motiv, zklidnil se a dozníval -- opět se vzdouval, pomalu přecházel v moll a uvolňoval prostor něžnému znění. Jak perly do stříbrné studně kapaly -- přerušované burácením --

jenné tóny a nesly se místností, to znění však znovu a znovu dobývalo prostor. -- Až si ho docela podmanilo -- jako perla na tmavém sametu ležel v šeru poslední rozevlátý akord -- tehdy Ernst vstal a opět se zabořil do křesla. Elisabeth naslouchala s údivem. Sladkost té melodie se jí vloudila do srdce a zneklidnila ji -- ani sama nevěděla proč. "Našel jsem pár básní ze šťastných dob a chtěl bych vám je přečíst," ozval se Fritz a pohodlně se opřel v křesle.

"V zšeřelém tichu

na tebe myslím

vždy znovu,

milovaná.

Z tvých tichých milostných kroků

vnímá mé ucho

každíčký libý zvuk.

Přicházíš! Přicházíš stále!

A přec tu nejsi.

Čekání mé je oslavnou radostí duše.

Má všemocná milostná touha

je něžná jak kvetoucí svit

tvých modrých očí

a jako znějící šperk

tone ve snovém hávu noci.

Přicházíš! Přicházíš stále!

Tichounkým krokem lásky

vznášíš se blíž.

Každíčký závan je plný

tvé vonné žehnavé přízně.

Já ležím na tvých řadrech

a lokám nebes i země

blaženost nejblaženější."

"Teď nám musí Elisabeth zazpívat," mnil Fried.

Ernst zpozorněl. Fritz mu o tom také vyprávěl -- ale zpěv! Jeho ucho muzikanta bylo lehce dotčeno. Poněkud neklidně se na ni zahleděl. Obstojí v té zkoušce...?

"Nechceš Elisabeth doprovázet, Ernste?"

"Ano... rád..."

Přešel tmou k Elisabeth a spolu s ní pak ke klavíru.

"Co to bude?"

"Mignon," poprosil Fried.

Ernst se poněkud ironicky usmál. "Tak tedy Mignon..."

Podal Elisabeth list, ale ta zavrtěla hlavou. Tak tedy z paměti -- dobrá. Ernst začal s předehrou. Elisabeth se připojila sladkým, jasným dívčím hlasem:

"Znáš onu zem, kde citron rozkvítá,

v tmě listů oranž barvu zlata má,

hrá větérek, jenž z blankytu se zdvih,

ční vavřín hrd, list myrty čeká tich --

Ó řekni, znáš?

V tu krásnou zem,

ach, v zemi tu, můj miláčku, mne vem!"

Vznášející se lehkost Elisabethina zpěvu Ernsta málem opojila. Její hlas tak samozřejmě a bez námahy ladil s klavírem, ve slovech „V tu krásnou zem“ se vznášel a mohutněl, a pak dozníval v toužebném „ach, v zemi tu, můj miláčku, mne vem“.

"Znáš onen dům? Má na sloupoví krov;

pln třípytu sál, v něm drahokam a kov;

tak útrpně soch mramor na mne zří:

děvčátko, snášelo jsi příkoří? --

Ó řekni, znáš?

V tu krásnou zem,

ach, v zemi tu, můj ochránce, mne vem!"

Ernst se ohlédl po Elisabeth a málem ji zapomněl doprovázet, tak půvabný byl obrázek, který se mu nabízel. Mihotavé světlo svíček čarovně protkávalo Elisabethiny vlasy a kouzlo na čelence zlaté reflexy. Skoro to vypadalo, jako kdyby to byla Mignon -- sama Mignon, tolik nevýslovné touhy bylo v těch čistých rysech, když zpívala:

"Znáš onen vrch, kde mosty z mraků jsou?

Mhou kráčí soumar cestou necestou,

spí v doupatech tam draků starý rod,

hřmí balvan v sráz a přes něj přival vod --

Ó řekni, znáš?

V tu krásnou zem

jde naše pout'. Tam, otče můj, tam jděm!"

Bílé šaty doplňovaly obraz. To sama Mignon vyzpívala svou touhu do modrého večera. Ernstovi připadala jako královna, jako vzdálená princezna, a nemohl pochopit, jak dokázal jít vedle ní tak dlouho tiše. Když se na něj teď dívala takřka nepřítomným vážným pohledem, cítil, jak mu buší srdce. Co jen to bylo? -- Pak se podíval na klávesy a mazlivě stříbřitými tóny doprovázel ten sladký hlas, jemuž všichni zaníceně naslouchali. Zdálo se, že zemská tíže mizí -- všim byla hudba. Ernst se domníval, že ten sladký hlas snad bude znít stále dál, až do věčnosti. Mignon...

"Od téhle chvíle ti budeme říkat Mignon," rozhodl Fritz, "Mignon -- touha bez konce."

Elisabeth měla neobyčejně temné oči, když ji Ernst mlčky políbil ruku.

Setmělo se. Chvilí ještě hovořili o touze, a pak došlo na jediné téma, které spojuje svět a život, nebe a peklo, prostě všechno: na lásku.

"Láska je nejvyšší formou, kdy se rozpouštíme v sobě navzájem -- je to nejvyšší stupeň sobectví v nejhlubším rozdávání sebe a všeho," prohlásil Fritz.

"Láska je boj," odporoval Ernst, "a nebezpečí číhá v tom, že se člověk chce sám oddat. Kdo tak učiní jako první, je ztracen. Chce to zatnout zuby a být krutý -- pak se dá zvítězit..."

"Ale Ernste," nesouhlasil Fried, "láska je poslední krása v té nejryzejší podobě -- láska je krása...!"

"Láska je oběť a blahé sloužení," mínila Elisabeth.

Na chvíli se odmlčeli. "Pavlinko," vyzval Fritz nejmladší, "ještě jsi nic neřekla. Copak nám k tomu povíš ty?"

"Ach...", ozvalo se ze tmy, "to je řečí -- láska je prostě láska -- a basta!"

Všichni se rozesmáli. "Pavlinka má výjimečně taky jednu pravdu," hlaholil Ernst, "co se hádáme -- láska je láska!"

Prožívat! A ne pronášet neúživá slova."

Skokem byl u klavíru a zvolal: "Chopin!" Jako záblesky hvězdného prachu zurčeli okny skřítci tónů, tančili kolem svíců a padali pak do růží. Malé víly se shlukovaly do tanečních rejů a stříbrnými hlásky zpívaly jasně a něžně písně lesů. Ještě jedno takové zurčící splývání, poslední jásavý tón, který se s dlouhou výdrží vznášel místností jako fermata, pak mihotání a honička -- a bylo po kouzlu.

Všichni byli ještě plně v zajetí těchto vzdušných pavoučích sítí, když Ernst už zase oznamoval: "Grieg -- Jaro..."

Docela tiché zlatavé akordy. Mezi nimi kantiléna, až čarovně sladká. Protahování a narůstání -- přechody v pianu a opět lehké předjarní obláčky -- nad rozeznělými větvemi. Teď hluboké zvony -- šumění -- vzhlednutí -- tlumený jásot -- rozlité víno -- věnce kolem čela. A nyní zlatisté okouzlení -- to táhne mládež! -- Modrá moře -- bílá oblaka -- vzdálené hory a znění -- znění -- zpěv -- zpěv -- chvějivě -- stále plněji, stále čistěji -- a teď okouzlující šíře, rozkvétání květů: jaro -- mládí -- a pak ticho...!

"A teď ty!" rozhodl Fritz.

"Dobrá!" Ernst pohodil hlavou, aby se zbavil kštiny spadlé do čela, a opět ji sklonil.

Rozlehl se těžký akord. Ještě jeden -- a nyní celá barikáda akordů, postavených na sebe. Šerá. Pak se na ni vyhoupl drzý, bezstarostný trilek, smál se, a náhle se s vnějším zřítím dolů, pronásledován démonickou sekvencí chechtotu.

Neúnavné stoupání, stupňování, práce v hloubce, budování, vztyčování -- výš a výš -- hroucení -- a opětné budování -- sisýfovská práce -- Danaovny přelévající vodu -- neustálé pronásledování démonickými kroky. A znovu temný zpěv plný hlubokých citů. Zpěv skřivanů, dětsky veselý -- lehké taneční kroky -- kolébání -- usmívání -- a náhle ďábelský smích zdola nahoru, pronikavá disonance, odchod.

Ernst rychle vstal a klesl do křesla.

"Ernte...", ozval se Fritz dojatým hlasem.

Elisabeth tiše vstala, přešla ke klavíru a nechala závěrečnou disonanci, dosud se vznášející pokojem, doznít v hluboké, krásné a harmonické konsonanci.

Ernst se prudce zvedl, oči mu zářily, obličej působil strnule:

Elisabeth.

Ta přešla k Fritzovi, a on ji pohladil po vlasech. V očích jí zahlédl slzy.

"Mignon," oslovil ji, "všechno je v pořádku... A teď mi na rozloučenou zazpívejte tu starou píseň -- tu sladkou, bolnou píseň, které se má duše nedokáže zbavit -- její píseň..."

Elisabeth usedla ke klavíru, spustila jednoduchou předehru a pak nasadila:

"Z mých mladých, z mých mladých let

píseň mi opakuj --

daleko svět, daleko svět,

jenž býval kdysi můj!

Vlaštovčí zpěv, vlaštovčí zpěv

přináší podzim i můj --

zdali i teď, zdali i teď

zpěvem zní celý můj kraj?"

Fritz se v křesle schoulil. Ernst pozoroval Elisabeth divýma očima a s rozervanou duší. Seděla tam v plápolavém svitu svíček jako bílý obraz anděla.

"Domove můj, domove můj,

nech v ten blažený kout,

v útulek svůj, v útulek svůj

ve snu mi uprchnout.

Při loučení, při loučení

svět tak plničký byl,

prázdný teď ční, prázdný teď ční,

když jsem se navrátil."

Z Fritzova křesla se ozval tlumený zvuk -- cosi jako pláč. Ernst si v duchu stále a stále opakoval: Mignon -- Mignon...

Přitom bezděky svíral ruce v pěst a opět je rozevíral.

"Vlaštovčí let, vlaštovčí let

nevrací, cos měl tak rád.

Nelze brát zpět, nelze brát zpět --

jen zpěvu naslouchat."

Fritz se ani nepohnul. Ernsta páliły oči. Prudce vstal -- došel k Elisabeth a beze slova ji vyvedl ven. Fried a Pavlínka je následovali. Fritz zůstal sám v temném pokoji, v němž voněly růže a svíčky čarovaly do vína pod květinami rudé reflexy.

"Necháme ho samotného a rozloučíme se," navrhl Ernst venku.

Fried doprovodil Pavlínku a Ernst kráčel nočními ulicemi s Elisabeth.

Hvězdy se třpytily ve vši své nádheře. Elisabeth se zastavila a špitla: "Hvězdy..."

Ty zlatá harfo, pomyslel si Ernst, ty harfo, na jejíchž strunách kouzlí příroda své melodie.

Ve tvářích se jim odráželo blikotavé světlo luceren. Blízké zahrady voněly. Ernst vzal Elisabeth pod paží a zabočil do lipové aleje pod hradbami. Řeka ospale mumlala. Lípy šuměly.

Elisabeth se opět zastavila a zašeptala: "Ty lípy..."

Ernst měl pocit, že je vše nové a nevyslyšené: hvězdy, řeka, lípy. Jako by je ještě nikdy neviděl. Náhle se zachvěl chladem, zmocnila se ho tíživá touha -- celé jeho myšlení dostalo stříbřité okraje. Zastavil se a jen stěží ze sebe vypravil: "Elisabeth..."

Zadívala se na něj.

Dlouze.

"Elisabeth..." Poklekl před ní.

Temná vlna ho zvedla a nesla vstříc novým končinám, stříbřitým okrajům touhy.

Na čele ucítil její slzy.

"Elisabeth!" zvolal a sevřel ji v náruči. "Ty... noční klide, hvězdo mé touhy -- dej mému neklidnému pohodu své duše. Ach ty!"

Plakala bez ustání a přitiskla si hlavu na jeho hrud'.

Měl pocit, že se stal králem a koruny mu leží u nohou. Domov se nezměrně rozšiřoval, a nad tím vším hlásaly hvězdy pokoj a mír.

Tak tu stál pod chrámem z lip a naslouchal burácejícím zjevením své duše. A jako prudká vlna ho zalil pocit štěstí. S jásavým výkřikem vzal Elisabeth do náruče a hnal se s ní do tmy.

"Ach, ty mé světlo... má milosti... můj sne... má blaženosti..."

Opatrně ji nechal sklouznout na zem a podíval se na ni. "Ty!" říkal prosebně. "Ty! Ty!"

Elisabeth kanuly z očí těžké slzy, když řekla: "Miluju tě..."

V Říši snů hořely před půvabným portrétem tmavě rudé svíce. Jejich lesk se mihotal a splétal, takže to vypadalo, jako by krásné oči zářily a rudá ústa se chvěla.

Fritz si četl ve starých, zažloutlých dopisech. V tváři se mu zračilo silné dojetí. Pak si rukou podepřel hlavu a zíral před sebe.

Dveře se tiše otevřely. Vstoupil Ernst. Ihned poznal, co přítele došlo, a objal ho kolem ramen: "Fritzi..."

Fritz se až polekal; bolestně se usmál. "Milý chlapče -- svět je bláznivý a podivný -- ale ještě bláznivější a podivnější je lidské srdce."

Ernst Fritze zvedl. "Fritzi, tak často jsi mi v nejistotě dodával odvalu -- chceš snad teď sám pochybovat? Podívej se, naším střešním oknem sem září hvězdy -- naším pohádkovým oknem, Fritzi -- naše hvězdy..."

"Kdyby si tak člověk mohl srdce vyrvat a na jeho místo dát chladnou hvězdu," usmál se Fritz trpce. "Bylo by to hezčí -- a navíc i lehčí..."

"Fritzi, nebyl jsi to ty, kdo říkal, že teprve bolestí se stává život cennější? Že bys snad už nechtěl žít život bez bolesti?"

Fritz hleděl před sebe. Pak se vzbudil a řekl: "Máš pravdu, chlapče. Neovládl jsem se. Promiň. Vezmi si cigaretu a zůstaň ještě chvíli se mnou vzhůru. -- Doprovodil jsi Elisabeth?"

"Ano -- a ona mě."

"Já to věděl."

"Domů."

"Ona k tobě patří! A nemyslím to tak, jako když měšťanské paničky podle šablony dávají dohromady své děti. To ne -- ona k tobě patří svou podstatou -- v hloubce patří k tobě."

"Mám ji moc rád."

"Nezapomeň na ni! Ty víš, že věrnost není ctnost, kterou si člověk přisvojí s prstenem a zase se jí zbaví. Jsi mladý; kolem tebe ještě bude život bouřit. A to pak je ten pojem proměnlivý -- ne takový, jak ho chápou šosáci, kterým proudí v žilách patoky. Opravdovou věrnost ostatně prokážeš tím, že k ní nakonec zase najdeš cestu; ona totiž patří k tobě! Mysli na má slova! Snad v nich jednou odhalíš radu, ale to už nad mým hrobem bude dávno foukat vítr."

"Mně srdce tak překypuje, Fritzi..."

"To ti věřím..."

"Ona je tak čistá."

"A má tě ráda. Já to vím už dlouho -- dalo se to na ní poznat. Brzy zase odjedeš, ale vezmeš si s sebou nádherný poklad: domov v jednom lidském srdci -- v ženském srdci..."

"Domovem jsi mi ty, Fritzi..."

"To není totéž. Mláďa musí spočívat v ženských srdcích. Rozdávát a zase v nich čerpat sílu."

"Stát se člověkem..."

"Aby se z lidí stalo lidstvo."

"Je hodně lidí, ale málo lidskosti."

"Přiliš lpíme sami na sobě. Sobectví je ošklivé slovo. Nikdo nechce být sobcem, a všichni jimi jsou."

Tohle JÁ! Každý hledá svou melodii, svůj tón, svůj zvuk. Člověk kráčí mnoha cestami -- a musí projít mnoha lidmi, než najde cestu sám k sobě. Žádné putování není těžší než cesta k sobě. Je třeba zbavit se hodně ješitnosti, sebepřeceňování a představ o sobě. A to je velice citlivá věc. -- Od JÁ k TY -- to je velká cesta lidstva. Snad se to nikdy nepodaří, a přece o to neustále usilujeme. Přesto! Dostat se od JÁ k TY. K velkému TY! A pak od TY ke Všem! -- K velkému TO! A co jsou pak jména? Zvuk a dým... Cit je všechno! Cit beze slov a bez obrazu -- ten nejhlubší klid..."

"Smrt...", dodal Ernst a zamrazilo ho.

"Věčná záhada..."

"Nedokážu si smrt představit," řekl Ernst, "nevím, ale když na ni myslím, zmocňuje se mě hrůza. Pořád si nějak myslím, že umřít snad ani nemůžu."

"To je víra mláďa. Všechno v tobě směřuje a pracuje k tvému polední. Dosud kráčíš vzhůru. Teprve až dosáhneš vrcholu a začneš sestupovat, tam, kde ve večerním údolí už začínají temnět stíny, pak se myšlenka na konec začne zdát mnohem bližší. Smrt je měňavý chameleon; jeví se pokaždé jinak. Nebo spíš my jsme chameleoni; to my jsme co chvíli jiní, různí. Jednou je nám smrt přítelem, jindy nepřítelem. V jednom deníku mám zapsáno: jediné, co člověka nezklame, je Bůh a smrt; a pak jsou jedno a totéž. Totiž: život! Taky smrt je život -- negativní život. Vše se splétá ve velkou harmonii -- ve Všejediné. A nakonec je člověk plně smířen -- se vším."

Svíce zhasly. Za střešním oknem svítily hvězdy. Fritz seděl v úplné tmě, zatímco Ernstův obličej se dal matně rozeznat.

"Ach," povzdychl si Ernst, "všechno je tak neodvratně podivné. Nebo mám jen takový dojem? Absolutně je věčně vzdálené a za tou ubohou barevnou kamufláží, kterou nazýváme svět nebo život, nedosažitelné. Lopotíme se jako mravenci, a přece běháme věčně dokola. Dojdeme skutečně k cíli? Kdyby se aspoň dal nějaký cíl rozeznat! Jenže tím bychom se vlastně dostali už dál. Musel by to tedy, co já vím, být nějaký tupý pud -- instinkt... Ale my ani čistý instinkt nemáme. Šťastná zvířata, ta ho mají! Podívej se na ten rozpolcený, rozporný instinkt, kterému říkáme rozum -- a na přírodou obecně podmíněný instinkt u zvířete. Svět je podivný, Fritz!"

"Ne," ozval se hlas ze tmy, "všechno je v pořádku! Už to, že je člověk vůbec schopen pojmut myšlenku, už to lze pokládat za důkaz. Všechno je v pořádku, vše plyne -- a vše má svou váhu -- rovnováhu -- všechno je správné -- i přes nespravedlnost -- a všechno je v pořádku. Třeba dobro a zlo -- co ty nazýváš dobrým, můžu já nazývat zlým. Co je správné pro jednotlivce, může být nesprávné pro druh. Co je vysoké při pohledu z údolí, může být z hory nízké. Co je z nějaké duchovní výše zlé, může být z určité nadřazené pozice dobré -- a z ještě vzdálenějšího hlediska opět zlé -- a konečně z ještě vzdálenějšího pohledu -- jedno a totéž. To je to nekonečné vyrovnávání. My lidé máme příliš mnoho hodnot, které jsme si vytvořili sami. Ty se rychle rozpouštějí v opar. Veškerenstvo je obrovský les. A náš rozum tam zabírá jeden centimetr na délku, šířku i výšku. Jak potom můžeme něco měřit a hodnotit? Je to pošetilost. Musíme být spokojeni, když chladný větřík, ono velké TO, zavane i do našeho malého okruhu citového poznání: Všechno je v pořádku! Co je ostatně platné říkat, že všechno je zmatené, pusté -- nebo že život je skluzavka či žebříček pro slepice... Připouštím, že to tak vypadá -- ale opravdu to takové je? Pošetilá otázka... Poznát přece můžeme jen iluzi... K čemu je tedy pesimismus? K ničemu! Proč kazit formu života rozervaností. Skoro bych řekl: čistému vše čisté -- praseti vše svinské -- a analogicky: dobrému je vše dobré, a špatnému vše špatné. Ale já nemám rád, když se důkazy vedou příslovími nebo analogiemi. Těm chybí pevný základ. Všechno je dobré! Člověk je dobrý, život je dobrý, svět je dobrý. Dobrý znamená vnitřně krásný. Tedy: Všechno je krásné! Podívej se na svět, na hvězdy, na oblaka, na žízu a na slunce: všechno je krásné! A na člověka! Jak často jsem si říkal, když jsem maloval akt: Jak krásný a cudný je nahý člověk! Veškeré šatstvo je vlastně znesvěcením. Se šatem na sebe člověk vzal i nízké chťče. A ty se před nahou cudností rozpadají na kousky. Jeden světák bez skrupulí mi kdysi řekl: °Když máte dívku, nesmíte nikdy připustit, aby se úplně svlékla. To pak její dráždivé kouzlo ihned zmizí. Musí mít něco na sobě: punčochy, košílku, kalhotky, boty, kožich -- cokoli -- jen nesmí být dočista nahá.° Přesně o tom je řeč: o cudnosti a kráse nahého člověka. Člověk je dobrý. A poslední konstatování: všechno je dobré."

"Ale člověk přece nemůže měnit duši a názor jako šaty a věřit něčemu, co předtím proklínal."

"Nebylo by to poprvé. Podívej se: Šavel-Pavel. Chťit! Lze věřit mnohému, o čem jsme si mysleli, že tomu věřit nikdy nebudeme. Jenže pesimismus je kupodivu přednostním právem mláďa, které by na něj vlastně mělo mít nejmenší právo. Jsou to hrátky s tragikou života -- ovšem věrohodné hrátky."

"A přesto, Fritz, je to vlastně jen pesimisticky se tvářící optimismus. Nejsnáž dokáže soucítit ten, kdo je sám šťastný. Šťastný cítí neštěstí silněji než nešťastný, i když lze snadno docílit opaku. A leckdo, kdo nad svým neštěstím hlasitě lká, se přitom cítí v podstatě docela dobře. Existují lidé, kteří nedokážou bez svého neštěstí vůbec žít."

Člověk je velký herec -- a miluje role plné slz. Mnozí se křečovitě drží flóru životního mučedníka. Jsou lidé, kteří nemají odvahy k vlastnímu štěstí. A přijde-li, odvrhují je. Chtějí být nešťastní, ale nejsou; jejich neštěstí je totiž jejich štěstí. Každý před druhými běduje, jak špatně se mu vede. Proč si jednou nepočínat obráceně! Ukázat to dobré! Kdo neustále mluví o své smůle, nakonec tomu sám uvěří. Jak často si lidé docela zbytečně ztrpčují život -- a ten je přitom tak krásný! Je třeba nebýt malicherný -- vždycky být velkorýsý. A pak je velký i život!"

"Správně, chlapče! Nic nás nesmí srazit k zemi, vše musí být podnětem. Mám radost z tvé nezlomné síly. Se smíchem vyhrát nad životem! To je právo mláďa!"

Až jednou přijde ta chvíle, kdy se člověku podlomí kolena, před nepřítelem v sobě -- kdy ono JÁ proti člověku obrátí zbraň -- hodina poznání. To ti pak rudá ústa a něžná ruka opět pomohou na nohy..."

"Elisabeth...," pronesl Ernst teskně.

"Ano, Fritz, vše je dobré, přese všechno... máš pravdu... všechno je dobré -- a teď už pojďme spát."

Dny vypadaly jako perly. Krásné jako boží dech. Slunce každé ráno svítivě vycházelo a celý den zářilo z věčně modré oblohy. Fritzovi to připomínalo italské dny. A nejen jemu, i paní komerční radové, která mu jeho italské dojmy stále vtíravěji záviděla, ale byla příliš pohodlná na to, aby sama cestovala. Fritz s Ernstem několikrát navštívil i paní Heindorfovou. Muzicírovali tam a všichni byli nadšeni Ernstovou mistrovskou hrou i nádhernou harmonií, když Elisabeth zpívala a Ernst ji doprovázel. Sotvakdo uhádl pravou příčinu onoho souzvuku. Dobrotivá stará paní Heindorfová cosi tušila; laskavě se však usmívala jako vždy a Fritzovi říkala: "Ty děti se asi mají rády. Nechme je, mládí musí mít své jaro. Rodiče a vychovatelé by nemohli udělat nic hloupějšího a bezcitnějšího, než kdyby upírali svým dětem to, co sami kdysi prožili nebo po čem toužili. Důvěřuji vám i vašemu příteli, který se mi ostatně velice líbí, stejně jako Fried. Fried je jemnější a tišší, zatímco ve vašem milém Ernstovi je cosi faustovského, cosi problematického, a právě proto působí tak přitažlivě, je to jakási směs laskavosti a snění."

Také paní komerční radová vnímala Ernstovu přitažlivost. Chtěla ho za každou cenu protežovat, a proto ho zvala do svého salonu, kde prý najde vlivné umělce a kritiky.

Ernst se smíchem odmítal. Nejprve ještě na rok do Lipska, získat poslední brus..., a potom ven do moře budoucnosti. Ve styku s Elisabeth projevoval takřka plachou něhu a víc než jindy se choval jako snílek a blouznivec. Často spolu muzicírovali. Elisabeth nastudovala Fritzovy písně, k nimž Ernst složil hudbu, a tak na závěr za stmívání zazněl vroucí hold půvabnému portrétu, zatímco svíce plápolaly, krásné oči se zdály zářit a rudá ústa jako by se usmívala... Ernst konečně dostal zprávu z Lipska, a tak se přiblížil den loučení. S Elisabeth se rozloučil již den předtím: "Sbohem, Mignon, myslí na mne..."

"Stále... stále..."

Teď už zůstal jen s Fritzem. Poslední hodina v Říši snů.

"Už zas se ve mně probudila mladistvá touha po dobrodružství, Fritz, řekl Ernst. "Ty víš, co všechno mě tu drží, a přesto se už nemůžu dočkat Lipska."

"Lákadlo toho nového znamená při loučení vždycky útěchu."

"Řekl jsem Elisabeth, aby tě často navštěvovala."

"To ona bude."

"Dávej mi na ni pozor..."

"Ovšem!"

"A teď, milý Fritz -- dojetí mi nesedí. Buď zdrav! Zůstaň takový, jaký jsi! A zůstaň takový pro mne!"

Stiskli si pravice.

"Buď zdrav, Ernste. A vrať se taky takový, jaký jsi!"

Ernst kráčet na nádraží. Bolest z rozloučení ho na chvíli málem přemohla, ale pohodil hlavou a řekl si: Lipsko. Přesto se neubráníl tomu, aby mu při jednotvárném dunění vlaku nepadl do srdce šedivý stesk. Znovu se však vzbudil a řekl si: Lipsko.

"Dneska je ale teplo, vážený mistře, ani se to nedá popsat." Paní komerční radová s povzdechem usadila svých dvě stě liber do sténajícího křesla pro hosty v Říši snů. "A vy bydlíte tak vysoko! Jistě, je to poetické..." Měřila si stěny.

"Velice poetické. Ale víte -- poezie by nemusela být tak nepohodlná."

"Tedy spíš jakási salonní poezie, milostivá paní?"

"Ale příteli, quelle idée... Máte to tu rozkošné. Tušíte, proč asi přicházím?"

"O to se ani nesnažím. Těší mě, že jste tady."

"Tedy, milý maestro, váš portrét Elisabeth Heindorfové se mi tak líbí, že jsem se rozhodla dát se od vás také portrétovat. Ve stejné pozici -- tedy en profil -- takhle..."

Fritze přejel mráz. Vyděšeně se podíval na bramborovitý nos a tučný podbradek té tlusté dámy. A ten profil! Hrůza!

"Ale milostivá paní, nebyla by fotografie lepší? Jde to rychleji. Malování, to je nuda. Jen si představte tu spoustu času, kdy byste musela celé hodiny sedět dočista zticha."

"Jak rozkošné," cvrkala radová, "ty hodiny strávíme nádherně. Budete mi vyprávět o Itálii."

Fritz byl zoufalý. Už si o Itálii nebyl schopen nic víc vymyslet. Jeho fantazie při nekonečných nárocích paní komerční radové selhávala. Tolik toho ani nezažil; a co zažil, to nemohl jen tak slovy vypovědět. A teď tahle vyhlídka...

Radová na něj láskyplně pohlédla. A tu ho napadla výmluva.

"Já nejsem portrétista, milostivá paní."

"Ach, to nevádí. Elisabethin obraz je dostatečným důkazem vašich schopností."

"Milostivá paní, vy se svým znaleckým okem...", komerční radová se sladce usmála, "jste si jistě všimla, že ten obraz příliš nevystihuje podobu," bálamutil ji Fritz. "Je značně stylizovaný."

"Ano, to máte pravdu," přikyvovala.

Fritz se uklidnil. Zdálo se, že to zabralo.

"A to se nemusí každému líbit. Já dávám přednost vráskám před mladou, hladkou tváří. Já maluju především staré, vráscité lidi, mladé vůbec ne. Anebo stylizuju, jak jste sama viděla. Mladé tváře mi nejdou, jak už jsem řekl. A proto jsem vám to portrétování také odmítl...", podíval se vážně do odulého, beztvareho obličejce, "ty jemné linie a tvary mi tak nejdou... Ale mám přítele, mladého malíře, který je velice nadaný. Studoval v Düsseldorfu a má už tady řadu zakázek. On portrétuje hlavně mladé tváře. Co byste tomu říkala, milostivá?"

Pokyvovala hlavou. Nehorázné lichotky ji stoupily do hlavy. Ale kolik jich žena snese!

Spoustu!

"Nejraději bych to byla měla od vás."

"Udělal bych to velice rád."

"Pošlete mi tedy někdy toho svého přítele?"

"Samozřejmě! Kdy?"

"V úterý v pět na čaj -- s vámi."

"Bude to pokládat za velkou čest. Přijdeme přesně."

"Dobře, mistře..." Nyvě na něj pohlédla. "Teď mi ukažte své nejnovější práce."

Fritz s ní zašel do ateliéru. Konečně se začala loučit.

"Tak tedy v úterý -- a pak musíte vyprávět o Itálii."

Když byla pryč, Fritz si s úlevou oddechl. Podařilo se to. Dvě mouchy jednou ranou. Fried má o zakázku víc, a on sám se milé komerční radové zbavil. Spokojeně se posadil k čaji a medu.

V pohádkovém okně se ozvalo tiché bzučení.

Ach -- ta medonoska, pomyslel si. Už několik dnů měl v odpoledních hodinách pravidelného návštěvníka. Včelu.

Přilétala pohádkovým oknem se sluncem a pravidelně obletovala květiny. Fritz vzal trochu cukru i medu a opatrně to položil vedle květin. Brzy si toho všimla a začala sát. Po chvíli se zvedla, a jako by chtěla Fritzovi poděkovat, několikrát mu zakroužila kolem hlavy a uletěla.

Příštího dne byl Fritz z dřímot probuzen brzy. Před dveřmi se ozvaly jakési tiché kroky. Akord loutny, a pak tři mladé hlasy, doprovázené zvuky loutny:

"Šel z Franků šumař hrající,

smrt popadla ho za kšticí --

na nebes bránu zabušil,

Petr však závoru zastrčil.

Pánbůh se zeptal starých žen:

„Co dělat s tímhle šumařem?

Co bych si s ním jen počít měl?°

„Jen ať jde k čertu do pekel!°

Růže v dole --

ženské v kole --

nejhezčí Rosemarie.

Dědkové pozvedli svůj hlas:

„Ten nepomoh° nikomu z nás.

Do kostela prý nechodil

a Otčenáš se nemodlil!°

On měl hned výmluv několik:

°Mé skřípky nejsou katolík --

mají však vlastní distichon,

svoje Kyrie eleison.°

Růže v dole --

ženské v kole --

nejhezčí Rosemarie.

Pak dívky: „Panno Marie,

on nevěděl, co láska je --

pomiloval a nechal být,

žádnou z nás nehodlal si vzít.°

Šumař však nechtěl do pekla:

„Nejhezčí panna mě vypekla.

U ní mi srdce zůstalo --

bez něj se milovat nedalo.°

Růže v dole --

ženské v kole --

nejhezčí Rosemarie.

Sběhly se děti ze všech stran:

„Ach Petře, pusť šumaře k nám!

Prochodil s námi celý kraj,

kde zahrál, všude rozkvet° máj!°

Pravil Pán: „Tobě odpouštím!

Děti sis získal hraním svým.

Ted', Petře, čile otvírej,

děti se těší na svůj rej!°

Růže v dole --

ženské v kole --

nejhezčí Rosemarie."

A pak jásavé trio: "Ať žije strýček Fritz, ať žije! Všechno nejlepší k narozeninám!" Poté chvatné škrábání a spěšný úprk po schodech dolů.

Fritze to velice dojalo. Rychle vyskočil a oblékl se. Před dveřmi stál pestře ozdobený koš s květinami a pečivem. Vedle

ležel hedvábný pytlík na tabák, ruční práce, několik knih a desky s lepty a rytinami. Fritz to všechno pečlivě odnesl do Říše snů a vyšel na nákup. Nakoupil všechno možné -- rozinky, máslo, vejce, mandle -- a pak se dal s potutelným úsměvem do práce. Umíchal těsto na koláč a odnesl je k sousedce, která slíbila, že koláč řádně upeče.

"Proč ho nekoupíte rovnou hotový u pekaře?"

"Takový mám taky, ale tenhle je zvláštní. Ten recept jsem dostal od jedné zemřelé přítelkyně."

Odpoledne přišli všichni. Říše snů se slavnostně vyšňořila. Pavlínka se Fritzovi vrhla kolem krku: "Strýčku Fritz, ať žiješ ještě tisíc let, a my budeme pořád s tebou -- a taky dostaneš puslu!" Všichni se smáli a hlaholili jeden přes druhého: "Ach, strýčku Fritz, jaké máš dobré koláče..." a "To jsi pekl sám..." a "Tady to tak báječně voní po kávě..." a "Narozeniny, to je přece taková krása."

Seděli kolem rozžářeného stolu u kávy a hodovali.

"Teď přijde Luisin koláč," řekl Fritz. "Sám jsem ho upekl, podle receptu, který mi dala Lu. Ochutnejte."

"Strýčku Fritz, ty umíš ale všechno."

"Víš, co provedla Pavlínka?" začal Fried. "Dala si schůzku se dvěma studenty s červenými čapkami, teď na čtvrtou hodinu, s jedním u hradeb, s druhým u Hegeho brány -- a teď je tam nechává netrpělivě vyhlížet."

"Ale Pavlínko," usmál se Fritz, "ty jsi ke všemu ještě i krutá?"

"Strýčku Fritz, ono to není vůbec tak hrozné! To je takový pár opičáků, ti dva. Jeden je nebetyčný náfuca, a druhý si myslí, že je nepřekonatelný donchuán. Ti potřebují studenou sprchu jako sůl."

Povídali si o všem možném až do večera. Ozvalo se zaklepání a listonoš přinesl balíček od Ernsta.

"Otevřít, strýčku Fritz!"

Bylo to šest Fritzových písní, k nimž Ernst složil hudbu, a dopis.

"Přečíst nahlas!" naléhala Pavlínka.

"Dobrá. Tak tedy: Milý Fritz! Existují lidé, kteří právě nehorují pro oslavy narozenin, protože narodit se je přece jen pochybné štěstí. Člověk nikdy neví, zda by se měl smát, nebo spíš nadávat. V tomhle případě se smějeme. Tak Ti tisknu ruku a přeju vše nejlepší. Víš přece, jak to myslím. Kdybych teď byl u vás, urazili bychom hrdlo láhve, obalené zlatým staniolem, a povídali si o budoucnosti. -- Výuka je velkorysá, divadlo prvotřídní. Doufám, že po ukončení dostanu místo kapelníka. Tolik k téhle věci. A jinak? Někteří lidé jsou věčně nespokojení. Dosažený cíl neznamená zastávku, nýbrž východisko pro nová přání. Válka -- nic než můj život, mír -- nic než má smrt. A já se přitom cítím celkem dobře. Ani bych nechtěl být jiný. Svou odhodlanou vůli svírám v pěstech a plápolám jak plamen k modrému nebi. Jistě budete všichni sedět v pohodě pospolu v Říši snů. Zdravím vás, a Tobě, Fritz, vše dobré od Ernsta."

"Teď si musíme přehrát ty písně!" Shlukli se kolem klavíru a zkoušeli. Setmělo se. Když odcházeli, požádala Elisabeth o písně.

Znovu nadcházelo stmívání.

Fritz sklízel a prostřel na stůl bílý ubrus. Pak zažehl svíce ve starých svícnech, postavil je před půvabný portrét a vytáhl všechny její dopisy.

Záře svíce se mihotala a protkávala místnost, takže se zdálo, že krásné oči se lesknou a rudá ústa se usmívají.

Fritz sklonil čelo a četl. Oknem dovnitř tu a tam zavál noční vítr, ale on to nevnímal. Byl v jiném světě, vnímal dávno odeznělá slova, naslouchal velice milovanému hlasu, a hleděl na něj pár nezapomenutelných očí. Zažloutlé listy vydávaly opojnou vůni jeho mládí. Láska hovořila z každého slova, z každé stránky. Láska -- láska -- nic než láska. A fialky a růžové listky, pomněnky a kvítky zlatého deště slisované mezi stránkami opět sladce voněly jako kdysi. Na růžovém listu tu stálo: "Můj nejmilejší, já už nejsem své JÁ -- jsem výdech ve větru, květ v rose, večerní sen. Moji holubi jsou ještě přitulnější, jako kdyby to cítili. Slétají se mi na ramena a sezobávají mi drobty ze rtů. Drahý, chodím jako ve snu -- ne, život je vše, co pochází od tebe, a sen je všechno bez tebe. Nejmilejší, já nejsem JÁ -- jsem TY -- vzlykající šťastné TY..."

Fritz zasténal. "Lu, mé opojení a něho, kde jsi?" Už nedokázal číst dál, ale schoulil se v křesle před milovaným obrazem. Měl dojem, jako kdyby krásné oči oživaly a rudá ústa se usmívala.

"Jsem tak osamělý, tak sám," říkal Fritz zkroušeně, "přijď zase -- vždyť všechny mé myšlenky patří tobě..."

Se světlem svíce se mísila bleďá zář měsíce.

"Jsi zase tady, Lu, má drahá...", šeptal ten osamělý muž. "Pojď... pojd'... posad' se ke krbu -- postav si křeslo blízko ohně. Nožky si opři o krb -- tak, teď ti celé zčervenaly... Vezmi si tuhle přikrývku -- venku je noc -- a v očích ti ještě zůstalo trochu mrazení. Tady je čaj, sladký čaj, jaký máš ráda... Můžu ti podržet šálek? Tak, napij se, má drahá. Vidíš, teď už ti růžovějí i tváře. Jen se pohodlně zachumlej v křesle a podej mi ruku.... Já se ti schoulím u nohou. Tak, a teď si budeme povídat..."

Já jsem vždycky věděl, že se zase vrátíš. Podívej se, tady je všechno, jak bývalo, když jsi odešla. Oheň doutná, vítr zpívá, soumrak sní...

Bez tebe tu byla samota. A víš, co mi chybělo nejvíc? Když jsem po celodenním shonu, po bojích, vítězstvích a porážkách viděl, jak s rosou přichází něžný večerní smír -- tu se ozval v mém srdci hlas, ne, ozvalo se dítě, unavené dítě, které žalovalo: "Jsem tak unavený, má drahá... přijď... požehnej mi, abych mohl spát." Bylo tak těžké, Lu, ten žalostný hlas umlčet. Zkoušel jsem to s pitím i hlucením a prozpěvováním, ale vždycky, kdykoli ten hluk zeslábl nebo ustal, tichý hlas se opět naléhavě ozval: "Jsem unavený, má drahá... přijď... požehnej mi..." Bušil jsem pěstí do stolu a křičel: "Vino -- to nejtěžší vino, zapomenout, zapomenout!" A všechna ta hudba burácela, sklenky zvonily, obličejové zářily, oči se smály. Ale v srdci mi plálo zoufalství, ani všechn ten křik nedokázal onen hlas, ten unavený hlas přehlušit. Pořád jsem ho slyšel: "Jsem tak unavený... chci spát..." A tak jsem se stáhl do ústraní a zahrabal se v šedivé moudrosti a filozofii. Jaro se zelenalo, pupeny pukaly, řeky hučely, slunce zářilo, ale já jsem to nebral na vědomí... A přece, se zvolna přicházejícím soumrakem ta mrtvá písmenka ožívala, civěl jsem do knihy, ale neviděl nic, obklopovala mě spousta tmy, a

z dálky jsem slyšel něžný hlas žalovat: °Jsem tak unavený... má drahá... přijď, požehnej mi, ať můžu spát.° A tak jsem ty šedivé škváry odhodil a vyběhl ven pod stromy a pod klenbu oblohy.

Dělal jsem svou práci, den za dnem, týden za týdnem. Díval jsem se na svět jako obvykle, byl jsem téměř spokojený.

Ale sotva přicházel soumrak, zneklidněl jsem, a občas ještě zaslechl ten tichý hlas.

Mám ti ještě podat čaj, má lásko, má sladká? Pojď, budeme se dívat do žáru, jako kdysi, a snít.

Jen se podívej na tu tmavou štěpinu smrkového dřeva. Honí se po ní malé modravé plaménky. A náhle žluté vzplanutí.

Ted' ji rudý plamen pomalu halí do bílého, krásného šatu, topornost mění v cosi létajícího, temné ve svítivé, obklopuje ho gloriolou -- jako ty mě.

Z té světlé záplavy pomalu vyrůstá zlatý dům. Už se tyčí sloupy, mezitím se stříbří soumrak. Zelené louky, temný les, modrá obloha, která v dále odpočívá na ještě modřejších horách. Nádherný obrys svahu s břizami. Krajina pomalu stoupá k mohutnému hřbetu. Růže, růže, tolik růží! Zlatavý mramor s modrými stíny. Sluncem zalité jezero za zahradou -- vyjedme si na plachetnici, Lu, do chladné modře...

Nad námi bílá plachta, pod námi nezměrná hloubka. Letíme po vlnách s bílými korunkami. Ted' vidíme jen moře, modř a třept! V dále tmavý pruh: náš sluneční ostrov. Tam ležíme na bílém písku a nejsme nic než slunce a vlny. Měkký letní vítr nám vyfouká z duše všechny myšlenky. Ach, to je blaženost, ležet v písku a být zajedno s Bohem i přírodou!

Kolem nás si hraje několik motýlů.

Lu... má drahá... pohleď na ty motýly...

Je léto a letní poledne...

Lu...

Ticho.

Od moře vane vítr, je chladnější. Opět kloužeme po kolébavých vlnách k domovu. K domovu, Lu! My bezdomovci máme konečně svůj domov.

Na zelených loukách tká paní soumraku. Držím tě pevně v náruči. Zvolna a zasněně kráčíme k našemu domu. Docela pomalu, krok za krokem, abychom plně vychutnali blaženost té samoty ve dvou.

Na prahu se zastavujeme.

Dívám se na tebe...

Skláním čelo a poklekám.

A říkám: °Jsem tak unavený... má drahá... pojď... požehnej mi, abych mohl spát...°

A ty se skláníš, má světice, a líbáš mě na čelo a oči.

Naplnění...

Pomalu se snáší noc a halí náš domov. Ze tmy se vynoří žhavé doutnání. Něžný svit ohně tká.

Zase sedíme u krbu, Lu...

Náš sen je u konce...

Napij se čaje, Lu, zapomeň na sen a podej mi ruku.

Venku zpívá vítr...

Vezmu si loutnu a ty budeš zpívat. Píseň, kterou jsi kdysi zpívala mně.

A pak se před tebou opět skloním a řeknu: °Jsem tak unavený, má drahá... pojď, požehnej mi... pomoz mi s mou noční modlitbou, abych mohl spát...°

Proč nezpíváš... Lu... má drahá...

To byl sen..., řekl osamělý muž s trpkým úsměvem, "ze všeho zbylo jen pár zažloutlých listů a vybledlých kvítků..."

Sedl si a psal:

Laň v svítu luny -- ó štěstí mdlé,

jež země sevřela v dlaň --

Vrať mi tu bledou tvář lásky mé,

světe, vrať mi mou laň.

Do srdce navrať mi prostor zpět,

který mi odnesla plačící --

Zahal, ach, zahal smuteční hled,

nech lkaní, bledý měsíci.

Ted' mrtvá je, ač mrtvá mě mívá,

drží mě touhy bolestnou tkáň --

Ach zemi, světe, vraťte mi ji!

Vraťte mi laň, mou sladkou laň!

Pak přešel do ateliéru a na klavíru zahrál jeden tón. Ten dozněl, jasně a zvučně. Fritz naslouchal, dokud zcela nezmizel.

"Takový je lidský život," říkal si tlumeně pro sebe. "Zvuk za noci... rychle doznělý... beze stopy... a zase noc. Chci dojít klidu... Lu... kdy si mě odvedeš domů." -- Zamířil ke dveřím. Pak se otočil a do plného měsíčního svitu pronesl se záhadně nadpozemským úsměvem: "A... přeče... světe... živote -- právě proto... jste... tak krásné..."

VI

Operní sezona opět začala. Lidé proudili po ulici, veselí a vystrojení, kolem svištěla auta a projížděly elegantní ekvipáže. Carmen přitahovala jako vždycky. Mezi hemžícími se lidmi kráčel i Ernst s přítelem Eugenem Hilmerem.

"Dneska má vystoupit naše nová Carmen," podotkl Eugen, "to jsem tedy zvědav. Prý je to skutečně kus ženské."

"Mě zajímá jen orchestr," prohlásil Ernst.

Přízemí skýtalo obrazek, který by dokázal poplést všechny smysly. Z hlubokých výstřihů rób zářila bílá ramena, šustělo

tu hedvábí, šuměly spodničky a volány, leskly se kožešiny.

V opeře měli vyprodáno. Spustila předehra a opona se zdvihla. Bizetova věčně mladá opera o vášni pomalu ovládala obecenstvo. Přišla Carmen. Ernst byl okouzlen. To je tedy Carmen! Ta horká vašeň! Planoucí oči, vlasy černé jak noc! Ted' mezi rty svírala cigaretu a svádíve si broukala:

"Ten žár cikánské jesti dítě,
jemu žádný zákon není dán;
když zhrdáš mnou, já miluji tě,
však lásky mě buď varován!"

Zaburácel potlesk. Carmen se musela znovu a znovu děkovat před oponou. Jak řekl Eugen: zasáhla jako blesk.

Po představení zašli oba přátelé do útulné malé vinárny, aby nechali dojmy pomalu doznít. Seděli u láhve burgundského a hovořili o představení. Zvláště o Carmen. Eugen byl jejím zjevem zcela okouzlen, Ernst chválil zpěv. "Nádherně nosný hlas. To bylo d'ábelské, co vytáhla z toho forte."

Vinárna se pomalu plnila. Přicházeli opozdílci z divadla. Eugen náhle ožil. "To je ona," zašeptal. "Skutečně, a jde sem." Elegantní dáma vstoupila v doprovodu několika kavalírů. Jediná volná místa byla právě vedle stolku, kde seděl Ernst s Eugenem.

A ona se tam také opravdu posadila. Ernst se na ni zadíval. Připadala mu známá, ale nemohl si vzpomenout, kde ji viděl. Tu si náhle, když opětovala pozdrav jednoho muže, vzpomněl. Tenhle hrdý pohyb hlavou už jednou zahlédl, tenkrát na promenádě s Fritzem. Byla to Fritzova známá. Potajmu ji pozoroval. Těžké tmavé vlasy, výrazný útlý obličej s velkýma temnýma očima. Rozmarně udělovala své příkazy. Její kavalíři, jak se zdálo, byli světáci, učinění lvi salonů.

Dáma se rozhlížela po vinárně. Když si všimla Ernsta, okamžik na něm utkvěla pohledem, jako kdyby se rozpomínala. Ernst lehce zrudl. Jeho pohled pomalu klesal. Pod hedvábnou spodničkou zahlédl útlý kotník a drobnou nožku v elegantních lakových střevíčkách. Žena jeho pohled zpozorovala a usmála se zvláštním, takřka vědoucím způsobem. Ten úsměv zkazil Ernstovi náladu, mladík si náhle připadal dětinský a směšný. Rychle dopil svou sklenku a se strojenou živostí se dal do řeči s Eugenem. Eugen byl dobrácký a lehkomyšlný chlapec. Právě vyprávěl o svém nejnovějším milostném dobrodružství.

"Bydlíme oba v jednom domě, ona dole, já o patro výš. Já jsem muzikant, ona miluje hudbu, hrává lehké sonatiny a Všechno kvete v máji -- jen s některými chybičkami. Nejraději brnkala večer, když jsem byl unavený nebo chtěl pracovat. K té vznešené múze -- hudbě -- má velice svědomitý vztah; proto cvičila denně jednu až dvě hodiny, etudy -- první, druhá, třetí, čtvrtá -- však víš. Zkraje mě to přivádělo k šilenství, zvláště proto, že jsem ji považoval za nějakou starou slepici. Tu a tam jsem zabouchal koštětem do podlahy, abych měl klid. Ona však hrála o to silněji, a tak jsem bušil ještě zuřivěji. Když jednou večer zase hrála, práskl jsem o podlahu stolem a hnál se celý rozzuřený dolů, abych si stěžoval domácímu. A koho nepotkám v prvním patře? Svou soupeřku, která má také namířeno k domácímu! Domníval jsem se, že to je nějaká husa, a vidím půvabnou kudrnatou hlavinku -- ona zase očekávala nevrleho, dnou prolezlého dědka, a spatřila mladého opáleného junáka. Co bylo dál, to si můžeš domyslet -- slavili jsme usmíření."

"A co hra na klavír?" zeptal se Ernst.

"Hrajeme čtyřručně," rozesmál se Eugen.

U vedlejšího stolu se mezitím také rozproudila živá debata, jíž se ovšem dáma účastnila jen málo.

Když se oni dva na chvíli odmlčeli, zaslechl Ernst rozhovor od sousedního stolku. Kavalíři se předháněli v lichotkách a komplimentech. Ernst zvedl své chladné šedomodré oči a pevně se zadíval do tmavých očí. Pak si bleskurychle změnil kavalíry a poněkud ironicky se usmál.

Její pohled metal blesky.

Ernst opět pomalu sklouzl zrakem k zemi a takřka bezděky se zastavil na jejím útlém kotníku.

Sledovala jeho pohled a téměř neznatelně, jediným nenápadným pohybem povytáhla lem své róby výš, takže mohl zahlédnout hedvábnou punčochu a první oblouk dobře tvarovaného lýtku. A když se opět tak podivně a zvláště usmála, stoupla Ernstovi do hlavy krev.

Po chvíli vstala. A když se už odvracela a on na ni upíral horečné oči, věnovala mu ještě jeden letmý pohled jakoby zpoza temného závoje. Pak vykořčila v doprovodu svých kavalírů a pyšně vyšla ven.

V Ernstovi se vařila krev. Už samo představení způsobilo, že v něm tepala rychleji než jindy, a blízkost té krásné ženy, která ho jako Carmen tolik vzrušila, mu ještě dodala. Roztržitě naslouchal Eugenovu povídání a brzy se zvedl. Ale když dorazil domů, nemohl usnout. Stále viděl jako v mlze světla ramp a slyšel ten mámivý hlas: "... však lásky mě buď varován!". Pokoušel se myslet na Elisabeth, ale měl pocit, jako by se v něm její čistý obraz poskvřnil. Pln rozporných pocitů se znovu oblékl a vyběhl ven do noci. Dosud ještě byly všechny jeho fantazie neosobní. Připisoval je své horké krvi, mládí, vzrušující hudbě; a přesto stálo za všemi těmi výmluvami a vývody hrozivě a mámivě jedno jediné: žena.

V příštích dnech chodil Ernst každý večer do opery a po představení pak vždycky zašel do oné vinárničky. Ale Lannu Reinerovou tam už neviděl. Po týdnu horečka ustoupila; opět se díval na věci jasněji a usmíval se sám nad sebou. S novou horlivostí se vrhl do studia, které poněkud zanedbal. Opeře se vyhýbal a chodil hodně na procházky. Na osamocených lesních cestách ho šumící koruny stromů obdarovaly znamenitým motivem, který ve formě něžné haydnovské serenády zpracoval v kvartet a nazval Elisabeth. Toho večera, kdy dílko dopsal, pocítil zcela nezvyklý, radostný klid. Zabalil skladbu a připsal k ní velice srdečný dopis Elisabeth. Pak se pohodlně opěl v křesle a pln míru se díval do modrajícího večera. Tento pocit klidu byl pro něj čímsi tak novým, že jej ani nedokázal plně vychutnat, nýbrž s překypující zvědavostí ihned hledal příčiny a začal meditovat. Ale vzápětí se v něm probudili duchové a démoni, mír byl tentam, a on se znovu utkával sám se sebou. Kéž by tak člověk aspoň jednou dokázal být sám k sobě poctivý, pomyslel si. Šalba a klam -- a přece: věř tomu.

Zíral na adresu. Slečna Elisabeth Heindorfová...

"Mignon," řekl si zasněně, a tu se v něm opět rozhostil mír.

"Tak ty to jsi," špitl dojatě a políbil ho jméno.

"Ty, Mignon..." Představil si její milovanou postavu, tak jak ji viděl u klavíru. Bílé šaty, jemné rysy, zlaté vlasy a hluboké oči. "Ty má duše," šeptal, "ty jsi má duše." A pak se ponořil do myšlenek na ni, dokud mu dobrotivá matka noc něžně nezavřela oči.

Příští dny věnoval usilovné práci. Tu a tam přicházel Eugen a vyprávěl o svých dobrodružstvích. Velice nadšeně hovořil o Lanně Reinerové a leccos o ní věděl. "Představ si," líčil, "tuhle dala košem jednomu hraběti. Ten dobrák ji už složil k nohám svůj hold početnými květinovými koši, a teď si tedy dovolil ji uctivě poprosit, aby s ním povečeřela. Zasmála se a řekla ano; ale to by pak prý musel pozvat taky paní Müllerovou, jednu chudou statistku. Pan hrabě měl tisíc výmluv, ale ona na tom trvala. A tak se tedy podvolil -- a ta dobrá paní Müllerová se zase jednou pořádně a dosyta najedla. Pan hrabě však byl jaksepatří znechucený, a tak se brzy odporoučel."

Ernst se smál, když to slyšel. Ale byl to smích s podivnými vibracemi. Byl hrdý, a chování Reinerové té jeho hrdosti imponovalo.

Jednoho večera přišel Eugen se zprávou, že ví, kam Reinerová dost často chodí. Jezdí prý ven do jedné malé vesničky, která je známá jako výletní místo. "Zítřka tam vyrazíme taky," rozhodl Eugen. Ernstovi se nechtělo, ale Eugen prohlásil rezolutně: "Bude to tak, jak jsem řekl. Zítřka se tu pro tebe zastavím."

V noci nemohl Ernst usnout. Cosi mu našeptávalo: jdi tam -- jdi tam; ale jeho hrdost se bránila. Rozhodl se, že tam nepojede, a pak záhy usnul.

Ráno se velice pečlivě oblékl. "Co na tom," říkal si a hvízdal jakousi melodii.

Eugen přišel, a tak si vyjeli na celodenní výlet. Toulali se přírodou a Ernst si na Lannu Reinerovou téměř ani nevzpomněl. Vyčerpaní a unavení dorazili k malé výletní restauraci. Usadili se na rozkošné terase a vychutnávali nádhernou vyhlídku. Nad modravými výšinami a zelenými lesy rozlévalo loučící se slunce lehkou zlatavou zář, a koruny stromů svítily rudě a zlatě, jako by chtěly připomenout podzim. Obloha už podzímem jasně zprůzračněla, vzduch byl čistý a vlahý. Na oslavu dne a jako lákadlo pro výletníky najal hostinský dva hudebníky, kteří se značným úsilím vyluzovali z klavíru a houslí náladové kousky. Ernst si zacpával uši.

V sousedním sále odklízeli stoly, vypadalo to, že se bude tančit. Výletníci z města měli dobrou náladu. Ernsta nepřestávala udivovat lehkost forem společenského styku a družnost, které zde vládly a které se tolik odlišovaly od zvyklostí na severu země. Zatímco v severním Německu v poloprázdné kavárně téměř každý sedí u svého stolku sám, zde se mu v takové situaci už mnohokrát stalo, že k němu přišli úplně cizí lidé a přátelsky ho vyzvali: "Vy tu sedíte tak sám -- nechcete si na chvilku přisednout k našemu stolu? Tam se pobavíte."

A podobně zapojili člověka u vedlejšího stolu zcela nenuceně ihned do debaty.

Terasa se brzy zaplnila, začalo být živo, povídalo se a žertovalo. "Podívej, tamhle je," zašeptal Eugen.

Lanna Reinerová se posadila do rohu terasy. Ernst se tam podíval a nedokázal zabránit tomu, aby nezrudl. Ona ho nemohla vidět, protože neseděla proti němu čelem, nýbrž tak, že mu nabízela svůj profil. Hudebníci právě dofidlali jakýsi divoký valčík, když k nim přistoupil starý pán a dal se s nimi do řeči. Hudebníci několikrát pokrčili rameny, ale pak přece jen začali probírat svazky not, které dostali od restaurátéra, a nakonec spustili. Předehru ke Carmen. Avšak hned při prvních taktech to popletli a každý fídlal jinak.

Ernst při tomto hudebním zvrstvení hbitě vyskočil a zamířil ke klavíru. Klavíristu odstrčil stranou a začal hrát sám. Klavír to byl dobrý a také byl dobře naladěný.

Všichni zpozorněli. Zpěvačka, hledící klidně před sebe, zvedla hlavu.

Po předehře spustil Ernst různé variace a nakonec nechal z figur akordů docela nenuceně vyplynout habaneru. Začalo narůstat mohutné crescendo, až náhle docela tiše zazněla habanera: "Láska ptáče je volné, divé..."

Zatímco Ernst hrál, ucítil, že na něm utkvěl čísi pohled, a když se jakoby magnetem přitahován ohlédl, setkal se se zraky Lanny Reinerové. Kolem jejich rtů opět hrál lehký, záhadný úsměv.

Ernst vzdorovitě skončil uprostřed, pohodil hlavou a chvatně se vrátil na své místo, aniž se na pěvkyni podíval. Zlobil se sám na sebe i na onen podivný, dráždivý úsměv.

"Nechci," říkal si trucovitě. A když Lanna Reinerová tento mladistvý vzdor zpozorovala, začala se usmívat ještě dráždivěji.

Starý pán přišel k Ernstovi, představil se a stiskl mu ruku. Byl to hudební ředitel z Mnichova a vyprávěl, že se zde zastavil na cestách a zničehonic se mu zachtělo zase jednou si poslechnout Carmen. Říkal, že trochu je tím vinna sama pěvkyně, kterou v této roli slyšel a také ji zná.

Mezitím si jeden žoviální saský manžilek na hudbě opět vynutil roztoužený valčík a celý rozzářený jej zahájil se svou objemnou lepší polovičkou. Mezi mládeží to vyvolalo obrovský jásot a zanedlouho už všechno kroužilo vyklizeným sálem. Ernst s Eugenem odešli vedle a pozorovali tančící tváře. Hudební ředitel přešel k Lanně Reinerové. Taneční rytmus vykonal své.

"Ernste, musíme si taky trochu zatančit."

"Jo, zrovna se rozhlížím. Myslím, že se ujmeme tamtoho rozkošného broučka s blondátou kšticí a té lilie v bílém hedvábí..."

Tu Ernst pocítil, že se někdo dotkl jeho paže. Za ním stál hudební ředitel.

"Můžu vás znovu obtěžovat? Slečna Reinerová by si ráda na mou prosbu zatančila boston. Mohl bych vás poprosit, abyste ještě jednou zahrál? Byl bych vám velice vděčný."

Ernst chtěl vzdorovitě odmítnout, ale potom přece jen svolil. Eugen mu zašeptal: "Dávej pozor, já teď něco provedu!"

Ernst začal hrát a Lanna Reinerová se vznášela v náručí hudebního ředitele. Její nádherná postava se plně uplatňovala právě při kolébavém bostonu. Hned nato zahlédl Eugena, který prolétl kolem se zpěvaččinou průvodkyní. Rozpustile

mrkl na Ernsta -- na svůj povedený kousek byl jaksepatří hrdý. Když po chvíli operní diva dotančila a procházela kolem, svou pyšnou hlavu lehce naklonila k Ernstovi.

V příštím okamžiku Ernst přestal hrát. Stačil ještě zaslechnout, jak hudební ředitel říká: "Ani ve snu by mě nenapadlo, že si s vámi na stará kolena ještě zatančím."

A hned nato přišel celý rozzářený Eugen a hlásil: "Ona je taky od opery. Máme my to ale štěstí."

Ernst se jen tiše usmíval. A když pak hudba spustila další valčík, náhle se zasmál, pohodil hlavou a pravil: "Člověk si ale musí vybrat tu pravou, Eugene!" Přешel rovnou k Lanně Reinerové a uklonil se jí.

Chvilku na něj hleděla, pak vložila svou dlaň do jeho. Ernst tomu sám nechtěl uvěřit, ale naráz se v něm vzedmula pýcha a hrdě vztyčený kráčel vedle ní.

Při tanci mu hleděla přímo do tváře. Její útlé tváři vévodily velké tmavé oči. Bez přestání na něj hleděla. Zvláště provokující parfém i blízkost té krásné ženy, to vše ho opájelo. Tu a tam ucítil její šustící hedvábnou sukni, tehdy ho lehce zamrazilo. Nebavili se spolu. Na krásně krojených zpěvaččiných rtech hrál onen podivný úsměv, který Ernsta tak mátl. Vzpchopil se však, sevřel rty a zahleděl se jí přímo do očí. Přitom jí podvědomě stiskl ruku. Podívala se na něj záhadně -- takřka zámčivě. Zmocnila se ho zvláštní směr protikladných pocitů. Dovedl dámu na její místo, tam se náhle hluboko uklonil a políbil jí obě ruce.

Eugen už na něj celý rozčilený čekal: "Ty máš ale kliku! Honem povídej! Co říkala? Jaká je? Tak do toho, do toho!"

"Pojď, půjdeme," odpověděl Ernst zasněně. Měl dojem, že dosud cítí šustot jejích hedvábných šatů.

V noci nemohl spát. Stále před sebou viděl její oči, ty lákající, podivné hvězdy. Kousal do polštářů a převracel se.

Křičel: "Já nechci!" Dovlekl se k psacímu stolu a myslel na Elisabeth. Napíše jí dopis -- vyhrabal papír. "Mignon,"

napsal, ale vzápětí dopis roztrhal. Našel Elisabethinu fotografii a díval se na ni. Měl dojem, že z ní na něj dýchá smír.

Ale pak se mu opět zjevil onen záhadný úsměv, utkaný z hříchu, smutku a touhy, mysl se mu zatemnila, vzedmula se v něm rudá vlna, zalila ho a udusila všechna jeho předsevzetí. Prudce otevřel okna a vyklonil se ven. Noční vzduch mu chladil rozpálené oči.

V temnotě odpočivaly hluboké stíny, široké a těžké; tu a tam světélko. Touha -- touha bez konce! Rozpřáhl ruce ke vzdáleným obzorům a sténal. Ach, klide... klide... kdy tě dosáhnu... Ale vzápětí se musel sám sobě smát. Kdopak by stál už ve třidvaceti o klid? Práchnivé kouzlo -- klid -- ubohé řeči pro nedomrlé, obrýlené mládence, prázdná slova pro slabošské pecivály! Bouře! Bouře! Dejte mi bouři! Noci, burácej kolem mne, naplň mi hrud' burácejícími orkány, ale vytrhni ze mne tohle bušení, ty rány kladivem, tu rozervanost, dej mi chlad a led! Vy hvězdy, vy rubínové oči boží, sešlete mi zlaté nádoby chladného světla! V údolí hoří osamělá světla... blikotají... zhasínají -- všechno a každý má cíl -- což jen já sám bezcílně bloudím v bouři? Dej mi světlo a cíl, přírodo, a já se uklidním. "Ty!" křičel ven do hvězdné noci, až se ozvala posměšná ozvěna: Ty!...

Z třesoucích se rukou se mu sypaly verše, a on psal napříč přes notový papír:

Zmuchlané plátno, cáry servané --

a výkřik: Jsem tak sám!

Bolest a jásot, ženy, knihy, klam

měl jsem -- a přec nebyly mé!

Má chladná mysl sahá ke hvězdám --

já hledám Boha a poslední klid --

zející výkřik zoufalý: To já!

V odpověď dutý posměch: Ty?

Co to jen je? Propaluje mě stravující žár. Boží svícny! Křik a ticho. Osaměle se vlní těžká moře... hučení... šepot.

Hluboko... velice hluboko.

Hodina milosti.

Oběma rukama zatínajícími se v pěst lapal do vzduchu. Valily se k němu vlny! Zšeřelé postavy v mlze a závojích.

Proudý modrého světla. Hořely mohutné obrysy. Zpívaly hluboké akordy. Duněly zvony. A jemu hučelo v hlavě, sáhl tedy po tužce a notovém papíru a psal a psal -- a vůbec o tom nevěděl. Kolem něho všechno znělo, ale on psal a psal -- nahý v noci -- vlály purpurové hávy -- třeptily se koruny -- ale on psal a psal.

A za tím vším velice daleko zářily sladce omamné rudé rty s podivně záhadným úsměvem -- z hříchu -- smutku -- a touhy.

Co Ernst v noci napsal, dal svému profesorovi hudby. Nazval to Fantazie v rudém stříbře. Profesor to prošel a potom mu srdečně potřásl rukou. "Nechte mi tu opis -- já vám obstarám nakladatele."

Potěšený Ernst odcházel a vděčně myslel na pěvkyni, která mu k tomu nepřímo dopomohla. O Lanně Reinerové mu Eugen podával denně nové zprávy. Ustavičně se zabýval jejím náladovým chováním. Upřímně Ernstovi záviděl ten tanec a současně mu každodenně vyčínil do bláznů, že té příležitosti nevyužil.

Ernst tomu nakonec málem sám uvěřil.

Jednou ráno navštívil Eugen Ernsta a pověděl mu, že Reinerová prý odmítla nabídku jistého ohromně bohatého bankéře s odůvodněním, že má příliš mnoho peněz.

Ernst měl téměř rozvernou náladu. Vesele si uvázal kravatu v barvě chrpové modře a prohlásil: "Půjdu trochu do zeleně, do parku. Tam si lehnu do trávy a budu snít, dokonce jsem ochoten riskovat, že mě tam lapí nějaký strážce pořádku a napaří mi pokutu. Nepůjdeš se mnou?"

"Bože, Ernste, co je to za nápady! Pojď do kavárny, tam jsou tak půvabná děvčata."

"To je odporné! Jen si představ tu nádheru, ležet na zádech na zeleném trávníku a pozorovat putující oblaka!"

"To je nuda. Jen pojď!"

"Ani mě nenapadne."

"Tak tedy na shledanou dnes večer v opeře."

Ernst se loudal k parku. Na jednom odlehlém místě se natáhl do trávy a snil.

Co asi teď dělají ti ostatní ve vzdáleném Osnabrücku. Fritz -- zдалipak má zase nové přátele? A Elisabeth -- Mignon -- jeho Mignon -- Fried a Pavlínka -- tak vzdálení... tam doma...

Oči se mu zavřely.

Nad ním ve větvích zazpívala pěnkava. Škubl sebou. Skutečně, spal. Bylo to pěkné. A tu -- bdí už, nebo ještě sní -- přichází k němu -- je to ona, nebo ne -- ale ano: sama Lanna Reinerová.

Vstal a vracel se na cestičku, ale pěvkyně ho už zahlédla. Byl tou nezvyklou situací zmaten. Nevěděl, co si počít, a tak se chtěl otočit zpět. Ale jako by ho nějaká neviditelná paže táhla kupředu. Zcela se tedy oddal svým pocitům a šel dál. Tu zachytil její pohled. Byl něžný, a ona se usmívala -- opravdu se usmívala! Krev se mu rozproudila k srdci, udělal pár rychlých kroků, a už byl u ní, beze slova se chopil její ruky a políbil ji. Když celý zrudlý vzhledl, srdečně na něj pohlédla a zeptala se melodickým hlasem, který v divadle tak často obdivoval:

"Sníl jste snad...?"

"Ano... o mládí a o loučícím se létě."

"Tak vážně? O loučení?"

"Loučení je taky krásné."

"Ale bolestné."

"I bolest je krásná."

Zamyšleně se na něj podívala. "Mám pocit, jako bych slyšela mluvit někoho jiného."

Ernst jí řekl, jak se jmenuje.

"Vy tedy milujete bolest, pane Wintere?"

"Ne -- štěstí! Zářivé, krásné štěstí! A já je získám!"

"To jste řekl velice hezky." Upřeně se mu zahleděla do očí. "Konečně jednou slyším jiný tón než to dekadentní štěbetání moderní mládeže. Myslím, že vás odněkud znám."

"Jednou jsem si směl s vámi zatančit."

"To ne, už od dřívějšíka."

Ernst se usmál. "Z Osnabrücku?"

Vzhledla: "Osnabrück..."

"Zahlédl jsem vás tam, když vás zdravil můj přítel."

Tázavě na něj pohlédla.

"Fritz Schramm."

"Teď si vzpomínám," vyhrkla. "V jeho ateliéru visel váš portrét. Vy jste tedy ten přítel, o němž tak rád vyprávěl. To tedy máte za přítele opravdu ušlechtilého člověka. Asi ho máte moc rád, že?"

"Dal bych za něj život."

Podívala se do jeho snědé tváře, která při těch slovech velice zvažněla.

Uvěřila mu to -- a náhle se zachvěla. Tohle je ještě opravdové mládí.

"A on...?" zeptala se.

"On za mne taky."

Ernst ztichl a opět se snažil chovat nenuceně. "Mnohokrát jsem vás slyšel zpívat v opeře, milostivá slečno. Bylo to krásné."

Usmála se. "To ještě šlo. Ale jen žádné komplimenty. Ty přenechte pánům s pleší a ve fraku. Fritz Schramm to taky nedělal. Bývala jsem u něj ráda. Ale vy studujete hudbu, ne? A co konkrétně?"

"Skladbu, dirigování a klavír."

"Aha, tak to si brousíte zuby na místo kapelníka?"

"Ještě nevím. Když mě to zrovna napadne, budu třeba dláždit nebo pást ovce. Čím se stanu, je mi úplně jedno. Hlavní věc je, aby mě to aspoň trochu uspokojovalo."

"Aspoň trochu..."

"No ano -- člověka neuspokojí nic plně."

"Nikdy?"

"Nikdy! Vždy je tu hlas, který volá: Jen dál -- dál!"

"Ale existují přece také vrcholy -- vrcholné body."

"Já jsem ještě žádný nenašel. Kéž bych o nějakém věděl!"

"Jste dosud mladý..."

"Už jsem proměřil hodně kruhů, ale zatím mě žádný neuspokojil."

"Možná ne v myšlenkách. Ale musí být všechno rozžvýkáno myšlenkami?"

"Takže city?"

"Ovšem, city." Usmála se.

"Vrcholem citů tedy..."

"Je..."

"Láska."

"Ano."

"Láska," opakoval Ernst posměšně. "Mám přítele, ten pokládá lásku za směs namyšlenosti a uražené nebo polichoceně ješitnosti."

"Je v tom často mnoho obchodního," poznamenala Lanna Reinerová a kolem úst se jí objevila trpkost. "A přece."

Podívejte se třeba na tenhle den. Zdravý a veselý člověk řekne: Jaký nádherný den! Kdežto pro nemocného a ztrápeného to bude den bolesti. Den je týž. Jde jen o to, co z něj uděláme. A tak je tomu snad vždycky. Co by asi řekl o citech a pocitech váš přítel?"

Ernst zrudl. "Ach, promiňte! Já jsem hovořil proti svému přesvědčení. To znamená, že mám ve skutečnosti dva názory. Ten jeden bych nazval frivolním názorem své zdánlivé povahy, druhý pak tím pravým, hlubinným názorem vlastní prapovahy. A má prapovaha říká: Láska -- opojení a modlitba! Světlo a milost! Zázrak na modrých výšinách! Zlatý grál! Vesmírné usmíření!"

Naslouchala mu s úsměvem. "Takhle se mi líbíte víc. Nesmíte přejímat tón tak mnoha lidí. Blazeovanost je hrozná věc. A teď mě můžete doprovodit k mému bytu, pokud se vám chce."

"A jak!"

Ernst byl ve svém živlu. Všechna plachost ho opustila. Tu ženu si představoval jinak. Teď si s ním tady povídá jako se starým známým. I ona vyjádřila podobnou myšlenku. "Vlastně jako bychom se spolu už dávno znali, díky přátelství s Fritzem Schrammem. On je jedním z mála, jichž si upřímně vážím -- které skutečně ctím. Vyprávějte mi o něm."

Ernst si připadal jako malý chlapec. Kráčet vedle krásné pěvkyně v příjemné náladě a při všech těch pozdravech, které musela opětovat, pociťoval nemalou pýchu. Vyprávěl o Fritzovi, o Říši snů, o květinách a svících, o jaru a mládí.

Vlídne mu naslouchala. "A co děláte tady?"

"Studuju a komponuju."

"A co?"

"Nu, před nějakou dobou jsem zhudebnil šest písní Fritze Schramma. Byl bych je rád někdy slyšet zpívané. Jenže ty dámy u nás zpívají tak bídně, že jsem se toho raději vzdal."

"Má to snad být skrytý dotaz?"

"Záleží na tom, jak se to bere, milostivá slečno."

"Ach, a jsou to písně od Fritze Schramma?"

"Ano -- ale mám toho ještě mnohem víc."

"A to se podívejme. Přijďte tedy zítra v pět odpoledne na čaj. Bude tam ještě pár známých."

Ernst na ni pohlédl rozzářenýma očima.

Přátelsky mu podala ruku. Hluboce se uklonil -- a zasněně odešel. "Tak taková je krásná Lanna Reinerová," říkal si. Lanna Reinerová měla elegantní byt, zařízení se vším luxusem a zhýčkaností vznešené dámy. V salonu, laděném do broskvové zlatavého nádechu, připravovala panská tiše čaj.

Ernst seděl proti Lanně Reinerové. Měla na době matně žluté hedvábné šaty se širokými rukávy, které jí velice slušely a ještě více zdůrazňovaly její snědou pleť.

"Pozvala jsem vás o něco dřív, než normálně přijímám hosty, abych si s vámi ještě trochu popovídala," vysvětlila Lanna. "Přinesl jste ty písně?"

Ernst jí je podal. Prošla je a zeptala se: "Kdy si to společně vyzkoušíme?"

"Kdykoli."

"Tak tedy řekněme v pátek odpoledne v pět. Ale procvičíme si pak také jiné písně a operní árie, souhlasíte?"

"Rád, pokud mě budete akceptovat jako doprovod."

"Mám jeden návrh. Ten korepetitor u nás je příšerný, a tak bychom mohli docela dobře cvičit spolu. Jenže... nezabere vám to příliš mnoho z vašeho času na studium?"

"Vždyť já se přitom taky leccemu naučím."

"Tak tedy," podala mu s okouzujícím úsměvem ruku, "na dobré kamarádství při studiu. A ještě jedna podmínka: Být poctiví. Říkat si navzájem nelitostně pravdu!"

"To je meč, obrácený ostřím proti mně, mohl bych dopadnout špatně. Ale aspoň se něčemu naučím. Budiž!"

Panská přinesla dvě vizitky.

"Že nechám prosit."

Vstoupili dva pánové. Jeden vysoký a hubený, se silně prořídlými vlasy a monoklem, druhý mladý, ale s ostrými rýhami kolem úst. Lanna je představila -- hrabě Nieberg -- poručík Harm.

Pánové se Lanny vyptávali, jak se cítí, a pronášeli různé lichotky. Panská ohlásila další hosty. Po dvou dámách přišli ještě dva pánové.

"Copak," spustila tělnatější z obou dam, "zase nám mažou med kolem úst?"

"Bohužel," povzdechla si Lanna.

"Je to všechno podvod -- inu, začíná století ženy."

"Nádhera," zajásal poručík.

"Co? Nádhera? Jak to?"

"No, prostě se vymění role. Vy se teď budete muset ucházet o nás."

"Jen žádný strach -- žena prostě jen dospěje."

"Co to znamená?"

"Zbavit se mužů!" Hlas jí teď zaduněl jako helikon.

Energicky si nasadila na nos skřípec. Hrabě se smíchem jen oťřásal. "Stát amazonek."

"Otroctví ženy musí skončit."

"Ale dosud se v něm cítila velmi dobře."

"Nechte mě domluvit, hrabě. Žena musí být s mužem zrovnoprávněna."

"To nejde," ujelo Ernstovi. "Muž a žena jsou rozdílní. Zákony, které platí pro trojúhelník, neplatí pro kruh."

"Tu rozdílnost si jen namlouváte. V čem spočívá?"

"Jednání ženy je založeno na citech, jednání muže na rozumu," vysvětlil hrabě.

"Muž dokáže být objektivní, žena je vždy jen subjektivní," potvrdil poručík.

"Já pokládám rovnoprávnost taky za něco hrozného," dodal hudební ředitel. "Každému podle jeho povahy. Pro mne jsou politické agitátorky prostě hrůza. To je mi tedy domácí putička milejší."

"Tak je to v pořádku. Chcete, abychom se zase sklonily před starou nádherou vařečky," rozčilovala se tělnatá dáma.

"Ach, jste tyrani."

"Co říkáte vy tomuhle složitému případu, pane Wintere," zeptala se Lanna, která slovnímu souboji naslouchala s úsměvem.

"Člověk říká leccos, ale myslí to jinak. Žena musí zůstat především ženou."

"A vy, slečno Schrantová?"

"Já nevím -- mně muži přes všechnu svou špatnost připadají přece jen docela milí."

"Bravo, bravo," zatleskal poručík.

"A nyní, pánové, opusťme válečnou stezku a věnujme se mírumilovnějším tématům."

"Žádné nepřátelství," smál se hrabě, "byl to jen žert."

"Prosím vás, vždyť takový slovní souboj člověka přímo osvěží."

"Tak tedy -- ať žijí dámy!"

Ještě chvíli si povídali o tom i onom. Poté požádali Lannu o píseň. Ernst ji doprovázel. "Tak co?" zeptala se Ernsta, když šli spolu ke klavíru.

"Samá slova...", špitl jí.

Přikývla. Pak si připravili noty. Ernstem projel elektrický výboj. Znělo to sladce a lákavě:

"Láska ptáče je volné, divé..."

Když se Ernst vracel domů, byl docela klidný. "Jsme kamarádi...", říkal si. Doma pak napsal dlouhý dopis Fritzovi a Elisabeth. Uklidnil se. Kamarádi -- ale přesto se v jeho snu opět objevoval onen úsměv -- utkaný z hříchu... smutku... a touhy, a lákal -- a lákal...

VII

Vysokými okny padalo do ateliéru první lehké snění soumraku. Fritz odložil štětec i paletu a prohlížel si svou práci. Pak odešel do Říše snů, zapálil si dýmku a sáhl po posledním dopisu od Ernsta, kde přítel psal o svém setkání s Lannou Reinerovou. Zamyslel se nad tím. Bude Elisabeth dost silná? Věděl, že Ernst k ní opět najde cestu; má však také horkou krev a je velice temperamentní. Ale je tu přece ještě on a může pomoci.

Ustaraně si prohlížel svou tvář v zrcadle. Líce se mu opět až příliš propadly a kůže má taky velice bledou. Zase se v poslední době objevily potíže s dechem, ohlášily se i návaly suchého kašle a noční pocení. Často by byl rád zemřel, a také se smrti nebál. Ale teď -- teď zatím zemřít nechce. Ne -- chce zažít ještě jedno jaro. Ani ne tak kvůli sobě, i když omámení a kouzlo božského znovuzrození obnovovalo vždycky duši i jemu -- ale kvůli dětem, jak jim říkal. Ty by ho mohly dosud potřebovat. Srdce mu zalévala radostná blaženost. Není tu na světě zbytečně, jsou lidé, kteří ho potřebují. Někdo zaklepal.

Elisabeth, pomyslel si, a křikl: "Dále."

Vešla mladá dáma v černém hedvábí s velkým výstřihem. Kratší sukně odhalovala půvabné kotníky a drobné koketní nožky. Fritz musel chvíli přemýšlet, ale pak si vzpomněl. Ten první den s Ernstem v kavárně...

"Dobrý večer, slečno Bergenová."

"Dobrý večer," opětovala pozdrav poněkud plaše. "Váš přítel mi dal vaši adresu..."

"Já vím, já vím. A těší mě, že jste přišla. Neměl jsem dnes večer žádný program a nevěděl, jak ho strávit. Teď tedy mám překvapení. Prosím, posaďte se... tadyhle do křesla."

"Ach, jak je to u vás milé."

"Ernst nazval mé obydlí Říší snů."

"To je taky pravda. A vy tady bydlíte pořád?"

Fritz se musel nad tak naivní otázkou usmát. "No ano, pokud si někdy někam nevyrazím."

"Takže nikdy v hotelu nebo tak...?"

"Skoro nikdy."

"A jste tu jen tak sám se sebou, úplně svobodný?"

"Ano."

"Ach, pak to zde máte dobré."

"Tak dobré to může mít každý."

Poněkud koketně zavrtěla hlavinkou. "Muž -- ano; ale my bezvýznamné dívky..." Vzala si datli z košíčku s ovocem, který jí podal, a okusovala ji drobnými myšími zoubky.

"Ale ano..."

"Ne samotné...", namítla, pohoupala drobnou nožkou a vrhla na něj úsměvný pohled ze strany.

"Proč ne?"

"K tomu patří pánové..." Zvonivě se rozesmála.

"Svoboda přece nespočívá jen v hospodářské nezávislosti. Vždyť o hlavní je vnitřní svoboda."

"Takhle to nemyslím. Mám na mysli užívání života, štěstí."

"A je to totéž?"

"Samozřejmě."

"A co rozumíte pod užíváním života?"

"No -- všeho se účastnit, u všeho být."

"Ale co nejčastěji a nejdéle?"

"Jistě."

"V tom případě jsem velice nešťastný tvor."

"Vy...?" Vyřkla to takřka bez dechu.

"A přece se tak ani trochu necítím!"

"Člověk přece nemůže zatrpknout a zahrabat se."

"To jsou výrazy, které nic neříkají!! Kdoví, zda by se o mnoha lidech, o nichž se domníváte, že si užívají života, nedalo spíš říct, že jsou zatrpklí a že se zahrabali, zatímco jiní žijí skutečný život."

"V čem pak spočívá hodnota života?"

"Život nemá žádnou hodnotu. To není výrok o hodnotě, musíte zdůraznit slovo hodnota, nikoli slovo žádný. Život je prostě tady. My jako žijící to nemůžeme posoudit, protože jsme jen součástí a výhonky. Život je Bůh. Měli bychom se snažit žít tak, jak je to naší vnitřní přirozenosti nejpřiměřenější. Zda opravdu žijeme a jen nevegetujeme, kdo to ví.... Nikdo. Právě proto, že život nemůžeme posoudit. Ernst tvrdí, že strom žije, protože je neustále obecným povědomím, kdežto člověk jen zřídka -- jiní se zase domnívají, že jen člověk sám žije -- kdo se v tom vyzná. Já si myslím, že život je niterný proces a žádná vnější výbava. Niterné hodnoty, které vlastním způsobem života získám, pro mne mají cenu jako kritéria. A když je člověk při všem, získá těch niterných hodnot asi dost málo. Naučí se rafinovanosti -- obratnosti, prostě vnějškovému způsobu života. To tu musí být také, jistě -- ale samo o sobě to zní hloupe. Musí k tomu přistoupit zniternění. Tím, že člověk zažije malou květinu, komára, může získat víc než jiný, kdo v chvatu projede celým Egyptem."

"Vy se tedy domníváte, že štěstí kdesi v koutku je ta nejvyšší hodnota."

"Pokud to tak chcete nazývat, pak ano! Existují také panovačné povahy, které musí mít všechno -- burácení i ticho --, aby došly samy k sobě. V tom to totiž tkví: přijít sám k sobě! Je to ono staré úsloví: Poznej sám sebe! U ženy to lze formulovat skoro jako normu, zatímco u muže je to individuálnější. U ženy spočívá cesta k sobě v tom, že se vzdá svého JÁ -- v přechodu od JÁ k TY; ve vnější formě -- ne v nejniternější katastrofě muže -- v tom, že se oddá milovanému muži a žije dál v dítěti."

"U každé ženy?"

"Skoro u každé!"

"A co to druhé? Užít si a být při tom?"

"To je klam! Šalba a okouzlení. Opravdová žena musí pocítit při pohledu na tuhle třpytivou chudobu, kterou vytvořila prodejná láska, hnus a soucit.

Ža šampaňské a pestré tretky zašantročí své tělo -- a nejen to -- i tu nejvyšší hodnotu! Vlastní štěstí! Prosim, abyste mi dobře rozuměla. Já nejsem žádný pokrytec ani kněz, a nehodnotím štěstí ani ze zákonného, ani z morálního hlediska.

Zsem človek a všetko posudzujú z hľadiska ľudského! A ľudské je šťastie ženy: je to láska! To by sa mělo s týmto najvyšším, nádherným, finálnym citom kupčiť a predávať ho troskám, zvráteninám a kozlům k ukájení jejích chťičů?

Prosimě, že se vyjadřuju tak hrubě, ale mímím to poctivě. Já dokážu dobře, moc dobře pochopit, když se dívka oddá z lásky. To se stává dnes a denně a nelze to odsuzovat! Dokážu taky pochopit, že se oddá kvůli hedvábným punčochám a penězům. Říkám: pochopit! Schvalovat to však nemůžu! Neboť tam, kde se láska stává předmětem obchodu, pro mne končí tolerance. Člověk by měl mít s těmi chudáky soucit. Oni se jednou, dřív či později, ze svého bludu stejně proberou. Ale jedno mi věřte: nic není strašnější než si muset přiznat, že člověk promarnil svůj život!"

Fritz se svým monologem rozohnil. Trix Bergenová byla velicebledá.

"A když člověk pochybil z lehkomyšlnosti a vydal se cestou prodejné..." Větu nedokončila.

"Pak ta žena promarnila svůj život. Leda že by se ze svého bludu nikdy neprobrala... vůbec nikdy..."

Trix těžce oddechovala. "A když... když se pak přece jen... probere?"

Fritz hleděl před sebe. "To je pak hrozné... zoufalství..."

Trix vyskočila a vášnivě vykřikla: "A smrt! Smrt! Do vody..." A chtěla vyběhnout ze dveří.

"Počkejte...." zhrozil se Fritz a zadržel ji pevně za ruku. "Stůjte!"

Zhroutila se a rozvzlykala: "Nechte mě... Všechno je... zbytečné... všechno, všechno..."

"Ne, není," protestoval Fritz důrazně a oči mu zazářily, "všechno se dá ještě napravit! Nic není ztraceno! Teď najdeme cestu!"

Plačkov seděla v křesle. Začalo se smrákat.

"Podívejte se," ozval se Fritz tiše a naléhavě, "to je právě to zázračné v nás. Nikdy nemůžeme nějaký okamžik prožít ještě jednou, a přesto dokážeme mnohé prožít nově. Trávu lze posekat, ale pokud neporušíme kořínky, vyroste vždy znovu a znovu. A dokud schopnosti ženského srdce neodumřely, není nic ztraceno. Všechno ošklivé ze sebe setřepe, a všechno je zase v pořádku. Podívejte se tady na to heslo, co mám na stěně: Všechno je v pořádku."

"Jenže se mnou tomu tak není," bědovala.

"Ale ano, i s vámi. Podívejte se na mne."

Zvedla zavlhle hvězdy svých očí.

"Hodně toužíte po tom, co jste ztratila?"

Pohled opět zamlžily veliké slzy a ona se vzlykotem přikývla.

"Pak je to ještě ve vás. To je to záhadné, to záračné na ženě: Může projít močály a skoro utonout v bahně -- a přece dokáže vyváznout z té spouště bílá a neposkvřená. Může být hříšnicí, a přesto umí zůstat nevinná a čistá. Je jako pták Fénix, který sám sebe spálí a vzlétne z popela omlazený."

Zlomeným hlasem se zeptala: "Může být ještě všechno jinak?"

Dobrácký se zeptal: "Máte k tomu vůli?"

Sepjala ruce a vydechla vroucí "Ano".

"Pak je všechno v pořádku! Níterně! A to je to hlavní. Zbývá jen ještě přebudovat vnějškové záležitosti a uvést je na správnou míru. Mohl bych vás požádat, abyste mi všechno vypověděla? Pak vám možná dokážu poradit i pomoci."

Přikývla a vyprávěla svou starou historii, s mnoha přestávkami naplněnými pláčem.

Byla z dobré rodiny. V domě rodičů se střetávala její horká krev a touha po dobrodružství s přísností a nepochopením. V lázních se náhodou seznámila s bohatým hejskem, který jí vyprávěl o světě a elegantním životě. Odešla s ním a rodičům napsala, aby ji nehledali. Tak se to stalo. Ten jediný, jemuž věřila, že si ji vezme, se jí však brzy nabažil. Byla zoufalá -- ale brzy se přizpůsobila, protože tu bylo dost jiných mužů. Tak to šlo dva roky.

"Často jsem musela myslet na své dívčí sny -- a srdce se mi přitom svíralo a překypovalo bolestí. Ale to jsem se pak smála a pila a šla si zatančit. A takhle by to asi šlo dál, kdybych nepotkala vás a Ernsta. Neviděla jsem žádnou cestu zpátky, vaše slova mi náhle vytrhla zrcadlo, které mne oslňovalo. Musela jsem tedy jít za vámi."

"A co vaši rodiče?"

Zase začala nabírat.

"Dejte mi jejich adresu."

"Vy chcete..."

"Ano."

"Ach -- tady..." Rychle něco načmárala do bloku.

"A teď si promluvíme o něčem jiném."

"U vás je takový klid a mír. Je to úplně jiné než všude jinde. Vůbec to není elegantní -- ale mnohem, mnohem hezčí."

Rozhlédla se kolem. "Kdo je tohle?" zeptala se pak a ukázala na půvabný portrét.

"Žena, kterou jsem velice miloval."

"Miloval?"

"Je mrtvá."

Plaše se chopila jeho skleslé ruky a tiše ji hladila.

Zeptal se: "Tady v Osnabrücku vás znají?"

"Ne, byla jsem tu jen jednou na pár dní."

Přikývl. Pak jí ukázal ještě nějaké obrazy, dal jí pár knih, aby si je přečetla, a vyprávěl jí o svých mladých přátelích.

Při loučení se plaše zeptala: "A co... za to... musím..."

Usmál se. "Ještě si musíte na své nové okolí zvykat. Pak se už nebudete takhle ptát. Přijďte zase brzy!"

Pohlédla na něj velkým očima. "Opravdu nic?" Znovu jí vyhrkly slzy. "Čím jsem si zasloužila tolik dobroty?"

"Musíte si zvykat na samozřejmosti. Jsme přece lidé."

Když odešla, Fritz ještě zůstal chvíli zamyšleně stát. Pak vzal křídou a napsal na hnědou zeď: "Ženo -- ty věčná záhada!"

Pozdě večer ještě přišla Elisabeth. Uviděla ta slova na zdi a zeptala se: "Strýčku Fritz, co to má znamenat?"

"Napadlo mě to dneska večer."

Vyprávěl jí, co se toho večera přihodilo. Elisabeth to dojalo.

"Nezná tady nikoho," dodal Fritz, "a ji taky nikdo nezná. Už jsem uvažoval, zda by ses jí nechtěla trochu ujmout. Můžeš to klidně udělat, tady ji opravdu neznají."

"A i kdyby, strýčku Fritz, já to udělám ráda..."

"Věděl jsem to."

"Víš, dokonce mám dobrý nápad. Podívej, ona je teď v krizi, a tak nesmí moc přemýšlet. Musí mít práci, ale ne fyzickou ani mechanickou -- to by ji jen ještě víc deptalo. Potřebuje být veselá. Když jsem někdy smutná, pokouším se někomu nějak vyjít vstříc nebo udělat něco dobrého; radost toho druhého pak rozveselí i mne. Nejlepší je, když se dá pomoci lidsky. A já vím o něčem hezkém, o tom jsem ti taky chtěla říct. Poprosila jsem totiž tetu, aby zašla za vrchní sestrou dětské nemocnice a zeptala se, jestli bych tam nemohla pracovat jako dobrovolná ošetřovatelka, v ranních hodinách nebo podle potřeby. Teta se zeptala, a vrchní sestra, její přítelkyně, řekla, že pokud to myslím vážně a ne jen z rozmaru, můžu prý přijít. Já jsem tak ráda! Jen si pomysli, strýčku Fritz, na všechny ty milé malé kluky a holčičky -- pečovat o ně a... ach, pomáhat jiným je tak krásné! Musí tam jít se mnou! Hned se zeptám vrchní sestry, ta to určitě dovolí; prostě se zeptám, jestli si můžu přivést kamarádku."

"To se velice hodí," souhlasil Fritz, "je to snad to nejlepší, co je možné. Hned zítra jí dám vědět."

"Udělej to, strýčku Fritz."

"A ty chceš taky pečovat o nemocné?"

"Ano, musím něco dělat. Nějak prakticky pomáhat. A teď mi přečti něco ze svých básní."

Vytáhl svazek a začal číst tichým, zastřeným hlasem.

Básně z dávných časů.

VIII

Ernst si s Lannou Reinerovou už několikrát zamuzicíroval. Chovala se k němu vždy jako kamarádka. Musel jí hodně vyprávět o Fritzovi a o Říši snů. Když se jednou zmínil o Elisabeth, začala se vyptávat. On však její otázku přešel. A tu se kolem jejích úst znovu objevil onen záhadný, nevysvětlitelný úsměv. Hluboce vnímala Ernstovo jasné, přímočaré mládí, tím spíš, že se svým mládím tolik odlišoval od jejích ostatních známých. Milovala v něm mladistvou vzdorovitost i záhadnou podstatu budoucího umělce.

Ernst kráčel v dobré náladě večerními ulicemi a zazvonil u jejího bytu. Otevřela mu sama.

"Ach, pan hudební mistr! Moje panská má dovolenou, a tak musím přijímat sama. Pojdte dál..."

Kráčela před ní řadou pokojů. Měla na sobě nádherné šaty, jež velice zdůrazňovaly její klasické tvary.

Vedle hudebního pokoje byl malý rozkošný pokojík, její večerní budoár, jak jej pěvkyně nazvala.

"Můžete se mnou do mého budoáru," vyzvala ho. Z růží, které přinesl, vybrala jednu temně rudou a vetkla si ji do

vlasů. Široké rukávy se přitom rozevřely a odhalily půvabné oblouky slonovinových paží.

"Tak jen pojdte dál -- tady na ty polštáře..." Sama mu nalila čaj, podala cukr a na talířek položila pečivo. Jak tak seděla v jeho blízkosti, ovanul Ernsta podivně sladký parfém. Byl tak omámen, že jedl jako ve snu.

"Vy máte zase tak cizí oči, pane Wintere."

"Takové Bohu vzdálené..."

"Vzdálené..."

"Všechno, co vidím, se mi v očích třísí. Hledám oporu a cíl -- a nacházím jen šalbu a klam."

"Nesmíte tolik přemýšlet."

"Ani nechci..."

"Podívejte se jednoduše na mě..."

Ponořil své chladné šedomodré oči do jejích kouzelných temných hvězd.

"Teď je klam z vašich očí tentam..."

Ernst by býval mohl takhle sedět věčně. Díval se na štíhlé ruce, které ho obsluhovaly, a sál vůni toho podivně sladkého parfému. Záclonami na oknech sem tlumeně proudily večerní červánky a naplňovaly místnost růžovočerveným zážehem.

Ernst si přetřel dlaní oči. Zapomněl na minulost i na budoucnost. Lanna Reinerová pravila svým vibrujícím hlasem: "A teď si uděláme černou hodinku."

Ladnými, vládnými pohyby sklídila ze stolu. Ernst s obdivem sledoval její krásnou postavu, již měkce oblévalo zlato večerního jasu.

"Já sedám moc ráda v soumraku. To jsou všechny barvy a tvary tak měkké... tak něžné... Soumrak přináší tak krásné sny..."

"K čemu je třeba snů, milostivá slečno..."

Podívala se na něj přimhouřenýma očima.

"... Ty jsou jen pro slabochy. Čin a zážitek je vším. A přesto -- sny...", řekl zamyšleně, "snít je taky krásné..."

Sny...

Začala svým nádherným hlasem zpívat první takty Wagnerovy studie k Tristanovi a Isoldě: "Pověz, jaké nádherné sny..."

Závěs ve vchodu do hudebního pokoje byl odhrnutý. Ernst tiše přešel ke klavíru a přidal se. Lanna, stále tlumeně zpívající, ho následovala a postavila na klavír noty.

Přitom se rukávem dotkla jeho čela. Ernstem projelo sladké opojení a zůstalo mu v krvi jako vibrující zpěv. Plné septakordy a nónové akordy zaznívaly pod nosnou melodií touhy nekonečně bolestně: "Sny -- sny, které v dobré chvíli..." A ještě jednou: "Sny..." -- a pak zmíravě: "Sny -- sny..." a doznívající klavír.

Ernst spustil ruce. Lanna Reinerová stála před ním a záhadně se na něj dívala.

"Všechno v životě je sen -- a skutečnost je šedá a pustá..."

"Ne -- sen je sen..."

"A život -- je Ernst Winter...", dodal hlas ze soumraku.

"Zázrak -- je Lanna Reinerová..."

Planoucí paprsek večerního slunce vytvořil kolem Ernstova čela zlatavou korunu.

"Věříte na zázrak v životě, Ernste Wintere?"

"Ano, Lanno Reinerová."

Krásná rudá ústa se chvěla. Tichý hlas zazněl: "Nechcete mě tomu naučit?"

"Je to jen víra...", odpověděl Ernst takřka nepřítomně a hleděl do věčných dálek.

"A neklame, Ernste Wintere?"

"Ne, Lanno Reinerová..."

Soumrak tkal z jejího hlasu stříbřitou stuhu nad modrými sny.

"Já toužím po zázraku, Ernste Wintere...", řekla zasněně krásná žena u klavíru.

"Já... ten zázrak... mám...", řekl Ernst docela tiše a zvolna, a zmámen se jí sesul k nohám.

Dlouze se na něj zahleděla a položila mu útlou dlaň zlehka na čelo.

"Černá hodinka...", zašeptala a pomalu přešla ke křeslu.

Ernst vstal a zíral na ni velkýma, nepřítomnýma očima. Seděla tu v posledních zlatistých večerních paprscích, které už modře protkával soumrak. Oči, v nichž se zračila hloubka, upírala na něj.

Sklonil hlavu.

Pak popošel a zabořil ji hlavu do klína.

Hladila ho po vlasech.

Podíval se na ni. Byla velice bleďá, zatímco jemu oči rozrušením docela ztmavly.

"Chlapečku...", řekla tiše a políbila ho na oči -- "ty milé tázavé oči..." -- i na roztoužená ústa -- "Chlapečku..."

V noci spal Ernst tvrdě a beze snů. Druhý den ráno mu to vše připadalo jako bláznivý sen před kohoutím kokrháním. Probudil se v podivné náladě -- napůl smutný, napůl šťastný. Dal se do práce, aby na to hloubání zapomněl. Lanna Reinerová se mu zdála tak vzdálená -- tak cizí; sotva si na ni vzpomněl. Myslel na Elisabeth a cítil, že je mu velice blízká a že ji miluje. Odpoledne už viděl svůj zážitek jinýma očima. Srdce mu naplňovalo neklidné očekávání. Co chvíli sáhl do náprsní tašky, aby se podíval na lístek do lože, který mu darovala, aby uvěřil, že to je skutečně pravda.

Pečlivě se ustrojil a pomalu se vydal k divadlu. Na jednom reklamním sloupu si všiml plakátu s programem opery. Zastavil se a četl: Madame Butterfly -- Lanna Reinerová. Lidé procházeli kolem a také si to četli. "Reinerová zpívá Butterfly," prohodil jakýsi pán, "to si tedy musíme pospíšet, abychom ještě dostali lístky."

"Je dobrá?" zeptal se už na odchodu jeho společník. "Velice dobrá...," zaslechl ještě Ernst. Kolem úst mu pohrával pyšný úsměv. To jeho včera večer políbila. Prošel kolem všech reklamních sloupů a všude se zastavil a četl: Madame Butterfly -- Lanna Reinerová -- a byl šťastný.

Už se zvonilo, když vešel do lože. Pucciniho trdnomyslná hudba ho přivedla do stavu okouzlení, jež zmizelo, až když vystoupila madame Butterfly na scénu.

Projel jím proud žhavé radosti. Při každém tónu si říkal: Má Lanna -- pro mne! A teď ho uviděla i ona. Lehké pokývnutí hlavou...

Ernst byl opojen. Když z galerií a balkonů burácel potlesk, perlilo se v něm vědomí toho, co má, jako tmavé, ohnivé víno.

Na květiny a věnce, které přinášeli na jeviště, se díval s úsměvnou ironií. Hlupáci -- říkal si -- dělejte si, co chcete -- já jsem její chlapec!

Ernst navštěvoval operu každý večer. Díky Lanně byl uveden do různých kroužků a salonů lepší společnosti, a tak ho často zvali. Proto mu čas, který netrávil s Lannou nebo prací, ubíhal ve společenském ruchu.

Jednoho tmavě šumivého podzimního večera vezl Lannu z divadla. Dávali právě Bohému, a on byl ještě zcela pod dojmem představení. Pomohl jí do vozu, a pak těsně vedle sebe ujížděli mlčky k jejímu domovu. Lanna byla toho večera velice poddajná. Když auto zastavilo před jejím bytem, tiše zaprosila: "Pojď se mnou."

Ernst s ní vyšel nahoru. "Dala jsem panské na dnešní noc volno," šeptala mu na schodech a potom odmykala, "má nemocnou matku." Tajuplnost zešlehelého schodiště vlila Ernstovi do krve náhlé vzrušení a způsobila, že se mu prudce zrychlil tep. V nečekaném návalu políbil Lannu, která právě v předklonu hledala klíčovou díрку, za ucho. Rychle se vztyčila a vrhla na něj podivně těkavý pohled. "Ty jeden!" zašeptala takřka výhružně.

V budoáru rozsvítila stojací lampu s batikovým stínidlem a šla se do ložnice převléknout. Nechala dveře pootevřené a povídala si s Ernstem. Rubínové světlo, které pronikalo mezerou ve dveřích z ložnice, působilo na Ernsta magickou mocí. Krev v něm pulzovala, smysly jako by mu zachvátil mořský příboj. Ale stiskl zuby, zatnul pěsti a křečovitě se usmíval.

"Tak, můj chlapec, už jsem zase tady. Udělala jsem si tak trochu pohodlí, omluvíš mě, že..."

Opět nechala dveře do ložnice pootevřené. Svítlo se tam dál a škvírou ve dveřích byl vidět právě jen roh bílé postele, odestlané ke spánku.

Lanna měla volný purpurový župan, nad nímž kralovala ve své nádherné bělosti její slonovinová tvář. Černé vlasy si volně svázala do řeckého uzlu, staženého úzkým, blyštivým kroužkem. Župan si vpředu držela sevřený a pomalu, se snovým úsměvem kráčela k Ernstovi.

Ernst už dávno ztratil pojem o čase a prostoru -- kdesi v dáli hučel bouřící svět. Vše bylo jen sen a klam -- nic nebylo skutečné, jen ty nadýchané polštáře a podušky, matně osvětlený pokoj a pohádkově krásná žena před ním, která se tak podivně usmívala -- tak podivně...

"Chlapec,..." Tiše, lákavě.

"Lanno... Ty podivná... drahá..."

"Chlapec,..." Ještě tišeji, jako tón harfy v letní noci.

"Ty sladká... tajemná..."

"Chlapec,..." já tě miluju..., šeptala tichounce, lehce předkloněná.

"Ach ty! Jsi bludička i pochodeň! Zářící oheň mé duše patříci tobě! Ležím tu před tebou, zmítající se vlákno, vzlykající srdce, rudá blaženost, ó ty plameni a uchvácení mé touhy! Ach ty -- jsem okouzlen svitem tvých očí a má krev ti zpívá bouřlivé písně... ty... ty..."

Zabořil čelo do purpurového županu.

Docela tiše si začala pobrukovat:

"Láska ptáče je volné, divé..., "

a notovala si dál, až to zaznělo opojně sladce: "však lásky mé buď varován."

Ernst vyskočil, strhl ji k sobě a líbal ji... líbal na oči, lice, čelo, na rudá ústa, na bělostnou šíji, alabastrová ramena, až zvrátila hlavu dozadu a kolem úst jí pohrával mánivý úsměv. Přepadlo ho to jako žhoucí omámení, její bělostná ramena ho oslnila, připadal si jako opilý, a teď rozevřela své nádherné nahé paže, s tlumeným výkřikem ho objala a šeptala mu vášnivá slůvka lásky. "Chlapec,..." ty můj chlapec, srdce moje... miláčku... ty můj milovaný..."

Vlasy se jí uvolnily a padaly mu na ruce. Tiskl do nich tvář a líbal Lannu, až ztrácela rovnováhu. S pootevřenými ústy a žíznivými očima, v nichž plál podivný plamínek, očekávala jeho rty a se zavřenými očima pak vpíjela jeho polibky, které byly čím dál divočejší a divočejší, až mu se zasténáním vyklouzla z náruče na kožešinu na pohovce a -- přerývané dýchajíc -- hleděla na něj s matným třpytem v očích.

Ernst hořel a plál -- celá mysl se mu zatemnila -- cítil se být králem a bohem, kolem burácelo nekonečno, nebesa se otvírala, planuly tisíce pochodní, v rukou se mu soustředily celé světy, jeho oči vypalovaly do Lanniny tváře ohnivá znamení jako žhavá láva Vesuvu.

Purpurový župan poodhalil něžné náznaky jejích nader, skrývajících se v bílém, voňavém nadýchaném prádle.

Kouzelné křivky štíhlých nohou v hedvábných punčochách se ztrácely v mánivém krajkoví nad útlými koleny.

Ernst měl pocit, že se kolem něho bortí svět, a jen jakoby skrze rudý závoj ještě zahlédl ten podivně sladký úsměv, který ho vždy tak lákal, onen úsměv utkaný z hříchu, smutku a touhy -- a slyšel její hlas vycházející jakoby z hučení mořských vln: "Pojď!"

A tu kolem něj zahřímál purpurový opojný sen, s náhlým výkřikem se na ni vrhl a odnesl ji do čekajících podušek.

IX

Fritz stál opět před svým zrcadlem. Zrcadlo, zrcadlo, pověz mi... Často teď pokašlával a také se častěji v noci potil. A

třebaže se už blížila zima, rozhodl se, že zajede do Rostocku k Trixiným rodičům. Napsal jim dopis a už dostal i odpověď. Starý pán odepsal přátelsky a zdrženlivě, že během několika týdnů přijede do Osnabrücku a pak může vše potřebné pro Trix zařídit. Ale to se Fritzovi nelíbilo. Nechtěl, aby se někdo z vnějšku staral o Trix; to by pak brzy zase klopýtla. A tak se rozhodl, že zajede do Rostocku hned a celou záležitost tam probere. Jednoho mlhavého listopadového rána odjel, když předtím ještě jednou dodal Trix přátelsky odvalu.

Z Elisabeth a Trix se staly dobré přítelkyně. Trix se přizpůsobila Elisabeth rychle, s lehkostí, která jí byla vlastní, a Elisabeth jí to svou přátelskou ochotou rozhodně nekomplikovala.

Elisabeth měla hodně práce. V dětské nemocnici působila velice intenzivně, a tak se obě, Elisabeth i Trix, staly vrchní sestře skutečnou oporou i potěšením. Pro nemocné děti byla Elisabeth díky své tiché dobrotě světicí, a proto na ní měli pacienti lpěli s úctou a láskou, která až dojímal. Elisabeth v posledních měsících zženštěla. Její něžná dětskost se proměnila v dobrotivou ženskost. Fritz o ní jednou řekl: "Ona jde svou cestou s takovou snovou jistotou, že by jí mohla kráčet i se zavřenýma očima."

Vztah mezi Friedem a Pavlínkou dosud zůstával ve stadiu vzájemného škádlení. Ve Friedovi vzklíčila lehká náklonnost k Elisabeth, ale klíč k jejímu srdci neznal a neměl ho. V mnohém si byli až příliš podobní. Elisabeth se k němu chovala sestersky. Pavlínka mívala tu a tam zasněné oči. Dost často stávala před Ernstovým portrétem, který dosud visel v ateliéru.

První mladistvé soužení...

Fritz si toho povšiml, a proto jednoho večera vedl s Pavlínkou dlouhý rozhovor a později také s Friedem. Jeho dobrotu je tak uklidnila a pomohla jim překonat první drsné doteky života...

Po několika dnech se Fritz vrátil. Odpoledne se k němu přihnala Trix, sotva dechu popadala: "Strýčku Fritzí..." Hleděla na něj vystrašeně.

"Všechno je v pořádku, Trix."

"Ach..." Plakala a plakala.

"Nesmiš plakat... Trix."

"Vždyť já nepláču -- to jen samou radostí. Konečně... konečně mám zase půdu pod nohama..."

Po chvíli její rozrušení pominulo a uklidnila se.

"Povídej mi, strýčku Fritzí... Jak bylo doma... jak... jak... se vede... mé matce?"

"Zestárla, děvenko. Pozdravuje tě a prosí, aby ses k ní brzy -- co nejdřív -- vrátila."

Dívka vyskočila: "Je to... pravda, strýčku Fritzí?"

"Je to tak..."

"Ach mami -- mami...", opakovala dívka, až to rvalo srdce, "mami... ty jsi tak hodná... tak dobrá -- a já... já..."

Také Fritzovi zvlhly oči.

"Strýčku Fritzí, to dokáže jen matka..."

"Ano, jen matka. Matky jsou to nejdojemnější, co na světě existuje. Být matkou znamená odpouštět a obětovat se."

"A co otec?"

"Ten byl zpočátku odměřený a nechtěl moc vědět. Byla to asi jeho maska vůči mně, cizímu člověku -- a snad i vůči sobě samému. Říkal, že se tě zřekl a že se na jeho vůli nedá nic změnit. Připomněl jsem mu slova Kristova: ... ne sedmkrát, ale až sedmdesátkrát sedmkrát budeš odpouštět..., jenže on zůstal zatvrzelý -- nebo se spíš jen tak tvářil. Pak jsem s ním hovořil o jeho vině. Řekl jsem mu, že on nese vinu, že se ti nesnažil porozumět, že tě posuzoval a jednal s tebou jen podle svého hlediska, a tím tě vehnal do náruče svůdce. Že nestačí své děti milovat, musí se jim to taky dát najevo. Děti jsou něžná kvítka a touží po světle, ale když je nedostanou, rychle se obrátí k věcem přizemním. A zda by zrovna teď, kdy má příležitost napravit, co proměškal, byl schopen znovu na sebe vzít odpovědnost za to, že tě nechává napospas. Ba ještě mnohem víc. To ho obrátilo. Já jsem nepovolil, i když už chtěl vybuchnout, a nakonec přece ustoupil. Měl ale ještě jiné pochybnosti. Že prý tvá pověst poškodí sourozence. Uklidnil jsem ho, že o tom všem sotvakdo ví a že ty jsi zůstala ve své podstatě dobrá a čistá. Nakonec se vzdal úplně. Povězte jí, řekl, že ty dva roky prostě nebyly. A tvoji sourozenci se už těší, že jejich sestra, která byla tak dlouho v penzionátu, se brzy zase vrátí. Byla jsi prostě v penzionátu -- to je v Rostocku známo a tak to má taky zůstat. Světu to stačí."

"Strýčku Fritzí -- ty milý, hodný strýčku Fritzí..."

"Všechno je zase v pořádku, Trix -- už brzy budeš v náruči svých rodičů."

"Ach, strýčku Fritzí, ale to pak budu muset odejít od tebe."

"To ano..."

"Jak můžu být bez tebe..."

"Vždyť máš matku..."

"Matku..." Tvář jí zjihla. "Ale přece jen, strýčku Fritzí..."

Pokoušela se mu políbit ruku. Rychle ji však odtáhl, a tak na ni dopadla jen velká slza.

"V pondělí pojedeš, Trix, ale v neděli všichni společně oslavíme rozloučení."

"Ano..."

Ještě dlouho stála a němě se na něj dívala. Pak odešla -- a Fritz rozsvítil lampu. Za pohádkovým oknem se převalovaly chuchvalce listopadové mlhy. Na obloze nezářily žádné hvězdy, ale lampa vydávala smířlivé zlatavé světlo.

Později ještě přišla Elisabeth.

"Jsem moc ráda, že jsi zase tady, strýčku Fritzí."

"A já jsem rád, že jsem doma."

"Jak jsi pořídil?"

"Trix pojede v pondělí domů."

Přikývla. "Tušila jsem to. Jestli to někdo mohl dokázat, pak jedině ty. Moc jsem si na ni zvykla."

"A jak se daří tvým svěřencům?"

"Rostou. Dnes jsem stála u postýlky jednoho z našich těžce nemocných -- ten chudáček je ochrnutý -- a krmila jsem ho lžící. Znenadání mně ten prcek pevně stiskl ruku a velice vážně prohlásil: Teto Liso -- ty budeš mou mámou. Musela jsem mu to slíbit. Ten malý už nebude dlouho žít. Má souchotiny. Matka se o něj nemohla řádně starat. Má ještě šest dalších dětí a musí vydělávat na chleba. Proto teď přenesl svou lásku na mne. Každému člověku, který chce na něco zapomenout nebo najít klid, bych poradila, aby pečoval o nemocné."

"Ano, to vynahradí mnohé."

"A přináší útěchu; vždyť odříkání je tak těžké."

"Nemusí to být vždycky odříkání, Elisabeth."

Smutně na něj pohlédla.

"Může to být taky jen omyl -- klam jako nezbytná cesta... A všechno se přesto obrátí k dobrému."

"Myslíš, strýčku Fritzi?"

"Ano, Elisabeth."

Výhrkly jí slzy.

"Kdo nikdy nebyl daleko od domova, Elisabeth, ten nezná jeho kouzlo a nedokáže je ocenit. Teprve cizina tě poučí o kouzlu domova. V cizině se ti domov neodcizí, naopak ho budeš mít ještě radši."

"Já ho mám tak ráda..."

"Zase se k tobě vrátí. Láska je oběť. Někdy se láskou nazývá taky spousta sobectví. Teprve ten, kdo se dokáže dobrovolně vzdát milovaného člověka, aby mu nebránil ve štěstí, miluje opravdově a naplno."

"To já nedokážu. To bych se pak zřekla i sama sebe."

"A kdyby byl díky tomu nešťastný?"

"Ne... nešťastný..." Hlas se jí třásl. "Ne... to... to by neměl být. To se pak... raději... odřeknu." Zabořila tvář do opěradla křesla. "Jen... je to... tak těžké... tak těžké..."

"Neměla bys to dělat," řekl Fritz konejšivě. "On patří tobě a ty jemu. Já to vím. Ty taky víš, že jsi mu souzená; jen on asi ještě neví, že je to tak. Ale věř mi: je to tak. Patří ti svou nejnějnější duší."

Podívala se na něj očima plnými slz.

"Ty jsi jako vzácná květina, Elisabeth, která otevírá svůj květ slunci jen jednou -- a pak už nikdy. A stejně i tvé srdce otevírá lásce jen jednou -- a nikdy víc."

"Je to jako u mé matky. Dokážu se do někoho zamilovat jen jednou v životě. Tomu pak patří mé srdce... trvale... navždy..."

"Ano, Elisabeth -- a Ernst?"

"Miluju ho."

Nastalo ticho. Záře lampy těžce spočívala na Elisabethiných zlatých vlasech.

"Mignon," oslovil ji Fritz zasněně. "Elisabeth, ty víš, že život kráčí podivnými cestami. Den se střídá s nocí -- taky v Ernstovi."

"Píše tak zřídka..."

"Jsi dost silná na to, abys mě mohla vyslechnout?"

Přítakala.

"Jedna pěvkyně, která čas od času vystupovala pohostinsky i tady, je teď taky v Lipsku."

"A on ji... miluje?"

"Je to jinak -- ne takhle -- on miluje tebe. Ale teď je okouzlen jí. Napsal mi dopis, ve kterém leccos naznačuje. Dám ti ho."

Četla.

"Myslela jsem si to."

"Ten dopis jsem ti nedal proto, abych tě ranil, ale abych ti ukázal, že tu jde o cosi jiného. O opojení z čisté smyslnosti, které jednou přepadne každého mladého člověka. U Ernsta, který s ním zápasí s posměškem a divoce, bylo tohle okouzlení možné jen ve své nejlákavější podobě, kdy svou roli hraje i ješitnost. On se probudí a nebude si pak rozumět. Ale musí se probudit sám, jinak by mu zůstala rána. S nožem a nůžkami se nesmí spěchat. Dokážeš čekat, Elisabeth?"

"Dokážu."

"Podívej, kdyby ses teď chtěla od něj dotčeně odvrátit, byl by v tom předsudek, uražená ješitnost a všechny ty obvyklé pocity. Tenhle způsob lásky bychom měli přenechat lidem, kterým záleží na tom, aby si ani v lásce nezadali. Ne, on tě teď potřebuje víc než kdy jindy. Chceš ho snad opustit?"

"Ne, strýčku Fritzi."

"Teď tedy víš všechno. Bolí to moc?"

"Na to nehledím."

"A cítíš taky, že přesto je všechno jako dřív? Ty znáš Ernstovu faustovskou povahu -- to, jak bojuje sám se sebou. Tímhle blouděním jen hledá zapomnění, je to výraz jeho zápasu. Vlastně ani nebloudí -- patří to k věci. Projevuje se tak jeho vnitřní boj. On nedorazí klidu, dokud zase nevrátí na svou cestu. A ta je v tobě. Věříš tomu?"

"Už to zase vím. Vlastně jsem to věděla, jen mě to prve tak ranilo. Teď jsem v pořádku."

"Dobrou noc, Elisabeth."

"Dobrou noc, strýčku Fritzi."

Posvítil jí na cestu po schodech dolů.

"Už se brzy stmívá..." prohodil Fritz.

Na kamnech se pekla jablka a jejich vůně se příjemně nesla Říši snů. Všichni se oddávali snění před třepotavými plameny v kamnech, před plameny, jejichž kadeřavá rudá světélka se míhala po stěnách a po podlaze. Teď ozářila jejich zastíněné tváře načervenalá lampa. "Naposledy v Říši snů," řekla Trix rozechvělými se rty, "je to vůbec možné?"

Elisabeth, budeš mě mít ráda i ve vzpomínkách?"

"Ale Trix! Vždyť k nám zase brzy přijedeš. Na Vánoce -- nebo o Velikonocích..."

"Ano, budu muset, jinak bych to vůbec nemohla vydržet."

Fritz přinesl pečená jablka. "Pojďte, děti. Na podzim a v zimě máme každý večer pečená jablka. Tak rád poslouchám to jejich povídání, když jsou v troubě. Je v tom taková domácí pohoda a mír."

"Jako u tebe ve všem, strýčku Fritzi," dodala Trix.

"Všechno mír není k ničemu, když chybí ten hlavní: mír srdce."

"Tak to je, Friede. Ale k tomu nám dopomůže jen mír se sebou samým. A cesta se jmenuje hledání sama sebe. Pro někoho je lehčí, pro jiného těžší. Z nás je to nejtěžší pro Ernsta. Ale on je vůči sobě poctivý, a proto je na cestě."

"Jenže je to těžké, strýčku Fritzi. Vždycky jsem si myslela, že člověk snad dokáže být upřímný sám k sobě, ale ne k lidem. A teď vidím, že vůči sobě je to ještě těžší," štěbetala Pavlínka.

"Už s tím zase začínáš, Pavlíno," škádlil ji Fried.

"Proč ne?"

"Pro tebe přece není žádný problém být upřímná."

"Jak to?"

"Protože jsi zatím ještě taková docela malá, povrchní osůbka a vůbec nemáš proč se snažit o upřímnost."

"Strýčku Fritzi, hned ho vyhoď!"

"Prosím za odpuštění," zažadonil Fritz.

"Ne, ven!"

"Buď shovívavější, Pavlíno."

Chvilku přemýšlela. "Řekni: Jsem děsně odporný."

"Jsem... děsně... odporný."

"Má strach, ale žádné polepšení nevidím. Strýčku Fritzi, pečená jablka se suchary, to je opravdu moc dobré. Odkud máš ty prima suchary?"

"To vám byla legrace! Přišel jsem do pekařství a požádal jako obvykle o své suchary. Je mi líto, pane, řekla jedna z těch hezkých prodavaček, právě jsme je doprodali. Propána, slečno, podívejte se raději, jestli jich přece jen pár nemáte. Usmála se: Pár jich ještě máme, ale ty jsou pro naši vlastní spotřebu. -- Jen si pomyslete, slečno, my dnes slavíme křtiny -- a nemáme nic k jídlu. Prodavačka zrudla a zabalila mi jich plný kornout." Všichni se vesele rozesmáli, jen Trix se usmívala bolestně.

"Strýčku Fritzi, musíš nám ještě přečíst nějakou báseň."

"Večer

Pochmurné ticho halí mne,

na srdce doléhá tíž.

Pozemské trápení odstup jen!

Nebeský klid klesá níž.

Tiché čekání vdechuje očím

měsíčně měkký svit,

vděčnost znavených duší vábí

z božího poháru pít.

Narůžovělé světlo lampy

laská ruce jak lék,

kolem denního shonu tančí

a tká věnce z pohádek.

Minutám přízně, požehnání

dává perutě, vzlet --

pak vina, kterou země schrání,

smí snově zpokornět."

Ve zlatohnědé místnosti bylo velice příjemně. V koutech se skrývaly stíny, na rukou a na tvářích odpočíval teplý odlesk světla lampy.

Trix sňala ze stěny loutnu a podala ji Elisabeth.

"Zítra už ti sbohem dám," poprosila.

Elisabeth se chopila nástroje a začala svým jasným hlasem:

"Zítra už ti sbohem dám,

musím odejít --

nejhezčí z toho, co mám,

navždy opustit.

Loučení mě bolí tak,

že jsem tě měl tolik rád --

to si uchovám,

ač zůstanu sám."

Rozhostilo se naprosté ticho. Trix se upřeně dívala na Elisabeth. Její profil zlehýnka obkreslovala nazlátlá křivka a vlasy

se jí třpytily jako staré zlato, když lehce předkloněna zpívala:

"Když se staří přátelé

musí rozloučit,

ach, to není veselé,

smutek třeba cítit.

Velkou bolest překonat,

ale nepřestat mít rád,

s novou odvahou

kráčet cestou svou."

Trix z očí kanuly těžké slzy.

"Dobře žij si, vzpomínej,

když už musím jít;

i já tebe v paměti

provždy budu mít.

Uslyšíš-li ptačí píseň,

která rozptýlí tvou tíseň,

věz, že onen posel v lese

ode mne ti pozdrav nese."

Všichni byli velice dojatí. "Rozloučíme se," navrhl Fried zdrsňelým hlasem.

"Trix ještě chvíli zůstane," dodal Fritz.

Elisabeth Trix políbila: "Přijdu zítra ráno na nádraží." A pak už Fritz a Trix osaměli.

Fritz zhasl beze slova lampu a zapálil svíce před půvabným portrétem. Pak vzal tři sklenky, naplnil je, jednu postavil pod květiny před obrazem, druhou před Trix. Uplakanýma očima k němu vzhledla.

"Tebe teď čeká cesta do nové země, Trix -- a tehdy naděje vždy provázejí obavy. Bude-li ti někdy těžko u srdce, ať je ti útěchou myšlenka na Říši snů a ať ti ta vzpomínka daruje krásné květy. Už ničeho nelituj. Teď znáš svou cestu. Jdi po ní odvážně, neváhej a netrap se neplodnou lítostí. Lítost jen brzdí. Je to pocit, který člověka vyčerpává. Dívej se na krásné světlo před sebou a neohlížej se.

Svíce se s tebou loučí za Říši snů, hořící svíce před tímhle portrétem. Odnes si ho s sebou v srdci. Ta žena milovala -- velice milovala; kéž je ti její obraz světlem na cestu... Musíš se naučit lásce -- dávat lásku -- v lásce spočívá záhada i podstata ženy -- prapříčina i domov. Žij blaze, Trix."

Políbil dívku na čelo.

Trix se hlasitě rozplakala, náhle však ustala a ve vzlykotu řekla: "Strýčku Fritzi, do mého rozháraného světa zase padlo světlo. Než se teď vydám cestou ticha, chtěla bych se s životem rozloučit něčím hezkým. Strýčku Fritzi, přijmi jediný dar, který má holka z ulice: dovol, abych dnes v noci zůstala u tebe." Přitiskla se k němu a skryla hlavu na jeho hrudi. Fritz byl otřesen. Ona se tedy domnívá, že bude muset začít život plný odříkání, a chce se teď se vším rozloučit.

"Trix," řekl něžně, "tebe nečeká život ticha a odříkání, ale svět soustředěného niterného štěstí. Nemusíš se loučit. Máš začít! Budou v tobě zase šťastně šumět zasypané studny a tryskat ztracené prameny -- láska -- a lidskost. A ty to všechno budeš tiše spojovat ve velký tok, a ten tok se bude vlévat do širého moře. Až přijde čas, ještě učiníš jednoho muže šťastným: vždyť v tobě je mnoho skrytých pokladů."

"Já... že učiním... jednoho... muže šťastným...?"

"Ano -- a sama budeš velice šťastná."

"Je... to... pravda?"

"No ovšem!"

"Ach, strýčku Fritzi -- strýčku Fritzi, teď je ta šedá clona pryč -- teď zase vidím krásnou zem -- teď můžu jít -- ach, kéž bys mohl jít se mnou. Smím ti psát?"

"Kdykoli, a já ti okamžitě odpovím. Budeš-li mě potřebovat, přijed', nebo napiš -- a přijedu já."

"Na shledanou... na nové... shledání, milý strýčku Fritzi!"

Nabídla mu své rudé rty.

"Měj se hezky, Trix."

Zastavila se u dveří a ještě jednou se rozhlédla -- tichý nahnědlý pokoj snů, pohádkové okno -- Beethovenův koutek s půvabným portrétem a blikotajícími svíčkami -- Fritzova hlava Krista, jemně ozářená... Tu jí vyhrkly slzy a s hlasitým vzlykotem vyběhla ven.

X

Přišla zima. S prvním zábleskem obloukových lamp zahájila v Lipsku také sezona. Lanna Reinerová stála na vrcholu svého společenského triumfu, pozvánky ji doslova zasypávaly.

Hudební ředitel Bonn dodržel dané slovo a našel nakladatele nejen pro Ernstovu Fantazii v rudém stříbrě, ale také pro sbírku písní. Lanna Ernstovy písně všude zpívala, a tak se brzy staly známými a šly na odbyt. Uspořádala s Ernstem několik koncertů, které hodně vynesly. Byl proto téměř všude s Lannou vídán a společně s ní také zván. Sotvakdo však věřil, že Lannu a mladého skladatele pojí intimnější vztah, protože diva se chovala velice náladově a vybíravě; spíš se předpokládalo, že je spojují hudební zájmy.

U hudebního ředitele se konalo velké soaré. Někteří hosté již přišli a vzrušeně spolu debatovali. Dva pánové stáli poněkud stranou.

"Povězte, doktore," řekl ten menší, tělnatější, "právě jsem zaslechl, že přijde i krásná Lanna."

Hubená výrazná tvář jeho společníka se lehce zachmuřila. "To tedy nebude chybět ani její pandán."

"Ten mladý skladatel? Prý je velice nadaný."

"Kdo je nadaný pro Reinerovou, ten už má vystaráno."

"Vy vtipkujete, doktore. Ta by si přece mohla najít něco jiného."

"Právě, protože má tohle!"

"Vy mě tedy napínáte."

"To jste tak špatný znalec žen? Dávejte pozor. Reinerová je krásná ženská, to snad uznáte."

"Jako obrázek."

"No vidíte -- a že je proto velice zhýčkaná, to přiznáte taky?"

"Bohužel."

"Takže zmlsaná."

"To je možné."

"Určitě. Odtud ty její nálady. Když člověk pořád pije víno a šampaňské, zatouží občas po pořádné sklenici piva. A máme-li rafinovanost, kultury, umění a moderny už dost, zatoužíme občas po kusu přírody."

"Rozumím -- takže dítě přírody..."

"Není sám. Všechno jí leží u nohou a nabízí jí svou lásku. Všechno se jí podbízí a taky dává, až je toho příliš. Teď zase chce dávat ona sama! -- i sama -- po všech těch hrátkách... taky jednou milovat."

"Milovat -- pěkný vtip, doktore. To přece existovalo jen ve středověku."

"Milý Levy, vy se možná výborně vyznáte ve valutách, burze, bankách a penězích, ale ženským nerozumíte ani za mák! Člověče, taková žena každým coulem má toho hrani jednu taky po krk -- a chce milovat! Ale protože už má v sobě trochu toho polosvěta -- prostě, je to potvora --, nestojí o něco obyčejného, o muže své úrovně, případně o sňatek a tak dále; to je pro ni příliš nudné. Ona potřebuje psíčka, kterého by chovala, něco na hýčkání, milého mladého kluka, chlapečka nebo jak tomu chcete říkat. Rozuměl jste?"

"Dokonale. To musím hned říct své ženě..."

"No no!"

"Copak?"

"Dejte mi slovo, že budete mlčet."

"Ale doktore."

"Žádné vytáčky! Tak co?"

"Máte mé slovo. Vy jste mi divný pavouk, doktore, proč o tom nesmím mluvit, vás se to přece nijak netýká."

"Nestojím o klepy!"

"Bože, já to nechápu. S tímhle byste mohl být na celý večer lvem salonu, a po celou sezonu by vás považovali za důkladného znalce žen. Vy jste mi podivín!"

Vrtil hlavou a odcházel.

"Blázne," mumlal si za ním doktor, "protože ji miluju. Právě proto a přesto."

Dveře se otevřely, vešli Lanna a Ernst. Obrátily se k nim oči všech přítomných. Domácí pán jim vyšel v ústrety a srdečně je přivítal. Lanna na sobě měla nádhernou krepdešinovou róbu s hlubokým výstřihem. Jako zvláštní atrakce domácího pána byl očekáván jeden Rus, kníže Rasnikov, milionář a velký příznivec hudby. Domácí pán o tom vyprávěl Lanně a zeptal se, zda si přeje, aby ji ke stolu uvedl kníže. Odmítla s tím, že už požádala pana Wintera. Hostitel vyslovil politování, kníže prý o to velice stál.

"Bohužel."

"Tak tedy..."

Křídla velkých dveří se rozevřela a všem se odhalil pohled na bílý stůl ve tvaru podkovy. Kníže, vysoký muž s tmavým plnovousem a velitelským vzezřením, vedl ke stolu dceru domácího pána. Lanna seděla proti němu a rozmlouvala bez zábran a s půvabem. Kníže se začal s Ernstem a hostitelem bavit o Berliozovi a zapojil do rozhovoru i dámy. Často se zabloudiv pohledem přes stůl k Lanně. Za té vzrušené debaty Ernst náhle ucítil, jak se ho dotklo Lannino koleno, a zaslechl její šepot: "Chlapečku..." Vzápětí hlasitě požádala: "Mohla bych poprosit místo rýnského vína o moselské?" Horce se v něm vzňal potlačený jásot.

Po večeři se pánové odebrali na koňak a doutníky do kuřáckého salonku. Netrvalo však dlouho a kníže navrhl, aby se obě skupiny opět spojily. Hostitel byl vyslán jako parlamentář. Vrátil se a sdělil, že návrh byl přijat bez jakýchkoliv podmínek.

Společnost přešla do hudebního pokoje. Kníže poprosil Lannu, aby zazpívala.

"Můžu vás při tom sám doprovázet?"

"To se musíte zeptat pana Wintera."

"Ale samozřejmě -- s potěšením..."

Lanna se na Ernsta uličnickicky usmála a podala knížeti svazek not. Začal s předehrou, ale brzy přestal.

"To je tedy hrůza," řekl, "tyhle změny v taktu a ty podivné harmonie. Budu mít co dělat, abych to vůbec zahrál, a nezbude mi už možnost sledovat, abych vás dobře doprovázel. Jak to vlastně zní?"

"Musíte se zeptat skladatele."

Podíval se na nadpis. "Vy, pane Wintere? Ach, prosím, zahrajte to vy, jsem hrozně zvědav."

Ernst usedl ke klavíru. Záhadné takty a zcela cizorodé harmonické sledy -- probírání podivnými květy -- spád do purpurového moře -- náhlý třepot křídel -- okouzlený smutný klid.

Nyní začala Lanna:

"Večerní chvíle -- ten svět podivný!"

Nejtajnější lásky chvíle.

Nevěsto nebes, sestup níž,
do duší mír vetkni mile.
Cesty se tmí a tříští se vlny --
hroutí se žhoucí přání.
Bytí i zánik mhou zahaleny,
růžovým závojem zdání.
Večerní chvíle -- ten svět podivný!
Snový svět, zdolaná tíseň.
Chvilé těch chvil, kdy tíše zní
prastará, věčná píseň."

Byla to podivná píseň, kterou Ernst kdysi složil v jedné fialové hodině, kdy život a smrt byly na ostří nože. Posluchače to zvláštním způsobem dojalo. Kníže políbil Lanně ruku a její dlaň pak vážně podržel ve své.

"Jste velká umělkyně," prohlásil. "Promiňte, že jsem prve začal hudlařit. Podivnější píseň jsem ještě nikdy neslyšel.

Bylo to, jako by všechno tady, lampy, smích a také my sami -- jako by všechno náhle zešedlo a proměnilo se v stíny -- a jako by zazněl vzdálený, smutný hlas. Od koho je ta báseň?"

"Od mého přítele."

"Má v sobě cosi ruského -- hlubokou zádušnost, podivnou mystiku."

Ernst mlčel.

Debata se opět pomalu rozproudila. Vyklidili hudební pokoj a začalo se tančit.

Hostitelova bílá dcera Ernsta zastavila a požádala ho o tu píseň.

Kníže se věnoval téměř výhradně Lanně. Skládal jí četné komplimenty a požádal ji o tanec. Brzy se spolu vznášeli v opojných tónech operetního valčíku -- byl to pyšný pár. Kolem Lanny nyní vznikl nával a pěvkyně přecházela z náruče do náruče. Když to Ernst viděl, jen se ironicky usmíval. "Hlupáci," říkal si, "budte šťastní, když s ní smíte tančit, a pyšněte se, jestliže se na vás usměje. Kdybyste jen věděli... že je má..."

Pak dále naslouchal nesmělému zvatlání hostitelovy dcery. Lanna tu a tam na Ernsta pohlédla -- divila se, že pro ni dosud nepřišel. Ale on dál rozmlouval s tou bílou dívkou. Jistá podobnost v jejích očích způsobila, že musel myslet na Elisabeth. Vyprávěl jí o Říši snů -- tady to dokázal, ani nevěděl proč, ale u Lanny o ní už nikdy nepromluvil...

Na Lannu padla únava. Poprosila, aby si směla od tance odpočinout, a usedla na pohovku. Kníže se od ní ani na okamžik nehnul, také část ostatních pánů je následovala. Lanna zde měla doslova vlastní družinu.

Doktor požádal o tanec hostitelovu dceru. Ernst se ohlédl na Lannu, a když viděl, jak se všichni kolem ni shlukli, usmál se. Pomalu přešel k pohovce a uklonil se jí. Okamžitě vstala a zavěsila se do něj. Když se pak vznášeli v rytmu tance, zašeptala: "Chlapečku..."

Oči se mu rozzářily.

"Máš smutné oči, chlapečku..."

"Teď už ne..."

"Ba ne, ještě pořád. Jsem unavená -- pojďme spát."

"Ano, drahá."

Brzy se rozloučila, a když si všimla, že se jí kníže chystá nabídnout doprovod, hlasitě požádala Ernsta, aby šel s ní.

Jeli jen do blízkosti bytu, zbytek cesty došli pěšky.

"Jsi tak tichý, chlapečku..."

"Protože jsi se mnou..."

"Ne. V tom bude cosi jiného. Něco ti je..."

"Nic mi není."

Otevřela dveře a rozsvítila. Stál za ní. Prohnula se dozadu a rukama si přitáhla jeho hlavu nad sebe, opřela se o něj a dlouze ho políbila. Ernst si náhle vzpomněl na Elisabeth a chtěl se bránit, ale vzápětí ho přemohlo okamžité unesení...

Když se ráno vykoupal a vracel se domů, cítil v sobě lehký vzdor. Doma našel dopis od Fritze. Chvatně roztrhl obálku a z dopisu na něj zavanula vůně domova -- ach, domov... Fritz vyprávěl o posledních událostech, o Elisabeth a o ostatních. Zmínil se také, že by měli všichni velkou radost, kdyby přijel. Domov -- domov -- Ernst se skoro zapotácel. Vynořil se před ním obraz Elisabeth tak zřetelně, že k ní téměř vztáhl ruce. Domov -- domov -- zněly v něm zvony.

Rozhodl se, že v příštích dnech pojedje domů k Fritzovi.

Odpoledne usnul a spal až do večera. Když se probudil, pečlivě se oblékl a nechal od květináře poslat Lanně do divadla několik orchidejí. Byla mu jakýmsi zvláštním způsobem vzdálená, jako vždy, když nebyl u ní. Nejprve jí chtěl napsat, že se vrátí domů, ale pak mu to připadalo zbabělé. Ze vzdoru se rozhodl zajít do divadla a pak na ni počkat, aby ji to oznámil. Když uviděl Lannu v Nizině, projela mu srdcem lehká bolest. "Je tak krásná," říkal si. Sál jí nadšeně tleskal a jeho srdce opět plálo.

Za jízdy do jejího bytu nenašel odvahy, aby jí to řekl. Neustále ho líbala na oči a říkala: "Chlapečku... pryč s těma smutnýma očima."

Bylo mu to až nepříjemné; přesto však po jejích něžnostech toužil.

"Chlapečku, co to jen je, nač myslíš?" Posadila se na opěradlo jeho křesla.

"Dostal jsem dnes dopis od Fritze."

"A to tě tak roztesknilo?"

"Ano."

"Chlapečku..." Vylekaně se na něj podívala. Pak se jí na rtech objevil onen podivný, opojný úsměv. Nenápadně nechala sklouznout pravé ramínko dolů a pomalým pohybem mu přitiskla hebká řadka k tváři.

Zavřel oči.

"Tak mi to přeče pověz, miláčku," šeptala a pravou rukou ho objala kolem ramen, "co se vlastně stalo..., " položila si jeho volnou ruku na koleno, "co smutného bylo v tom dopise?"

"Nic, jen samé veselé věci..."

"No tak, zlatíčko... proč jsi tedy smutný...?"

Vzchopil se, aby nepodlehł okamžité náladě.

"Chci jet k Fritzovi, stýská se mi!"

Kousla se do rtu.

"Jak se ti může stýskat, můj chlapečku -- copak u mě nemáš domov?"

"Mám... ale přesto... se mi stýská."

"Po Fritzovi?"

"Po všech."

"To asi taky po té blondátě žábě?"

Vyskočil. "Cos to řekla?"

"Po tvé světlolvasé ctnostné opičce," opakovala klidně a zvedla si ramínko.

"Takhle o Elisabeth nesmíš mluvit!"

Neodpověděla, hleděla na něj s nevyzpytatelným úsměvem a pohupovala špičkami nohou.

"Odvoláš to?"

Ironicky se usmála. "Když zítra odjedeš, odjedu taky a vezmu si dovolenou. A pak bude mezi námi konec!"

"Odvolej to!"

"Řekla jsem ti přeče, co se stane."

"Ty!" Prudce jí sevřel zápěstí a hněvivě se na ni zadíval.

"Nechtěl bys bič?" Oči jí plály.

Okamžitě ji pustil a podíval se na ni.

Na jejích krásných rtech pohrával ten podivný úsměv, utkaný z hříchu, smutku a touhy.

Vyrazil ven.

Ve svém bytě začal ihned horečně balit. Chtěl odjet už ranním rychlíkem. Když házel do kufru prádlo, spadl na zem pestrý hedvábný šátek a rozprostřel se. Černé vlasy -- Lanniny vlasy...

Chtěl je vyhodit oknem, ale měl pocit, jako by ho nějaká neviditelná ruka držela za paži. Podíval se dolů na šátek.

Vycházela z něho lehká vůně, a on se okamžitě rozpomněl na jednu noc, sladkou a divokou noc. "Je to démon...",

mumlal si a ty vlasy pořád ještě svíral. Nedokázal se přinutit, aby je odstranil. Rozzuřený sám na sebe prudce zaklapl

kufr a odhodil vlasy na stůl. Pak se oblečený vrhl na postel, aby usnul. Ale spánek mu unikal. Ernst jako

hypnotizovaný zíral na stůl, na němž ležely tmavé vlasy. Měl dojem, že fosforeskují. Pokoušel se představit si Fritze a Říši snů a tiskl si dlaně na oči. Ale viděl před sebou jen tvář ozářenou jemným červenavým svitem, s velkýma temnýma očima a se rty, na nichž pohrával podivně sladký, opojný úsměv.

"Nechci... nechci..." skřípal zuby a bořil hlavu do polštářů. Nad ním se mihaly stíny -- obrovské, strašidelné stíny, které vrhala do jeho pokoje putující noční mračna, střídala se s měsíčním svitem a znovu vrhala stíny -- stíny. Měl pocit, že mu ty stíny pronikají tělem a bolestivě, řezavě ho trhají na kusy. Jeho palčivé oči všude viděly jen dusný soumrak a rudá -- rudá, zářící ústa.

Zmítán touhou a vzdorem se kousal do zaťatých pěstí a zavrtával se do polštářů i povlaků. Hlavou se mu mihla hebká vzpomínka na nadýchané hedvábné podušky a na příval havraních vlasů přes pár tmavých očí. Zmučeně vyskočil z postele a pobíhal po pokoji.

Co kdybych tam zašel...! Ta myšlenka ho zasáhla jako úder. Zarazil se, ale vzápětí proklínal sám sebe a ochraptěle vykřikl. Myšlenka se však zachytila, měla háčky a zavrtávala se stále hloub. Ernst si vybavil Lannin ironický úsměv, s nímž by ho přijala. Náhlý rudý příval však všechny pochybnosti zahnal a tmavé vlasy světlkovaly. "Zrada -- zrada -- jsem zrádce -- jsem lump...", vykřikoval, ještě jednou si vzpomněl na Elisabeth, ale tato představa pohasínala. Křečovitě se držel okenního rámu, aby ho stále znovu a znovu se vracějící purpurová vlna nestrhla, a vzlykal: "Fritzi... Elisabeth...", jako by je zapřísahal, "Fritzi... Elisabeth..." Znovu a znovu, už jen tak pro sebe, "Fritzi... Elisabeth..." A

cítil, jak mu ruce slábnou, jak jeho palčivé oči touží po onom podivně sladkém, opojném úsměvu -- a šílený touhou, opovržením nad sebou samým i zuřivostí se vrhl k psacímu stolu a popadl malou dýku, aby si ji vrazil do prsou.

Tu se za záclonami mraků objevil měsíc a vrhl do pokoje bledé světlo. Ernstovi se v tom svitu dýka v ruce zableskla, podíval se na ni a s trpkým smíchem ji odhodil. Příliš zbabělý -- příliš zbabělý -- zrádce -- slaboch -- zbabělec -- ta slova jím otřásala a on se opovržením takřka zhroutil. Teď jsi zralý -- teď můžeš jít, syčely šedivé hlasy v něm. A znovu se ozývalo to opojné znění, narůstalo až do modré bouře a purpurového orkánu, hřmělo a odvívalo veškeré jeho myšlení a hnalo ho v mohutných přívalech před sebou, až ho celého pohltilo -- rudá, třpytivá vlna v purpurové příboji.

Jako štvaný utíkal ulicemi k Lanninu bytu.

Dveře dosud nebyly zamčené. Řítil se chodbou a pokoji, až viděl, že se v budoáru ještě svítí. Prudce odhrnul závěs.

Z ložnice proudilo odhrnutými závěsy do šera budoáru tmavorudé světlo z tlumené lampy. Lanna ležela na pohovce.

Její nahé tělo zakrýval zelený hedvábný pléd jen zčásti. Ruka, v níž držela knihu, poklesla. Bohaté vlasy měla rozpuštěné, vlnily se jí kolem bledé tváře a padaly jako černá noc na zelené hedvábí.

Ernst zesínal jak duch. S nepřítomným výrazem ve tváři se zastavil a vytřeštěnými očima šilence ten obraz hltal.

Lanna zvedla hlavu a promluvila tiše svým vibrujícím hlasem: "Chlapečku... miláčku... tolik jsem po tobě toužila..."

Pojď..." A vztáhla k němu ruce.

To ho ohromilo. Posměch a ironii očekával -- ale tohle mu vzalo dech.

Padl před ní na kolena.

Kolem pyšných rtů té krásné ženy se mihl zvláštní rys a v očích se jí kratičce zablesklo.

"Zůstaneš teď už u mě navždycky?"

Vzlykal, hlavu hluboko zabořenou v hedvábí: "Asi budu muset..."

Usmála se -- podivně -- sladce; byl to onen úsměv utkaný z hříchu, touhy a smutku. Odhrnula zelené hedvábí a zahalila jím jeho i sebe.

XI

Pohádkovým oknem svítily do Říše snů hvězdy. Na střešním okně ležela silná vrstva sněhu, ale o to příjemněji a útulněji bylo uvnitř. Teplý, zlatavý svit lampy tkal kolem všech rukou mír. Vážný Beethoven se v tom světle tvářil vesele. Elisabeth zpívala k loutně darebácké písně. V koutech se choulil soumrak, z něhož jako ve snu probleskovaly sklenky a kameny.

Opět začalo sněžit a dalo se slyšet, jak se vločky ukládají na okno. Tu a tam cosi duslo: to sníh sklouzl ze střechy. V troubě brebentila opékající se jablka, z důvěrných hnědých šálků stoupala pára nad horkým čajem. Četné obrazy na stěně se usmívaly a pokyvovaly.

"Pověz, strýčku Fritzí, proč máš na stole bílé chryzantémy? To jsou přece květiny mrtvých."

"Ani sám nevím. Uviděl jsem je a prostě jsem je musel koupit. Jsou tak krásné -- tak tiché -- tak bílé -- jako ten sníh venku. A hodně toho člověku připomínají. Přece jen jsem měl bohatý život -- i přes všechnu bolest -- vnitřně bohatý a krásný."

"Proč o tom mluvíš, strýčku Fritzí?"

"To dělají ty květiny."

"Jsi nějak slavnostní. Nech už těch chmurných myšlenek. Mysli na jaro -- to budeme prožívat se vši energií, kterou jsme v zimě nasbírali."

"Ano, jedno jaro bych ještě chtěl zažít! Ještě jednou si natrhat rudé máky do svých váz -- ten žhavý, rudý, opojný mák, planoucí kvítek lehkomyšlnosti -- a taky růže... Svět se ztišil, Elisabeth."

"Ale i to ticho žije."

"Já to necítím. Je to jako poslední příprava na dlouhý spánek. Mám jen jedno přání: umřít hezky."

"Ale strýčku Fritzí!"

"Ano, zemřít vesele -- nepřecházet do té velké nicoty rozervaný... Konec by měl být takový, jaký byl život -- nikoliv radostný -- ani jásavý -- ani zatrpklý -- ani odříkavý -- to ne, měl by být plný onoho řeckého veselí, v němž je obsaženo vše -- jásot, odříkání i závěrečné odhodlání vše překonat -- jakési sebrané veselí..."

Vzal kus žluté křídý a napsal na stěnu: Konec by měl být veselý.

"Strýčku Fritzí, nech už těch smutných úvah."

"Je to podivný svět, Elisabeth. Kdysi jsi ke mně přišla, abys tu načerpala radost a oporu, a teď jsme si role skoro vyměnili. Ty jsi vyrostla, Elisabeth, stala ses ženou. V těch posledních měsících jsi velice dozrála. Ernst tě ani nepozná."

"Ernst..." Zasněně se zahleděla před sebe.

"Už dlouho nepsal?"

"Dlouho..."

"To je ta krize..."

"Nebo konec..."

"Krize, Elisabeth..."

"Ovšem, strýčku Fritzí."

Na schodech se ozvaly kroky. Dovnitř se vhrnuli Fried a Pavlínka, zasněžení a rozesmátí. Pavlínka si přinesla sněhovou kouli, aby ji uštědřila strýčku Fritzovi, ale v poslední chvíli, když už Fritz koukal, kam se schovat, neodolala pokušení a hodila ji za krk Friedovi. Ten s křikem začal poskakovat a snažil se ji setřást. Když se všichni posadili, vyprávěl jim Fried o svých dobrodružných příhodách s paní komerční radovou. Prý ji napadlo, že se nechá malovat v lehkých letních šatech, s šibalským výrazem, částečně z profilu. "Jen si představte, jak to vypadá! Pokaždé se přihrne s panskou, která táhne kufr, v kožichu, s rukávnickem a závojem, jako Diana -- Juno -- Pallas Athéna, zmizí i se svou průvodkyní za zástěnou, aby pak odtamtud vyhopsala jako miloučké, stydlivě šibalské děvčátko. Na karikaturách, které podle ní kreslím, jsem vydělal už dvě stě marek. Ten rozplizlý obličej s kouzelným čtveráckým výrazem je božský. Panská, co kolem ní poskakuje, se báječně baví. Ale přece jen je to dobrá duše..."

A tak skončil večer vesele a se smíchem.

I přes ty bílé chryzantémy.

Paní Heindorfová pozvala Fritzě na výlet. Byl to pěkný, takřka teplý den, ale večer se citelně ochladilo a začalo mrznout. Po návratu domů dostal Fritz zimmici a necítil se dobře.

V noci se silně potil a kašlal, a druhý den ráno měl horečku. Hospodyní, která chodila vždy ráno, poslal pro lékaře. Ten zamyšleně potřásl hlavou. "Máte slabé plíce, pane Schramme."

"Už léta trpím rozedmou plic a astmatem."

"Vy žijete sám?"

"Ano..."

"Hm, nutně byste potřeboval ošetřovatelku."

"Je to tak zlé?"

"Opatrnosti není nazbyt. Zastavím se tu ještě jednou k večeru. Pokud se váš stav nezmění, bezpodmínečně o vás musí někdo pečovat."

Fritz pospával.
K večeru přišla Elisabeth a velmi se vylekala.
"Co je s tebou, strýčku Fritzi?"
Pověděl jí, co mu řekl lékař.
Brzy nato se lékař objevil znovu. Vyšetřil Fritze a prohlásil: "Pošlu vám sem ošetřovatelku."
Fritz se mdle usmál a hned zase usnul.
"Jedna už je tady," ozvala se ze šera Elisabeth.
"Vy, milostivá slečno?"
"Ano. Už půl roku vypomáhám v mariánské nemocnici. Zůstanu tu."
Lékař se na ni zadíval. "Dobrá." A řekl jí, co je třeba udělat.
"Co to je, pane doktore?"
"Zánět plic a pohrudnice. Plíce jsou slabé -- velice slabé..."
V noci začal Fritz blouznit. "Taková tma... je taková tma... proč je taková tma... rozsviňte svíčky... noc je hluboká..."
Chvilí vzdychal a pak zase usnul.
Elisabeth seděla u lůžka a toužebně si přála, aby se uzdravil. Pečlivě vyměňovala zábalu -- přikládala do kamen a naslouchala Fritzovu dechu, který se čím dál víc zrychloval.
"Takové horko," sténal, "dejte mi na čelo led... tvé chladné ruce, Lu..."
Elisabeth mu položila na čelo dlaň. Velice zřetelně řekl: "Děkuji ti." Pak opět upadl do neklidného polospánku a občas nezřetelně promluvil.
"Lu... ty jsi tady... ach... proč pláčeš... nesmíš plakat... Tolik jsem po tobě toužil, tolik... tou... žil... Kde jsou tvé modré... něžné oči... ty vzlykající štěstí mých chmurných dnů... domov... domov..."
Ráno se šedivě prodíralo okenními tabulkami. Horečka stoupala.
Elisabeth poslala vzkaz Friedovi a Pavlínce a zařídila, aby podali spěšně zprávu Ernstovi.
Fritz náhle otevřel oči. "Elisabeth."
"Strýčku Fritzi."
"Co je to se mnou?"
"Jsi trochu nemocný a teď se musíš uzdravit."
Zavrtěl hlavou. Pak si přečetl nápis na stěně a přikývl. "Co je dnes za den, Elisabeth?"
"Šestý březen."
"Víš, kdo má dnes narozeniny? -- Ona!"
"Tak to musíme přijít všichni, dnes odpoledne."
"Ano! A taky Ernst!"
"Pošlu mu telegram."
"Ano, ať přijede. Musím mu ještě povědět hodně věcí. Teď jsem unavený. Hodinku si pospím, ale pak mě vzbudíš, ano?"
"Ovšem, strýčku Fritzi."
V poledne přišel lékař. "Spěje to ke konci."
Elisabeth se musela chytit stolu. "Není žádná... naděje?"
"Žádná. Leda by se stal zázrak. -- Odpoledne se asi ještě jednou probere," dodal, když uviděl Elisabethin vyhaslý obličej.
Elisabeth se tedy upjala k zázraku. Přišel Fried s Pavlínkou. Ta měla uplakané oči.
"Spí," zašeptala Elisabeth. "Lékař si myslí, že se odpoledne ještě jednou probudí. Jděte, kupte květiny, dnes má Lu narozeniny."
"Růže," šeptala Pavlínka.
"Ty asi budou sotva mít."
"Musíme je sehnat," rozhodl Fried se sevřenými rty. Za hodinu přišli poslíčci s růžemi a dalšími květinami. Fried a Pavlínka přinesli každý plnou náruč růží. Shromáždili všechny vázy a džbánky a naplnili je květinami. Růže postavili k posteli, která podle Fritzova přání stála u kamen v Říši snů.
Všude květiny a květy, plno vůně. Vůně růží se sladce vznášela místností.
Pozdě odpoledne se Fritz probudil a rozhlížel se. "Kde to jsem?" divil se.
"U nás," řekla Elisabeth tlumeně.
Uviděl květiny. "Růže... růže...", řekl, "tak jsem přece jen ještě jednou uviděl růže."
Shromáždili se kolem něho.
"Lu má dnes narozeniny," řekl mdlým hlasem, "přineste bílé svíčky a zažehňte je."
Elisabeth postavila svícny před půvabný portrét, který byl celý obklopený růžemi.
Zář svící plápolala a protkávala pokoj. A zdálo se, že ty půvabné oči září a rudá ústa se usmívají.
"Posuňte postel tak, abych na ni viděl."
Udělali to a on se bez přestání díval na půvabný portrét.
"Zapalte víc svíček."
Říše snů se rozzářila měkkým, rudě zlatavým, vznášejícím se světlem svící.
"Kde je Ernst?"
"Však on přijde."
"Ano, Ernst tu musí být. Elisabeth, mysli na... něj. Přineste víno... tmavočervené... šest sklenic... on přijde...", vztyčil se s námahou, "prostřete ten kulatý kuřácký stůlek..."

Elisabeth stolek pokryla ubrusem a přistavila jej k lůžku s miskou plnou růží.

"Šest sklenek -- jedna... dvě... tři... pět... šest -- ano, jedna pro Ernsta... jedna pro Lu..." Z blízké růže utrhl korunní plátky a vložil je do sklenky pro Lu. Pak nalil třesoucí se rukou purpurové víno.

"Děti... asi od vás musím odejít -- je to pro mě těžké. Buďte si oporou! Poslechněte má slova -- nehledejte štěstí ve světě, štěstí je ve vás. Buďte si věrni... a kráčejte po blažené cestě od nalezeného JÁ k TY... a pak k vesmíru... modré sbratření... všichni jsou vašimi bratry a sestrami -- stromy, poušť, moře... oblaka ve večerních červánkách... vítr v lese -- nic není rozchod ani rozpor, všechno je jednota a harmonie... věčná krása... Naladte si duše podle velké harfy -- přírody, kdyby někdy zněly odtrženě... Vše plyne... Nedopusťte, abyste zkostrnatěli -- všechno pochopit... znamená všechno odpustit... Smysl života na zemi obsahuje mnoho trpkosti a záhad -- a to poslední... je často v růži... v úsměvu... ve snu. Spínám své unavené ruce k poslední zastávce před modrou hlubinou -- a na cestě dolů volám k vám, kteří ještě kráčíte v slunci: Zůstaňte si věrni...! Vypijme na to tuhle sklenku -- budiž odkazem i přísahou -- tuhle sklenku na život a na smrt... na věčné TO... a na milovanou mrtvou..."

Do vína jim kanuly slzy, ale sklenky vypili až do dna.

Fritz se nadechl a pak tiše pokračoval: "Zůstaňte pospolu -- v sobě navzájem najdete oporu. A nezapomeňte na lidi. Modlitba! K čemu potřebujete dík! Vědomí jako dík stačí. Rozdávajte duchovní hodnoty -- svět je na ně chudý. Díky dobrému slovu se stal opět člověkem mnohý, komu by zlato nikdy nepomohlo... Hledejte k lidem jiný než mechanický vztah -- třeba lidský -- a najdete poklady. Člověk je dobrý! -- Toho se držte pevně... Říše snů ať... patří vám... Lu...", dech se mu zrychloval, "můj překrásný, nezvěstný květinový sen v šerých zahradách... dozpívány... doznělý... brzy zhasne svíce... a všechno je..."

Padl do podušek. "Elisabeth..."

Sklonila se k němu.

"Tu píseň... její píseň..."

Elisabeth začala tichým hlasem, zastřeným slzami:

"Z mých mladých let, z mých mladých let..."

Setmělo se. Svíce sprádaly něžné světlo kolem Fritzova čela. V jeho hnědých pohádkových očích zazářila blažená světélka. "Lu...", šeptal, "Lu..."

Jako večerní slunce na starém zlatě zněla píseň v růžové vůni Říše snů, píseň ztěžklá touhou a steskem:

"Domove můj, domove můj,
nech v ten blažený kout..."

Z šera zazníval potlačovaný vzlykot Frieda a Pavlinky. Jako bolestný výdech se dále ozývalo:

"Vlaštovčí let, vlaštovčí let..."

až k bolnému: "Vlaštovčí zpěv", a ještě jednou: "vlaštovčí zpěv...", a jako vzdálené růžové housle, doznívající v soumraku: "zpěvem zní celý můj kraj..."

Fritz usnul.

Plameny svíček prskaly. Venku padal sníh.

Horečka se vrátila.

"Černý pták... co chce ten černý pták... pořád lítá... ach, hlava mi boří... Lu... je to tak zlaté a plné... ale ten temný pták... ten černý pták... Ernste... kde... kde... musíš to udělat, Elisabeth... on je ti přesto... věrný -- vždycky mu odpouštět, Elisabeth... odpouštění je to jediné božské v člověku... on to nedělá z lehkomyšlnosti... pořád ještě zápasí ... a pomoci, když zavolá... Elisabeth... slib mi to..."

"Ano... ano -- milý, milý strýčku Fritz..." Padla u jeho lože na kolena a líbala mu ruce.

On to však nevnímal. "Já přece chci... přece jsem vždycky chtěl... ty unavené nohy... ty bolavé nohy... ach, já tolik putoval -- a teď mi domov... myje mé ubohé nohy... děti..."

A protože o tom stále mluvil, přinesli vodu, umyli mu nohy a něžně je utírali, ale ony znovu a znovu vhlý pod přívalem jejich slz.

Chýlilo se to ke konci.

"Tu... tu... píseň pro Lu... Elisabeth..." Upřeně se na ni zahleděl, a ona tedy se vzlykáním začala:

"Ty jsi mé jaro, můj svět, mé žití,
mé vše, já nemám víc --

Jsi jasná hvězda, která mi svítí
životem hrobu vstříc..."

Fritz se náhle vztyčil a řekl jasně a zřetelně: "Všechny vás mám stejně rád..."

Pak klesl zpět a upřel oči na půvabný portrét.

Vznášela se nad ním záře svíce, takže to vypadalo, jako by ty krásné oči zářily a rudá ústa říkala: "Pojď domů..."

"Ty jsi mé nebe, které se točí,
můj ráj, vše, co mám rád --

Až ty mi jednou zatlačíš oči,
budu smět v míru spát..."

zpívala Elisabeth a vzlykala, pak ještě jednou, docela tiše, jako tichou ukolébavku, zopakovala: "budu smět klidně spát..." Fritz ležel zcela tichý a krásný.

Byl -- mrtev.

Svíčky před půvabným portrétem zaprskaly a zhasly.

Pláč...

Bezútěšný pláč...

XII

Lanna Reinerová jela s Ernstem do Drážďan, aby tam vystoupila na koncertu. Příští večer ho musela opakovat. Následujícího rána v Drážďanech ještě zůstali a do Lipska se vraceli až v poledne. Ernst teď trávil většinu času u Lanny. Nechtěl být sám, měl z toho hrůzu, a žil v jakémsi horečném chvatu. Z nádraží jeli rovnou k Lanně. Setmělo se a brzy se strhla sněhová vánice. Lanna zatáhla závěsy a udělala si pohodlí v křesle.

Ernst si ji zamyšleně prohlížel.

"Pověz mi, drahá, proč mě vlastně máš tak ráda? Na mě přece není nic významného. Tobě leží u nohou docela jiní muži."

"Ani sama dost dobře nevím, chlapečku. Je na tobě cosi, co všem těm ostatním chybí. V tobě je jakýsi prazázitek -- nedokážu to vyjádřit jinak než tou předponou pra. A proč máš rád ty mě?"

"Ty jsi démon mé krve."

"A to říkáš tak zamračeně?"

Svůdně na něj pohlédla.

"Ty jsi okouzlením i neštěstím mého života," vyhrkl a přitiskl ji k sobě.

"Miláčku? Chlapečku?"

"Musím ještě ven. Slíbil jsem, že budu v devět hodin v jedné hospodě u konzervatoře."

"Ach, chlapečku..."

"Slíbil jsem to a musím slib dodržet."

"Ano, ale vrátíš se přece?"

Přitiskla se k němu a líbala ho.

Hospoda už měla otevřeno a uvnitř bylo veselo. Ernsta přivítali halasným pokřikem.

"Tady je... ten slavný Ernst... sláva mu... přijíme si..."

Ernst do sebe rychle obrátil několik sklenek vína a okamžitě pocítil jeho účinek. Zpívalo se a dost se pilo. Kdosi pro zábavu řečnil. Víno jim stoupalo do hlavy. Zpívali dokola píseň -- "Jak se, bratře, jmenuje tvá milá?" -- "Lisbeth -- ať žije!" -- A tak to šlo kolem stolu -- každý jmenoval svou milou a pokaždé se připíjelo na její zdraví. Do toho hlučel klavír, v místnosti se vznášel hustý tabákový dým. Na židli vyskočil Eugen -- "Jak se, bratře, jmenuje tvá milá?" ptal se sbor -- "Všechny -- všechny!" křičel Eugen za jásotu ostatních.

"Jak se, bratře, jmenuje tvá milá?" došla otázka až k Ernstovi.

Zasmál se, pobrukoval s ostatními melodií a pil, aniž nějaké jméno vyslovil. Halasný smích. "Ulejšvaku -- ty tajnůstkáři!" -- ozývalo se kolem. "Žádná není!" -- zvolal Ernst. Mohutný ohlas. "Kdo má krasavici, ten ji nemusí zapírat!"

Ernst doslova hořel. Ve vlasech ještě cítil vůni své milenky, a její polibek ho dosud pátil na rtech. Jedním skokem byl na stole, sklenku v ruce, a volal do tupy, která se kolem něj halasně shlukla: "Kamarádi, dosud věncí mládí naše hlavy a lásky naše stezky -- brzy zestárneme a zešedivíme. Budme šťastní! Mládí -- růže -- láska -- připíjím na ně a na rudá, rudá ústa jedné ženy!"

S jásotem se k němu hrnuli, s výskotem si s ním připíjeli, stál tu jako král nad svými věrnými -- oslnění v očích -- oheň v srdci!

A nechápal, co od něho ten muž ve stejnokroji chce. Aniž by si uvědomoval, co dělá, bezděčně převzal telegram, mechanicky ho otevřel -- ještě pořád v očích smích -- a četl -- znovu -- upustil sklenku -- zbledl jako stěna -- potácivě slezl ze stolu a s nesrozumitelnými slovy se zhroutil.

Eugen k němu přiskočil a podržel ho. Ernst pořád huhlal nesrozumitelná slova. Telegram ležel vedle na zemi. Eugen četl: "Strýček Fritz je mrtev. Elisabeth."

Ernst začal zuřit a hystericky vykřikoval. Dopravili ho do pokoje.

Když po hodině vyšel ven, Eugen se ho zhroutil. Ernst byl bledý jako stěna a hleděl nepřítomně. Přítel se zeptal, zda ho má doprovodit, ale Ernst se díval mimo, jako by nic neslyšel, a beze slova vyšel ven.

Venku skočil do jedné z drožek, ale po několika minutách přikázal kočímu, aby zastavil. Zaplatil a šel domů pěšky.

Mechanicky si sbalil kufry. Do ruky se mu dostal Lannin obrázek. Roztrhal ho, přestal s balením a přemýšlel. Nesmí být zbabělý! Rychle se rozhodl a šel k Lanně.

Slyšela ho a svádívě volala: "Chlapečku..."

Zvedl se v něm pocit zhnusení. Hrdlo mu svíral pláč. Tady seděl, nehoden sám sebe, v hnízdečku lásky -- zatímco jeho věrný druh osaměle umíral.

"Chlapečku... nejsi nemocný?" Vylekána jeho vzezřením mu spěchala naproti.

"Je konec," řekl chladně a podal jí telegram.

"Ubohý, ubohý chlapečku," řekla tiše, "dnes zůstaň u mne, i zítra... abys nebyl sám."

"Odjedu ještě dnes v noci a už se nevrátím."

"Chlapečku! Ty mě chceš opustit?"

"Už se stalo."

Zírala na jeho chladnou mramorovou tvář a pochopila, že se probral z omámení. A o to víc ho milovala.

"Chlapečku, to nesmíš! Musíš zůstat u mě! Co bys tam taky dělal! Už mu nemůžeš pomoci. Zůstaň tady! Odejeme odtud do Francie nebo Itálie a budeme tam žít spolu. Zapomeň a buď šťastný se mnou! Co bys tam ještě hledal?"

Setřásl její ruku. "Co bych tam hledal? Chci najít sám sebe u rakve toho, koho jsem zradil!"

"Ach, chlapečku, nech toho přece... a pojď!"

"Ne!"

"Kdy zase přijedeš?"

"Nikdy!"

Vyprskla na něj a vytrhla z psacího stolu revolver.

"Zůstaneš tady!"

Chladně si založil ruce a s pohrdáním se na ni díval. Pak se obrátil k odchodu.

Lanna odhodila zbraň, vrhla se mu do cesty, křečovitě ho objímala a plakala: "Chlapečku... miláčku... zůstaň... vrať se... nezabíjej mě... chlapečku..."

Odstrčil ji od sebe a vyšel ven.

Za ním dozníval její nářek. "Chlapečku... tak přece poslouchej... chlapečku..."

Se vztyčenou hlavou mířil k nádraží. Na rohu ulice se unaveně zastavil a opřel si hlavu čelem o zed' domu.

"Fritzi... můj nejmilejší...", zaúpěl.

Pak šel dál.

Hvězdy už nesvítily. Tiše začal padat sníh -- stejnoměrně -- vločka za vločkou. Druhý den ráno tonulo celé Lipsko hluboko pod sněhem.

XIII

Růže v Říši snů lehce povadly. Na pohádkovém okně ležela dosud vysoká vrstva sněhu. Dveře se tiše otevřely. Ernst stanul u svého přítele, ležícího na márnách.

Obličej mrtvého vyjadřoval mír. V jeho ušlechtilých rysech byl podivně nadpozemský radostný klid.

Ernst se ohlédl. Všechno tu bylo jako kdysi -- a přece -- nic nebylo jako kdysi. Téměř se bál dýchat, tak byl očarován.

"Fritzi," zašeptal.

Z němoty smrti na něj padla hrůza. Doširoka rozevřel oči. Viděl kruhy, čáry -- černý vzduch -- "Fritzi," vykřikl, se zasténáním se zhroutil u már, křečovitě svíral pěsti, chroptěl a stále křičel: "Fritzi... Fritzi..."

Pak se vrhl na mrtvého, aby ho zahřál a přivedl k životu, ale chlad ztuhlého těla v něm vyvolal ledovou hrůzu -- při tom křiku pocítil, jak ho to, co mu bylo na světě nejmilejší, náhle děsí -- jak podivně cizí je mu to mrtvé tělo a že všechno, všechno je pryč. Bil se pěstmi do čela a křičel a křičel: "Fritzi, můj milý a věrný druhu, vezmi mě s sebou -- ty můj příteli na cestách, co si mám bez tebe..."

Jeho ramene se dotkla útlá ruka. Napůl šílený se otočil. Za ním stála Elisabeth.

"Ernste..." Podávala mu ruku.

Nejprve ji nepoznal, byla teď mnohem zralejší. "Povídej mi o něm," požádal ji pak a zakryl si obličej dlaněmi.

Třesoucím se hlasem mu Elisabeth popsala poslední hodiny. Vypověděla mu všechno; jen to ne, co jí Fritz řekl o

Ernstovi. Pak oba mlčky seděli a hleděli před sebe. Elisabeth tiše vstala a pohlédla na Ernsta. Ten zůstal. "Budu držet u svého přítele poslední stráž."

Odpoledne přivezli rakev. Ernst nikoho k Fritzovi nepustil. Sám ho uložil do dřevěné vložky zinkové rakve, v níž měl spočívat až do převozu do krematoria. Rakev vystavili v ateliéru.

Paní Heindorfová poslala vavříny. Celý ateliér byl zaplněn věnci a květinami. Ernst dal vykoupit všechny růže ve městě a zasypal jimi rakev.

Tak nastal poslední večer před převozem. U rakve hořelo deset těžkých žlutých svící. Ernst držel stráž. Schoulil se u nohou rakve a bez ustání se díval do té milé tváře. Přišla noc. Nebe zasypala spousta hvězd, které jiskřily jako v pohádce.

"Fritzi, ty spíš věčným spánkem... Jsi mrtvý... mrtvý -- jak strašné je to slovo -- žiješ už jen v mých vzpomínkách, budeš blednout a blednout, až i mě povolají chladné stíny. Věrný kamaráde, jen jedinkrát ses mi zpronevěřil, to když jsi mě nevzal s sebou. Ještě naposled mě vyslechni: slibuju ti věrnost -- věrnost sobě samému, jak jsi to požadoval... Ach, můj důvěrný příteli -- ne -- ty nesmíš spát osamělý..."

Pak přešel do Říše snů, kde visel půvabný portrét.

"Překrásný obraze -- touha, která po tobě volala, ztichla, ústa plná písní, která se před tebou chvěla, jsou mrtvá. Co bys tu bez něj dělal... Pojď, doprovod' ho na poslední cestě."

Sňal obraz ze stěny a vrátil se do ateliéru.

"Nesmíš kráčet na poslední cestě sám, Fritzi. Sen tvé touhy je u tebe."

Položil půvabný portrét do rakve. Poté vzal všechny dopisy od Lu a vložil je do Fritzových rukou. Palčivýma,

vyschlýma očima pak hleděl na milovaného, dokud nepřišli ostatní. Později se dostavili i zřizenci. Tu se Ernst vztyčil.

"O tomto mrtvém se nebude psát v žádné knize, žádná kronika se o něm nezmíní. Nad jeho hrobem bude vát vítr a brzy ten hrob nebude nikdo znát. A přesto jsou nad tímto mrtvým prolévány slzy, jaké se neprolévají nad žádným králem. Neboť zde jde o víc než jen... -- tato ztráta je větší než ono Třeště se: zde zemřel člověk!"

Vzal zřizencům nářadí z rukou a nikoho k rakvi nepustil. Když ji zavíral, všichni se zoufale rozvzlykali. Ernst sám nenařikal, ale ze rtů mu skanuly dvě velké kapky krve. Rakev pak vynesli ven.

Ernst zůstal v ateliéru, dokud kolem neprošla Elisabeth. Náhle zaslechl bolestný pláč. "Strýčku Fritzi... ty milý strýčku Fritzi... teď jsem zase sama..."

A u már, na nichž předtím stála rakev, uviděl zhroucenou Trix Bergenovou.

V poledne stála rakev v obřadní síni krematoria v Brémách. Při obřadu hrál Ernst na varhany. Zaměstnanci krematoria dosud takovou hru nezažili. Záplava tónů vypovídala o nesmírném smutku, a jakoby utkána z té záplavy se zvolna vynořovala píseň "Z mých mladých let", aby se povznese v mohutnost a potom jemně a smutně dozněla ve Fritzově melodii: "Ty jsi mé jaro, můj svět, mé žití -- mé vše -- já nemám víc..."

Když Ernst dorazil domů, dostal nervovou horečku. Šest neděl se potácel mezi životem a smrtí. Elisabeth zařídila, aby ho umístili v její nemocnici, a sama tam o něj pečovala. Konečně mohl vstát z postele. Byl zničený. Bledý a tichý sedal den co den na slunci na verandě a četl si Fritzovy dopisy a básně. Těžký smutek způsobil, že byl velice tichý. Ctil Elisabeth, jako ctí žebrák světici. Nemohl pochopit, jak je možné, že její čisté kruhy se kdysi zkřížily s jeho temnými

drahami. Ale přece tu zůstávalo tiché, bolestné vzrušení. Často se za ní zamyšleně díval, když odcházela z jeho pokoje. V té době našel Fritzovu báseň, napsanou tužkou na černém papíře.

Temnem kdo dlouho putoval,
netouží po trůnu --
Žebrák by nepřijal
královskou korunu.
Já, drahá, v tmě a stesku
ušel tak dlouhou pouť,
že bídu v dnešním lesku
nelze zapomenout.

Hned k ní také našel melodii -- smutnou chmurnou píseň -- a dal ten list Elisabeth.

Po dvou týdnech už byl zdravý a unaveným krokem měřil starou cestou k Říši snů. Našel tam dopis, který mu asi zapomněli předat, z Lipska od Eugena. Ten se vyptával a také mnohé sděloval, a nakonec se zmiňoval, že se Lanna Reinerová zasnoubila s knížetem Rasnikovem.

Ernst se unaveně usmál. Tak tohle už bylo také pryč. Divil se, jak rychle může v životě pominout něco, co ještě před krátkým časem se zdálo být jediným a vším.

"Mé srdce je prázdné," řekl pln bolesti, "ty sis vzal všechno s sebou, Fritzi."

Pohádkovým oknem padal dovnitř soumrak. Ernst se usadil v křesle a naslouchal hlasům stmívání. Stěny si šeptaly a žily, celý pokoj v té nadcházející noci vyprávěl svůj příběh.

"Ty nezapomenutelný," pokračoval Ernst tiše, "všechno patřilo tobě, ty zachránce duší..., zasténal, "jenže já jsem svou duši promamili..., mluvil velice tiše, "Fritzi, dopomoz mi k mé duši... ach, ten těžký sen, který na mně leží... Bylo téhle oběti skutečně třeba, abych se probudil?"

Zůstal, dokud noc nestanula vysoko nad pohádkovým oknem, a probíral se starými dopisy a knihami.

"Fritzi, ty nenahraditelný, kdo teď mi pomůže nést radosti i strasti mého života..." Pak náhle vykřikl: "Elisabeth... Mignon... má milovaná... i tebe jsem ztratil... všechno je mrtvé... a šedivé... a mrtvé..."

Příštího večera se všichni sešli v Říši snů. Venku bylo chladno a deštivo. Do oken pleskaly kapky.

Velice tiše seděli pospolu.

"Je to teď takové divné," ozvala se Pavlinka, "jako kdyby tomuhle pokoji chyběla duše."

"Zaniklo spojení. Jsme teď každý sám pro sebe. Pouto, které nás drželo pohromadě, se přetrhlo," vysvětloval Fried.

Ernst předčítal z Fritzova posledního dopisu. Pak dodal smutně: "Mrtvý je mrtvý. Už ho nikdy neuvidíme."

"Ne," odporovala pevným hlasem Elisabeth, "mrtvý není mrtvý! Koloběh života je nevyčerpatelný a věčný. Jeho památka i jeho duše jsou v nás. On je v nás. Omlazený. Vzpomeňte si na jeho slova: Všichni jsou vašimi bratry a sestrami, strom na vřesovišti, večerní mrak, vítr v lese... Musíte se cítit sbratřeni se všemi... A pomyslete na jeho učení: od JÁ k TY, k vesmíru. Od JÁ k TY prošel dlouhou cestu, a teď je v poslední zastávce koloběhu -- ve vesmíru. A přes vesmír se opět vrátí k JÁ. On je všude. Když se dívám na hvězdy, vím, že je tady -- vidím-li oblaka, cítím, že je v nich a dodává mi útěchu. Je ve všem -- i ve mně. V květině, v kameni, v bouři i tichu. V noci do mého pokoje svítí měsíc -- Fritz -- a ve dne se směje slunce -- Fritz. Na světě není odloučení. On se jen posunul z tělesné blízkosti do duchovní dálky. Je to těžké, ale my ho přesto máme! V sobě! A poneseme jeho památku i jeho dědictví hluboko v nitru, budeme pevně držet pospolu v zápase s bouřemi života i s burácejícími bouřemi v každém z nás."

Ernst překvapeně poslouchal. V srdci pocítil kapky útěchy. Byla to ještě Elisabeth?

"Co... se to... s tebou stalo?" vykřikl.

Elisabeth pokračovala: "Přišla urna s milovaným popelem. Necháme ji tři dny mezi růžemi v Říši snů a pak ji pochováme v zahradě, kde kvetou růže, karafiáty a máky, které tak miloval."

Opatrně postavila urnu mezi růže.

Ernst řekl: "Není možné, aby tahle malá nádoba obsahovala takového člověka. Fritzi, milý -- kam ses poděl?" Pozvedl urnu a naslouchal. Slyšel, jak se popel tiše přesypá. V tu chvíli si uvědomoval, že Fritz zemřel a vstal z mrtvých.

Zhroutil se na židli a rozplakal se, poprvé od Fritzovy smrti plakal bez zábran, plakal vysvobozujícím pláčem.

Pak přinesl poslední láhve červeného vína a šest sklenek. "Šest..., řekl pláčem zastřeným hlasem a naléval, "jednu pro půvabný portrét... a jednu... jednu pro něj."

Pak vzal Fritzův portrét a pověsil ho na místo, kde visíval půvabný portrét.

"To čas..., pokračoval Ernst s mdlým úsměvem. "Půvabný portrét zemřel, touha, která po něm volala, utichla. Nová touha volá po novém obraze. Brzy už utichne i tahle touha, a také po nás nezůstane nic než vzpomínka v srdci, které nás moc milovalo. Život utíká pod rukama. Když člověk drží to nejkrásnější, neví o tom -- pochopí to až tehdy, když o to přijde. Pak běduje.

Chopme se svého mládí a přese všechno je pozvedněme vysoko ke světlu. Je v nás jeho světlý odkaz, ano, Elisabeth. A naše vzpomínka na něj nechť neznámá bědování, ale život ve Fritzově smyslu. A teď vypijme poslední sklenku na památku půvabného portréty, a tu nejtišší se slzami na jeho... jeho památku a na náš slib!"

Sklenky o sebe slavnostně zazvonily.

Ernst zažehl třesoucí se rukou svíce před obrazem mrtvého. Záře svíce plápolala a spřádala, takže to vypadalo, jako by ten obraz žil, hnědé pohádkové oči zářily a dobrotivá ústa se usmívala.

Soumrak zhoustl. Všechno bylo jako kdysi -- jen On chyběl. A tak se přes všechna předsevzetí zase rozplakali.

Jaro, které chtěl Fritz ještě zažít, přišlo ve vší své nádhře. Pěnkavy zpívaly, skřivani jásali, stromy šuměly, vítr jarně jiskřil.

A blížilo se léto.

Ernst slyšel, ale nic nevnímal. Seděl v Říši snů a psal. Nevěděl nic o jaru, a když už nemohl psát dál, cítil jen, že nadešla noc. Pracoval na velkém díle, vzpomínce na Fritze. Když mu pero vypadlo z ruky a on se unaveně opřel, zjevoval se mu jako bláznivý přízrak vlastní život. Všechno už vyšumělo, zůstalo jen jediné: tichá láska k Elisabeth. Nedokázal pochopit, jak mohl být jen jediný okamžik myslet na Lannu. Už dlouho Elisabeth neviděl.

Konečně dohotovil koncept své práce. Ten den, kdy odložil pero a protáhl se, přišel dopis od hudebního ředitele Bonna, který mu nabízel za výhodných podmínek místo kapelníka v Mnichově. Ernst ten dopis zatím odložil stranou. Po dokončení práce mu bylo mezi stěnami úzko. Vyšel tedy ven a viděl, že mezitím nastalo léto.

Kráčel po hradbách, prošel parky a divil se, jak volně a lehce mu po těch dlouhých týdnech opět bije srdce.

Náhle spatřil Elisabeth. Rychle k ní spěchal a oslovil ji takřka svým starým tónem: "Musíš jít se mnou, Elisabeth, dokončil jsem něco pěkného, pojď!" Překvapeně na něj pohlédla. Zase to byl ten starý Ernst, i když tišší a zralejší. "Pojď do Říše snů."

Cestou jí vyprávěl o své vzpomínce. "Není to žádné rekviem, Elisabeth; spíš by to mohlo být jevištní dílo."

Vyšli po schodech k ateliéru. Ernst rychle vyhledal notové listy a postavil je na klavír.

"Nedávno mi soud doručil také Fritzovu závěť. Je krátká: Vše, co mám, patří mému příteli Ernstu Winterovi. -- Teď budeme mít Říši snů ještě půl roku. -- Tady jsou vokální party. Celé je to sled Fritzových básní a dalších veršů. K tomu orchestr, sólový zpěv, sbor... Na jevišti jakási alegorie života.

První téma zní: Růže -- květy jeho lásky. Hlediště je temné jako při divadelním představení. Orchester začíná docela tiše předeheru. Nad ševlením septakordu v Ges dur se vznáší stříbrná flétna. V pomalých terciích padá zase dolů jako perlička se fontána, a nad mumláním sboru se zvedá bolestný alt: Růže -- květy jeho lásky ..."

Hrál a současně vysvětloval. "Opona se zvedá. V modrém šeru stojí skloněná ženská postava před mramorovou urnou, obklopenou bohatými růžemi. Rozednívá se. Opona padá. To je předehera.

Orchester nasazuje zvonivě dlouhými akordy. Mezi mřížemi akordů v Des dur se třepotá harfa. Začínají jásat skřivánčí housle. Opona se zvedá. Ranní červánky -- moře. Před příbojem stojí člověk, černá silueta. Rozpíná ruce vstříc slunci. Mužský hlas zpívá modlitbu ke slunci.

Druhý obraz: Tvoření. Orchester intonuje, začíná mužský hlas, ženský hlas ho rozkvetle obepíná, vpadnou další a nakonec mohutně hřmí Píseň tvoření.

Třetí obraz: Zdi v měsíčním světle; nad nimi dvě sepnuté ruce. Fagoty toužebně žalují. Nad dunicemi pasážemi plačícího orchestru se vznáší těžký hlas. Šedivá melodie bezútěšně vzlyká a zmír.

Vůně šefíku v nádherné měsíční noci. Sníh rudého stříbra a tiché housle. Pod šefíkem klečí muž před ženou. Housle zpívají o lásce -- narůstání -- jásot -- tmavohnědý motiv cella nad ševlícími sny. Narůstání -- jásot -- světlo a milost. Muž stojí vysoko vztyčený, žena po jeho boku. Světlo prýští, blaženost hoří, jako zvuky hromu se kolébá vrcholná píseň lásky.

Odřikání. U stolu muž, rozčuchanou hlavu opřenou v dlaních. Orchester temně duní. Bláznivé, řezavé disonance se snášejí jako prudký déšť. Muž zvedá hlavu -- kolem se mihne krátký blažený sen -- hlava mu opět klesá -- pláč a náhlé přerušení.

Nový obraz: Modrý soumrak, starý sníh. Vpředu urna. Nádherné mlčení orchestru v dlouhých fialových akordech.

Pomalou se rozsvěcují hvězdy. Poslední melodie v odvážné chromatice. Starý sníh se začíná třpytit. Zvolna lze zahlédnout popředí scény. Na zemi leží muž. Napl se zvedá -- naslouchá. Modrý závoj odhaluje kouzelnou postavu. Soumrak i hudba se začínají stříbřit -- jsou zvučnější, opojnější. Na čele muže, který se zvedl, spočívá stříbrný odlesk a vykoupení. Muž klečí. Postava se k němu sklání. Všechno je stříbro a vysvobození. Lidstvo. Stmívá se. Tichá melodie: Ty jsi mé jaro, můj svět, mé žití... Postava kráčí k urně a pokládá na ni růže. Opona padá. Orchester doznívá v blaženém zvuku harfy."

Ernst byl horečně vzrušen. Na tvářích mu plály rudé skvrny. Unesená Elisabeth se k němu naklonila, aby četla s ním. Setmělo se.

"Mrtvý... mrtvý..." vykřikl náhle Ernst v předtuše bolesti, "vše je ztraceno... všechno -- tohle je mé poslední... pak ho chci následovat, zemřít -- co bych měl ještě chtít... vše, co jsem miloval, se změnilo v hrob... hrál jsem zpupně a prohrál... Chci zemřít," dodal sklesle, "teď znám svou cestu."

"Ty musíš žít," ozval se hlas ze tmy.

"Vždyť jsem všechno ztratil, Elisabeth. Fritz je mrtvý...", naříkal, "mrtvý... Fritz -- a ty... ach ty... Elisabeth," náhle se uvolnil. "Pověz mi aspoň jedno, Elisabeth, to mě trápí a mučí za nocí, řekni mi, žes mi odpustila to, čím jsem se na tobě provinil, jinak mě opovržení nad sebou samým zničí. Pak tiše odejdu a už nebudu křížit tvé čisté cesty."

Elisabeth zbledla.

"Všechno je v pořádku, Ernste."

Bezútěšně zavrtěl hlavou a ztrápeně se zeptal: "Ty to ještě nevíš?"

"Já tě miluju, Ernste..."

Vykřikl bolestí. "Elisabeth, nebuď tak krutá -- neukazuj mi v tak vábivém světle to, co jsem ztratil! Nedělej mi to strádání ještě těžší!"

Večerní zlato obetkalo Elisabethiny vlasy a rozzářilo se v jejích očích.

"Já tě miluju, Ernste."

"Elisabeth --" židle se skácela -- "ty to ještě nevíš... Já jsem poznal jinou ženu... zradil jsem tě a tisíckrát ti v duchu spílal."

Elisabeth tu před nim stanula v tiché velikosti, pak její nádherný hlas zazněl zšeřelou místností: "Já všechno vím... Ernste!"

Hledal, oč by se opřel. "Ty... víš všechno -- taky to... že jsem... tu... ženu..."

"Všechno, Ernste."

Ustupoval stále dál a dál. "A... a říkáš... ty říkáš... Elisabeth... ne, to není...", začal sípat, "to není možné... není to možné..." Pak vykřikl: "Elisabeth! Já umřu, pokud to není pravda!!"

"Já tě miluju, Ernste!"

Výkřik -- jásavý, plačtivý, rozechvělý, vzlykavý, výskavý: "Elisabeth!! Mignon!" padl jí k nohám

"Můj drahý..."

"Mignon... Mignon... Mignon..."

Setmělo se.

"Pověz mi, drahá Elisabeth, jak jsi mi jen mohla tak odpustit -- mně, ubohému hříšníkov?"

"Cos dělal, to nebyl hřích -- jen bloudění. Dokonce snad ani bloudění, jen cesta, kterou jsi musel ujít -- cesta nocí... a znovu jsi našel sám sebe."

"V tobě, má drahá."

"Od JÁ k TY," pronesla Elisabeth zasněně.

"Ach, že se toho Fritz nedožil!"

"On to věděl."

"Věděl? Fritz... můj věrný kamaráde, tak tys mi i ve smrti zůstal nejvěrnější -- tys mi svou smrtí ukázal cestu zpět k sobě... ach, Fritz... pojď."

Přimknuti těsně k sobě kráčeli do Říše snů. Ernst zažehl svíčky v Beethovenově koutku před obrazem milovaného mrtvého. Svíčky vrhaly zlatou záři na Elisabethinu tvář madony.

Ernst na ni pohlédl a uvědomil si nesmírné štěstí; že totiž po bloudění znovu našel domov a cestu, že do jeho života vstoupilo vysvobození... Pevně objal Elisabeth kolem ramen a vážně promluvil: "Fritzi... nejmilejší... tvé děti našly cestu domů... díky tobě... Opět mám svou cestu, Fritz, a držím své štěstí v náruči..."

Já... jsem... Ty..."

Světlo svící oprádkalo obraz na stěně. A vypadalo to, jako by hnědé pohádkové oči zářily a dobrotivá ústa se usmívala...

název druhé povídky (zařadit za první povídku)

GAM

Beduini v kávově béžových pláštích chvatně přešli kolem. Zanechali za sebou pach velbloudů a pouště. Za hroby mameluků se roztáhli do dlouhé přímky a vyjeli proti nekonečně jasné obloze, jako by ji chtěli ztéci útokem.

Gam se za nimi dívala, dokud jejich siluety nezmizely. Nakonec váhavě odtrhla pohled od horizontu a duchem se opět vrátila do města. Neklidně se procházela ulicemi. U jednoho kupce našla staré vydání Divanu Abú Nuváse. Kniha měla světle žlutou koženou vazbu. Všechna sedmnáct písní doplňovaly ilustrace. Stále znovu jimi prolínala jasná tyrkysová modř.

Gam se zdálo, že právě tuhle knihu hledala. Rychle si ji vzala a opustila bazar v podivném zmatku, který pociťovala tím silněji, že pro něj nenacházela žádné vysvětlení.

Norman ji očekával, aby jí představil syna svého přítele, Clerfayta, který ji měl vzít letadlem do Luxoru. Za hodinu může odstartovat, řekl Norman. On sám za ní přijede až další den expresním vlakem.

Jeli na letiště. Clerfayt Gam pevně připoutal a dal nahodit motory. Když se podívala dolů, uličky Káhiry už jako úzké trubky ležely hluboko pod ní. Horizont se vzdálil, masiv Mokattamu se roztránil do plošin a proláklín. Potom se vynořila poušť a letadlo nabralo směr k rozšiřujícímu se Nilu.

Blízko Helvánu přeletěli nad dvěma výletními barkami. Pasažéři stáli na palubě a mávali. Gam jim hodila čepici. Větr jí zafícel do vlasů. Jak divoký a rychlý byl život!

Pohodlně se opřela. Před ní seděl Clerfayt, nad ním se větvalo pákové ústrojí. Patřil ke svému stroji jako jeho součást, nebyl člověk, ale cosi, co je určeno k létání.

Za bouřícími vrtulemi svět zezlátl; nastával večer. Vesničtí hafani se hnali za velkým ptákem, osli hýkali, felážské ženy uplavalo prádlo, parníky vyfukovaly lesklý kouř. Svět vypadal jako obraz od starého holandského mistra.

U Asijútu stlačil Clerfayt svůj stroj blíže k zemi. Granátovníkové háje přístavu i fíkovníkové zahrady al-Hamry se pod nárazy vzduchu rozvířily, nejprve vpravo a pak vlevo se v Gamině zorném úhlu vyhoupllo přístaviště, letadlo lehce dosedlo, ještě kousek popojelo a zastavilo se.

Gam rávoravě vystoupila. Všude kolem se vyrojili Arabové. Jedno auto se za nimi rychle rozjelo a zastavilo těsně před ní. Gam spatřila ruku s velkým opálem. Ale měsíčky nehtů byly černé. Kreol otevřel dveře auta, vyskočil ven a nabídl jim pomoc. Clerfayt neodpověděl. Prikázal jednomu Arabovi, ať rychle dojde pro policii kvůli zajištění letounu, a teprve pak se obrátil ke kreolovi, aby přijal nabízený vůz -- s přehnanými díky, z nichž mohl míšenec snadno vycítit neskrývané opovržení.

Kreol je odvezl k hotelu a uklonil se Gam. Clerfaytovu ruku nechal bez povšimnutí. Neušlo mu však, jak jeho protějšek stáhl koutky rtů, a to mu vhnalo do obličeje krev. Když se však chtěl na Clerfayta vrhnout, ten se k němu obrátil zády; příliš jím opovrhoval, než aby se snažil krýt.

Večer Clerfayt ukázal Gam hrobky nomarchy Hap Tefy. Na zpáteční cestě se ozval výstřel. Clerfayt řekl: "Kreol...", a zastavil vůz. Postavil se do měsíčního světla a čekal. Nikdo nepřišel a on opět nastoupil.

Noc voněla stále opojněji. Jakoby vybroušeny z černého skla se k nebi tyčily palmy. Kolem auta se mihlo pár chatrcí s několika světly a tlumeným psím štěkotem.

Když dorazili do hotelu, Clerfayt rozrazil okna. Do pokoje tajuplně pronikla noční obloha, zalila celou místnost, zaplavila ji modří a stříbrem; potom vlétl dovnitř vítr, kvílel, zpíval, prudce dýchal, obloha se stala úzkou, tvrdou rukou, vítr hnědým, horkým šepotem. Gam zvrátila hlavu a dívala se vzhůru. Nešuměl zde Nil, nehřměly vrtule, nelesklo se pákoví v měsíčních kaskádách, nekřičel sokol? Náhle, jedním skokem, se u ní octl Clerfayt.

Když se Gam probudila, za okny již hlučelo ráno. Od řeky bylo slyšet houkání odplovajících parníků. Plná energie vstala, chvějíc se pod dotyky čerstvého vzduchu. Vstoupil Clerfayt. Hbitě přešel po koberci; ani hnutím brvy nedal najevo, že by si povšiml mámvé svůdnosti jejich dlouhých stehů. Vyzařoval dravou svěžest stejně jako ráno samo. Přinesl jí bronzovou kočku z doby Amenhotepa IV., s tělem ušlechtilé protaženým od předních nohou až k hlavě. Na šíji měla malý důlek.

"Za dvě hodiny pokračujeme v letu," řekl jí. Ani jediný pohyb neprozrazoval vědění o tajemství noci. Gam v sobě náhle pocítila zasršení dobré nálady a běžela do koupelny.

Stroj stál blízko přehrady. Oddíl Koptů pracoval na jednom z oblouků. Poušť se v ranní vůni jevila jako sen, nepopsatelná v modrých a fialově červených lazurech. Při startu se koně Arabů plašili a vyděšeně utíkali, takže se bílé burnusy Arabů třepetaly ve slunci jako vylekaní holubi.

Před Abydem vysadil motor. Letadlo zachytilo náraz větru, sklouzlo se šikmo dopředu a klesalo. Jako kráter se na ně řítila země a burácela -- vtom zarachotily krátké exploze, motor vystřelil salvu ran, zavyl, začal pracovat, stroj se chytl a opět našel klouzavou rovnováhu.

Gam slyšela hučet krev v uších tak silně, jako by svět chtěl puknout. Clerfayt se ohlédl. Její oči se rozšířily vzrušením, z bledého obličejů nápadně svítila rudá ústa. Něco na ni zavolal, ale ona nerozuměla; tak se poddala prožitku letu.

Nekonečně se pod ní rozprostírala plošina s minulostí zaniklé kultury, po níž zůstaly ruiny a chrámy. Stín letadla se nad nimi posouval jako pospíhající hodinová ručička odměřující čas. Záuštní chrám Ramesse II. zmizel, memnonium Sethiho I. zůstalo jen jménem a vzpomínkou. I Usírevovy oltáře se potopily do navátého písku pouště. Ale obloha ve své barevné proměnlivosti překlenula všechna staletí, zrychlovala pulz a vnucovala krvi prudší tempo, formovala přítomnost a život. Minulost vybledla v jejím světle a najednou proskočil silný pocit bytí v současnosti, který v krátkých okamžicích zformuje ze snů a přání něco skutečného. Kolébající se, klouzající, letící svět se otevřel jako květ. První, jasné prozření. Křehké, rychle pomíjející setkání, které bylo podvědomě dlouho očekávané, ale přesto přišlo zcela překvapivě a vzápětí se opět ztratilo v minulosti, plné tušení věcí budoucích.

Clerfayt sbíral bronzové plastiky. Norman mu navrhl, aby se šli podívat na sbírku jednoho známého. Večer ho vyzvedl. Ve fantaskních uličkách čtvrti Bulak vůz zastavil před nízkým domem. Otevřela jim berberská žena a vedla je po schodech a chodbou s mnoha zákoutími. Jednou branou náhle probleskly hvězdy. Následoval čtvercový, kolem dokola vysokou zdí obehnaný dvůr se šplouchající kašnou. V měsíčním světle se v jasných kontrastech vynořily detaily maurské brány protilehlé budovy. Vzplanulo světlo, z něho vystoupil muž a pozdravil Normana a Clerfayta: Ravic. Bylo tu ještě několik lidí. Posedávali v podřepu nebo polehávali v přítmi mezi kožešinami a koberci. Berberka přinesla sorbet a zelenou vodu s ledem. Clerfayt si teprve po chvíli všiml černošky za sebou. Její zřetelnice svítily, podpaždí ostře čpělo, ne však nepříjemně. "Go - go," vyšel z ní přidušený, hrdební zvuk a potom před sebe natáhla modře tetované nohy.

Zazněla tlumená hudba. Clerfayt se rozložil na polštářích; černoška si broukala melodii spolu s hudebníky. Připadal si jako v černošské vesnici, hluboko v africké buši. Kmen se vrátil z kořistnické výpravy proti stanici kolonizátorů a teď se všichni unaveně a líně rozvalovali v chatrči, žaludek plný volského masa a piva. V rohu se krčily zajaté bílé ženy, jejichž světlá kůže v temnu příliš lákala a jež muže vzrušovaly víc než ženy z kmene. Venku nastala noc, ozýval se jen štěkot několika šakalů. Zítra ráno kmen opět vyrazí do boje za kořist a bude tomu tak i po všechny další dny.

Z rohu se ozval smích. Jedna žena se napůl zvedla a chtěla vstát. Rovně ostříhané vlasy jí nad čelem tvořily helmu. Zalesklo se koleno, vlhká ústa měla otevřená. Nějaká paže se po ní natáhla a ona se svalila dozadu. Berberka potichu přinesla Clerfaytovi ambru.

Myslel na Gam a zamyšleně pozoroval Normana, kterému černoška masírovala šíji. Jakoby stále tišší doutnání mužské rivality, toto nevysvětlitelné fluidum skrytých prainstinktů si ho podmanilo. Nenávist, opovržení, nepřátelství a touha po násilí se vplížily do jeho myšlenek. Natáhl ruce před sebe a křečovitě je sepal. Potom se odvrátil.

Avšak nedokázal se svodům našeptávače bránit. Zatímco hleděl na strop, obtočily se kolem něho jako číhající shluk červů a zapletly ho do sítě, z níž nebylo úniku.

Trpaslík zkroutil údy k tanci. Po hrubé zmrzačeného tvora sklouzla do prostoru těžká žádost. Černoška si přestala pobrukovat, zašuškala něco Normanovi přes rameno. Berberka přešla kolem Clerfayta a přitom se o něj otřela. Z rohu se kdosi dovolával svého nápoje.

Do úderu gongu se tupě ozval buben. Za vysokým černošským bubnem stál chlapec, který vypadal podle tvaru obličejů na Núbijce. Paličky létaly vzduchem v podivně vzrušujícím, jednotvárném rytmu. Ale právě z této monotónnosti tlumeného zvuku vycházela silná naléhavost, kdy monotonie byla zapomenuta -- potlačena mocí probuzených pocitů. Jednotvárná sugesce uvolňovala citové propletence, na povrch se prodíralo podvědomí, ozývalo se primitivní bytí, už tu nebylo víření bubnů a rytmus, ale jen noc a pratóny, bezeslovné uchvácení pudy, výkřiky nad lesy, řev leopardů a bučení buvolů. Jméno a "člověk" jako výtvar civilizace se bez povšimnutí vytratily, na povrch vybublával v horkých skvrnách zvířecí dávnověk, až zaplavil všechno. Clerfayt necítil, že černoška zaťala zuby do jeho ruky, již si podpíral bradu. Se vzkypělou krví vyskočil, sevřel ruce v pěst, ucítil náhle černošku a udeřil ji do obličejů, takže pustila jeho ruku, a aniž se na ni podíval, otočil se jako kočka připravená k boji, nezadržitelně poháněn jakousi temnou zvířecí mrštností v sobě. Spatřil Normana, ohrnul v křeči horní ret, takže se odhalily bílé zuby a cosi zasyčel, až druhý muž trhl hlavou dozadu. Napjatý k prasknutí, avšak pomalu a jasně řekl zblednuvšímu do tváře: "Jak krásné... jsou... Gaminy... vý -- kři -- ky roz -- ko -- še."

V rohu těžce oddychovala žena, náhle zakřičela, vyskočila, odstrčila buben a sevřela ruce kolem chlapcových ramen. Jako zvíře však přiskočila Berberka, odtrhla ji od něho, bušila pěstmi do blondátých vlasů, zakousla se do lesknoucího se ramene. Chroptící klubko se válelo po zemi, zatímco chlapec, celý roztřesený, utíkal pryč.

S kamenným obličejem odtrhl Ravic několika ranami ženy od sebe. Berberka se podvolila jako první. Ale světlolvasá nechtěla vstát; zůstala přikrčená na zemi, s třesoucíma se rukama.

Norman, který se plně ovládal, stanul před Clerfaytem. Ten pokrčil rameny: "K čemu... nejlépe hned..." Norman zaváhal, chtěl ještě něco říci. Potom však odešel a pohovořil s Ravicem.

Dohodli se na Ravicových pistolích. Polský baron, kterého Ravic požádal, odkrokoval ve dvoře vzdálenost. Záležitost byla vnímána jako celkem nedůležitá; probíhala téměř normální konverzace. Šlo přece o něco běžného: o nekorektnost, která se takto opět uvede na pravou míru. Jeden druhého mine, následuje podání ruky a věc je vyřízená. Střílet se má okamžitě po světelném signálu.

Clerfayt odešel na své místo. Viděl, že Norman -- jako by od něho očekával vysvětlení -- ještě chvíli zaváhal, než se postavil proti němu. Ale ruka obemkla chladnou ocel jako pravici přítele.

Potom přišel povel. Zablesklo světlo a zalilo dvůr. Clerfayt stál nepohnutě, dokud nevyšla střela z Normanovy pistole. Potom pomalu zvedl zbraň a vystřelil doprostřed vápenně bílého čela plovoucího před ním v mdlém světle.

Když vyšel na dvůr, chvíli uvažoval, zda má jít za Gam. Avšak okamžitě se zarazil a podrobil se zkoušce. Bouřila se snad jeho krev? Dostal se už tak daleko? Věděl, že jenom jedno je nutné k získání vlády nad druhými -- vláda nad sebou samotným. Nic není nemilosrdnější než láska; kdo ztratí svobodu citů, ztratí také toho, komu ji obětoval. Kdo se poddá citům, stává se jejich nevolníkem. Existuje jediná možnost. Být ve střehu.

Poslal vůz pryč a šel pevnými kroky k hotelu, aby si uspořádal své věci. Roztržitě napsal jeden dopis a dva příkazy. Potom se rozhodl strávit večer v baru.

Barman k němu diskrétně nasměroval děvče. Clerfayt si toho všiml a vychrstl muži do tváře svůj absint. Když druhému zaplavil oči vztek, zlomil ho jediným pohledem a pocítil chladné zadostiučinění, když se muž s mručením odvrátil. Hned nato se však vylekal. Proč onen pocit zadostiučinění, proč už nebylo samozřejmé mít nad druhými moc? Snad proto, že postrádal moc nad sebou samotným? Zavolal děvče k sobě.

Ale absint chutnal jalově a děvka byla oplzlá. Clerfayt zíral před sebe. Proč se vyhýbá nebezpečí? Neboť teď věděl, že se mu vyhýbá a že to je nebezpečí. Pak hodil na stůl peníze, zapískal na taxi a jel ke Gam.

Mluvil o bezvýznamných věcech a ihned přitom cítil nucenost. Gam stála před ním, štíhlá, s útlými údy. Pozorně se na něj podívala a potom zazvonila na sluhu, aby přinesl sodu a led. Clerfayt uvažoval. Proč se neřídil prvním impulzem a nejel sem rovnou? A teď přesto přijel? Proč si Gam nevezme, ale rozvažuje a čeká? Číhá snad někde -- nezpozorována -- past? Není tomu snad tak, že krev již předbíhá jeho myšlení? Začal opět hovořit, ale brzy si uvědomil, že je nervózní. Ne kvůli věci, kterou měl za sebou; na ni už nemyslel. Ale bylo tu něco zneklidňujícího, nového, neznámého, co ho chtělo chytit a spoutat.

Nemělo cenu dál o tom přemýšlet. Nejlepší určitě bylo odejít a získat tak odstup a jistotu. Sice věděl, že Gam ještě nepostřehla nic z toho, co se v něm dělo a co způsobovalo jeho nerozhodnost a nedůvěru vůči sobě. Ale rozpoznal, že teď šlo o něco pro něho rozhodujícího, co bylo třeba zvládnout s rozvahou a co nesneslo narušování sekundárními výbuchy citu. Jinak by se to později vymstilo a obrátilo proti němu. On si chtěl věci udržet, získat, vlastnit. Proto teď musel nejprve důkladně poznat hrozící nebezpečí a zjistit, jak dalece již byl napaden sám sebou. Neboť napadení a obrana probíhaly jen v něm samotném.

Rozloučil se proto překvapivě rychle. Navenek nevzrušen. "Zase přijdu. Brzy." Řekl to trochu příliš důrazně. Všiml si toho. Dodal tedy: "Snad..." Zase pocítil nevydařenost tónu, nejistotu. Na odchodu řekl s nevolí: "Dnes jsem zastřelil tvého muže..."

Ale za ním zůstalo ticho.

II

Gam milovala tenhle pocit. Obemknout rukama kříšťál a cítit jeho chlad. Opřít se pokožkou o bronzovou sochu; dívat se dolů do čiré vody. Zvláštní přitažlivost pro ni vždy měla lesklá šupinatá kůže ryb. Nebo také držet holuba a pod jeho peřím cítit: je to živé, teplé pod tvýma rukama.

Cestovala. Její roztěkané myslí to vyhovovalo nejlépe. Nikde nezůstala dlouho. Nemilovala důvěrně známé. To zavazovalo a upínalo k jednotlivosti, čímž trpěl celek. A ona chtěla dospět k celku.

Jednoho večera ležela na pohovce ve svém hotelovém pokoji. Vedle stálo křeslo a na něm několik maličkostí, které chtěla mít po ruce.

Den byl bezoblačný, ale již se silným nádechem podzimu. Okno tvořilo rám obrazu s tmavými, ostře vyčnívajícími stromy parku. Za nimi visela obloha, která od horního kraje okna přecházela z pastelově modrých a jablečně zelených tónů do měkké oranžové, růžové a mořenově rudé. Se spleť větviček dokonale vykreslených až do nejjemnějších špiček působil obraz jako japonský dřevořez.

Gam ležela tiše a zhluboka dýkala. Za oknem, to byl svět. Jinak tu nebylo nic, jenom okamžik. Ve vyrovnaných řadách tam stály stromy. Už si je nebylo možné představit s listím, do té míry zastavila obloha se svými barevnými proměnami pulz života.

Jak tajemné to bylo: dýchat a cítit svůj dech, jak pomalu proniká tělem a zase se vrací v klidném rytmu. Záhadná vlna, která přichází a nese život na pobřeží plic, aby pak zase odešla; příliv a odliv, vlna, která se vzedme a odezní podle zákona, který představuje zázrak a je nositelem veškerého života. Kdo se jí odevzdá, je navždy zachráněn a v bezpečí. Dech a posečkání završují každý osud. Hluboký dech v sobě skrývá smysl bytí.

Vágní obrysy okenního rámu pomalu vystupovaly zřetelněji, hrany se výrazněji posunuly před světlo. Aniž změnila směr pohledu, viděla je Gam ostřeji a jasněji.

Náhle si všimla, že světlo vytvořilo široký lem na hranách, kde ho předtím neviděla. Ustrnula. Rozprostřelo se také na parapetu, na opěradle křesla, viselo na rohu židle, jiskřilo ve vybroušených ornamentech sklenice, lemovalo koberec. Světlo se usadilo v pokoji, místnost byla obloha, pokoj světlo. Nerozplynula se kontura, ach, dech světa, ach, štěstí věci...

K dechu se připojilo světlo a uzavřelo kruh. Oboje bylo všude a jejich protiklady tu byly jen díky jim; světlo a dech proto byly i v nich a krom nich nebylo nic.

V malé misce se zachytil odlesk. Gam ji vzala opatrně do rukou. Pomalu vstala a nesla jiskry k oknu. Ten pohyb ji zcela naplnil. Jaký pocit, zvednout ruku a za ní i paži! Roztáhnout prsty, obejmout jimi věci. Věci do nich uchopit, postavit jinam -- blízko nebo daleko. Přidat k nim další, vzít je odtamtud, odstavit je, seřadit je podle třesoucího se zákona konečků prstů. Ach, mystiko prostoru.

Nic už nebylo mechanické. Kdo by se ještě odvážil nazvat něco mrtvým, protože to bylo tiché a nehybné, kdo by se odvážil říci, že jen pohyb je život? Není pohyb něčím uprostřed, něčím pomíjivým? Výraz umírněných, prostředních pocitů? Není nejhlubší prožitek němý, nevzdouvá se nejvyšší cit do napjaté křeče, nestupňuje se nejsilnější vytržení do strnulosti, není nejsilnější pohyb -- klid? Nejživější život snad -- smrt? Ach, extáze věci!

Gam odjela do Davosu. Vrchní lékař jí představil několik lidí. Dva bezvýznamné diplomaty, jednoho průměrného Itala, Bramintu-Solu, Rakolovnu, Kinsleyho, Vandervelda, Kaie, několik žen -- vždyť jména se tak snadno zapomenou. Braminta hovořila o Puriškovovi. Před několika dny zmizel. Pravděpodobně s jednou ženou. Ale neví se nic určitého. Je prý také možné, že je prostě melancholický. Na excesy jsou prý u něho zvyklí.

Za hodinu lékař odešel. Kai začal míchat karty. Hrál se poker. Gam odešla s Bramintou do vedlejšího pokoje, za jehož okny ležel sníh. Seděla hluboce zabořena do lenošky a s pocitem štěstí vnímala příjemné zázemí, které jí lenoška nabízela -- možnost pohodlně se natáhnout, dovnitř zahnutá postranní opěradla, čalounění na zadním opěradle, které jí podepíralo záda jako pevná paže. Kolik lásky a fantazie musel mít v sobě ten, kdo tohle vymyslel...

Odvedle z místnosti k nim doléhal hlas Rakolovny. Měkce a prosebně. Baryton jí odpovídal. Slově rozumět nebylo. Chvilku přecházel hovor z jedné strany na druhou, až hlas ženy v místnosti úzkostně osaměl jako zmatený ptáček polapený v kleci, který ztratil orientaci a úzkostlivě poletuje sem a tam. Rakolovna kvapně vyběhla ven. Její oči byly červené, koutky rtů pokleslé. Uviděla Bramintu, zarazila se a chtěla plakat. Pohled na Gam ji však napřimil. Unaveně zvedla ruku: "Nevěděla jsem..."

Gam ji neposlouchala. Stále ještě vychutnávala pohodlí lenošky. Braminta-Sola, velice bledá, se zvedla. "Vandervelde chce peníze?" zeptala se. Rakolovna přikývla. "Dala jste mu je?" Kněžna zavrtěla hlavou. "Odešel?" -- "Ano," rozplakala se. Jako raněné zvíře zvedla oči. "Nemohla jsem mu nic dát. Svě šperky jsem před týdnem prodala." -- "Kolik chtěl?" -- "Dvakrát tolik." -- "Dokdy?" -- "Do zítřka. Všechno prohrál." -- "Dám vám šek." Rakolovna zvedla hlavu. "Chcete mi půjčit peníze?" -- "Říkejte tomu, jak chcete. Chci vám je dát. Pod jednou podmínkou: necháte Puriškova."

Rakolovna sebou trhla. "Je to Rus." Braminta mlčela. Proč prodlužovat slovy to, co se stejně stalo. Eros vždy ztroskotává na moci vůle. Neboť vůle je chladnější, a má proto poslední slovo.

Na chodbě se ozvaly kroky. Rakolovna vstala. Vedle se otevřely dveře. Řekla: "Dejte mi to." Vzala si šek s velmi křehkým pohybem, usmála se, přikývla a vyšla ven, naproti Vanderveldovi.

Na tvářích Braminty vyvstaly ostře ohraničené skvrny. Viděla Gamin tázavý pohled a pomalu řekla: "Nemoc... Člověk má málo času, aby chtěl o něco bojovat. Bojujeme o zlatou brož? Koupíme si ji. Když něco milujeme a nemůžeme to dostat jinak: máme si to nevzít, protože si to musíme koupit? Proč to omotávat slovy, slova stejně nepomohou. -- A je to přece všechno jedno."

Hubený, vysoký pes přeběhl pokojem. Černý jako uhlí, kožešina jako samet, bez chlupů. Braminta zbledla. S druhým psem, který byl od prvního téměř k nerozeznání, vstoupil Puriškov.

Ukázal jim několik knih. Starého anglického mystika a dva okultistické spisy. Vtom přišla Rakolovna, se sklenicí čaje v ruce. Puriškov se okamžitě zvedl. Podala mu ruku. Když se nad ní sklonil, sklenici upustila, takže čaj stékal po jeho obleku a sklo se roztříštilo o podlahu. Nepohnul ani brvou, zazvonil na služebnou a omluvil se, aby se mohl jít převléci. Rakolovna stála okamžik bez hnutí. Potom rychle přešla k hracímu stolu a cosi vyprávěla. Bramintě se leskly oči. Gam si pomyslela: "Který muž na tohle zapomene..." Za okny se típyl sníh ve světle stoupajícího měsíce.

Puriškov se vrátil v dobré náladě. Hovořil s Bramintou, ale očima hledal Rakolovnu. Konečně přišla, a když je mýjela, poznamenala: "Prý jste na čas zmizel s nějakou ženou, Puriškove." Bledý jako smrt na ni pohlédl. Ona ještě jednou zamávala a s úsměvem pohrozila prstem. Puriškov si hryzl rty.

Braminta zdánlivě nevěnovala těmto banálním slovům pozornost; začala duchaplně hovořit. Chřípí se jí chvělo, pod očima se objevily světle fialové stíny. Ramena měla ochable svěšená a z pohnutého obličejů čněla rudá ústa.

Rus se na rozhovor příliš nesoustředil. Ona ho ukončila do ztracena a změnila téma. Měkce, srdečně mu vycházela vstříc. Okamžitě se mu vrátila rovnováha. Rozhovor příliš ladil s jeho rozpoložením, než aby ho neupoutal. Jeho obličej se uvolnil. Aniž si toho byl dost dobře vědom, odpovídal, uváděl své postřehy k tomu, co mu bylo blízké, co se před ním otvíralo. Když si Braminta všimla, že opět znervózněl, rozmluvu ukončila. Puriškov jí políbil ruku a odešel za Rakolovnou.

Ta mu nedopřála ani chvilku času a hned spustila dětinskou žárlivou scénu. On se užasle zarazil, pokoušel se ji uklidnit a věci jí vysvětlit. Potom se před její hysterií pomalu stáhl zpátky. Zaútočila příliš přesně na jeho nejcitlivější místo. Ochladl -- neměl trpělivost naslouchat, když ho zahrnovala svými směšnými výčitkami. Nerozuměl jí, cítil se dotčen, místo rusky začal opět mluvit francouzsky. Druhý večer ho měla Braminta.

"Jak sladký je zvuk houslí," řekla Gam zasněně a naslouchala, zatímco se kantiléna vznášela nad moře smyčců a v dlouhých kadencích se vzdouvala stále výš, až vystoupala do vysoké, dlouho prodlužované koruny. "Když se rozezvučí housle, kdo by uvěřil, že kdy může zemřít. Obloha je vyšší, jediným tónem ustupují všechny hranice. Jako by

housle ukrývaly peři šedých racků. Kdesi je člověk doma, a přesto má těžkou mysl a všude se cítí cizí. Skoro by chtěl udělat něco velmi pošetilého, tak silnou moc mají housle...

Svět se proměňuje, tak jsou sladké. Člověk ze sebe vystoupí, s údivem se rozhlédne a zůstane stát vedle sebe. Jeho rty se pohybují, ruce se zvedají, tvoří slova: A všechno, co dělá, se zdá být správné. Přitom však neví: Jsem to Já, nebo ten cizí? Jsem Já ten cizí a ten cizí Já? A či konání je správné a dobré? V člověku je vždy tolik cizího... Mohl by odejít, někam pryč, pořád rovně, bez myšlenek, bez cíle, daleko pryč: Tak sladké jsou housle..."

Kinsley mlčel. Večer zvýraznil hranatost jeho obličeje. Od křídel nosu se ke koutkům úzkých úst táhly vrásky, jako by je tam někdo vyryl. Gam nevěděla, že nemluvila o sobě a svém pocitu. Že z ní něco vystoupilo jako stín a získalo to nad ní moc, že otevřela věčný boj pohlaví, který skrytě číhá pod maskou oddanosti a náklonnosti. Nejasně tušila, že je to boj, jakkoli krásnými slovy je nazýván; a že je nejnelibostnější tehdy, když se mu dávají ta nejnežnější jména.

Tvářila se jakoby nic. Některé situace však nechávala doznít mihotavým náznakem, bez dopovězení, aby Kinsleyho vylákala ven, k otevřenějšímu projevu. Za způsobem, kterým vyřázel do protiútoků, tušila skryté důvody. Nezaujal žádný určitý postoj, udělal pár kroků, ale vzápětí bezvýznamnou poznámkou zametl stopu naznačující určitý směr, takže předchozí výpad si bylo možno vyložit jako náhodu. Volně přikládal jedno slovo k druhému, hravě a nedbale, aniž však ztratil vedení. Tam kde se hovor vzdálil od nebezpečného tématu, znovu nabral sílu, a když se pak dostala ke slovu Gam, jakoby nezáživně najednou určitým gestem či neočekávaným obratem změnil jejich šermířské klání v obecnou debatu, takže zmateně zmlkla. Ale už se v ní probouzela ostražitost, ozývalo se cinkání štítů a zbraní.

V jednom rozhovoru, který se zauznil do polovičatých vyznání a doznání, při němž se opatrně, ze zálohy pokoušeli odhadnout protivníka a přitom se sami neodhalit, vyklíčila pomalu na povrch jako výsledek věčné argumentace otázka dřívější Kinsleyho existence.

Mávl rukou. Tak nechal zmizet v minulosti všechny boje, žádosti, přání a překonávání překážek. Jedno gesto smazalo celé roky. "Zapomenuto... Co je bezvýznamnější než minulost?"

Gam náhle zpozorněla, tak hebce zazněl hlas vedle ní. Někdo přistoupil ke stolu a hovořil s Kinsleym. Uklonil se Gam s roztržitou zdvořilostí člověka, který myslí na něco úplně jiného, a řekl: "Cestoval jsem celý den kvůli tomuto několikaminutovému rozhovoru. Půl hodiny odkladu by znamenalo, že by byl ztracený. Náhodnost lidských konstelací ustupuje před konsekvencí věcí. Promiňte proto prosím..."

Krátce promluvil s Kinsleym. Potom gestem naznačil, že je rozhovor u konce, a s úsměvem se obrátil ke Gam: "Jen náhoda je zákon -- a zákon vždy náhoda. Mimořádné je nakonec vždy prosté, a proto porušení formy není snad tak závažné, aby se nedalo pochopit -- v každém případě."

Teprve po chvíli se Gam zeptala: "Kdo byl ..."

"Lavalette."

Jednoho mlhavého dne pořádal Kai ve svém domě večírek. Gam přišla pozdě. Nejprve hovořila s Puriškovem. Zaujala ji jeho chlapeckost, když k ní s pozvednutou hlavou přistoupil. Za jeho uvolněností se skrývala jakási neurčitá těžkomyslnost, a důvodem nebyla žena. Díky tomu byl Gam bližší. Okouzlen její chůzí ji následoval. Psi běželi před ní. Když se otočila, zastavili se na koberci jako sochy ulité z černého bronzu.

Přispěchala k nim Braminta. Smála se, ale z jejího hlasu odpadávaly drobečky strachu. Puriškov s ní hovořil s lhostejnou zdvořilostí. Ona si toho okamžitě všimla, začala se chovat živěji, obrátila se ke Gam, přestala se věnovat Rusovi a potom, když se pohnul, se otočila -- trochu příliš brzy -- s ještě zářivějším výrazem zpátky k němu, zapojila do rozhovoru kolemjdoucího Kaie, usmívala se vstříc Rakolovně, přistrčila nenápadně Vandervelda ke Gam, a když rozhovor ožil, pomalu zmlkla, zpod sklopených víček se podívala za Puriškovem, všimla si, jak se Vandervelde předvádí před Gam, a zhluboka se nadechla.

Vandervelde se snažil Gam obklíčit. Jeho pointy měly jednou nádech ironie, jindy se z nich ozývala mírná nadřazenost. Gam ho prohlédla a pobaveně blufovala. On okamžitě zaútočil a zase se stáhl, chytl se do pastí, ale hned se tvářil jakoby nic a pokusil se o útok na jiné straně. Na tmavé kůži křesla vystavoval na odiv svou až příliš pěstěnou ruku, předkládal v pečlivě odměřených dávkách svůj světobol, melancholicky čekal na patřičný účinek a stáhl se, když Gam projevovala naivní nepochopení. Nespokojen, že odhalila jeho hru a nepřistoupila na ni, cítil podrážděnost a prozatím se rezignovaně vzdal.

Přistoupila k němu Rakolovna. On na ni cosi zasyčel a o něco požádal, ona měkce odpověděla. Na druhém konci místnosti ji nechal stát a odešel do herny.

Puriškov hledal Gam. Lekla se výrazu v jeho obličeji. Tak silně vystoupil na povrch veškerý cit. Jeho slova kolem ní bubnovala jako déšť. Slyšela je šumět, ale nerozuměla jejich smyslu. Příliš blízko k ní pronikla temnota z hlubiny její vlastní duše, prodírala se k jejím rukám a úpěnlivě prosila: Otevři mě.

Braminta pochopila situaci. Vykládala si Gaminu zasněnost špatně a právě chtěla -- v náhlém popudu začít se hádat -- promluvit, když se Puriškov zvedl, nepřítomně se na ni podíval a šel k hudebníkům. Vzal houslistovi jeho nástroj, umlčel ostatní pohybem ruky a začal hrát.

Tu Braminta-Sola vytušila, že je na všechno příliš pozdě a nic už se tu nedá dělat. Uvědomila si také, že Gam nenese na ničem vinu, že nikdo není ničím vinen... Nával kašle otrásl jejím tělem. Když vstala, perlila se jí na spodním rtu kapka krve. Odešla, s obličejem až do posledního okamžiku obráceným k Puriškovovým houslím.

Téma proměnilo místnost v tmavou, větrnou pustinu. Temněji začaly hořet svíčky, hnědé ženy nařikaly před zataženým stanem, na všechny sny padla noc, mdle žhnul měsíc nad fosforeskujícími pláňmi. Najednou se zvedly větry, strašidelně rychle vystoupil na obloze Orion, hvězdy kroužily, noc se rozbila.

Gam projel po těle mráz. Myšlenkové řetězce se trhaly, osaměle se vytratil souvislý břeh věcí a vztahů. Rovina pojmů a vztahů se potopila a na nejhlubší úrovni zůstalo jen jedno: život určený pudům, život světa rostlin a živočichů.

Neudržitelná moc struktury světa. A tím posledním byl klín -- nikdy čelo. Neboť klín je plodný. On představuje zemi a

život.

Gam najednou pochopila, že ženství nelze obsáhnout ani spoutat slovy. Jazyk a myšlenka patřily muži. Žena však vyšla z mlčení. Prodlévá v cizí zemi, jejíž řeči se pouze naučila. Ale není to její mateřský jazyk. Musí své nitro překládat do pojmů, které neodpovídají její podstatě, protože jsou vlastní muži. Pokouší se vyjádřit; nikdy se to nepodaří. Nikdy nedokáže pochopit muže.

Na obzoru se již zračil osud ženství: útěk k tvůrci. Řekni, co je ve mně, neumím mluvit. -- Věčná poslušnost, věčná nenávisť, věčná rezignace...

Gam v sobě pocítila vzdušnou vlnu. Chtěla ji přesto přemoci a potýkala se s hledáním pojmů. Míjely se však obsahem. Hledala výraz, ale slova se vždy znovu rozbila jako nesprávné klíče v zamčených dveřích. Trápila se, chtěla to vyslovit, alespoň si to pomyslet, avšak ono cosi nezadržitelně unikalo, vždy znovu se jí potichoučku vymklo, vyklouzlo mezi oky myšlenkového pletiva kamsi pryč. Zasažena něnou magií svého pohlaví, které nemohla utéci, bezděky přecházela po pokoji, až narazila na Rakolovnu, která se s uplakanými očima a rozmazaným líčidlem choulila v koutě. Sesterský cit pronikl temným kruhem. Objala ramena té, která zde zmožena únavou seděla, přitiskla svůj obličej na její studené líce, dech se mísil s dechem, vzlyk se vzlykem, neztišitelně, bez přestání, dokud nepřinesl úlevu měkký, hojivý pláč.

Když Puriškov odložil housle, zjistil, že zůstal sám. S nepřítomnými očima se snažil vzpamatovat. Potom pomalu rozbil nástroj a vyšel ven do ledového větru, který se blýskavými zuby zavěsil do telegrafních drátů.

O dva dny později se objevil v Davosu Clerfayt. Přišel za Gam jednoho večera, kdy u ní byl také Puriškov. Okamžitě pochopil, co je třeba dělat. Obdivoval psy, ale předem si nad Rusem zajistil vítězství způsobem, jakým s ním hovořil -- ohleduplně, s určitou nedbalostí, přitom však neurážlivě, a tím ho deklasoval.

Gam se ho zeptala, jak žije. Skicovitě jí něco málo nastínil, stručně a zábavně popsal několik dobrodružství na Balkáně, večer v Normandii, dostal se ke svým letům, začal být zcela věčný, uvedl detaily a dosáhl tím svého cíle -- připomenout ji let do Luxoru, aniž o něm hovořil.

Před Gam se opět vynořila poušť, zlatě se třpytící v písečném prachu dalek. Vrtule bzučely, nosné plochy skřípaly. Clerfayt se minulosti dotkl jen do té míry, jak potřeboval pro podmalování situace, zmínil se s povrchní vážností o nevyhnutelné tragické události, vyslovil to slovo -- konec -- a zkonstruoval skvělou myšlenkovou kompozici o tom, co bude v budoucnosti. K tomu pomalu dokreslil představu své vlastní budoucnosti, že totiž jedině dostatečně pevné zakotvení umožní člověku prožívat čistou rozkoš a uchrání ho od fatálních důsledků dobrodružnosti, která naprosto znemožní kontakt vlastní existence se sférou života, a tak ho nutí podlehnout tomu, co by mělo zůstat naprosto svobodnou hrou. Kupodivu právě subtilní opojení stavem bez zábran lze dokonale prožívat jen tehdy, pokud je člověk pevně zakotven v uspořádaných poměrech a navíc i toto zakotvení dostatečně vnímá, protože jinak se nelze odosobnit, pohrávat si sám se sebou a zároveň se s požitkem ironizovat. Dobrodruh bez společenské základny je prostě vždycky jen vagabund, který sám sebe nikdy nemůže vnímat tak silně, jelikož mu chybí zrcadlo a protiklad v sobě samotném. A to je přece jeho cíl: vnímat sám sebe, silně a ve stavu nejvyššího napětí, stále, ve všech věcech. Jen z bezpečné platformy jsou možné daleké skoky. Zdůvodnil to lehce a důrazně také ve vztahu k ženě, která prostě potřebuje muže jako operační bázi a zároveň i záštitu v měšťanské společnosti; jako oporu v tomto bizarně uzpůsobeném průběhu našeho bytí -- samozřejmě ne bez formálního sňatku. Okamžitě po tomto projevu téma opustil, vyptával se na Gaminy plány a nenuceně k nim vyjadřoval svůj názor. Když se Gam mimochodem zmínila o Římu, navrhl jí Neapol, kritizoval Řím jako město nudných památek a potom se překvapivě, s nápadným témbrem, témbrem hlasu, vrhl do útoku a po několika všeobecných slovech Gam navrhl, aby se stala jeho ženou.

Několik vteřin čekal na odpověď. Trochu se předklonil, aby mohl pátrat v jejím obličejí. Klidně vstal a šel ke dveřím. Gam ho zavolala zpátky, když už byl v hale. Usmála se: "Proč už odcházíte?" Clerfayt zašermoval rukou ve vzduchu. "Máte ráda trapné situace?"

Gam vyčkávala s odpovědí. Tušil, že chce, aby znejistěl. Zůstal stát, na nic se neptal, žádným pohybem nenaznačil nervozitu, pouze jeho neproniknutelný, o dokonalém sebeovládání svědčící obličej, se uvolnil. Ukázala na křeslo a on do něj klesl. "Proč se zcela obyčejně neposadí?" pomyslela si Gam a poděkovala mu za jeho návrh. I nadále opatrně mlčel. Každé slovo bylo nebezpečné.

Gam si hrála s prsty a vypadala nerozhodně. V tom však zavětril past. Otázku "proč" mu předložila šikovně a jakoby bezelstně.

Ale Clerfayt se již rozhodl. Neurčitě dal najevo, co si myslí: ona mu dobře rozumí. Viděl, jak si dál hraje s prsty, a v témž okamžiku věděl, že zachránit ho může jen rychlý protiúder.

Opatrně se napohled stáhl zpět a diskrétně otázku obešel. Gam se nevzdala a položila ji znovu. Tvářil se nejistě, jako by hledal únik. Jak očekával, zatarasila mu únik. Váhavě, a jakoby z donucení, ji tedy dal vysvětlení, že vzhledem k celé situaci bylo přece jeho čestnou povinností uvést do správných kolejí její současný život, zcela zřejmě jím negativně ovlivněný, a to tak, že jí nabízí návrat na dřívější bázi. Kromě toho, a přitom se na Gam pevně podíval, to ovšem nemá chápat jen jako povinnost, ale naopak: I kdyby tu tato povinnost neexistovala, jednal by dnes stejně.

Jeho finta se setkala s odezvou. Ačkoliv byl návrh míněn vážně, jeden okamžik Gam věřila, že se k ní Clerfayt opravdu necítil připoután ničím jiným než tím, o čem hovořil. Závěrečná věta ji v tom jen více utvrdila.

Potom ji však napadlo, jak zešíroka se rozhovořil, jen aby dospěl k cíli, a zase se rozveselila. On, protože se teď cítil jistější, žertoval spolu s ní. Prý má radost, že ji vidí tak bez předsudků, i když ovšem jeho argumentace nepostrádala určitou logiku, jak i ona určitě připouští.

Už na odchodu jen mimochodem poznamenal, že tak hladce přece jen odmítnut nebyl. "Odmítnut?" triumfovala posměšně. On ještě jednou odrazil útok: "Snad jsem to předvídal, vlastně jsem takový výsledek očekával," ale nemohl si odpustit otázku: "Byla jste tak veselá. Tak tedy někdo jiný?"

Zasmála se: "Nikdy nikdo jiný -- vždycky jediné Vy sám."

Při hotelové slavnosti lázeňských hostů se na ni obrátil posel od Puriškova s prosbou, aby mu věnovala několik minut. Lékař prý očekává konec. Gam za ním okamžitě jela.

Světlo malé stolní lampy v matných reflexech dopadalo na lůžko, vedle kterého se choulili psi. Když Gam vstoupila, jeden z nich se zvedl. Lékař jí dal znamení očima a odešel z místnosti. Gam se sklonila nad umírajícím. Široký plášť jí z ramen sklouzl přes těla psů. Byla oblečena do velké večerní róby, určené pro slavnostní příležitosti.

Pokoj zaplnilo strašlivé, téměř slyšitelné ticho. Nepronikl tam jediný zvuk. Hodiny někdo zastavil. Čas se propadl. Zůstal jenom žlutavý obličej v polštářích.

Jen tato tvář ještě žila. Stíny, které se vznášely nad vpadlým čelem, působily v temném mlčení pokoje tak hroživě, že se Gam zdálo, jako by se v okamžiku, kdy se to čelo pohnulo, nad místností tiše rozmáchla obrovská křídla.

Pomalou, nevýslovně pomalou se začala ruka na pokrývce křečovitě svírat. Gam přímo tělesně cítila bolestivost tohoto pohybu. Připadalo jí, jako by veškeré bytí záviselo na tom, zda se prstům podaří dotknout dlaně, a vydechla, jako by byla vysvobozena, když se ruka konečně zavřela. Spánky jí bušily, ramena se zvedala pod úzkými ramínky šatů a najednou její oči zaplavila vlna něžnosti.

Pohládila ruku sevřenou v pěst a zdálo se jí, že ještě nic ji v životě tak neoblažilo jako to, že se živým teplem jejího pohlázení ruka opět otevřela, že se prsty začaly narovnávat, neochotně a s přestávkami, ale přesto se dál snažily, až zůstaly -- dlouhé a blede -- tiše ležet.

Gam se setkala s Puriškovým pohledem. I když si říkala, že už ji nevidí, cítila jeho oči přesto hroživě obrácené na sebe. Nemohla to snést. Opatrně mu podložila pod hlavu tenký polštář. Skoro jako by zahlédla mihnout se kolem jeho úst úsměv.

Tato ústa za několik hodin strnou. Toto čelo vystydne. Ještě za ním pulzovala krev, ještě se rodily myšlenky a vyrazely rychle jako zbloudilý kuzele světla nad přílivovou vlnou, která brzy, pomalu se zvedajíc, překoná hráze ducha. Energie těla se shromáždila do jednoho bodu, zkoncentrovala se do kroužícího víru, v nepostižitelném chaosu rozpadu.

Příliv se nezadržitelně blížil. Ale nad rozpadající se strukturou poznání, nad světlomety instinktů volajícími o pomoc, nad posledním střetnutím vůle k životu s dychtivou silou příboje stoupalo v purpurových a modrých ohních severní světlo horečnatého blouznění, věnčilo gloriolou snové postavy, objevující se náhle, ne nepodobny vyrazejícím houbám, a z dávno zničeného, dávno zapomenutého, dávno zemřelého vytvářelo fatu morgánu vystupující nad zlověstně se zvedající přílivovou vlnou otrávené krve.

Za cukajícím se čelem se v posledním uvolnění zpřetrhala všechna pouta. Zmateně a zauzleně vylétl vzhůru kaleidoskop příhod, zážitků, přání i věcí, jako by zamíchány podvědomím jedno do druhého -- předjař nad březovým svahem, dívčí hlava, závan domova, ruleta s ostře barevnými drahami, mrazivé ráno na kovových hlavních pistolí, ženské obličej, nepopsatelná flétnová kantiléna, kvetoucí kručinka kolem postele, kvetoucí žlutá kručinka kolem nízké postele -- a postel do ní vrůstala, klesla do ní, stala se sama kručinkou, zem po ní sáhla -- výkřik z nebes -- tiskla, dusila -- rty se třásly, němě a bezhlesně překračovala slova práh úst, tělo se vzepjalo, něco naléhavého se dralo ven, zardousilo samo sebe, opět se vzedmulo, bojovalo ve smrtelném strachu, snažilo se zachránit... Gam cosi zakoktala, chtěla pomoci, pomoci, křičet, věčně křičet -- ale náhle do pokoje něco vstoupilo -- tápavě tam vklouzla, zaharašila ruka -- stěny se ohnuly, dveře se rozlétly, strop vrostl do místnosti, bouřil se v hadovitých křivkách, stíny zvířet vyrazely jeden přes druhý ze všech rohů, svět sténal v nepojmenovatelné křeči, příšerný němý výkřik se vydral z prsou... Gam klesla na podlahu, zaryla prsty do čehosi měkkého, co se poddávalo, očekávala sehnuta, zděšena, to strašné, pukající, řítící se, nařikající, poslední...

Potom se Puriškovovo tělo zklidnilo. V očích se zračilo něco skelného, zakaleně průhledného, neuchopitelného. Křeč ve zřítelnicích povolila, hrud' se propadla a s těžkých vzdechem unikl vzduch z plic.

Když se Gam odvažila rozhlédnout, zpola ležela na koberci, s jedním kolenem pevně přitisknutým k posteli. Ruku měla zaboženou, aniž to cítila, do hrdla psa. Bylo rozdrcené. Ochable natáhl tlapy.

Unaveně vstala. V ústech cítila slabou pachut' krve. Žáda měla jako rozlámaná. Držela se pelesti a stále ještě hleděla na Puriškova. Jeho obličej se propadl do sebe. Prokreslily ho neznámé čáry smrti. Kolem křídel nosu se posouvaly stíny. Pokožka byla sivá. Gam ho už nepoznávala. To, co viděla, bylo něco nezměrně cizího, strnulého, hrůzostrašného, čeho se teplo proudící v jejím těle děsilo. Několikrát prudce zavrtěla hlavou, udělala ještě jeden krok, aby zatlačila vyhaslé oči. Ale zpod pootevřených víček zablesklo v reflexu lampy zvláštní, záluďné světlo, jako by se plamen zrcadlil ve světlé rohovce, jako by tam něco, co žije vlastním chladným životem, již začalo pracovat na rozkladu, jako by sem již zavanul pach zatuchlé hrobky, jako by za oním čelem již nastalo tlení. Rázem věděla: smrt. Zavravorala, vyběhla ze dveří, neviděla přispěchávajícího lékaře, běžela jako štvaná zvěř, bez ohlednutí, ven, nahoru, kolem vrátného, do svého pokoje, klesla na postel a zůstala tak ležet až do rána. Nejistě došla k oknu. Z šedivého sněhu blikalo v dálce ostré, zelené světlo. Na to už nikdy nezapomněla.

Vypadalo to, že Clerfayt Gam zanedbává. Do cesty mu vběhla Braminta-Sola. Téměř bez povšimnutí si ji vzal; nebránila se. Zbytky nejasného života jí už nedopřávaly vidět věci v reálném světě. Co jí kdysi pomáhalo držet se pohromadě, urychlilo teď jen neodvratný úpadek.

S Vanderveldem se ostře střetl. Převrhl hrací stůl, obrátil karty a ukázal na dvě stejná esa spoluhráče. Ještě téhož večera Vandervelde odcestoval.

Gam se nedala Clerfaytovými excesy zmást. To ho přimělo k otevřenosti a snažil se už nic nezastírat. Poprvé se dotkl minulosti. Ale zatímco hovořili, pochopil, že hovořit o něčem znamená již mít to za sebou, a náhle věděl, že tohle je konec.

Přišel nepozorovaně, bez boje, ale tak neodvolatelně, že se dokonce ani jeho energie už nebránila, nýbrž to přijala jako zákon.

Cam na něm milovala jeho pohotovost, nepolevující bdělost, sílu jeho přání a napjaté soustředění. Jeho neustále vyburcovaná vůle podmaňovala, zaručovala vítězství. Ale vždy jen na okamžik, ne navždy. Neboť neútočila na onu tajemnou oblast, která představovala ostrov a výhradní území ženy. Přitahovala, ale nedobývala. Jemně a pružně vyřázela dopředu, okouzlovala svou elastickou důsledností, zlomila se však u bran. Byla příliš soustředěná, než aby vydržela a nepovolila předčasně. Jen uvolněná samozřejmost může dospět k cíli.

V zamyšlení zíral Clerfayt před sebe. Když odešel, cítila Gam kolem sebe osamělost, pro niž neznala jméno. Člověk je vždycky sám. Také láska je únik. Krev nedává odpověď -- jen pocit bezpečí. Zadává však další hádanky. Nekonečí veškerá láska v pramateřství, není mateřství začátek i konec?

Náhle jí proniklo přání. Cítit na svých kolenou teplý život, ústa, která neuměle tvoří první slůvka. -- Všechny otázky související s osamělostí a pokračováním života jsou tak vyřešeny. Dítě.

V něm spočívá naplnění a přístav. Vzhůru se vzpínající existence se rozprostře do plochy, rozplete se, rozroste, nabude jasných obrysů, definitivně spoutána pudem. Zauzlí se v procesu vzniku a získá směr a smysl. Existence se stane službou.

Proti tomuto jedinému je všechno ostatní prohra a prázdný klas.

Přesto Gam věděla, že musí vyrazit výš, jakkoli to bude bolestné. Že jen tak se může najít. I když to znamenalo výboje do mnoha směrů, a ne klidné a soustředěné očišťování vlastního nitra. Pro ni byla tato cesta nevyhnutelná. Pro ni platil jen zákon stále větších šířek a stále nekonečnějších moří, a tohoto zákona dbala zcela bez výhrad.

III

V Benátkách bydlela u Canale Grande. Každou noc proplouvala pod jejími okny gondola. Když se natolik vzdálila, že už nebyly slyšet údery vesla, nesly se ke Gam přes vodu ve vlnách tóny. Mužský hlas zpíval umbrijskou serenádu. Jako velice pomalé tremolo doznívala a opět se vznášela vzhůru ozvěna vznikající z rozhovoru zdí domů a vln, které jako by zachytily rychle unikající zvuk do své šachty a vnutily mu pomalý rytmus vody.

Díky této zvláštní rezonanci působil hlas nezemsky a nadpřirozeně. Mohl přicházet jak ze vzduchu, tak z vln. Když odezněl, dávala se Gam vozit na loďce po kanálech. Světlo lucerny předhánělo gondolu. V něm strnulá tma ožívala a snášela se teple a červenavě na přijíždějící loďku. Kamenné erby dostávaly lesk a barvu, vyřezávané dveře jako by se právě s tichým zaskřípěním zavřely -- v ustupujícím stínu jako by se ještě mihali kavalíři s cinkajícím mečem v pochvě a prchali za osvětlené, přibližující se sloupy. -- V neurčitých odlescích světla lucerny procházel kolem gondoly zkamenělý sen renesance.

Za gondolou se svět snu náhle uzavřel. Široký prostor se zmenšil, snesly se poslední kapky světla, na všem ulpěl mdlý lesk, teplo zemřelo. Tma opět nabyla moci. Jako netopýr s širokými křídly se třepotala za člunem, sbírala vše, co jí světlo odtrhlo, a zahнала to zpět do monotónní temnoty noci.

S úzkostí pocítila Gam v tomto fantomu cosi neodvratného. Zvedla lucernu, obrátila ji a zaclonila, aby na vodu dopadal jediný silný paprsek světla. Tak zůstal přízrak se zlověstným máváním křídel za ní a uprchl do stínu paláců. Ale když se lucerna vychýlila, opět se připlížil a pronásledoval loďku.

Cam se už chtěla vzdát, ale vtom vyšel nad střechami měsíc a všechno proměnil. Uvolnil zemskou přitažlivostí spoutanou tmu, takže se najednou vznesla vzhůru. Jeho stříbrný éter se snesl v tisících jemných vlákních dolů a nadzvedl zemskou tíži. Mocná nádhera paláců se změnila v jemně propracovaný filigrán. Sloupy spočívaly na vodě, domy tiše pluly jako boží archa. Průčelí se třpytila, úzký pruh, kde se voda dotýkala kamene, udržoval jako rameno vah v rovnováze fasády vystupující do měsíčního světla s těmi, jež se odrážely ve vodě. Někdy se trochu vychýlily, to když zpoza rohu vyskočil vítr, ale jenom na chvíli, neurčitě, a brzy se opět vrátily do původního klidu.

Pod mostními oblouky ležely odstřižené pruhy noci. Ukrylo se v nich teplo a polilo jako vlažná lázeň kůži. V okenních obloucích seděly na tmě bledé reflexy, ustrašeně a zároveň vyzývavě jako nevěstky před soudcem.

Stále silnější proud záře, odrážené střechami a vodou, vytvořil z oblohy průhledný opál. Vše fyzické se tím vytratilo ještě víc. Dokonce i myšlenky se proměnily v pocitové impresy, které jako hejna skrivanek vystoupaly k obloze a už se nevrátily. Stále další a další vzlétaly, vypouštěny neviditelnou rukou. Vyklouzly z ní bez zábran, bez formujícího dotyku ducha.

Téměř se odpoutala dokonce i vlastní kontura; stříbrné okraje omotaly nehybnou paži, atmosféra kolem ní se rozkmitala. Pokožka nad sebou tušila sotva patrný vánek. Už zbýval jen pocit přiblíženosti a vědomí vlastního bytí, které bylo rozprášeno nejbližším větříkem, podřimujícím zatím unaveně na schodech.

Smysl pro čas se ztratil. Údery zvonů se staly rozezvučeným vzduchem, ne připomínkou pomíjivosti. Zmatek dne se uspořádal v pokorném sebezpytu; rozpustilo se, co navanuly uplynulé hodiny, se rozpustilo, emoce obrostla jádro a jako železo k magnetu směřovala k pólu na druhé straně, k věčnosti.

Cam měla několikrát pocit, že v chodcích na ulici rozpoznává Kinsleyho. To jí opět připomnělo poslední týdny, v nichž zdráhavě uhýbala před rozhodnutím, jež však mezitím samo uzrálo.

Byl to tedy jen lehký sebeklam, když svou cestu z Benátek přerušila v Parmě a v Boloni, aby tam strávila několik dní. Věděla, že půjde za Kinsleym.

Jednoho dlouhého večera seděla ještě na terasách v Janově a dívala se na moře, které v širokých obloucích lemovalo město. Vedle ní jedly nalíčené dámy zmrzlinu a tlachaly plechovými hlasy. Když houslista v ustupující noci zahrál romanci, uvědomila si, jak jí s nádechy a výdechy vstupuje do čela měkkost a oči těžknou slzami, které se za nimi náhle nahromadily.

"Jak jsem najednou měkká," pomyslela si a cítila se, jako by se rozprostřela nad loukami. Nebyla to ona sentimentální melodie, co jí tak intenzivně prostupovalo. Snad to byl rytmus její cesty, který přecházel do nového taktu v sonátě jejího života, snad to bylo náhlé vědomí budoucnosti, která na ni čekala. Nebo v ní snad opožděná vlna vyzvedla potlačované dojetí jednoho dávno minulého dne, které se nyní bez důvodu, ale o to něžněji ozvalo. Gam to nevěděla. V

jejím nitru vše překlenulo neodbytně dotírající řešení. Nutilo ji hledat se, ztrácet se a překonávat v nejistotě toho, co přijde, a co -- protože byla žena -- muselo mít jméno a být spojeno s určitým člověkem: Kinsleym. Město zůstalo za parníkem. Hluk přístavu odezněl, zvedl se vítr. Pobřeží dlouho viselo jako skládané mnišské roucho nad vodou. Bylo osamělé. Jenom na louce pásal pastýř své kozy. Stál nepohnutě před ubíhajícím horizontem, na ramenou nesl antickou oblohu.

Potom moře několik dní burácelo. Nízké ostrůvky se zelenými plochami a bílými domky se přikrčily, když kolem nich parník projížděl, a utápěly se ve zlatavém kouři. Signální lodi a majáky byly roztroušeny v La Platě, měřičiny zpomalovaly cestu, až se vynořila rejda Buenos Aires.

Gam trápil suchý vítr. Kinsley jí navrhl, aby cestovali do vnitrozemí, kde měl své nemovitosti. Nějakou dobu jeli podél rosarijské železnice, potom její trasu překřížili směrem na východ. Druhý den před sebou viděli uhánět stádo mustangů. Měli vypálenou Kinsleyho značku, byla to tedy již jeho zvířata.

Ale jeli ještě několik dní. Na větrných pahorcích bujelo ostružiní, písečné laguny vyháněly své výběžky do velkých vzdáleností. Tráva pamp byla vyšší. Kus cesty s nimi jeli pasáci dobytka, gaučové, odbočovali a vyhazovali do vzduchu lasa. Téměř hodinu nad nimi stál orel, stále na též místě. Šedavě se třpytily solné stepi v odpoledním slunci. Potom se k nim začal rychle přibližovat úzký horský hřeben. Rozšířil se. Vynořily se ploché budovy. Když vůz vjížděl do kotliny, v níž ležel statek, noc hučela jako roj včel.

Psi se s štěkotem vyfítili ven, čenichali a začali výt, až se vzduch rozezněl. Vyšly služby se svítilnami, volaly na psy, pobíhaly sem a tam. Zvířata se nedala zkrotit, rozpoznala Kinsleyho a skákala na něj. Jedna služebná na něj zamrkala a poplácala ho po zádech. Potom se zasmála na Gam. Byla to jeho kojná.

Správce se rychle hrnul k nim a zavalil Kinsleyho záplavou slov. Ten však od sebe posunkem ruky všechny odehnal, nadzvedl Gam a nesl ji za neustálého štěkotu psů do chaotického veselí v domě.

U jídla kojná nepřetržitě povídala a přitom nosila pokrm. Kinsley jí naslouchal bez přerušování. Gam se cítila vyřazená a cizí. Chápala, že dlouholeté spoluzítí vytvoří i mezi nerovnými lidmi spojenectví, které může být silnější než všechna ostatní. Kinsley jí byl cizejší, ale zároveň i důvěrněji známý. Nové prostředí k němu patřilo. Nebyla to fólie, na níž by vystupovaly pahorky kontrastů, ale dobře se hodící rám. Tím zapadl do tohoto pro ni nového obrazu a ihned němu patřil. Prostedí mu nedodávalo výšku, ale šířku, podpíralo a potvrzovalo jeho podstatu.

Vedle Gam seděl Puriškovův pes. Přitulil se k ní a bojácně se díval na dveře, na která zvenku dorážela ostatní zvířata. Po příjezdu na něj smečka uspořádala štvanici. Prchal, prvnímu pronásledovateli náhle jedním zatnutím zubů prokousl hrdlo, načež vyrazil jako černá čára přes dvůr, dvěma ke Gam. Pevně ho k sobě přitiskla, slabiny se mu chvěly. Byl tu cizí stejně jako ona.

Moskyti bzučeli za ochrannými sítěmi v oknech. Indiánská dívka upevnila nad Gaminým lůžkem moskytiéru a zhasla světlo. Zamumlala nesrozumitelný pozdrav a zkřížením rukou před sebou se rozloučila. Gam okamžitě usnula.

Druhého dne jeli na koních spolu s Kinsleym na obhlídku stád. Gaučové vyprávěli o kaučukovnících u řeky a o zlodějích kaučukového mléka, s nimiž se poprali; o strašidelných indiánech, kteří prý jsou ukryti v lesích, o zvláštním světle, které přechází za bezměsíčných nocí jako tichá hrozba přes step. Potom požádali Macka, aby něco zahrál. Byl z nich nejmladší. On se však zadíval na Gam a tvrdil, že jeho kytara má zpretrhané struny.

Přiklusal jezdec. Už zdaleka volal: hospodský dostal soudek pálenky. Okamžitě nastal poprask. Všichni křičeli jeden přes druhého a pískáním svolávali koně. Potom odcválali za svým cílem. Za hodinu dorazili do hospody. Rozespale zvedala střechu nad stromy. Gaučové bouchali do oken a do dveří, až se z prvního patra vysunula nejprve hlava flinty a potom obličej, pátravě se rozhlízející po okolí. Chytili flintu do lasa, odhodili ji a hlasitě se dožadovali vpuštění.

Hospodský, který poznal své hosty, se uklidnil, zabouchl okno a otevřel.

Gam a Kinsley jeli dál. Opona tmy se za nimi zavřela. Tupě se ozývalo klapání, které země -- jako by v ní byly ukryty podzemní kastaněty -- vracela ozvěnou zpět. Konečně Kinsley zastavil koně. Sestoupili, lehli si do trávy a naslouchali zemi. Byla naplněná nekonečnými zvuky, které se zdály blízké i vzdálené. Step promlouvala. Neviditelná stáda se hnala nocí.

Když pokračovali v cestě, vedouce koně za uzdu vedle sebe, udeřilo jim do tváří dusno s takovou silou, jako by se bylo zarylo pařáty do země a teď po nich házelo zrádné síť ve snaze stáhnout je k sobě. Zvířata zneklidněla a začala tančit. Teplo ještě zesílilo, lepkavě jako bahno ulpívalo na dechu a jakoby nechtě a líně vlézalo do plic. Mraky nad horizontem nabobtnaly, až náhle spolply měsíc. Po stepi se valila sirná záře. Potom se zablýsklo a v náhlém tichu se tlumeně ozvalo frkání koní. Jako stíny z jiného světa se přihnalo stádo mustangů, obrátilo se zpět, rozdělilo se a nerozhodně, bez vůdce, se zase srotilo. Gam ucítila na šíji horký dech. Hřibě bázlivě přitisklo vlhké nozdry na její kůži. Krk se mu chvěl, dýchalo rychle a vzrušeně, a zase vyrazilo zpátky, strnule se zastavilo a s odfrknutím odklusalo.

Gamin i Kinsleyho kůň se začali vzpínat a trhat opatření. Pohazovali hlavami vzhůru a stěží se dali udržet.

Tu blesk roztrhl mraky téhotné bouří. Za ním třeskutě zaburácel hrom. "Do sedla!" zavolal Kinsley na Gam. Koně zaskřípali zuby a vyrazili vpřed. Velice nízko vanul po trávě vítr, kroužil kolem dokola stále silněji, až vytvořil mocný vír bouře, bičující prachem a uvolněným kamením obličej. Potom se vrhl na zvířata, která se řítily v zběsilém cvalu, stávající se už jen napjatým hrbetem a útekem před záhubou. Oblohu křížovaly blesky. Její široké zdi plamenně žhnuly v magických ohních. Mezi nimi probleskovaly potoky modrého světla. Pod zuřivými údery mocných seker pukl nebeský kotel, blesky roztrhly obrovské tepny nekonečnosti, v mýtické bitvě s nocí, která překotně stále znovu zatahovala samet tmy nad utrženými ranami.

Stádo mustangů se vzpínalo kolem stromu, s vytřeštěnými očima, v nichž se strašidelně třpytilo bělmo. Nejsilnější hřebci zůstali na kraji. Vyráželi a kousali do vzduchu, aby se bránili proti nebezpečí. Hřibata byla uprostřed pod ochranou starších druhů.

Gamin kůň se řítí za stádem. V dalším okamžiku se i ona a její kůň vlili do masy dupajících těl. V záři blesků se vedle ní

leskly hladké hřbety neklidných zvířat jako vlny na rozbouřeném moři. Skrčila nohy nad sedlo, aby ji koně nerozmačkali, a přitáhla uzdu. Ale klisna už neposlouchala. Instinkty jejích nezkracených druhů ji doháněly k šílenství, řehla a vzpínala se, aby se jezdce na svém hřbetu zbavila.

Kinsley spatřil Gam uvnitř stáda. Práskl svého koně bičikem přes krk a spěchal za ní. Jeden hřebec se ho snažil kousnout do ruky. Přiložil mu revolver mezi oči, strhl svého koně zpátky a objel stádo kolem dokola, aby se ke Gam dostal z druhé strany.

Zapleskaly první kapky deště. Ze hřbetů zpěněných zvířat stoupala pára, pach, horký, mocný, silný a matoucí, horečka ze vzrušení, smyslnosti a smrtelného strachu, která pronikla do krve a odpojila myšlení a rozvahu.

Najednou se step zvedla a rozhořela, obloha se rozsvítila křiklavými barvami, svět byl rozcupován na kousky a jeho doutnající cáry se rozlétly do propasti světla. Blesk udeřil do stromu. Stádo se rozprchlo. Několik cukajících se těl mustangů zůstalo ležet na místě. Dodaleka se neslo světlo pochodně nad troskami stvoření. Gam nabyla jasného vědomí, až když už v proudech stékal na zem déšť. Bílá pěna klisny se jí zachytila ve vlasech. Zvedla se v ní divokost, strhla s sebou všechno ostatní. Pustila opratě a objala krk zvířete, které prchalo vpřed, šílené strašlivou hrůzou. Obličej zabořila do hřivy koně, byla zvířetem a živlem, úprkem, hrůzou a bouřící emocí zároveň.

Před jedním klikatým bleskem se vyděšená klisna obrátila. Kinsley se pokusil odříznout jí cestu a chytit ji. Ona však vyrazila stranou, protože ho nepoznala. Začala štvance. Supící zvířata se tiskla jedno k druhému, supící lidé na sebe křičeli nesrozumitelná slova, která se rozplývala ve větru.

Silným úderem narazil Kinsley se svým zvířetem do klisny, chytil opratě, zvedl Gam v plném cvalu k sobě do sedla a přitiskl ji k sobě, křičel šílený napětím do noci a bouře, až se zchvácený kůň, z něhož stoupala pára, vyčerpaně zhroutil v nastalé potopě světa a oba jezdci zaklesnutí v křeči do sebe se skymáceli dolů, do stepi.

Když déšť ustal a měsíc opět zalil svými paprsky zklidněnou zemi, usadil Kinsley spící ženu opatrně před sebe do sedla a odvezl ji domů, aniž se probudila.

Horko se líně válelo nad statkem Gam nechala stékat kapky z fontány po svých rukou. Chlad lákal svým lahodně čistým dechem, jako by mohl proniknout buněčnou tkání těla a nechat ji ve slastné ochablosti rozpadnout, plynout, stoupat v přílivu. Pod hladinou vody získaly ruce svou vlastní existenci. Jako podivuhodné bytosti, bledé a způsobně zdrženlivé, ležely nad zeleným pozadím dna. Z hlubiny studně stoupal soumrak.

Z lesa přicházeli muži. Dostali jednu činčilu a červeného vlka. Psi byli vzrušení a rvali se o kořist. Nad změt' hlasů se vzněl teplý smích, blažený, hrdelní a měkký. Mladá žena běžela naproti svému muži, který přicházel z plantáže. Kojná klábosila o pumách a liškách, které muži v posledních měsících zastřelili. Mnohomluvnými gesty s úděsem ukazovala směrem do lesů. Někdy přišel v noci jaguár až ke statku. Potom se roj lidí rozprchl k domovům.

Gam si vyšla dál do stepi. Žáby kuňkaly, jako by strašidelní mniši zpívali žalmy o nešporách. S naříkáním přelétali kolem noční ptáci. Mezi stromy se třepetali netopýři při své neposedné hře. Tlusté můry náhle vylétly z trávy, brouci svítili mezi stébly, melancholicky se ozývali rákosníci, stepní myšky pískaly a na housle vytrvale vyhrávali cvrčci. Akáty voněly jako divoká kůže.

Když přišel Kinsley, Gam ho beze slova, pomalu objala, jako by se už nikdy nechtěla odpoutat. Mlčky se k němu tiskla a zavřela oči. Jak blízko je tento okamžik smrti, pomyslela si. Odpoutání a současně ponoření se do druhého, zřeknutí se sama sebe a současné přimknutí k druhému, neústupná žádost být vpuštěn do druhého já -- něžná smrt od milované ruky...

Vzpomněla si na jednu myšlenku, která ji napadala už dříve, když někdy překvapila samu sebe při určitém pohybu, pozvednutí ruky či vykročení chodidla. Jako by věděla o významu těchto momentů a o jejich zapletení do tkaniva věcí budoucích, takže vyděšeně naslouchajíc, sklonila hlavu a v tiché hrůze cítila, že tohle je jí podivně známé, že tohle tady už jednou určitě bylo. Napovrch vyrazil pocit: tohle přece znáš.

Ale nemohla si nikdy vzpomenout. Tušení zůstalo, jako by se dvojí existence záhadně na okamžik odhalila, závěs se na chvíli poodhrnul a dovolil jí nahlédnout do jiného života, který se snad kdysi rozplynul před tímto životem a nyní byl strašidelně rozžehnut z předaných kalorií ducha a vymrštěn do sféry vědomí. Nebo to byl předčasný dotyk existence, která teprve získávala tvar a doutnala za prahem smrti? Kreslili duchové z minulosti a budoucnosti magickým světlem němé kruhy nad vědomou přítomností, aby se tak existence naplnila?

Gam se zachvěla v nočním vzduchu. Vrátila se do domu, který ji objal svým teplem. Stěny ve své ohraničenosti působily dojmem nalezené vlasti na útěku pocitů. V jednom rohu seděla Kinsleyho ochočená opice, která se odpoledne vplížila dovnitř a hrála si tam s krystaly soli. Ruce měla přitisknuty v podivném, jímavém pohybu k hrudi. Světlo z okna jí dopadalo na obličej, když se pohnula. V očích se jí leskly slzy.

Gam se mocně dotkla tajuplná temnota zvířete. Tohle živé stvoření, v hnědém kožichu, ve kterém pulzovalo neuchopitelné bytí, z něhož vycházelo konání a pohyby, dávající tušit přibuzenství, představovalo strašlivý zázrak. Neboť bylo ve své živosti cizější než všechno mrtvé. Strašila v něm jakási moc, která se nedala nikdy pochopit. Bylo možné pokusit se ji vysvětlit, ale jen po lidském způsobu. Co víme o purpurovém a mystickém světě, který žije vedle nás, a přece je nám tak vzdálený, jako by se odehrával na jiné hvězdě? Gam se otřásla, uvědomujíc si hrůznou osamělost, která se před ní otvírala a v níž bylo všechno zakleté, křečovitá strnulost se zděšenými očima, bytost, která je sama sobě rakví. Schoulila se u okna a dívala se ven. Tu ucítila na koleni měkkou hlavu. Její pes za ní potichouku přišel, aby se přitulil. Co chce to zvíře? Co si myslí? Přišlo, aniž ho někdo zavolal. Jaký záhadný pudový mechanismus vyvolal tohle jednání, které působilo tak dojemně, pokud bylo posuzováno lidskými hledisky? Přišlo ke svému Bohu? Truchliví, lidští bohové, kteří nevědí ani o náklonnosti svých bližních a jsou odkázáni na ubohou lásku bytostí, které neznají a nepoznají. Svět stojí v měsíci; měsíc ve světě -- kdo drží svět ve své ruce? Je božská existence tragickou konsekvencí lidstva?

Gam si přitáhla psí hlavu k sobě a podívala se na ni. Velice blízko si byly oba páry očí. Zabořila pohled do jeho

lesknoucích se očí, aby jim vyrvala jejich tajemství. Zvíře zneklidnělo pod nepovolujícíma rukama, snažilo se obrátit hlavu, ucuklo a zamžouralo očima. Se zoufalým strachem pátrala Gam v jeho pohledu. Pes už se zase uklidnil a díval se na ni. Duhovka pod vysoko zvednutými víčky byla klidná.

Místnost se začala točit. Předměty klouzaly stále rychleji, jako by se snažily dohnat jeden druhý. Mezi nimi vystřelovaly zelené pruhy, jako větrná kola se za čelem třpytivě míhaly bílé věnce paprsků, až se palčivá strnulost namáhaných očí uvolnila v těžkých kapkách a zvíře se rychlým pohybem osvobodilo z pevného sevření.

Gam seběhla po schodech ven, do dvora, branou do přírody, kde pampero dulo do černých stromů a prodíralo se jimi jako vlk.

Otevřenými ústy lačně dýchala svěžest noci. Úděl ji však neopouštěl. Něco strašidelně sevřelo pavoučímá nohama její srdce, cítila, že se pohybuje na prahu beztvareho chaosu, kde číhalo šílenství.

Najednou začalo prudce tát. V trávě se perlily tisíce kapek. Její vlasy a obočí zvlhly a chladily. Gam se chvěla. Už se jí nechtělo jít dál. Cesta vedla do temnoty. Chtěla za lidmi -- lidmi --, vysmívala se ozvěna. Netopýr se jí zachytil ve vlastech. Vykřikla a prchala zpátky. Kinsley na ni klidným hlasem promluvil. Jako měsíc stála jeho hlava nad jejím obličejem. Přitiskla se k němu a přitáhla si ho do polštářů.

Tušil, odkud přichází její pohnutí, a hladil ji, dokud se neuklidnila. I když pak vděčně přitiskla rty k jeho uchu a její tělo zvláčnělo, neval si ji.

Druhého dne se dlouho rozhlížela kolem sebe. Den byl jasný. Vzduch venku se již chvěl. V teplých vlnách vplouval oknem do pokoje. Kojná si na dvoře zpívala. Vozy klapaly, psi vesele štěkali, papoušci křičeli. Svět byl přehledný a uspořádaný. Forma se přidružovala k formě. Existence stála přede dvěma jistě a zešíroka.

Co to jen bylo? Strašidlo, pošetílý sen. Noc se svým zlým kouzlem pominula. Nastal den a život a přítomnost.

Ještě když si Gam pro sebe snila, přišel Kinsley. Smál se a ukázal jí vrh kořat. Ťapkala po ubruse a mňoukala.

Gam se na Kinsleyho podívala plaše a pokorně. Myslela na to, jak usnula. Červeň jí zbarvila čelo. Rychle sáhla po jeho ruce a políbila ji. Potom se dům rozezněl jejím zpěvem.

Nazítí přijela od Sierry Cordoby karavana mezků. Vezla na pobřeží pestrý mramor a měď. Vůdce nechal odpočívat honce nedaleko statku. Byli to Guyanci a několik Tupiů. Indiáni měli na prsou vytetovaný totem svého kmene. Uložili se ve stínu akátů a trpělivě rozemílali mezi čelistmi kukuřičný chléb.

Vůdce ukázal Kinsleymu zvláštní nálezy: křemeny s modrými tygřími pruhy a křišťály úžasné velikosti. Daroval Gam dva acháty.

Když Kinsley viděl její radost, přinesl jí indiánský náhrdelník z karneolů a ametystů vsazených do zlata. Připevnila si ho večer kolem boků, když chodila po kobercích -- nahá, se světlou kůží v hnědém soumraku.

Za dva týdny odcestovala Gam s Kinsleym k pobřeží. Kinsleyho plachetnice kotvila v rejdě. Chvilí je doprovázely mořské vlaštovky a rackové, delfini kroužili kolem lodi a hráli si své hry. Jednou Gam spatřila trojúhelníkovitou ploutev žraloka. Večer voda slabě světélkovala. Létající ryby se vymršťovaly až na prkna lodi. Potom se dostala jachta do pasátu.

Přední paluba byla od zbytku lodi oddělena napnutou sluneční plachtou. Gam ležela v lenošce a nechala na sebe dopadat paprsky slunce. Posádka měla polední klid, muž u kormidla podřimoval. Přišel Kinsley, poslal ho do prostor pro posádku a sám se postavil ke kormidlu.

Obloha oblévala loď temnou modří. Ze všech stran pražilo slunce. Velké poledne zlověstně objímalo svět. V bodě jeho nejvyššího vrcholu, kdy v panické nehybnosti kulminovalo, všechno umlklo.

Gam vstala. Světlé perly vody zdobily její čelo. Když se zvedala, oči jí zaslepil nával krve. Roztáhla ruce, narovnala hlavu a cítila své sluncem nasycené tepny. Se smysly omámenými sladkostí tohoto pocitu si stáhla šaty, aby se mohla celá vydat objetí slunce. Nechala se jím zahalit a její zavřené oči směřovaly tam, kde stálo.

Mezi světlem a hučením moře se cítila jako překypující Já, jako bytí v nejpřítomnější současnosti, bytí, do něhož krystalicky proudí svět. Byla mořem a světlem a věčností. Všechno v jejím nitru zpívalo, loď zpívala, vítr zpíval, moře zpívalo, obloha zpívala. Otevřela oči do slunce, ucítila řezavou bolest oslnění, šumění a zpěv, začátek a konec v jednom, hřmění a naprostý klid: mysterium.

Ruce hmataly, kolena se třásla, vykřikla v nepochopitelné extázi a svůj křik neslyšela. Byl v ní vír, dunění, hrozivé chvění, strhující k sobě, brána života, sběrač života, propast života, do které se vždy znovu musel život zřítit -- klín... Toužila po životě, volala po životě, třásla se po životě, hořela po životě, šeptala, sahala do prázdna, z jejích zaťatých zubů vyšel sten, těžký vzdech, ucítila čísi šaty, nerozuměla hlasu, škubala -- muž...

Tak ho zbavila smyslů, že tiskl ruce kolem jejího hrdla a škrtil. Když už se jí nedostával dech, rozšířil se kolem jejích úst podivný rys tak nesmírné rozkoše, že ji Kinsley pustil. Okamžitě po něm opět sáhla, on ji ze sebe setřásl a zhrzeně na ni zíral. Ona zavrávala, zvedla se, přešla zvláštními, vznášejícími se kroky, se záhadným úsměvem na vášní rozkvetlých rtech kolem něho, odcházela po palubě -- hlava zvednutá, ruce pokleslé v nepřítomném gestu. Nahmatala schody dolů, k prostorám posádky.

Proti ní vyrazilo přitímní. Chvilku zaváhala, modrý lesk, který ji nesl, vyhasl. Pak však opět uslyšela temné šumění a znovu se jí před očima zatřpytila modř oblohy. V houpací síti se probudil kormidelník a protřel si oči. Potom vyskočil -- ještě v zajetí polospánku -- z provazů, veden podvědomou žádostí.

Vrhl se k nim však čínský kuchař. Chtěl znetvořit jeho obličej v kamennou podobu Medúzy. Chtěl kormidelníka odstrčit a natáhl pařáty po dlouhých, bledých stehnech před sebou. Ale druhý muž se bránil a zasáhl ho. Číňan zasyčel a snažil se Germána škrtit. Zaklesnutí do sebe se s hlasitým supěním váleli po podlaze a jejich údy se bily a vyrážely do prostoru.

Tu se pod dveřmi objevil Kinsley. Držel se trámu a sahal pro revolver. Když ve střelné dráze spatřil Gam, odhodil zbraň, sáhl po biči a šlehal bojující muže, dokud se neuklidnili. Kuchař se s kvílením zhroutil. Kinsley ho kopl do obličeje a

odvedl Gam do kajuty. Ta otevřela oči, zamumlala něco nesrozumitelného, zasněně se usmála, položila hlavu jako uvadlá květina do polštářů a okamžitě upadla do hlubokého spánku.

Kinsley dlouho zamyšleně seděl vedle ní. Nakonec zavrtěl hlavou a vstal, aby se podíval po Číňanovi. Ten stále ležel na stejném místě. Kinsley ho prohlédl a poslal ho do prostor pro posádku. Když se vrátil, spatřil kormidelníka tisknout se v rohu ke stěně. V příštím přístavu bude propuštěn.

V noci se Gam probudila. Snažila se rozpomenout. Něco se stalo. Cítila se nově, jako znovuzrozená. Cośi nenávratně zmizelo v temném víru. Stoupání skončilo, otevírala se rovina. Poslechla mocnou vůli v sobě, která ji pudově hnala k muži. Ale tato exploze jejího ženství byla něčím víc. Byla jejím nejhlubším lidským zážitkem, který musel směřovat do erotických sfér, protože byla žena.

Mystická karma vrhala své odrazy tam a zpět, až náhle překvapivě zazářilo její vlastní já.

Prožitky uplynulých let ji vymrštily do výšky a nedopřály jí odpočinku. Náměsíčně je následovala a téměř pokorně prožívala. Nyní za ní bylo nejvyšší stoupání, pocítila sebe samu jako druh. A věděla, že tak se bude v budoucnu prožívat vždy.

Svou zkoušku složila. Cesta se vracela. Vedla od mnohosti k jednotě v sobě samotné. Teď mířila zase ven k mnohosti, k nepostižitelnému, svůdnému, dobrodružnému životu, který měla před sebou a který vždy a všude ponese rysy muže. Rozbřesklo se. Bylo tu nové ráno. Z paluby se ozývalo mručení. Kinsley vyšel ven. Námořníci se shromáždili venku. Kormidelník zdvihl revolver a hovořil. Kinsley se nemá hnout z místa, jinak vystřelí. Musí propuštění stáhnout. Co s tím mají oni společného? Má jim pro jistotu vyplatit předem mzdu na tři měsíce. Nemá cenu odporovat. Jsou na moři. Kinsley se na kormidelníka pronikavě podíval. Ten znejistěl a sklopil zbraň. Kinsley řekl: "Střílej," šel k němu a vzal mu revolver z ruky. Muži ustoupili. Okamžik zůstal bez pohnutí. Potom si vzpomněl na příčinu věci a řekl skoro smutně: "Můžeš zůstat."

Gam výstup slyšela. Ale když uviděla Kinsleyho němě a dobrotivě stát vedle sebe, vynořila se myšlenka. Blíží se už konec? Chápe ji ještě? Něco stálo mezi nimi, ale nevěděla, od koho toho přichází. Nebyla to výčitka ani nářek. Byl to Kinsley.

Když šla odpoledne přes palubu, kormidelník se na ni zašklebil. Nevěděla proč, ale vytušila to po oné ranní scéně a zapískala na Kinsleyho ohaře, aby jí přinesl bič. Když se vracela, opět spatřila spiklenecký úsměv na námořnickově tváři. Švihla ho bičem přes obličej.

IV

Zakotvili v Kolombu. Jachtu obklopili domorodci na katamaranech. Gam jim házela do vody mince. Oni se pro ně ponořovali jako tuleni, a když je vylovili, hlučně se hádali o kořist. Na jejich mokřích hnědých tělech se zrcadlilo slunce. Ze břehu je země vítala leskem palem a vůní. Gam stála vedle Kinsleyho u zábradlí a ukazovala na potápějící se domorodce: "Říká se, že na Východě je bílá barvou smutku, bílé si představujeme bohy -- ale oni jsou bronzoví."

"Bronzoví a krutí," řekl Kinsley, "bez soucitu. A to je dobře. Tedy dostatečně prosycení malým egoismem. Slabostí vůči sobě samotným. Jejím důsledkem je záhuba."

"Proti níž se bráníme..."

"Zbytečně. Kdo miluje výstupy vzhůru, měl by počítat i s pádem dolů. Oboje k sobě patří. Nikdo, kdo stoupá nahoru, nemyslí na to, že se zřítí."

"Ani když už se řítí."

"Protože si neumí správně vysvětlit zákonitost času. Když se začíná rozpadat dům, olupuje se omítka. Také osud nám signalizuje, když se začíná otřásat v základech. Dlouho se bránit by bylo pošetilé. Nebo sentimentální -- což to je ještě horší. Člověk pak působí směšně. Konec si lze vždycky jen zastírat, zastavit se nedá."

Gam se neurčitě usmála. "Kdo mluví o konci?"

Ale Kinsley neodpověděl.

Dny plynuly, zatíženy břemenem myšlenek, které izolovaly a žádaly si samotu. Letný pohled úkosem, pocit stínu, skleněné zdi. Potom zase překypění pocitů, strhující proud emocí a fantastická změt' slov. A už při jejich dozrívání opět jejich vážení a vyčkávaní, zdánlivě neopodstatněné, ale přesto vytrvalejší než veškeré opojení.

Na venkovních schodech a terasách chrámu v Kandy byly rozestavěné pochodně. Plápolaly nad stany sinhálských prodáváčů, kde se tlačily davy lidí, aby si koupili svíčky a bílé lotosové květy. Kněží v šafránově žlutých šatech přišli Evropany pozdravit hlubokými úklonami.

Kinsley s nimi mluvil hindustánsky. Oni odpovídali dobrou angličtinou.

Nejvyšší kněz jim ukázal chrámovou svatyni. Zub Buddha a podivuhodnou chrámovou knihovnu, která obsahovala tisíce kovových tabulek. Kinsley s ním zapřel rozhovor o pesimismu buddhismu. Kněz porovnával své náboženství s principy Schopenhauera a Platona. Na otázku překvapené Gam se pousmál a ukázal na řadu evropských knih, které byly už hodně ohmatané.

"Zvítězit lze jen nad tím, co člověk zná. A nic z toho, co zná, není nebezpečné. Může to snad zatěžovat, ale ne zničit. Neboť náš dech pronikne póry poznaného a přitáhne je pomalu k nám. Trvalé podrobení probíhá vždycky tak. Protože podrobení je proměna. Jinak by to bylo jen přechodně odlišné uspořádání. Kdo je pánem své vůle, získává tak nástroj, kterým může dobývat bez boje. Kdo však tohoto nástroje neužívá, bude jím jednou sám poražen. Nebezpečné je jen neznámé. Neboť to je cizí a bez vztahu."

"Milujeme tedy proto tak silně všechno cizí?"

"Milujeme to, dokud to nepoznáme. Potom to přestává být nebezpečné. Patří to k nám a nechce to nad námi vítězit."

Poznání znamená osvobození."

"Poznání -- jaké slovo! Jak ho lze dosáhnout?"

"Ne myšlenkami. To je hrubé tápání a ustrne na povrchu. -- Krví. Láska je nejostřejší poznatek. Chce pro sebe získat druhého. A získá ho tím, že jím pronikne. Láska je přetékání, až jsou tůně v druhém naplněny. Ale nejsou už naplněny jeho vlastními vodami."

"Potom je přivlastněním a destrukcí..."

Lama se usmál. "Západní lidé mají v těchto věcech tolik zmatku. Za jejich bílými čely přebývá neklid, to nepokojné zvíře, které nazývají myšlením. Berou ho všude s sebou a ptají se ho. Západní lidé se vesměs ptají přespriliš. Příliš málo mlčí a neumějí čekat. Kdo čeká a je připraven, spatří naplnění. To se podobá cvrčkovi. Mnozí ho slyší, ale stěží ho někdo může uvidět. Utíká před hlukem. Až když jsme jako země, jako hora a ovoce a keř, dá se spatřit.

Vrba je silnější než dub. Nezlomí se ve větru, protože ho poslouchá. Kdo stanoví zákon, musí vědět, že se to děje pouze v čase, jinak v něm ustrne a uschne. Stromy rostou a umírají, dokonce i skály zvětvávají. Nic není stálé, jen proměna."

"Proměna..." Gam se opřela o okraj nízké zdi. Obličej lamy byl ve tmě nezřetelný. Vážně stál před ní, obrysy postavy na širokém pozadí večera. Rukávy jeho roucha se vzdouvaly ve větru.

Zase se usmál: "Jeden západní člověk bývá občas mým hostem. Několik let žil ve svatém městě Urga a hovořil z tím, který tam vládne a představuje současné vtělení Buddhy. O zákonech lásky mi řekl toto tajemství: magnet hledá železo a přitahuje ho stejně jako železo magnet. Brzy však pronikne magnet železem svou silou, takže mu železo pomalu začne patřit a samo se mění v magnet. Potom je odpudí. A hledá staré železo."

Gam sklopila oči. Myslela na Clerfayta, jemuž se připoutanost stala osudnou. Už se nemohl osvobodit. Cítila to a odešla od něho. Neřikal lama, že všechno má svůj čas, čas pro růst a zánik? Ale neexistovala vůle, která byla silnější? Která překonávala a triumfovala? Podívala se na Kinsleyho. Stál zcela ve stínu. Co jen to mezi nimi bylo?

Lama hovořil dál: "Před několika dny byl onen Evropan se svým tamilským služebníkem u mě. Chlapec měl na spánku zranění, které se nehojilo. Chtěl pro něj byliny, které mají léčivou moc, a indický balzám. Hovořili jsme opět o těchto věcech. Věřil, že vědění téměř vyhaslo proto, že ho zaplašila morálka států Západu, a vyprávěl, že jen málo žen zná bolest a nepostačitelnost lásky. Na nich spočívá osud. V nich tlouče vědomí tohoto druhu silněji a dění se v nich odehrává jasněji. V těch knihách tamhle," ukázal na svazky knih, "se o nich občas něco píše. Aspasia, Fryne, Lais. Řekl, že tyto ženy jsou silněji vystaveny tajným proudům a poutány vlastním zákonem. Nemohou spočinout v druhém. Vždycky ho musejí překonat. A s úsměvem k tomu dodal, že tady se projevuje druh protivníka. Tyto ženy jsou jako kuličky, kutálejí se, jak chtějí, a nemůže se jim přihodit nic víc, než že narazí na odpor -- na omezenou dobu. To jsou dny jejich štěstí."

Gam mlčela. Bylo toho tolik, co si žádalo slova. Když to chtěla uchopit, zjistila, že jí to uklouzlo. Potom se vzdala. Neboť věděla, že to je v ní, že tady by slova nepomohla.

Nejvyšší kněz ji doprovodil až ke dveřím chrámu. Země ležela ve stínu. Zahrady šuměly. Zlaté míče hvězd shlížely dolů. Když lama přistoupil ke Gam, řekl: "Kdo žije moudře bez žen, může vidět do budoucnosti. Vidím v ní, že vaše ruce spočinou ještě jednou na tabulkách v knihovně tohoto chrámu. Potom vám řeknu víc."

Když se vraceli, Gam zůstala ponořena do svých myšlenek. Rozloučila se s Kinsleym téměř beze slova.

Gam si rozpouštěla vlasy a vrátila se jí vzpomínka na step. Zarazila se a šla za ním. Seděl u okna a strnule hleděl ven, tak zamyšlen, že neslyšel, jak vstoupila. Hlavu měl skloněnou, oči hleděly nepřítomně a vážně před sebe, jako by myslel na vážné věci. Gam zůstala stát a dívala se na něj dlouho se záhadným výrazem. Srdce jí tlouklo, cítila, že se blíží něco nepojmenovatelného, něco jako loučení, které se vedle nich usadilo bez jejich vůle a vrhalo před sebe již teď svůj stín.

Nikdy Kinsleyho nemilovala tak jako nyní, v tomto návalu strachu, lásky a dobroty, který se jí zmocnil do té míry, že věřila, že od něj nikdy nemůže odejít, a který přesto nebyl ničím jiným než prvním znamením nadcházejícího loučení.

Teď však šla se slzami pod víčky k osamělému muži a říkala mlčícímu znovu a znovu slova svého srdce.

Voda šuměla a omývala boky lodi. Gam se probudila a hmatala po lampě. Zvuky zesílily. Vyskočila a poslouchala. Přes šplouchání vln se ozývaly tlumené hlasy. Potom po palubě rychle přešly kroky. Otevřela dveře. Dolehl k ní hlas: kovový, ohebný a nesmírně zvučný. Zůstala stát, se skloněnou hlavou, zasažena vzpomínkou. Krev v ní najednou vzkypěla natolik, že přehlušila šumění vln. Ochable se opřela o stěnu a slyšela Kinsleyho odpověď, hlasy několika lidí, kteří přiběhli, a tlumené řinčení a cinkání. Potom bylo zase ticho.

Šla dál, sestupovala po chodbě dolů. V Kinsleyho pokoji se svítilo. Ozýval se odtamtud hovor. Nato rychle prchla do své kajuty a skryla se v husté mlze spánku.

Lodním okénkem přicházela vůně slaného chladu, skořice a květin. Mladý námořník seděl na zádi a zpíval sentimentální píseň. Kinsley vyprávěl Gam, že v noci dorazil ještě jeden člun s jeho přítelem, kterého také zná. S Lavalettem. Měl spěšnou cestu do Hongkongu a v klubu se večer doslechl, že Kinsleyho jachta kotví v přístavu. Protože jeho tamilský chlapec měl velice bolestivé zranění, nechtěl ho brát s sebou, ale přišel Kinsleyho poprosit, zda by u sebe chlapce několik dní nechal a postaral se o něj, než se vrátí. Lavalette ještě v noci odjel zpět.

Chlapec byl vyzábělý Tamíl s olivově hnědým, nápadně světlým obličejem a útlýma rukama. Po čele se mu táhla plochá, široká rána, která sahala až ke spánku. Zastřeným hlasem odpovídal na Gaminy otázky a ukázal na krabičku s indickým balzámem, který se má roztírat po zádech. Prý ho dal pánovi lama v Kandy. Pán mu řekl, že se jeho pomocí uzdraví.

"Věříš, že to pomůže?"

Na kriketovém hřišti v Kolombu si dal Gam představit jeden kreol. Měsíčky jeho prstů byly tmavé. Na ruce se blyštěl velký opál. Gam měla dojem, že už ho jednou viděla.

V poledne přinesl sluha do klubu zprávu, že přijel cirkus. Rozhodli se, že ho večer navštíví.

Hindustánci obklopili v hustých houfech stan a snažili se dostat pod plachtu. Ale hlídači je odtamtud nemilosrdně vyháněli háky. Program měl asijskou délku. Domorodci projevovali živý zájem a o přestávkách bez ustání diskutovali o

představení. Když jeden stářím zesláblý lev začal nečekaně rvát a udělal několik kroků ke stěně manéže, vznikla v předních řadách panika. Jenom jeden starý muž zůstal zcela sám klidně sedět. Lev se tlapami opřel o okraj manéže a díval se do řvoucího davu. Potom se dal s mručením odehnat.

Zatímco se obecenstvo pomalu uklidňovalo, nastal neklid na jiném místě. Když lidé prchali, vznikl v elektrickém vedení zkrat. Cár plachty začal doutnat a potom spadl do otýpky sena. Ta se vznála jako pochodně a přeskočila na hromadu lan, napuštěných olejem. Čeledínové od koní hasili matracemi plameny, ale tak jen napomohli požáru rozšířit se ještě dál. V průvanu létaly doutnající kusy látky na všechny strany. Náhle se vznála stěna stanu a z dřevěných lavic začal stoupat dým. Hindustánci ječeli a tlačili se k východu. Před úzkými dveřmi vznikla přehrada dusících se lidí. Potom všechny lampy zhasly. Propálilo se hlavní vedení. Nastala panika. S jekotem se těla vrhala do rozvlněné masy. Paže se natahovaly, rvaly vlasy toho, koho našly před sebou, ruce se zatínaly do šíjí. Z vyšších sedadel skákali do davu domorodci, po hlavách druhých se snažili dostat se dopředu, kymáceli se nad tím lidským vírem, byli jím strženi dolů a rozdupáni.

Hlasitě se začali ozývat lvi. Jejich nepokojný řev ještě víc vystupňoval chaos ve tmě osvětlované jen plameny požáru. Lóže Evropanů byly dost daleko od vchodu. Jeden Angličan křičel na druhého, aby zachoval klid a zůstal uvnitř, protože požár není nebezpečný, pouze je třeba vyhnout se vřavě.

Ve vzduchu čpícím připáleninou se Gam udělalo slabo, zavrávala. Tu se najednou oheň vznal do výšky a rozšířil se podél celé jedné stěny. Trám praskl. Ve všeobecném vzrušení cítila Gam, že ji kdosi vyzvedl a odnáší pryč. Kreol ji odtáhl na druhou stranu stanu, rozřízl nožem celtu, sešlápl a ohnul tyče a protlačil se s Gam ven. Běžel s ní přes náměstí k ulici, kde stálo jeho auto. Gam se ještě nevzpamatovala z mdlob způsobených kouřem a náhlým přívalem čerstvého vzduchu a ochable se svezla na sedadlo.

Po několika minutách se probírala. Viděla, že ujíždějí z města, ne k přístavu. Chtěla se zeptat, vstát -- ale potom se zase opřela. Měla stejný pocit jako předtím při požáru, když ucítila paži onoho muže. Jakási síla se jí zmocnila a odnášela ji pryč -- nechala věcem volný průběh.

Kreol se k ní obrátil. Když viděl, že vnímá, jeho oči se zúžily v malé štěrby. Vyčerpaně si opřela hlavu o sedadlo a podívala se na něj. Nic neříkal, ale podle sklonu jeho hlavy při řízení viděla, že ji nepřetržitě pozoruje.

Ve světlech vozu se z temnoty vynořil park. Služebníci vyběhli ven. Kreol je okřikl, takže se opět rozprchli, a odvedl Gam do domu. Rozlétly se dveře pokoje. Gam viděla, že má jen jedny dveře. Kreol se při jejím pohledu usmál. Gam zůstala stát napřiměna u stolu, tak byla unavená. Kreol lehce zavrtěl hlavou a řekl: "Dobře se vyspěte. Vydejte zítra v domě své rozkazy -- udělají, co si přejete. Bohužel mám ještě práci v Kolombu."

Vyhrkla: "V Kolombu?" Stál nepohnutě a číhal na účinek svých slov. Ale ona se zase hned vzpamatovala a sklonila jen trochu hlavu. Odešel. Potom se vrhla ke dveřím a rychle zavřela závoru.

Někdo několikrát zaklepal. Gam neodpověděla. Pak otevřela dveře a spatřila za dveřmi hrbatou ženu. Vypadala vylekaně a zeptala se, zda Gam něco nepotřebuje. Gam ji zkoumala pohledem. Byla hodně pokřivená, ale měla krásné ruce a oči. Gam s ní vyšla do parku. Před domem stály dva skleníky s orchidejemi a akvárii. Proháněly se v nich ryby se zploštělým tělem, s ploutvemi s barevnými ornamenty pavích ok a se šikmými očima. Mořští okouni se vydávali za kořisti, sumce ponořené v blátě prozrazovaly jen jejich vousy. Za vínové červenými cichlidami se honili čtverzubci a strhávali do svého víru pestré šneky. Mezi valisneriemi se dali tušit téměř neviditelní, jakoby sklenění kopinatci. Jenom vláknó střeva s měchýřem žaludku pulzovaly tmavší barvou. Tyrkysové dravé rybky napůl vykukovaly z lesů šípatek a rájovci horlivě budovali svá hnízda z pěny.

Když se Gam a hrbatá žena vracely, procházely skupinou lascivních láčkovek neobvyklých tvarů. Některé měly okvětní lístky jako bleďé maso a nad neřestnými výrůstky otevřely najednou zastřené oko, v němž mezi obrvenými vráskami mučily chycený hmyz. Vedle nich rostly vážné bílé mučenky s květy ve tvaru kříže, které dostaly své jméno podle umučení Krista.

Jako bleďí andělé proběhli někdy domem sluhové, aniž se ohlédli. Měli nalíčené rty. Chodili zcela neslyšně. Byli to míšenci s indiánskou krví, obestření morbidním kouzlem těch, kteří jsou poznamenáni smrtí. V jednom pokoji si tlustá žena rozčesávala vlasy, které jí jako horský potok stékaly po svalnatých zádech. Otočila šikmo hlavu k přichozí, úkosem se na ni podívala a olízla si rty. Nezměrně vulgární rys ulpěl na jinak zcela obyčejném mongolském obličejí. Ruce měla ochablé a měkké s tlustými žilami. Vypadaly, jako by znaly všechny neřesti světa.

Gam chtěla vyjít za brány parku. Ucítila však, že ji kdosi drží za paži, a ze strany se podívala na obličej hrbaté ženy, znetvořený šíleným strachem. "Musíš zůstat," zašeptaly šedé rty.

Gam vlastně nevěděla, proč zůstala, bez přemýšlení se obrátila. Odpoledne si hrála se dvěma angorskými kočkami a dala si od hrbaté vyprávět pohádky. Všechny pojednávaly o lásce a měly šťastný konec. Děvka prošla ze široka kolem, na chvíli se zastavila před Gam, pozorovala ji a šla dál.

V okně seděla ochočená opice se spoustou prstenů na prstech. Když hrbatá Gam něco zašeptala, opice se pomalu otočila. Služka okamžitě zkoprněla a její obličej zpopelavěl. Když se opice odbelhala ven, řekla, že zvíře připadá všem jako zlověstný příznak. Ona vulgární žena, která právě prošla pokojem, věří, že umí všechno zopakovat. Když se opice zase vrátila, Gam po ní házela knihami a polštáři.

Kreol zůstal mimo dům celý den. Gam se usmívala tomuto naivnímu pokusu. Když se toulala domem, obdivovala jeho vkus. Na zdech všech pokojů visely koberce. Marocké tkaniny a perské chrámové běhouny visely mezi ošlapanými tureckými a arabskými koberci se zvláštními ornamenty, jež byly výsledkem uchvacující lidské práce.

Jako nůž projelo Gamíným spánkem zaječení. Celá rozechvělá se ve vteřině narovнала a zůstala sedět s bušícími spánky. Pak se najednou uklidnila, přesvědčena, že ji vylekal jen sen. Výkřik se však náhle ozval znovu, jasněji, ve vyšší tónině, naléhavěji, jako ve strašlivém nebezpečí smrti. Gam běžela ke dveřím, klepala, aniž se je odvážila otevřít, bušila pěstmi, volala -- až uslyšela nejasný šepot hrbaté. Ta vzápětí otevřela, nesmyslně se ptala, co se děje, a pevně držela za ramena

druhou ženu. Konečně pochopila. "To je Mary, má svůj záchvat..."

Hrbatá se ještě zmenšila, sáhla pod šaty, vyndala chřestící růženec a šeptem, s pokorným strachem, drmolila své modlitby. Tu se rozlétly dveře -- v modrém nočním šatě se přitítil kreol, blýskl zlým zrakem do pokoje a běžel po schodech nahoru. Křik strašidelně zesílil, když se dveře otevřely, a ztlumil se, kdy se zavřely. Potom se ozvalo pleskání ran, krupobití ran, nárek, steny, které slábly, umíraly ... vzdech, dlouhý, protáhlý drásavou rozkoší, hluboký a strašlivý -- až se všechno ostatní propadlo pod naléhavostí tohoto sténání, jež rvalo zdi... A noc stoupala, černá vize...

Hrbatá žena jako by oněměla. Vulgární děvka se skřípavě smála na odpočívadle a udělala lascivní posunek. Potom se najednou schoulila a odplížila pryč jako zbité zvíře. Jeden z chlapců přešel tiše kolem se svítilnou, jež bledě osvětlovala jeho skloněnou tvář.

Druhého dne vyhledal kreol Gam a chtěl si ji vzít jako něco samozřejmého. Ona ho přehlížela a dívala se ven z okna, v němž se jako nabodnuté na jehle tetelilo slunce, takže třpytivé okenní tabule připomínaly stěny drahokamu. Vypadal lhostejně, když odcházel se nepořízenou.

Avšak když přišel opět, chovala se Gam jinak. Pohrávala si s ním, nechala jakoby bezděky spočinout svou ruku na jeho paži, její tělo reagovalo nepatrnými pohyby na jeho slova. On to okamžitě vycítil a prudce zaútočil s taktikou dokonalého svůdce. Ona se stáhla, aniž ukázala převahu, a zamyšleně se dívala před sebe, v tichém úžasu. V domnění, že se příliš ukvapil, začal opět pomalu, obklíčoval ji, chytal slovy její ruce, obehnal ji několika promyšlenými větami jako plotem, vložil trochu rozmaru, zatlačil pomalu se vzdávajícího protivníka ještě dál, nabýval jistoty, byl ještě odvážnější, cítil, že ona ho následuje, šel spolu s ní, věřil, že ji lapil, vyrazil vpřed -- náhle si všiml, jak vyklouzla, nemohl ji udržet, zařval, vybuchl, ztratil nad sebou vládu a vzkypěl, poražen Gaminým dráždivě nechápavým pohledem. Křečovitě se donutil k nadutému úsměvu...

"Superb, madam." A zabouchl za sebou dveře.

Ale přišel zase. "Máte krásné koberce," řekla Gam nenuceně.

"Ano, mám pro ně vášeň."

"Ach tak, vášeň..."

Kousl se do rtů. "Moje jediná..." Udělal pomlku, protože nedostal odpověď. "Tento zelený modlitební koberec je mi milejší než všechny ostatní. Jeden tkadlec z Basry na něm pracoval celý život. Svůj život do něho také vetkal, neboť žena ho podváděla s jedním Evropanem, zatímco on pracoval. Když byl koberec hotový, zemřel Evropan na nějakou neznámou nemoc. Ženu tkalce našli ve studni. Ale ten koberec má dodnes svou moc. -- Ale mluvmě o něčem jiném..." Přisunul si židli a začal vyjednávat. Věci jsou zajímavé jen tehdy, když je pozorujeme z mnoha stran. Jedna z těchto stran je pro něho ona, ještě nepoznaná, nová -- a on ví, že je tomu tak i i opačně, že on je tou novou stranou pro ni... Gam ledabyle prohodila: "Teď očekáváte námitku. Proč šermujete podle staré školy? Eliminujeme! Připouštím. Také vy pro mě."

Zavětril a hledal past v jejích slovech. Aby se vyhnul možnému ohrožení, zvedl se, přikývl, jako by byl obchod s pšenicí uzavřen, a když se loučil, řekl nevinně: "Tak dobře -- začneme brzy..." Až ke dveřím čekal na odpověď. Ale mlčení v zádech pro něho bylo nebezpečnější než jakékoli slovo. Než sáhl na kliku, musel se otočit. Přejel Gam jen jedním pohledem. Ona to očekávala a navrhla nevzrušeně, když už se ozvalo cvaknutí kliky: "Takže mě zítra odvezete zpátky."

On se vztekle otočil, ale hned zase získal rovnováhu, když viděl výsměch v jejích očích. "Máte ráda kuriózní začátky -- ale já pro ně mám pochopení."

Druhého dne ráno na ni však neútočil, ale poslal modré orchideje. V poledne se pokoušel vymluvit jí myšlenku na odjezd. Ona se tvářila udiveně: "Proč jen...?" Obešel otázku. Neustoupila. "Dokážete měnit tváře, můj příteli. Před dvěma dny jste byl suverénní jako paša, teď už jednáte jako zdatný obchodník. Ukončeme ten proces. Dnes večer pojedeme do Kolomba."

Kreol udělal vágní gesto a neodpověděl. Gam hovořila dál: "Vyhýbáte se protiargumentům. Proč -- ze sebe děláte něco tak neuvěřitelně mystického, že působíte skoro banálně?" Uvažoval a potom zablufoval. "Je to jen jistá záliba v maskovacích manévrech, jinak nic. Předpokládá ovšem u protivníka pochopení pro to, že jejím cílem není druhého blamovat, ale je jen jako žena či pouhý její šat. K čemu ukazovat vždy nahou kostru? Existuje přece rovina, na níž je dovoleno každé přestrojení, protože ji druhý beztak zná. Dva se vzájemně znají a zaobalují to, co se stejně stane, do hravě půvabné formy. Rokoko a slova -- nic víc; pod nimi jsou již železné tyče nosných impulzů. Ale k čemu šermování slovy -- vy víte, co chci."

"Jste velmi opatrný. Ale opatrnost se bojí prozrazení. A kde je co prozrazovat, je také co skrývat. Nemám ráda proleptence. Mluvmě jasněji."

"Jak si přejete, neutralizujme zápas. Otevřme hledí: Přivedl jsem vás sem, protože všim -- od obyvatel tohoto domu až k naaranžování květin ve vaší váze -- proniká moje vůle a vše nese mou pečeť. Cožpak k vám stále nehovořím prostřednictvím těchto advokátů své věci? Svým takto se vyjadřujícím Já, které k vám mluví ze všech stran?"

Gam se usmála: "Odkrýváte se šikovně, aniž svou věc pouštíte z ruky, a dovedete z nevýhodně se vyvíjející partie přece jen uhrát remízu."

Kreol mlčel. Ozvalo se zaklepání. Hrbatá přinesla dopisy. Vytrhl jí je z ruky. Gam chtěla něco říci, ale potlačila to. Jak šikovně předvádí své neřesti tím, že o nich nemluví, pomyslela si, opřela se a pozorovala ho při četbě. Opice se vplížila dovnitř. Opět po ní okamžitě začala házet knihy. Opice vycenila zuby, skočila svému pánovi na ramena a kňučela za jeho hlavou. Kreol pozvedl ramena. Zvíře s kvičením spadlo na zem. Slápl na ně, hodil dopisy hrbaté do obličeje, obrátil se náhle velmi klidně ke Gam a řekl chladně: "Připravte se na devátou k odjezdu."

Hrbatá přinesla se smutnými očima věci na cestu a pomalu, unaveně je položila na stolek. Gam se postavila vedle ní a dívala se na dojemné ruce pokřivené ženy. Jako by nepatřily k ostatnímu tělu, tak tiché a plné vlastního života

vypadaly; vada, která se na neočekávaném místě náhle dramaticky změnila v grácii a jemnost. Svými smutnými očima jako by se dívala na všechno bědné, co od narození -- paralelně vedle živého života -- nepřetržitě chřadlo a umíralo. Kolik utrpení tohoto světa odkryl najednou ten jediný bolestný pohled. Tady se vynořovalo vojsko bezútěšných stínů. Tady se zvedlo moře slz; neboť v tomto zneužívaném a ušlapávaném tvorbu bděly a svých práv se dovolávaly vůle a pud jako v každém jiném...

S pocitem zmatku se Gam sklonila k tmavé hlavě, z níž stoupala silná vůně. Plaše a něžně uchopila ruce, které vypadaly jako nemocné tváře, a cítila ulehčení, když cítila, jak teplo z jejich žil proudí do pokožky druhého člověka a oživuje ji. Přání v ní horce vystoupalo až ke rtům a přinutilo je zformulovat slova: "Pojďte se mnou."

Víčka znetvořené ženy se zvedla ke Gam, těžce a pomalu, jako osudová otázka. Náhle se v jejich očích objevil lesk, prchavá červeň oživila bledé rysy obličeje. Prudce přikývla, odtrhla se s těkavým, neklidným pohybem od Gam, odkymácela se o krok dopředu a sklouzla Gam k nohám. Zkroucená do sebe, rukama objímajíc Gamina chodidla, zůstala tiše ležet jako ptáček, který prožívá pocit bezpečí ve znovunalezeném hnízdě. Potom se rychle zvedla. Tehdy Gam zachytila smrtelně vážný pohled, ale duhovka se rychle změnila, začala se chvět, neklidně poskakovala a oko jako by zbloudilo v nekonečnu. Rychlým, vysokým hlasem mnohokrát zvolala: "Ne, ne...!" Nervózně uchopila Gaminy ruce, trásla jí, stále opakujíc totéž, váhavě ji pustila -- ne, ne, škubala sebou s výrazem strachu, přiložila ucho ke dveřím, nic neslyšela -- žádný rychlý krok, překrásným pohybem se znovu obrátila ke Gam a pak ke dveřím, zavrtěla pomalu hlavou a řekla hlubokým hlasem, měkce a bolestně: "Ne -- protože já --", nedokončila svá slova, opět se vzchopila, znovu sklesla, plachá a horlivá služebnice, která poníženež běžela pryč, když přišel kreol, aby vyzvedl Gam.

Slaně vanul něžný vítr a přinášel dálky a nekonečnost. Vlny příboje připomínaly běloskvoucí dívčí prádlo a sníh. Voda temně a nebezpečně vřela. V dále vyhazovala do výše stříbřitou pěnu, jako by se vymršťovala těla ryb. Měsíční úplněk necudně ležel na moři.

Když začala silnice nabírat ostrý směr k pobřeží, kreol zastavil. Vášnivě se sehnul nad Gam a přiblížil k ní svůj obličej tak těsně, že cítila jeho rychlý dech. Tiše a nehnutě ležela vmáčknutá do sedadla a pozorovala ho. Náhle začal zuřit jako tygr, třásl vozem, -- ona se nehýbala -- napřáhl po ní ruce -- ona se nehýbala -- pokusil se ji chytit za paži -- ona se na něj jen dívala -- klesl zpátky, takže jednoduše mu strašidelně visela přes okraj vozu... Potom sevření povolilo, záchvat odezněl, oči natekly, sesunul se dolů a spadl na stupátko.

Okamžitě zase naskočil do vozu a hnál se dál, až dojeli do města. Tam se otočil a zeptal se Gam, kam ji má odvézt. Jasným hlasem mu řekla Kinsleyho adresu.

Když jí pomáhal z vozu, řekl s námahou: "Promiňte -- elementární reakce..."

Gam se na něj podívala: "Kdo by odolal elementárnímu?"

Zarazil se: "A dál?"

Koktal: "Býval bych..."

Již na odchodu jí přes rameno řekl: "Proč jste to neudělala?"

Před svým pokojem se Gam zarazila. Ruce si tiskla ke spánkům. Šla dál až ke Kinsleyho pokojům. Váhavě před nimi zůstala chvíli stát. Jak těžké bylo stisknout kliku. Nerozhodně se dívala na naleštěný kousek mosazi. Dopadal na něj bledý odraz světla. Pátrala, odkud přichází, jako by na tom něco důležitého záviselo. Když viděla, že se tam odráží světlo malé lampičky v chodbě, nadechla se a našla najednou sílu otevřít dveře. Pokoj ji uvítal tmou. Ventilátory jednotvárně bzučely a do jejich zvuku v silných rytmech bouřil příboj. Černě fosforeskující odraz měsíce a vody osvětloval místnost. Gam se neodvažovala otočit vypínačem. Tápajíc ve tmě, došla až ke Kinsleyho ložnici. Byla prázdná. Moskytiéra ležela složená vedle jeho postele. Nebyl tam.

Posadila se k oknu. Chtěla čekat, protože dál než k tomuto pokoji myslet nedokázala. Do zpeřených listů palm byla zavěšená veliká a mocná noční obloha, moře hřmělo do noci jako podzemní bůh. Bouření příboje rozbíjelo ve své grandiózní monotónnosti všechny ostatní zvuky, až už vládlo jen ono samo, a Gam se jím cítila odnášena jako na věčných paralelních proudech. Stala se pouhým čekáním nad těžkým bouřením moře.

Čas se rychle, snově rozplynul, takže se ani nevydělala, když náhle spatřila v prostoru dveří červenavé světlo. Jako pověst, která se stala skutečností, zachytila obraz Kinsleyho postavy, ale nepokoušela se vstát a jít mu naproti. Několika dlouhými kroky se k ní přiblížil. Jasně jako ještě nikdy viděla jeho obličej, brázdou od křídel nosu kolem koutku rtů, široká, zdrženlivá ústa a vpadlé spánky.

"Ještě jednou ses vrátila...", řekl.

"Vrátila jsem se k tobě."

Světlo se mihlo po jeho obličej, jako začátek truchlivého úsměvu.

"Vrátila jsem se k tobě," zopakovala Gam a vzala jeho svěšenou ruku do své.

Stále ještě neodpovídal.

"Nevím, co to je," řekla tichým hlasem.

Kinsley se nepohnul, když řekl: "Je to loučení."

Gam pustila jeho ruku. Proniknuta náhle jasným poznáním, zavřela oči a znovu se pevně chytla Kinsleyho paže: "Ne -- ne --" pomalu svlékla ruce. "Je to...?"

"Ne," řekl Kinsley, "to není ono. Nevím, co se stalo. Ostatně to s tím nemá co dělat. Kdo se ptá na vnější věci. A i kdyby se stalo tisíckrát víc, bylo by to zapomenuto, než by se mě to dotklo."

"Proč chceš pryč?" zeptala se Gam tiše.

"Zůstanu, kde jsem -- jen ty půjdeš."

Gam zavrtěla hlavou a zašeptala: "Vrátila jsem se k tobě..." Přimkla se k jeho paži jako ustrašené dítě. On hleděl do noci a hovořil ke komusi neurčitěmu, přerývaně, do větru před oknem:

"Ty jsi příliv, nádherný, šumící příliv, který naráží o hráze. Dokud hráz stojí pevně, vlny se dmou, půvabně pění a bujně

dorážejí. Příliv miluje hráze a oblévá je svou bílou, divokou láskou. Ale jeho láska je ničivá. Svádí a lichotí a bouří a strhává měkkýma rukama, až se hráz kousek po kousku začne drolit a padat do jeho paží. Potom se přes ni převálí, dál a dál, hnán svou žádostí útočit a vzdouvat se -- až najde novou hráz -- tu zalije svými šumícími vlnami a zahrne ji štědře, hýřivě láskou -- a zničí ji. O stavu hráze však ví jen hlídač, příliv sám nic netuší. Protože když se o ni opírá největší silou, je zkáza nejbližší."

Gam mlčky vstala a položila čelo Kinsleymu na rameno. Měla pocit, jako by na světě nikdy neexistoval jiný domov. "Co nám pomohou tyto symboly. Můžeš to přece cítit, tady dýchám já a tady dýcháš ty..."

"Slovy se takové věci uchopit nedají. Prokluzují sítí pojmů a unikají. Jenom paralelní zvuk symbolů donutí tyto němé děje, které se odehrávají nad naším myšleným a myšlenkovým světem, aby rezonovaly v naší sféře. Ale potom ukážou směr."

Život se pohybuje v kruzích. Od jednoho kruhu k druhému však není žádné spojení. A nic se tam nedá vzít s sebou. Náš čas je naplněn. Vím to. I ty to víš. Zítřej -- neboť ty již cítíš neklid nového zrození. Před tebou je ještě budoucnost. Všechno se dá odvrátit, jen ona ne. Já stojím v posledním kruhu, pak je klid. A dávám tě s těžkým srdcem. -- Ale to nejtěžší je rozpoznat okamžik loučení a naplnit ho. Neboť všechno ostatní potom by bylo jen utrpení a žalostný rozpad. -- Kdo rozpozná okamžik a řídí se jím, je uchráněn před smrtí způsobenou malými věcmi. Co jiného by se tu dalo dělat? Dnes tě dávám... Kdybych to neudělal, již zítra bys odešla sama.

Dopřej mi to gesto. Je jediné -- a poslední..."

"Vrátila jsem se k tobě...", zašeptala Gam.

"Ty projdeš ještě mnoha lidmi, než dojdeš sama k sobě. Máš v sobě zvláštní osud. Proto nemůžeš nikdy zůstat. Kdo zůstane, ustrne nebo se vyprázdní. Vždycky budeš plná začátků -- a loučení -- krásný, bílý příboj, ty..."

Všechno kolem Gam byla mlha a měsíc a slzy. Zhroutila se a plakala, až se otřásala, jako ještě nikdy ve svém životě.

Kinsley ji držel za ramena. Visela mezi jeho rukama a naříkala, vyslovovala pošetilá slova a ptala se ho v slzách -- a on odpovídal -- ano -- ano, na všechno, až se uklidnila a přestala vzlykat.

Vzala do rukou jeho hlavu a pozorovala každou linku, každou vrásku jeho obličeje ještě jednou -- jako milovanou krajinu, kterou nadlouho opouští. Tu si všimla, že se jeho rty chvějí. Nepopsatelná měkkost se rozlila jejím tělem. Plaše položila ústa na jeho stisknuté rty. A když ucítila teplo, slil se v ní obsah posledního prožitku v silný pocit, který vyrazil do obvyklých drah, ztratil orientaci a věřil, že ještě jednou bude moci tělo překonat ve věčném klamu onu trhlinu... Vysoko se vzepjalo přání a vůle...

Kinsley vnímal tuto touhu dát se jako finální okamžik, který však nesmí být završen, protože již vyrostl na jiné půdě -- jako něžné sálení. Musel zůstat nenarušený, aby se spolu s ním mohl překlenout do prázdného času, který měl před sebou -- a aby tak vyplnil abstraktní vzpomínku svou vůní. Onou tichou vůní neprožitych zážitků, kterou nikdy nic jiného vonět nebude. -

Pevně objal Gam paží a pomalu ji vedl do její ložnice. Jakoby bez vůle klesla na postel a stále se na něho dívala. Hladil ji po vlasech a klekl si před ní, aby ji vyzul boty. Opatrně ji svlékl. Ona ho mlčky nechala a potom si beze slova poslušně lehla. Ale když chtěl sepnout moskytiéru, nedovolila mu to a odsunula ji. Potom přitáhla k sobě jeho ruku a položila mu do ní svou tvář. Tak usnula.

Gam se probudila s pocitem blaženého klidu. Její kůže byla teplá a hladká. Spala hlubokým spánkem a cítila se zcela odpočatá. Za ní zůstala vzpomínka, odsunutá a vzdálená. Zavřela oči a snila si. Bujné a přelétavé fantazie polospánku. Nezatížené myšlenkami a pojmy. Uvolněné jako ona sama, měkké a trochu protáhlé. Občas zamžourala na dveře.

Konečně se oblékla a odešla do svých pokojů. Všude na podlaze ležely orchideje. Nikde dopis. V kanceláři se ptala po Kinsleym. Odpověděli jí, že vyrazil časně zrána a doufá, že bude odpoledne zpátky. Už nikdy se nevrátil.

O hodinu později jí byl ohlášen kreol. Vstoupil se svým sluhou. Velice korektně se Gam omluvil a prosil, aby přijala jeden z jeho koberců jako dar. Znal pravdu? přemítala Gam. Věděl, že Kinsley odjel?

Požádala ho, ať v jejím pokoji vybere pro koberec místo. Nechal ho rozprostít pro porovnání velikosti. Byl to zelený modlitební koberec.

"Proč jste to udělal?" zeptala se najednou chladně. "Proč jste nepřinesl jiný koberec? Proč tento?"

Mlčel a hryzl si rty. Gam znala jeho odpověď a nechtěla ji slyšet. Vyšla kolem něho ven z pokoje. -- "Jak krásné je dnes ráno!"

Za jejím oknem kadeřil vítr širokou vodní plochu do nádherných vln a zdobil je hřebeny stříbřité pěny. Mořští ptáci vzlétali s křikem k obloze a zase dosedali zpět na hladinu. Domorodci za sebou táhli kufry. Sirény kvílely. Na jednom kraji obrazu se objevila před odplouvajícím parníkem. Široce a mocně si loď razila cestu vodami. Za kýlem se předové vlny s pleskáním tříštily do šumějících vírů. Posádka byla na palubě. Ráhnla se leskla v slunci. Hustý, černý kouř se valil z komínů. Loď se vychýlila a stočila se na otevřené moře. Proti obloze plápolaly obrovské vlajky kouře, zatímco loď odplouvala vstříc dálkám a cizím světům.

Gam se za ní dívala. Horizont ležel na zemi jako zlatá rosa, do níž bylo zakleto moře a slunce. V dlouhých úderech přirážely vlny, útočily na kamenné bloky mol a rozstříkovaly kolem nich mračna létající pěny a bílého příboje. Vítr vál -- -- země se do široka rozprostírala -- dech bylo štěstí -- a všude začínal svět.

V

Vedro leželo nad Suezským průplavem jako tekuté olovo. Dopolodní světlo se nemilosrdně odráželo mezi pouští a oblohou jako mezi reflektory, až se v poledne rozkvedlalo ve třpytivě lesklou kaši a přilepilo se na palubu lodi.

Na břehu pomalu táhly karavany rozžhaveným pískem. Vypadalo to, že nikdy nedojdou k cíli, tak těsně obléhala jejich tenkou nit písečná smrt. Večer přilétaly od horizontu enciánově modré stíny. Tisnily se za písečnými pahorky, plížily se v úzkých žlabech mezi nimi a zakusovaly se do mizejícího pomerančového světla, které vysílalo přes roviny zacházející

slunce. Potom strnulá krajina náhle ožila, když se světla a stíny začaly přetahovat, aby vyhrál ten silnější. Klíny stínů neúprosně postupovaly kupředu. Jejich předvoje se již odvážily až na břeh, ozdobený na okrajích ještě sluncem, a od horizontu táhly v temných masách nekonečné posily. Slunce se prudce ponořilo za západní písečné hory. Tu zahájily stíny útok na loď, zaplavily ji, dobyly, vskočily za komíny a nástavby, vzdouvaly se výš a výš, spolky poslední zlato z okraje komínu a pohřbily svět ve své modré, beztělesné přízračnosti. Ale dusno z nich nepřestávalo odkapávat a brzy se opět němě a zešířila jako markytánka rozložila na palubě.

Gam ležela v lenošce na palubě a čekala na vítr. Z podpalubí se tlumeně a nezřetelně ozývaly loudavé zvuky tahací harmoniky. Připomínaly Gam ztracené melodie dud u hájů italských moří -- sentimentální a tesklivé, plné štkavé, primitivní sladkosti. Gam naslouchala, snažíc se rozpoznat melodii. Pak však přišel vítr, skučel a svíjel se kolem stěžňů. Ráhna klapala do noci, někdy se tichá hudba zcela ztratila v ostatních zvucích, až se najednou odtrhl další akord a vlétl do ticha jako zbloudilý motýl.

Při manévru se loď naklonila a vplula do břidlicové šedi slaných moří. Vítr se opět utišíl. Také námořníci odešli spát, neboť hudba umlkla. Gam se ukoľébala do stavu lehké dřímoty, z níž zcela hladce vklouzla do reality, když nárazy strojů zeslábly. Loď vjela do vyčkávacího místa, aby se vyhnula plavidlu v protisměru. Za hodinu se naproti objevil druhý parník. Byl osvětlený a proplul kolem tise a nehučně jako zjevení. Přídové vlny ho oblily šumící pěnou. Na můstku stála tmavá postava. Gam se zdálo, že mává -- ale neviděla jasně.

"Takové je setkání," pomyslela si bolestně, "pozdrav ze tmy do tmy -- jeden propluje kolem druhého -- snad si zamávají z paluby na palubu -- a pak už nikdy... Když se zdá, že jsou si světla nejbliže, začínají se od sebe vzdalovat. A brzy je každá loď opět sama na své plavbě."

V myšlenkách nechala probíhat uplynulé měsíce. Sklonila hlavu. Díky symbolické vizi vyvolané setkáním dvou lodí rázem pochopila svůj vztah ke Kinsleymu a rozloučení. Teď věděla: Ano, měl pravdu, tak jako ostatně vždy všechno dokázal vidět jasně. Lodi se ještě zdraví, ale už se od sebe vzdalují... Nebo byl snad Kinsley v přístavu, v němž kotvila její loď -- a najednou se do plachet opřel vítr, u kotevního řetězu se neklidně zakymácela loď, a on nechtěl čekat, až se řetěz přetrhne, aby zabránil jejímu zničení? Přístav -- možná by tam přišly něžné vlny útěchy... Vždyť nebyly tu snad přístavy proto, aby se k nim po dlouhé cestě na moři vždy znovu doplulo? Ale nepřipustila si tento něžný sebeklam. Jen neznámé lákalo -- a jenom neznámé přístavy přitahovaly loď, aby do nich vpluly. Tak se na Gam sneslo uprostřed dusné suezské noci prožvení a pochopení, které uzavřelo kruh minulosti.

Gam seděla u kapitánova stolu. Její pozornost vzbudila rodina, které se ostatní pasažéři potají neustále smáli. Sami členové rodiny to nebrali na vědomí a možná si toho vůbec nevšimli; byli to lidé, kteří najednou hodně zbohatli, ale své způsoby nedokázali změnit stejně rychle. Gam brzy překonala mírnou nevoli, již pociťovala, když tyto lidi viděla při jídle nadměrně gestikulovat, a začala ji přitahovat osvěžující samozřejmost, s níž uspokojovali své potřeby a právě je -- v podstatě prosté a banální potřeby -- podle všeho učinili středem své existence, kolem které kroužili jako kolem osy věčnosti. Pozorovala způsob, jakým jedli, neboť se výrazně odlišoval od slušné zdrženlivosti ostatních hostů.

Radostně vítali polévku a s blaženým úsměvem rozkládali ubrousky, jako by šlo o příjemný kultovní obřad. Jak závažný okamžik představovala první lžice tekutiny! Masitá ústa se předháněla v kritice jídel, ohňostroj poznámek se snášel na pečení, podrobně byla rozebírána její kvalita. Srovnávalo se s minulými večery na lodi, s tou včerejší i s tou, která se podávala už před týdnem, diskutovalo se o různých způsobech přípravy. Jasně vycházely najevo odlišnosti v chuti jednotlivých členů rodiny, jádné výroky doprovázející žvýkání jako by ho nádherně samozřejmě dokořenoily. Upřímná starost se zračila na tváři hlavy rodiny, když se při přidávání ukázalo, že jeden zvláště oblíbený chod už došel -- a všeobecný údiv vzbudila mezi přihlížejícími strategie počestného otce, když se mu po jednání se stewardem, při němž se šeptalo příliš hlasitě, přece jen podařilo získat ještě alespoň zbytky tolik žádaného pokrmu. Důstojná rozhodnost se ukázala v očích tělnaté matrony, když se servírovací vidličkou přehrabovala v kouscích pečeně a se sokolím zrakem zajistila pro rodinu největší plátky, pokud ty, které jim určilo náhodné pořadí, byly příliš malé. Marnotratně odlévala ruka s mnoha prsteny šťávu z omáčníku, aniž ji v nejmenším zajímalo, že také další lidé na ni ještě čekají. Za hranicemi rodiny už žádný svět neexistoval, začínal na jednom konci stolu a končil na druhém. Gam neušla komičnost takového počínání. Ale byla v současném okamžiku tak oproštěná od jakýchkoli jiných sklónů a zájmů, že citlivá střelka jejího kompasu reagovala na sebemenší vliv a magnetizována komickou situací signalizovala ještě něco jiného než směšnost -- totiž definitivní danost způsobu života, primitivní, ale stále brutálnější se projevující škálu pocitů, tupou energii vydávanou na věci, které za zvědavý zájem ani nestály a sotva se vyplatilo vědět o nich víc.

Dosud tyto vrstvy přehlížela. Nebo pronikly do jejího vědomí jen jako užitečné bytosti, které tady byly, aby se nenarušil pořádek rozmanité mechaniky bytí. Seděly v kancelářích a počítaly. Řídily podniky vyrábějící praktické předměty. Vytvářely věci, které člověk potřebuje, a staraly se o to, aby byly k dispozici.

Tak šlo v jejich případě jen o zdánlivé bytí, a díky té nejtěšnější a nejvznešenější lidské vlastnosti -- schopnosti namlouvat si, co není, věřily samy v sebe, ve své dílo a svou důležitost. Bez této iluze by se struktura společnosti zhroutila, neboť to, že se všechna kola a kolečka neúnavně otáčejí a vrčí, se děje jen díky všeobecné sugesci: že tahle zdánlivá forma existence má svůj význam -- a že bez koleček to nejde. Tak byli tito ředitelé, úředníci, dělníci a prodáváci zapleteni do sítě čínorodého života. Výkonnost byla jejich hodnotovým měřítkem -- a co je bezvýznamnější než výkonost...

Ted' Gam odhalila v těchto bytostech jejich vlastní vitalitu, která urputně a tvrdošijně vzdoruje všem nivelizujícím vlivům kulturních tradic. Dala se najít ovšem jen v každodenních zvycích, které v jiných vrstvách výchova dávno přetvořila v šablonu krásné formy. Ale přesto tu byla a projevovala se se samozřejmostí, jež budila úžas.

Ti lidé vypadali tak pevně zakotvení, že je nic nemohlo od jejich kotevního lana odtrhnout. Žádný dojem nebyl dost silný, aby je přemohl. Byli v Benares a na Bali, ale nemluvili o tom jinak, než jako kdyby si vyšli na nedělní výlet do lesní restaurace. Vždy a všude s sebou měli svůj domov: když se procházeli po Jokohamě, byli ve skutečnosti ve svém

rodném městě Osnabrücku či s Gravenhage. Nevysvětlitelné kouzlo je chránilo před svody cizího. Zůstávali vždy takoví, jací byli, a byli stále tací, jakými zůstávali. Nic jim nemohlo ublížit nebo je vykolejit z předem určené dráhy. Všechno vždy převedli zpátky na osvědčené a známé principy, které pro ně byly pochopitelné -- a nač se princip utilitarit v posledku nedá aplikovat...

Před Gam stál život ještě jako nevypočitatelně a bujně se rozvíjející příběh, který ji může rozdrtit nebo vynést do výšky, který ji vynese do výšky a rozdrť, o kterém nic nevěděla a neznala kromě toho, že někdy vnímala jeho sílu a závrtnou sladkost. Život tamtěch druhých znamenal cosi v přesných dávkách odměřeného a v žádném případě to nebylo nic uchvacujícího. Životní potřeby tu byly "povzneseny na cíl" a tak také s uspokojením prožívány. Gam vábilo dovědět se, jaké vysvětlení se skrývá za tímto ustrnutím na místě, za tímto přeformováním příčiny v účinek. Tady to byla neznámá země malých věcí. Jaká pupeční šňůra ji propojovala s tím ostatním? Kdo byli tito lidé? Rozhodla se, že se s nimi seznámí.

V Marseille vystoupila z lodi. Chvilku váhala, kam má jet. Potom zvolila Paříž. Ubytovala se na předměstí, v jedné staré, úzké a strmé ulici, kde bydlili malí úředníci a zaměstnanci.

Tyto ulice získaly svou skutečnou tvář brzy ráno. Přes den byly zahaleny a překryty leskem, který jim nepříslušel. Ale za svítání žily svým střizlivým a bezútešným životem, jenž jim byl vlastní. V rozích tam stály stíny jako usouzené ženy, snažící se nenápadně zalézt někde do kouta a skrýt se před nelítostným pohledem rána. V určitý čas se otevřela okna domů, ospalé hlavy se vynořily ze tmy pokojů a zjišťovaly, jaké bude počasí. O čtvrt hodiny později se otevřely domovní dveře a první postavy opouštěly domy. Kráčely těsně u zdí domů, s prázdným výrazem v obličeji, v nichž už nebylo dokonce ani znechucení. Když Gam časné ráno chodila po ulicích a pozorovala tyto tváře, znovu a znovu nacházela týž rys otupělosti, který jen někdy oživila obava z opožděného příchodu do zaměstnání či jakýsi matný náznak dobré nálady.

Pravidelně potkávala Gam ráno přede dveřmi svého domu bledého muže. Pod paží nosil koženou aktovku, která mu plandavě visela podél těla a jenom na jednom místě se charakteristicky zaoblovala -- tam, kde se skrývala svačina. Po několika dnech ji začal zdravít a o dva dny později ji oslovil.

Byl účetním v jednom velkém podniku a svůj čas ve službě trávil tím, že přiřazoval čísla k číslům. Protože bydlel ve stejném domě jako Gam, snadno našel důvod pro první otázku. Za týden ji pozval, aby s ním strávila neděli. Měl jakési jméno. Ona mu říkala Fred; a on ji neodporoval.

Podle slavnostnosti, s jakou jí svou nabídku předestřel, Gam rozpoznala, jak očekávaný a vytoužený je tento den v týdnu. Domnívala se, že je to den, kdy se odkrývají lidské vlastnosti, a slíbila mu, že s ním půjde.

Přišel ve zvláštním obleku, ve kterém působil dojemně a který jistě nosil jen v tyto dny. Vysoký límec mu dodával nezvyklý rys skromně bezmocné reprezentativnosti. Měl i rukavice a hůl, kterou si zavěsil přes ruku.

Byl jasný den a spolu s nimi spěchalo i mnoho dalších lidí ven do přírody. Dopravní prostředky přetékaly pasažéry, kteří si od dnešního dne hodně slibovali. Nechávali se vyvézt do okolí a velice hlučně si zajišťovali místa k sezení, připraveni ubránit si je v případě ohrožení. Gam opět žasla nad mírou energie, vynakládanou na tak bezvýznamné spory. Pokud dokázali u těchto malých věcí uvolnit tak obrovské množství skryté síly, potom se daly při velkých příležitostech, kde se úsilí opravdu vyplatilo, očekávat přímo exploze. Náhle se však ukázala hranice, přes kterou se přenesli jen málokterí -- snad proto, že už neměli žádné rezervy. Obličje otupěly, zájem vyhasl -- jako stádo pokračovali dál navyklymi stezkami. Kde je však zastavit a vnutit jim jiné cesty?

Gam se ptala Freda na jeho život. Rozhovořil se zešířoka a vyličil jí tradiční vývoj života naplněného onou sympatickou bezvýznamností, která je tak očividnou známkou naprosto průměrného životního nadání. Zvláště pečlivě ji vysvětlil své rodinné poměry a dlouhé odstavce věnoval sestře a jejímu snoubenci. Stále znovu zdůrazňoval, že žije "v zajištěných poměrech".

Gam si již dříve všimla této silné, pudové vázanosti na rodinu, jejímž hlavním rysem nebylo ani tak soužití ve společném prostoru, ale spíše vzájemná orientace jednoho na druhého, ať už šlo o příbuzenské sympatie či antipatie. Dokonce i když žili příslušníci této rodiny v odloučení, bylo to tu -- ostentativně, v podobě oné nenávisti či lhostejnosti, která signalizuje nejsilnější závislost. U Freda pro to našla vysvětlení. Tito lidé neuměli být sami, chyběla jim potřeba duševní samoty, báli se jí a upínali se k jakési jednostranné konstelaci lásky či nenávisti, na niž si díky své podivuhodné dovednosti schematizovat po krátké době zvykli.

V malém hostinci u moře obědvali. Nad vodou oddechovalo ticho časného podzimu. Čirý vzduch srpna, který voní zlatem a odívá les do tesklivých modrých stínů, stál nad světem jako průhledný zvon. Všechno jako by tu mělo své určení a nic nebylo náhodné.

Slepice se bezstarostně hrabaly v listí, stará zeď s nepravdělně navrstvenými neopracovanými kameny svítila měkkou okrovou žlutí, divoké víno pnoucí se po ní pomocí červených úponků spadalo dolů. Špičaté se zařezávala hrana střechy rolníkovy chalupy do nekonečné oblohy, z otevřených oken kuchyní se ozýval tlumený řinkot umývaného nádobí, na zahradě pracoval starý muž ve vybledlém kabátku a lněných kalhotách -- nic nenarušovalo přemýšlivou radostnost této bukolické nálady. Po moři se proháněly čluny a v dálce se bělaly trojúhelníky několika plachet.

Fred říkal něco o plachetnicích. Potom zmlkl a okázale kouřil doutník, který vypadal vedle jeho úzkého obličje podivně. Také doutník byl dar, který si vyhradil pro tento den pracovního volna. Někdy si ho zasněně ze strany prohlížel, než ho opět vložil mezi rty. Gam si toho všimla a pohládila ho po ruce.

Lehké stolní víno mu dodalo otevřenosti. Zpočátku s pomlkami, ale přesto začal vyprávět o svém úřadu. Postupoval systematicky, aby Gam mohla všechno správně pochopit, a holí jí dokonce nakreslil polohu budovy a své kanceláře. Byla blízko místnosti ředitele Köstera.

Asi půl hodiny potřeboval, aby jí ozřejmil druh své činnosti ze všech stran. Zvláště zdůraznil nutnost naprosté spolehlivosti, kterou vyžaduje jeho pozice, a velice ožil při líčení důsledků nesprávného zápisu v účetních knihách. Pro

názornost uvedl případ účetního Peugota, jehož nedbalostí byla jednomu významnému zákazníkovi zaslána zbytečná výzva k platbě, což vedlo ke ztroskotání obchodních vztahů. Peugota samozřejmě hned nato propustili.

Gam se ho zeptala, zda je se svou prací spokojen. Nevěděl to přesně -- byl to přece jeho chléb, ale nespokojený určitě nebyl. Potom začal vyprávět o svých kolezích. Zvlášť jeden z nich, jistý Bertin, budil jeho obdiv. Se šéfem totiž někdy jednal tak směle, jak by si to nikdo jiný nedovolil. I když -- je-li člověk v právu... A vyprávěl dlouhou historku, jak sám mužně uplatnil vůči zmíněnému řediteli Kösterovi, Alsasanovi, svá práva ve velmi vzrušující situaci, kdy Köster dokonce udeřil pěstí do psacího stolu, ale nakonec mu pochvalně poklepal na rameno.

Gam slyšela, jak jeho slova monotónně dopadají do poledního klidu. Věděla, že je to fádni tlachání -- ale nebylo i ono svým způsobem oprávněné? -- A hodilo se tak dobře k vlažné náladě kolem ní. Všechno se přece dalo nějak ospravedlnit a k určitým situacím to patřilo. Proč by tedy neměla naslouchat vyprávění o řediteli Kösterovi a panu Bertinovi, který byl obdivován pro své styky s Kösterovou ženou? Stejně jako duchaplné debatě v síni indického místokrále s Murrayem a Sandenem? Jak nedůležitá byla přece v podstatě všechna slova. Dala se jimi vyzdobit skutečnost, že jeden k druhému nic necítí -- a jaký rozdíl byl v tom, zda se člověk snaží uvěznit měkkýšovitě pocity do pojmů, nebo se rozohňuje o stenotypistce Idě? Jak krásně vypadal bílý chléb na hliněném venkovském talíři, jak se drobil v ruce svou přezrálostí, kolik vůně pšenice a životodárné síly se z něho linulo. Stát se tak chlebem a hrabajícími, čepýřícími se slepicemi na slunci.

Potom ji však lehce zamrazilo, když pomyslela na to, že vše, co mladý člověk vedle ní vypráví, není pouhým tématem pro konverzaci, ale jedinou náplní jeho existence. Jeho život v ní byl uvězněn, a on nejen že se uvězněn necítil, ale považoval tento stav za přiměřený. Ředitele Köstera vnímal jako limitující pojem, za jehož hranice už jeho myšlení nesahalo. Sice ho nepovažoval za dokonalého a snad ho také kritizoval -- ale působení tohoto muže přesto ovládalo jeho povolání -- a jeho povolání ovládalo jeho bytí. Fred byl povolání -- s pár zvyky a pár potřebami...

Právě položil ruku, v níž držel doutník, na stůl. Byla bledá, neduživá -- a přesto: pod její kůži červeně pulzovala krev stejně jako v Gamině ruce. Tyto vedle sebe ležící a sobě tak podobné dvě ruce vedly přes paže k čelům, za nimiž dřímalo a žilo naprosté vzájemné nepochopení a neschopnost někdy si porozumět, za nimiž proti sobě stály obrazy světa, které spolu nebyly v sebemenším spojení, které si byly cizější než instinktivní chování zvířete, vzdálenější od sebe než souhvězdí -- ležely mezi nimi tisíce světelných let. A krev, která obě ty ruce napájela, měla přece natolik stejně rudou barvu, že neexistovalo dost bystré oko, aby dokázalo vidět rozdíl; a obě spočívaly tak blízko sebe a podobaly se tak, jak se sobě nepodobají zvířata stejného druhu. Gam připadaly tyto dvě podobné ruce na stole jako strašidelný démon nemající obdoby, šílená tragika nesnesitelného nepochopení, proti níž představovalo vše ostatní na zemi jen malý žert a banální teorii o mezistupni ve vývoji druhů.

Gam prožívala jeden z okamžiků, kdy jsou zrušeny zákony myšlení, kdy zpětné vazby k rezervoáru asociací utrpěly zkrat a člověk -- zcela bez souvislostí, jako dítě nebo obyvatel jiné planety -- stojí před světem jako někdo naprosto cizí. Nadpřirozeně jsou odváža všechna jména, zůstává přemítání o jediném slovu -- "ruka" -- nosný pojem se ztratil -- je to jako cizí řeč, kterou člověk nikdy neslyšel -- a vidí jen jedno: pohybující se zjevení s výběžky zakončenými průsvitnými pŕlměsíčky, jehož kauzální propojení se někam vytratilo -- jako nepochopitelné znamení skrytých souvislostí -- vymršťené do transcendentálního chaosu za hranicemi věcí -- až se spoje zase obnoví a jméno a věc se znovu překryjí a člověk se pln strachu a otázek ještě jednou ujistí; -- a ze všeho zůstane jen hluboký úžas, který se opět někdy ozve, když to člověk nečeká, takže v lidsky pošetilé snaze dát mu význam je pochopen jako napomenutí a získává užitečný filozofický obsah.

Tak chápala Gam rozdíl mezi sebou a mladým mužem vedle sebe. Nikoli duševní nebo společenský -- neboť ten je nepodstatný -- ale hluboký rozdíl mezi dvěma živými bytostmi, tajemství věčné cizoty, zajetí zákony za vlastním čelem, které by v okamžiku, kdyby se jen trochu uvolnily, vpustily ihned na scénu chaos -- propast a zmatení.

Jenom jedna strana byla viditelná, promítána laternou magikou poznání a s ním trvale sbratřená a od něho neoddělitelná. Tady se na slunci zalesklo jezero a dalo se spatřit. A co člověk poznal, bylo slunce a jezero a oko a reflex mozku -- nikdy jezero samotné. Filtr smyslů odděloval člověka od světa jako pestrá tabulka skla.

Gam vzhledla. Ještě pořád ležely obě ruce nepohnutě vedle sebe a zastřený hlas hovořil o nevýznamných věcech. Potom se jí zmocnila bezradná něha -- jakou mohou cítit lidé stejně trpící nebo zatracení, lidé téhož osudu -- z nichž jeden však užívá tajných svobod a nadějí, které druhému nemůže sdělit; a tak v touze po vykoupení opět uchopila ruku vedle sebe, od níž nedokázala odpoutat zrak, pohladila ji a beze stopy ironie, v okamžiku návalu citů, rozechvělým hlasem, do něhož probleskovaly slzy, řekla: "Jste velice schopný člověk, Frede -- jsem si jista," musela udělat pomlku, "-- jista, že se jednou stanete vedoucím svého oddělení."

Večer dlouho seděli v zahradní restauraci s mnoha stoly. Mezi stromy visely na natažených šňůrách lampiony a kolébaly se v lehkém večerním vánku. Se soumrakem přicházeli stále další návštěvníci, až byly brzy všechny stoly obsazené. Mezi nimi sedělo mnoho párů mladých lidí, kteří se zamilovaně tiskli k sobě a necítili jeden před druhým žádný ostych.

Z otevřeného okna k nim na zem dopadala hudba. U klavíru seděla dívka ve světlých šatech a pokoušela se zahrát určitou melodii. Klobouk si položila na nástroj. Zahrála několik akordů a šťastně vzhledla k muži opírajícímu se o klavír. Vlasy mu padaly trochu do čela. Jeho obličej teple osvětloval plamen svíčky. Něžně se díval na dívku u klavíru. Za nimi se kontury místnosti hnědě rozplývaly jako na Van Dyckových obrazech. V rámu okna působili jako starý obraz.

Gam rozeznala vedle klobouku velkou kytici pevně vázaných květin. To se dotklo jejího srdce. "V jak ztracené krajině putuju," přišlo jí na mysl, aniž si větu v myšlenkách formulovala. Přemítala o ní jako o neznámém ptáčkovi, který přeletí kolem. Ti dva vyšli ze dveří a hledali si v zahradě místo. Přitom prošli těsně kolem Gam. Dívka měla v ruce klobouk a květiny. Gam viděla, že má všední ústa. Smála se nějaké mužově poznámce. Znělo to falešně a afektovaně. Potom mu hloupý, nezapný žert přes rameno vrátila. Gam odvrátila zrak, když si ji kolemjdoucí muž, s jednou rukou v kapse, bez

zábran prohlížel...

Vracela se s Fredem. Strniště po sklizeném obilí vysílala vůni země. Měsíc je posekal. Jako srp žence visel na obloze. Gam se podívala na Freda. Kráčel vedle ní se sklopenou hlavou. Potom se jí zeptal na její činnost. Usmála se, když mu odpovídala. V jak úzkém kruhu se tyto krátké myšlenky rozpínají... Navrhl jí, aby hospodařili společně. Třeba se jim také brzy podaří najít si v domě větší byt, který by si mohli pronajmout. Zatím by to muselo jít takto. On jí dá každý týden určitý obnos, aby mohla nakoupit potřebné věci k vaření. Odpoledne v šest se bude pravidelně vracet z kanceláře k jídlu. To je přece výhodné pro obě strany.

Gam se nemohla zbavit jisté stísněnosti. Mášla jí bezděčná Fredova jistota; očekával asi, jak bylo v jeho kruzích běžné, že bude souhlasit. Tak to tedy vypadalo. Trochu se o tom rozumně a věcně pohovořilo, zda je to opravdu vhodné či ne, a potom se začalo žít ve dvou. Možná následovala svatba, když bylo na cestě dítě. Někdy to možná probíhalo i trochu jinak, vřeleji, divočeji, bez kalkulování, byla-li dvojice dohnána plamenem pudů k vášnivě noci. Ale už brzy se věci uspořádaly, nadále se plnily každodenní povinnosti, dva lidé se potkávali, domlouvali si schůzky, snad i začali bydlet ve společné domácnosti, ale v ní měla klidná domácí atmosféra stejnou váhu jako manželské lože, až pak jednou -- a to každý z nich věděl a očekával a jinak to ani nechtěl -- stále ještě žili vedle sebe, i když už je k tomu vnitřně dávno nic neopravňovalo a nikdo to od nich nežádal -- z pohodlnosti a proto, že to prostě tak bylo zvykem.

Gam cítila něco podobného jako odpoledne -- naprostou bezmocnost vůči těmto krátkým vlnám. Nepronáráželo tu vůbec nic -- a když ano, potom to vzápětí spolkl okamžik a čas na hodinách, který řídí a ničí bytí těchto lidí.

Fred se jí zeptal ještě jednou, zda souhlasí. Němě přikývla. I když věděla, že jenom ona vnímá, jak zoufalá a hrůzná je tato banalita, nedokázala se ubránit pocitu, který se skládal z touhy pomoci, ze soucitu a z vědomí, že tady pomoc není možná. Ústav pro nevyléčitelně nemocné by na ni působil podobně. Byla zde neblahá, neviditelná kletba, kterou nikdo nedokázal prolomit. Nemoc prostřednictvím. A všechny sociální otázky se dotýkaly jen okraje. Zlepšovaly hospodářskou základnu -- jádro --, ale struktura zůstávala nezměněna. Pokud by se tato materiální báze příliš zdokonalila a vystavila na odív, působila by groteskně a komicky, protože forma a obsah by už spolu neladily -- jako v případech oně cestující rodiny na Suezském průplavu, která si se sebou rovněž nevěděla rady a zůstala proto, jaká byla, vzdor všem ostatním možnostem.

Fred se do ní zavěsil a vyprávěl mnohmluvně o všem možném. Strpěla jeho důvěrnost. Nebyla jí na obtíž, patřila přece k věci. Potom s ním šla nahoru do jeho bytu, protože jí chtěl ještě leccos ukázat a vysvětlit pro příští den. Seděli proti sobě ve vysokých lenoškách z rákosového pletiva. Gam se ho zeptala, co je jeho největším přáním. Usmál se. Přání má ovšem často různá -- ale to jsou přece jen fantazie, které sám nemůže brát vážně. Z rozumového hlediska bude spokojen, když bude mít dobrý příjem a příjemné místo v zaměstnání, hezký byt a snášenlivou ženu. Všechno navíc je prý dar, který se musí přijímat vděčně jako zvláštní přídavek.

Přikývla. Očekávala podobnou odpověď. A nemohla jí připadat směšná, rozuměla jí. Teď našla klíč. Rozuměla -- i když nechápala. Na okamžik prozířela. To, co před několika týdny pokládala za energii a nezdolnou sílu, protože se to projevovalo tak spontánně již v malých věcech všedního dne, nebylo znamením signalizujícím něco dalšího, ale už posledním účinkem života na povrchu vegetativního bytí. Vše pod ním však bylo odstřiženo. Tady se nedalo pomoci. Zákon života, který z bobu vytvoří vždy keříček fazole, a nikdy jedli. Kdo by se odvážil roubování...

Fred se na Gam podíval zastřeným zrakem. Zdálo se jí, že jeho obličej je obličejem většiny lidí. Snad na světě tihle lidé museli být, jako fólie a pozadí, z něhož se zvedala vlastní hodnota a vlastní prožitek. Protože vzrušující to určitým způsobem bylo: být jedincem, vyslancem, tím, kdo zná souvislosti a hraje si s nimi -- neboť veškeré vědění vede ke hře -- a konec nejhlubších myšlenek je taneční rej -- a konec nejbolestnějšího poznání -- gracie. Hra -- být tím, kdo si hraje -- tady začíná tajemství posledních věcí a mystika konsekvence -- hranice, která zaměňuje jména a uzavírá kruh.

K tomu patřila i tato hlava před ní. I ta tedy byla zauzlena do řetězce událostí, které jsou z hlediska lidstva důležité a završují se jen v nejvyšších exemplářích lidstva; hlava pasivní a tmavá: jakýmsi způsobem do tohoto dění zapojená...

Fred zamžikal. "Co se na mě tak díváš?" Tu si přitáhla velice vážně jeho hlavu blíže k sobě a políbila ho, jako by se opět zorientovala a věděla, kudy jít; tak jako člověk obdaruje v noci venkovana, když mu na temné cestě potvrdí, že tato cesta vede k cíli, a nemá zdání, jak důležitá pro zbloudilého tato cesta je.

Zamávala u dveří ještě jednou jen částečně pozvednutou rukou a viděla, že Fred je poněkud udiven. Asi myslel, že ještě zůstane.

U jednoho ze stánků s knihami na Quai d'Orsay oslovil Gam malíř, který jí vyprávěl o svých plánech a ideálech. I když v něm Gam v mnoha nuancích znovu poznávala Freda, přesto ji ještě lákalo poznat tento typ člověka, který tvrdil, že jde nesobecky za svým ideálem. Několik dní poslouchala jeho tirády, potom si u obchodníka s uměním, u něhož měl svá díla, pár jeho obrazů koupila. Opojen úspěchem maloval dál. Koupila úmyslně věci, které označil za méně vydařené, a nebyla nijak zklamána, že maloval dál právě tímto způsobem. Ale to vlastně ani nechtěla. Chtěla jen vidět, jak na něho zapůsobí peníze. Brzy začal být pyšný a jeho idealismus se utopil v blaženosti nasycení.

Gam se nechala ještě pár týdnů unášet životem. Bydlela ve čtvrti, kde žili úředníci a blahobytní měšťané. Jména k jejímu uchu nedolehla, před očima jí defilovaly obličeje lidí, na něž brzy zase zapomněla. Průmyslníci, kteří ze skromných začátků vytvořili velké věci, vynálezci, kteří světu přinesli cenné zlepšovací návrhy, generálové, kteří psali knihy o válečném umění, ctižádostiví mladí diplomaté, kteří již byli vyznamenáni -- ti vždy na chvíli upoutali její pozornost svou činnou energií, ale potom zájem opadl. Představovali ve svém oboru a svým způsobem dobře fungující automaty, dost znali, uměli dobře hovořit a mnozí dokonce dokázali mezery mezi součástkami stroje vyplnit antikvovaným životním uměním. Ale podstata chyběla. Gam sama nevěděla, jak by to měla správně nazvat. Měla vždy jen pocit, že všichni tito lidé se jako pijavice pevně přisáli k jedné části, že postrádají celek -- tento prožitek, že je člověk sám svým světem -- a nežijí kreativně každým okamžikem znovu a jinak, a pokud se o to snaží, potom podle určitého programu. Chybělo jim to nevypočitatelné, náhlé, jasné, co miluje samo sebe a zároveň sebou pohrdá, co se vzdává a

opět znovu dobývá, toto hravě odevzdané, nenapadnutelné, kmitající... Byli posedlí systémy a hesly. A Gam za každým z nich objevila nakonec vždy znovu -- jako stín -- Freda.

Umělci a básníci ji v posledku zklamali. Byli pod tlakem svých záměrů a ohýbali se pod nimi jako keř vinné révy pod svými plody. Žili ve svém díle a toto dílo cizopasilo na jejich životě, takže jim zbyla jen nutná existence, z níž se však nemohli doopravdy radovat, protože to byla jen zdánlivě svobodná existence. Měla sice jakousi formu, ale vázanou na dílo, ať už šlo o pasivní práci -- fázi odpočinku a klidu -- či o prožitky, sloužící jako materiál pro budoucí práci. Oboje představovalo pouze přípravu nového díla. Neměli čas poslouchat svou krev, dláto a inkoust čekaly -- a jejich obličej volaly po rození. Kdo však rodí, stává se účelem a ztrácí nezúčastněnosti, neužitečnosti a přesvědčení o jejich významu, které patří k existenci velkého formátu...

Gam navštívila starou markýzu d'Argenteuil, která ji vzala s sebou k princezně Parmské. Pár dní jezdila s mladým St. Denisem po bulvárech. Večer ji přišla navštívit mladá herečka a plakala a prosila, aby jí St. Denise nechala. Gam ji povzbudila a darovala jí ho. Celý večer si pak spolu povídaly. Malička získala ke Gam důvěru, byla přítulná jako kočička a přišla ještě několikrát. Na jedné slavnosti, pořádané princeznou, vzbudila Gam pozornost svými pohyby, když procházela sály. V lóži zažila premiéru básníka, který jí řekl, že jeho sláva pro něho neznamena nic proti tomuto okamžiku. Nevěřila mu; neboť básníci lžou a nevědí o tom.

Dva mladí důstojníci, které Gam neznala, se o ni bili. "Jak pošetilé," pomyslela si, když jí to pak kdosi vyprávěl, "Kdyby byli uzavřeli sázku, oč by to bylo sympatičtější."

Evropská města ji nudila. Masové starty průměrnosti ji obtěžovaly. Desetkrát něco nechat bez povšimnutí bylo obtížnější než jednou odvrátit oči. Kromě toho tu byla příliš velká neinformovanost, protože se žilo příliš těsně vedle sebe a lidé se vidali příliš často -- kdo znal jednoho, znal všechny...

Gam byla unavená. Prozkoumala odzdoła nahoru všechny vrstvy a zjistila, že jediný rozdíl spočívá v tom, na kterém stupni pyramidy stojí. Kolo se točilo mezi zrozením a smrtí. Mezi těmito dvěma póly kmital veškerý život. Ale nekmital v dlouhých paralelních kmitech, ale jen v krátkých vertikálních vlnách, pravoúhle. Velké horizonty chyběly -- dlouhý dech -- óm, o němž hovořil buddhistický kněz... Běžením způsobem nestálo za to -- a nikomu se nedalo pomoci.

Gam cítila něžnou náklonnost ke zvířatům. Na jejich působné přirozenosti rozpoznávala nestoudnou opotřebovanost lidských gest. Měla zbystrěné smysly pro šablonovitost a frázovitost slov, pohybů, chůze, myšlení i pudů. Upoutávala ji jejich afektovanost, polovičatost. Rozlišovala nuance, hru, masku, kterou chladně odkrývala tím, že svůj protějšek ujišťovala o jeho kvalitách, až se rezervované sebevědomí rozdrobilo v ješitné sebechvále. Najednou se objevila distancovanost, pohrdavý úšklebek a potom velká lhostejnost vůči tomu všemu: disciplinované tuky, bílkoviny a uhlohydráty, stagnující v naučeném a navyklém, zajaté v koloběhu peněz, titulů, úspěchu. Ale muselo to tak být, neboť bez nich by nebyla měšťanská jistota, přesný expres, spolehlivý bankovní poradce. Režijní náklady života -- rozpoznané -- pevně stanovené; na život sám už nedošlo.

Markýza d'Argenteuil nabídla Gam, aby se ubytovala v jejím vodním záměčku, hodinu cesty od Paříže.

V den odjezdu se náhodou dostala ještě jednou do blízkosti Fredova bytu. Šla po ulici a potkala ho. Hned ji poznal. Vyčítavě se ptal, proč odešla, a dodal, že teď je již pozdě -- už si našel jinou přítelkyni, s níž bydlí. Nic jiného si nedovedl představit, než že se chce vrátit. Tento poslední zážitek jí připadal rozkošný a vesele se ubytovala v markýzině záměčku.

VI

Kašny a vodotrysky prý byly v posledních letech opraveny, vyprávěl jí starý správce nemovitosti. Zase fungují. Za soumraku je nechával vždy hodinu zurčet. Vítr již sfoukával do vody hnědé listy jilmů a ořešáků a Narcis, zasmušile shlížející do zahrady, jako by byl zkamenělým výrazem těchto zádušných podzimních večerů, z nichž v odváte tmě tiše zaznívalo umírání.

Když Gam procházela sály, zdi odrážely její kroky. Všude visely obrazy -- jemné dotyky tuše a bledých akvarelových barev. V malém sekretáři z leštěného březového dřeva našla Gam ještě několik svazků dopisů, zažloutlé papíry, popsané sáhodlouhými nadšenými sděleními, nenechávajícími jediný aspekt věci bez povšimnutí, tak jak dokázalo psát jen ono století. Celé dny si v nich četla. Mnohé z nich byly adresovány jakémusi Chevalierovi von Roste, který je pravděpodobně při loučení zase vrátil; jiné byly od přítelkyně, jež vyprávěla o svém milenci.

Ve skříních a truhlách našla staré šaty. Vyndala je a zkoušela si je. Vybledlé róby měly zvláštní, pro Gam opojnou vůni. Dlouhé hodiny v nich zůstávala sedět před velkým členitým zrcadlem s mnoha tabulemi a zapomínala na svět. Obraz, který jí zrcadlo vracelo, jí připadal podivně cizí a zároveň důvěrně známý, jako by její nitro, očarované podivným kouzlem, odplulo na chvíli zpět do oné doby a nyní k ní přišlo zpátky, dívalo se na ni, němě, něžně a nenávrtně.

Položero utkalo za postavou v zrcadle šedé stíny, které v hloubkách hnědavěly, jako by to byla šed' minulosti samotné, z níž se vynořila ona, s tímto sladkým, smutným úsměvem. Když Gam toho večera chodila ve starých šatech po pokojích, vešel stařec. Nevšimla si ho, právě si tančila kroky sarabandy. Když ho spatřila, kývl na ni a ukázal na starý spinet. Otevřel ho a zahrál menuet. Tenounký stříbrný zvuk se občas zachvěl, jako by vycházel z hrací skříňky. Gam pomalu modelovala taneční kroky, pas a velké úklony a pociťovala u těchto figur mámvou hravost navrátní se doby, která jí byla tak známá a blízká jako málokterá jiná. Rokoko si budovalo kolem propastí šalebné zahrady, a ačkoli o tomto sebeklamu vědělo, oklopilo je zahradami a nazývalo je zahradami. My je nazýváme propastmi a díváme se přímo do nich. Doba vášnivých milostných dobrodružství a bojů se skrývala za nejhravější grácií, jaká kdy existovala. Chevalier von Roste vyzval s úsměvem nejlepšího šermíře Francie, protože dámě jeho srdce příliš dlouho líbal ruku. S galantním žertováním poprosil, aby ho společnost na chvilku omluvila, protože se potřebuje trochu občerstvit v zahradě. Odešel s přítelem, který mu dělal sekundanta, a už se nikdy nevrátil. Nepsal předtím dopisy ani vysvětlení.

Opět přišel soumrak s tím zvláštním přisvitem, který Gam tak fascinoval. Šla se starcem do zahrad před domem. Ještě bylo vidět, že živé ploty kdysi někdo udržoval a stříhal. Teď stály zdivočelé a plaché kolem dokola, jako by se styděly. Večer si za své barvy zvolil lazurit a stříbro.

Gam krmila černé labutě, které se již připravovaly ke spánku. Chvatně k ní připluly po rybníku a opisovaly kruhy, jak bylo jejich zvykem. Po horizontu se sunula mračna v blednoucí večerní záři. Moře fialek se skrylo za stromy a odneslo s sebou zbytky světla. Potom se však najednou koruny rozešuměly, a večerním chladem prorazily proudy vlhka a tepla. Vítr se obrátil a udělalo se dusno. Nastalo hrobové ticho a mračna se rozprostřela přes celou oblohu.

Gam se vrátila do zámku. Jak chodby duněly! Jak tma seděla ve všech koutech! Strašidelný přízrak se rozrůstal a mohutněl a neslyšně se přibližoval. Obklopil ji ze všech stran. Do sebe schoulený se krčil dům před hrozícím, neznámým nebezpečím. Každý zvuk se znásoboval ozvěnami a potom náhle odumřel, jakoby sražen měkkou sekerou. Jak tichý dokázal svět být!

Gam cítila neklid, který sahal mnohem dál než k očekávanému zuření přírodních živlů. Cítila, že s ním přijde ještě cosi jiného. Co to bylo? Odkud přicházel tento pocit, jako by se mělo z kukly vylihnout cosi podivného -- co se to tu ohlašovalo? Praskne skořápka? Vyletí ven? Jak byla unavená! Nechtěla se tomu vzpírat. V mracích visela bouře, hrozící strhnout s sebou všechno a všechny. Kdyby tak přišla.

Jak tenké bylo ostří nože, na němž se vše pohybovalo. Jak zvláštní byl tenhle svícen před ní. Jak zvláštní tato bronzová plastika. Všeho se dotýkala mlčenlivá moc. Záhadná aura vyrážela do útoku. Nezadržitelně ji to s sebou strhávalo -- ale kam?

Černá za okny se roztrhla. Po temné ploše létaly blesky. Jako klikací se žíly se na chvíli zastavily za okenními skly. Potom opět na čas získala moc noc. Na vteřiny se park a pokoj rozsvítily. Hrom dlouze zarachotil jako dábův řetěz. S pekelným lomozem začala obloha spouštět na svět proudy vody. Potom se v zámku rozezněl zvonek. Ostře, jako by nikdy nechtěl přestat. Zvuk se zavěsil v pokoji, ostré švihnutí biče -- vykoupení... Chodby se rozezněly, cosi nepředvídaného se připravovalo, valilo se za ní a skokem bylo až u ní -- dveře se otevřely, promočen stál na prahu Lavalette, děšť po něm stékal. Křikl na přicházejícího sluhu a poručil si koupel a suché šaty, načež se uklonil před Gam: "Promiňte, že se před vámi musím na chvílku objevit v tomto stavu -- za hodinu vám všechno vysvětlím."

Gam se ze své židle nepozvedla. Venku řádily přírodní živly, jako by chtěly krajinu zničit. Celé snopy blesků se klikatily mezi stromy, bouře zuřila a děšť v těžkých nárazech dopadal na odpoutaný svět. Tak seděla, dokud se Lavalette nevrátil. Rychlými kroky šla až k oknu a podívala se ven. Divoce mávl rukou, jako by chtěl ukázat na běsnící bouři, mlčel a zaťal prsty do židle. Okamžitě se zase odvrátil.

"Při pohledu na takhle rozběsněnou přírodu nemá smysl cokoli vysvětlovat. Snad vám bude stačit tohle: Jsem přítel Argenteuilových a znám tohle sídlo. Neodkladné povinnosti mě nutí, abych si našel vůz. Hodinu odtud jsem beze světla najel ve tmě na hromadu kamení -- zlomil se klikový hřídel. Váš vůz je v pořádku?"

Gam přikývla: "Budu ho potřebovat."

Obloha na na vteřinu ocitla v rudých plamenech. Lavalette se uklonil. "Už jsem vás někde viděl..."

Gam přikývla. Nemohla mluvit. Její údy byly jako z olova. Ruce těžce spočívaly na širokých opěradlech židle.

"Ve Švýcarsku. Viděl jsem vás také jednou v Kolombu. Bylo by absurdní snažit se o nějaké paralely a něco z toho odvozovat. Ale ulehčí vám to rozhodnutí. Nastoupíte v Marseille na palubu Anne Lane. Odplouvá za dvanáct dní. Budu na vás čekat v Singapuru."

Gam neodpověděla. Lavalette zazvonil na sluhu a poručil, aby mu připravil auto. Potom poukázal opět na počasí. "Proti tomuhle je všechno ostatní banální. Tohle se neptá a neodpovídá. Je to tady. Budete na to myslet -- v Singapuru vystoupíte z lodi."

Venku lidé vytlačili vůz na cestu. Lavalette se sklonil nad Gaminou rukou. Byla bez vůle a ochabla. Dveře za ním zaklaply. Jeho krok odezněl. Vtom řekla Gam nepřítomně do prázdného pokoje šeptavým, zvláštně hlubokým hlasem: "Ano," stáhla obočí a oči jí ztmavly. Řekla "ano" a zvrátila hlavu.

Motor krátce zavyl a rozezpíval se. Řadicí ústrojí zarachotilo, někdo něco zavolal... Potom bouře spolkla vrčení odjíždějícího vozu.

Když se Gam v noci probudila, obloha byla jasná. Bouře odešla vybíjet svou sílu jinam. Měsíc stál jako velká mosazná mísa nad parkem a odrážel se v kalužích na cestách. Siluety korun stromů se nehýbaly. Z popínavých rostlin na domu zvolna skapávaly slzy vody z jednoho listu na druhý. U rybníka stál, napůl osvětlen měsíčním svitem, mramorový Narcis a díval se těžkomyslně na nastalou potopu. Světlo mu padalo přes levé rameno, s hravým, něžným laskáním se přes něj překulovalo, měkce a tichounce. On stál, zamyšlen. Usmíval se...

"Není to zvláštní," řekla Gam markýze d'Argenteuil, "že to nejsou silné a hlučné události, co určuje náš život, ale ty nepatrné, které kolem nás projdou téměř bez povšimnutí. A nejsou to ty, které na ostatní logicky navazují, ale ty, které tam překvapivě vskočí, přinesou náhlý neklid a novou jízdu. Člověk by věřil, že za tímto každodenním životem se odehrává ještě jeden, jiný, tajný, a že všechno, co si o své existenci a vývoji namlouváme, je jenom náhodná paralela. Jednoho dne námi cosi trhne -- a všechno, co víme, se převrátí..."

Markýza d'Argenteuil se na Gam dobromyslně podívala: "Nádherně poskládaná a oslnivá slova básníka na jevišti nechytanou za srdce tak jako neznámé zavolání do noci, které odezní a vyhasne, ale kdesi -- fantazií protkáno tisíci možnými významy -- probudí v člověku revoltu a touhu, jak to nedokáže žádné mluvené slovo, a přejde do krve. Toto temné, tajuplné dědictví, které nám dala příroda -- kterým nás volá -- a určuje."

"Rezonance se probudí náhodným tónem. Rozezní se a zvučí a zvučí a nikdy neutichne, ať už ji člověk myšlenkami jakkoli zahání a odmítá -- ať ji nazývá třeba i pošetlostí -- ona zvučí a přehluší všechno a svede nás a zvítězí..."

"Jděte za ní. Ona neklame..."

"Ano...", řekla Gam tiše, potom se usmála, "mohu jinak?"

Dva dny nato opustila Paříž. Nedošla však ještě příliš daleko, a už se vrátila. Ale již večer téhož dne začala být v opeře neklidná. Potom seděla dlouho do noci u okna svého pokoje. O den později nasedla do expresu do Marseille. Cestou se zastavila v jedné vesničce v Provenci a zůstala tam u prostých lidí, kteří spali v pestrých, vysoko nastlaných postelích. Když se Gam ráno probudila, čekal na ni ve výřezu okenice ve tvaru listu mladý den jako zlaté srdce a v zářivé gloriole vklouzl do potměšitého pokoje po lesklé dráze, uvelebil se na olejomalbě na stěně. Barvy na prsou madony se neuvěřitelně rozzářily. Gam vložila do zlaté dráhy ruku a chytila den do dlaně. Potom si došla pro zrcátko a hrála si se světelnými odlesky. Zářící srdce fantasticky poskakovalo po stropě i po stěnách a Gam se postavila na posteli, ramínka noční košile nechala sklouznout dolů a s polštáři pod nohama pomáhala světelné stře, až z výřezu v okenici strefila její prsa tam, kde tlouklo srdce. Brzy ucítila na kůži teplo, sluneční srdce zářilo pod jejím levým prsem, potlačovaná radost náhle vykypěla na povrch -- a Gam rozjařeně vyskočila z postele a improvizovala tanec srdce. Odpoledne se přistihla, jak se oddává snění. Cestovala tedy dál. Špiclík jejich hostitelů ji doprovodil až k vlaku a nechtěl ji opustit. Mávala mu na rozloučenou jako příteli. Celý den se slunce rozprostíralo nad krajinou. Stříbřitě šedé olivovníky šelestily ve větru, vavříny, pinie a pisangy doprovázely vlak, palma občas přivála vůni Orientu, potom přišlo město -- to město, které je jen přístav a Cannebière a směsice národů. Gam dlouho stála u mol a dívala se na moře. Vedle ní se vršily kufrы z kajut a židle z palub. Pytle a balíky se vznášely ve vzduchu zavěšený v otočných jeřábech, jako by byly ve stavu beztlíže. V docích se nakládala síra a červená sienská země, stáda hovězího dobytka čekala s žízňivým bučením na překládce. Mezi molem a městem kotvily parníky, natlačené těsně jeden vedle druhého. -- Gam se konečně rozhodla zeptat. Anne Lane ještě do přístavu nevplula. Ale příští ráno byla tady. Zakotvila v noci. Když ji Gam spatřila, pocítila, že se v ní něco prudce pohnulo, a byla tak zmatena, že se celý den přístavu vyhýbala. Odvážila se jen na roh platanové aleje Cours Belsunce a schovala se bezpečně v tlačeničce nevěstek a cizinců. Brzy však začala všude potkávat členy posádky Anne Lane, kteří spěchali do uliček lásky ve starém městě. Když Anne Lane doplnila zásoby uhlí, myslela si Gam, že loď okamžitě odpluje. Spěchala proto do doků společnosti Messageries Maritimes, aby se ještě dostala na palubu. Zadržujíc dech napětím, vstoupila na loď. Měla pocit, jako by jí popostrkávala neviditelná ruka. Celá rozrušená očekávala, že se Anne Lane dá okamžitě do pohybu. Ale kapitán jí řekl, že loď vypluje teprve druhého dne ráno. Gam spala neklidně. Stále znovu slyšela řinčení řetězů a každou chvíli se jí zdálo, že loď už odjíždí. Potom upadla do bezesného spánku, z něhož ji, zděšenou, že je už pozdě, vytrhlo až bouchání lodních motorů. V letu se oblékla, chtěla ven, vyskočila, vyrazila z kajuty na palubu, jako by ji honili. Pozdravil ji svěží ranní vítr. Na palubě stáli lidé a mávali. Parník právě vyplul. Vrhla se k obrubnici, chtěla volat, náhle se zarazila, chytila se zábradlí -- a najednou slabá a beze sil, téměř něžně se přes něj naklonila a usmála se na jednoho lhostejného člověka na molu. Usmívala se, otočila se stranou, jeden Angličan mával dalekohledem jako posedlý, bezmocně na něj pohlédla, jako dítě, potom zvedla ruku a zamávala také -- několikrát -- někam -- někomu. Lessepsova socha se zvedala z moře. Temně modrý horizont zhnědl. V mžiku se nad vodou objevily bílé domy s plochými střechami: Port Said. Ještě než loď zakotvila, shlukli se kolem ní Arabové na svých člunech. Potom přirazila parní barkasa s přístavním lékařem. Vzápětí se to na palubě hemžilo černými, hnědými i žlutými, kteří nabízeli své zboží -- cigarety, pohlednice, šátky, řetízky, které byly vyrobeny v Německu nebo v Anglii. Chlapíci malého vzrůstu se šikovně přitočili k pasažérům a šeptem, s důvěrným úsměvem, jim dělali nabídky. Průvodci se snažili vnutit cizincům své služby. Dopluhi k zemi. Po širokých, čistých ulicích evropské čtvrti následovaly nízké, vápencové domy a bazary arabského města, kde se prasata a kočky potulovaly mezi houfy pošťuchujících se dětí. Gam zvedla jedno ze světlehnědých felážských dětí, které kamsi běželo a upadlo. Ustrašeně se dívalo očima černýma jako uhel a pak otočilo svou kulatou hlavu jinam. Potom si to ale zas rozmyslelo, kudrnatá hlava se opět obrátila ke Gam, brada šikmo skloněná k rameni, malá špinavá ruka nastavená dlaní vzhůru: bakšiš. Gam cítila ve svých rukou tělísko, jemné údy. Pomyslela si: Cožpak vůbec mohou existovat tak malé prstíky a takové drobounké nehtíčky? Ale z tohoto chvějícího se tepla, které z dítěte cítila, vycházela zvláštní síla, proud, který protékal jejími pažemi, takže se musela přemáhat, aby ho nepřivínila k sobě, aby ho nehladila, nelaskala a neříkala mu hlouposti. V návalu citu naplnila rychle malou ruku mincemi, prudce ji stiskla a v hlubokém pohnutí šla dál. V noci nakládala Anne Lane uhlí. Černoši supěli, když na nahých zádech přenášeli po můstku těžké pytle. Dlouho trvalo, než jim svaly přetancily po pažích až nahoru. Odrazy světla reflektorů skotačily na tmavých tělech, lesknoucích se potem. Oči a zuby v námahou pokrivených ústech se modravě bíle třpytily. Z noci přístavu se přibližovaly postavy, bez ustání, stále znovu, jako by za nimi stála nekonečná vojska, která se chtějí vrhnout do propasti bunkrů s uhlím. Jenom v osvětleném šikmém výseku kuželů reflektorů se to překotně hemžilo -- za doprovodu klidných akordů do daleka rozložených arpeggií vln. Jenom tento křiklavý, vápenně bílý pruh světla vyčaroval z noci divoké furioso. Jako by obsahoval zvláštní paprsky, které měly moc vynést na světlo neviditelné dění. Jako by se tento strašidelný pruh mohl obrátit každým směrem, kterým se mu zachce, napadlo Gam -- také proti nebi -- a také tam musel očím odkrýt zuřivý tanec, který je jim jinak skryt. Z bezpečného tepla tmy vytrhoval hrozivé obrazy lítého boje, jako když čočka mikroskopu odhalí v nevinné průhlednosti kapky vody bitevní pole prvků. Gam se usmála: jako čočka mikroskopu boj o kapku vody -- o kapku vody -- která je proto neméně životně důležitá -- a také o smrt a život jako všude... Už několik hodin kvílely sirény a oznamovaly tak, že loď bude odplouvat. Parník se pomalu odrazil od mola a obrátil se směrem ke kanálu. Lodivod již stál na velitelském můstku. Tu se mezi kotvícími loděmi protlačil parní člun a neuvěřitelně rychlým tempem se snažil dohnat Anne Lane. U kormidla stál muž a cosi volal. Za ním seděl ve člunu ještě někdo. Gam stála právě na palubě a sledovala to divadlo. Barkasa přirazila ze strany, spustily se padací schody, onen muž z člunu naskočil a o minutu později už se ocitl na palubě. Ze všeho nejdříve spatřil Gam, stojící přímo před schody. Pohlédla na

ni, uklouzl, obrátil se k barkase, vyndal několik mincí a rozmáchlým pohybem je hodil do člunu. Potom odešel s povzneseným a velmi uzavřeným obličejem na palubu, vyměnil si pár slov s jedním důstojníkem a odebral se se stevardem ke kajutám. Anne Lane vyrazila plnou parou vpřed.

Bezútěšné skály Adenu se rýsovaly ještě dlouho nad obzorem. Potom zmizely v modravé páře a nad lodí se rozhostil klid noci. U stolu se kapitán usmíval do bzučení ventilátorů: "Zítří, až se probudíte, už na vás zase bude čekat oceán." Později večer vlny zesílily. Gam vyšla na palubu. Zdálo se, že tam nikdo není. Jako neprůhledná černá vata plavala na moři tma. Hvězdy se nemihotaly, ale stály jako dekorace nad stěžni, jasné a určité. Jižní kříž vypadal jako spona na zřaseném sametu noci. Ale pod touto strnulou honosností se to vzdouvalo a vřelo a rozpínalo a převracelo, vymršťovalo a pleskalo a trhalo a házelo sebou, moře se převalovalo a kadeřilo a bouřlivě dýchalo. Když propluli kanálem s jeho rovnou hladinou, opět tu byly bujné přílivové vlny, které přišuměly od indických břehů a přinesly s sebou neklid a touhu jako cizí vůně.

Přídová vlna se mocně valila kolem boků lodě a vysoustruhovala za kýlem stříbrné víry, zanechávající za sebou daleko viditelnou stopu. Hřeben vln vysílaly do noci matný třpyt, který ve vlnách u zádi získal větší intenzitu a prohloubil se v blyštivou červeň. Moře svítilo. Loď plula ve stříbrné dráze, utrhlá si z ní stříbro pro sebe, zanechávala za sebou široké zářící rybníky.

Vedle Gam někdo řekl: "Náhoda je jenom jiná forma osudu, snad více vzrušující, ale proto také neodvratná..." Vedle ní stál cizinec z Port Saidu. Zapamatovala si jeho jméno, když se představoval: Sėjour.

Na chvíli se odmlčel a potom hovořil dále. "Náhoda, souhra okolností -- důležité je vždy, co spolu hraje, co je komu přihráno. Že se to děje slepě a beze smyslu -- koho to vlastně mate kromě nás? A jak snadné je proměnit tento zmatek myslí v napětí provázející tah v loterii."

"Nemělo by se o tom mluvit," řekla Gam zdrsňelým hlasem.

"Mluvení zahaluje, myšlení zplošťuje. Nemělo by se o tom přemýšlet. Existují věci, které se v příliš ostrém světle zakalí. Ale vlašná lázeň slov je může opět projasnit. Slova mají tu vlastnost, že se nikdy nestrefí..."

"A myšlenky?"

"Také ne -- ale zaplaší náladu. Myšlení zošklivuje."

"A rozesmutňuje," řekla Gam.

"Tady září moře a oceán bouří, ale my tu stojíme a pokoušíme se tomu dát smysl nebo pro to najít symbol, místo abychom byli sami zářením a příbojem. To je tajemství Orientu: nemyslet, ale cítit. I když to někdy jako myšlení vypadá, je to jenom formální myšlení, které je vlastně jiným druhem citění. Má větší význam umět se nechat strhnout matným leskem lilí v cinových nádobách až k sebezapomnění než hloubat o smyslu krásy. Díky náladě se život stává nekonečným. Umět se v ní rozplynout je božské."

"A neznamená rozplynutí mlčení? Ale vy ho obcházíte mnoha slovy..."

"Řekl jsem už, že slova jsou neškodná."

"Ale také přece často překáží."

"Dva tisíce let jsme zvyklí na to, že se bez nich nelze zcela obejít, když jde o sdělování výsledků. O to mi šlo."

"K čemu jsou výsledky?"

"Aby předběhly náhodu..."

"-- která je zákonem?"

"Kdo by se rád nerouhal osudu..."

"Z rozmaru?"

"Ze zostřené předtuchy..."

Gam na něj pohlédla. Sėjour mluvil dál: "Možná budete udivena tím, co vám teď řeknu. Ale určité důvody a tento rozhovor mě k tomu podnítily. -- Můj postoj k životu je pasivní. Ostatní mám už za sebou. Bez hořkosti -- jen: Mám to prostě za sebou. Člověk nemůže zůstat stále stát. Už si od života nic nepřejí, proto také neprožívám žádná zklamání. Jsem divák. Proto jsem konečně dospěl k nejjasnějšímu zážitku. Zážitku existence v zrcadle. Miluji dokonalost, aniž bych po ní prahl. Vaše existence na tomto světě je dokonalost -- jako moře a světlo. Uvědomte si: Jsem snad jediný člověk ve vašem životě, který od vás nic nechce."

Gam zůstala ještě sama na palubě, dokud nezačala noc blednout a čern vln se v jitra nezměnila v šed' břidlice a hlíny. Břeh se hemžil Číňany. Již z parniku bylo vidět, jak se tlačí na molech. Čekali na Anne Lane, a když zakotvila, hruli se po přistávacím můstku nahoru. Ale námořníci je rozháněli.

Gam pomalu opouštěla loď. Paluba za ní zůstala jako věrný ovčácký pes, tak bezpečná se jí teď zdála, když kráčela vpřed. V úzké škvíře mezi stěnou lodí a zdí přístavu klokotal pruh moře. Jako vody řeky Styx jej překročila a vstoupila krokem, jemuž zadržované vzrušení pulzující jejím tělem dodávalo svižnou pružnost, s dechem přerývaným netrpělivostí a očekáváním, na půdu Singapur.

Dva kuliové se tloukli bambusovými tyčemi v boji o pasažéra pro svou rikšu. Malajci a Číňané postávali kolem v kruhu a s potěšením bojovníky povzbuzovali, dokud je -- křičící a vylekané -- nerozprášila uzavřená modrá limuzína, která se tu nehlučně vynořila a zastavila kousek před Gam.

Lavalette vyskočil z vozu a omlouval se Gam, že ji nečekal už na můstku. Dříve než mohla odpovědět, hovořil dál.

Situace se změnila. Je bezpodmínečně nutné odcestovat ještě dnes dál do Saigonu. Není snad příliš unavena? Odveze ji ke svému hotelu, kde může počkat, protože on musí ještě vyřídit lodní formality a některé jiné věci. Chlapec zůstane u ní a postará se, aby dostala všechno, co si bude přát.

Teprve teď spatřila v rohu limuzíny Tamila a současně si všimla, že okenní záclonky byly zataženy, aby se nedalo vidět dovnitř. Neřekla nic, pouze se na něj usmála a on ji se zářícíma očima němě pozoroval a nehlasně pohyboval rty, takže z tmavého obličaje občas zajiskřily bílé zuby.

Hluk ulice tlumeně pronikal do uzavřeného světa vozu. Potom odezněl a ticho se prohloubilo. O několik minut později auto zastavilo před osamělým parkem, v němž stál hotel. Lavalette si vyměnil několik slov s hoteliérem a nabídl Gam přátelsky ruku: "Brzy budete všemu rozumět. Za dvě hodiny odjždíme."

Vůz odhrčel širokou alejí zpět. Gam zůstala chvilku zamyšleně stát. Její pohled padl na Tamila, který k ní beze slova vzhlédl. Setřásla myšlenky a přikázala chlapci, aby se postaral o její kufr. Lehkým krokem odběhl. Gam následovala hoteliéra do svých pokojů.

Krátce nato přivlekl chlapec kufr. Gam ho k sobě zavolala. Rychle přiběhl. Projela mu rukou vlasy a zvedla kšticí na spánku nahoru. Na olivové pokožce se bělala dobře zhojená jizva. Chlapec ji v úsměvu ukázal všechny zuby, opatrně se pohládl na místě, kde kdysi zela rána, a se zářícíma očima přikývl. Gam se náhle začala euforicky smát, chytla ho za ramena, zatřásla jím a hodila mu klíče, aby otevřel kufr.

Mokrá se vrátila z koupelny, v rozevlátém plášti a s měkkými ručníky přehozenými přes ruku. Požádala Tamila, aby ji osušil, a ten ji důkladně třel ručníky, až kůže zčervenala. Ona se pak jako kočka přikrčila pod útlyma hnědýma rukama, které na ni z nádob bizarních tvarů lily esence, masírovaly ji a opatrnými krouživými pohyby jemně hnětly její kůži. Vybírala si ještě prádlo, když se Lavalette vrátil. Zastavil se mezi dveřmi, když viděl Gam klečet u kufru, s ohnutou přímku zad, kolem sebe rozseto hedvábí různých barev. -- "Vezměte si barvu ametystu," zavolal, "vaše pokožka se pod ní stane bronzem, prodchnutým duší..."

Gam právě našla kus šatstva té barvy a zamávala jím ve vzduchu. Lavalette přiskočil, zachytil šustící klubko, lodní lístky, které držel v ruce, zabalil do hedvábí a poslal je vzduchem chlapci, který je jako šťastné dítě chytil a držel, dokud na něj Lavalette nezavolal několik hindustánských vět a zase si je od něho nevzal.

"Musíme balit," volal. "Začátek cesty je to nejkrásnější na světě." Stál vedle Gam a hovořil k ní dolů, zatímco ona stále ještě seděla ve dřepu: "Pro toho, kdo se vydává na cestu, je život vždy dobrodružství..."

"Dobrodružství?" zeptala se Gam, dívajíc se vzhůru. "Nic víc?"

"Nic méně..." usmál se Lavalette. "A to nejkrásnější na ženě je páteř. Když se ohýbá jako poddajný indiánský luk, když její obratle vystupují, překrásně a něžně členěné, pod napínající se kůží. Když se pružně napíná od štíhlé šíje a vedle ní se vynořují jemné brázdy a prohlubují se, matné stíny si v nich hrají a světlo přechází po zádech."

Gam vklouzla do jeho rukou a cítila lehké teplo dlaně, držící její záda. Opřela se o ni, přitom stále držela zmuchlané hedvábí. "Existují slova," řekl Lavalette, "u nichž už jejich zvuk obsahuje dálku a začátek cesty. Stále znovu dokážou očarovat, když jsou vyslovena. Jen poslouchejte -- Timbaktu -- tato lehká první slabika a obě hluboká "U" -- jak se houpají... Již rytmus probouzí přání a posouvá horizonty -- Timbaktu nebo Hongkong --, tyto dvojznačné, jako ozvěna si odpovídající slabiky... Hongkong -- slovo plné očekávání a kdesi v dálce tiše zanikající. Jména -- lze se jimi opájet, jen si poslechněte jedno po druhém -- Timbaktu -- jako tlumené černošské bubínky -- a Hongkong -- jako zvony pagody -- Timbaktu -- Hong -- kong --."

Pustil Gam a ona jemně sklouzla k oknu a opřela se o široký rám. Za ní se třpytila pevně napnutá kobaltově modrá plachta oblohy bez jediného mráčku. Jako sladký příslib budoucnosti se rýsovaly kontury její hlavy na světlém pozadí a prsa se zvedala -- jako by vykvétala z oddechujícího těla. Složila ruce na kolenou a dívala se do pokoje, takže za tmavým obličejem se třpytilo zářivé světlo v okenním rámu jako modrý oheň.

Lavalette hovořil k tmavé tváři: "Jsme slepě a zběsile zamilovaní do života. Chceme ho vždy cítit -- prsa na prsou. Stále nově cítit -- proto milujeme začátek cesty -- stále intenzivně cítit -- proto hledáme napětí a nebezpečí -- neboť potom cítíme jeho kouzlo nejsilněji a je nám nejbližší..."

Zvedl několik rozházených kousků šatstva. "Za hodinu zaječí sirény k odjezdu. Přijdeme v barvách ametystu a s nevyslovitelnými přáními. Pospěšme si."

Chlapec držel v ruce ocelovou kazetu. Lavalette z ní vyndal několik papírů, zamkl ji, vrátil, ponořil ruku do Gaminých zásob punčoch: "Tyhle." Vybral prsteny a leštil je na jejích rukou. Chvilku pozoroval indiánský náhrdelník z karneolů a ametystů, pak se zasmál a řekl: "Mám kufr matného, japonského hedvábí -- budete ho nosit vždy večer -- za přísvitů hvězd na saigonském korzu."

VII

"VKočínčině je odpolední sluneční světlo jako hustý tekutý med," řekl Lavalette a posunul Gaminu lehátko na palubě pod sluneční plachtu. "Je jako zlatá pryskyřice a člověk má někdy dojem, že zkrystalizuje podle principů jakési záhadné alchymie a člověk v něm zkamení navěky jako komár v jantaru. -- Tahle odpoledne na annamských mořích."

"Tlak na barometru klesá," zavolal první důstojník, když šel kolem.

"Potom přijde za hodinu déšť, jako by nastala novověká potopa -- a o hodinu později bude vše zapomenuto. To na tropech miluji: to nepředvídatelné, náhlé, prudké, bouřící, co se přežene kolem a vzdouvá se a ničí -- co nepřichází pomalu, aby se dále vyvíjelo, ale co překvapuje a uchvacuje v rozeznělých zvonech bouře -- bez směšné důslednosti."

"Cožpak není důslednost důležitá, aby mohl člověk stoupat vzhůru?" zeptala se Gam.

"Jenom v počátcích. Aby se člověk osvobodil. Strašlivě trpíme těmito dvěma tisíciletími kultury, která se nám snaží o mrtvé pozůstalosti, jakýchsi parukách, skrývajících všechno podstatné, namluvit, že jsou to nejčennější výsledky lidstva. Tenhle popel, který musel zbýt z plápolajících ohňů hořících duchů. Copak je to nejčennější na ohni popel, jenž zůstane, když je vše stráveno, tyhle zbytky, v nichž potom ostatní s vážným výrazem ve tváři bádají? Nebo je to nejdůležitější teplo, které rozšiřuje, dokud žije?"

"Proč nemůže vyhořet bez strusky?" zeptala se Gam zasněně.

"Vláčíme s sebou stále tyto šaty zvyku, dědictví, tradice, naučeného, není divu, když považujeme svou pokožku za nestoudnou..."

"Pokožka...", řekla Gam protáhle a pootevřela oči, "tenhle sametový, měkký život: pokožka..."

"Naše myšlenky onemocněly chudokrevností, nezdravě zkotřely. Dnes je myšlení měšťanskou záležitostí. Dříve

představovalo nebezpečí, divoké štěstí, za nímž číhala zkáza. Poznání -- to byla vášeň, vyražející z krve, ničící, ovanutá smrtí. Empedokles hledal dobrovolnou smrt ve Vesuvu jako důsledek svého poznání. Dnes se stal sinekurou pro profesory filozofie a univerzitní látkou na osm semestrů. Vrhají se na studium -- ale už ne do propastí. Vědění odčarovalo podstatu. Vždyť přece všechno víme. Nic není směšnější než vědění. Znamená únavu a lenost. A zabíjí každý zážitek, pokud neexistoval prazážitek."

"Pra--pra--pra," zasnula se Gam, "jak zvláštní sled hlásek."

"Člověk jde důsledně svou cestou -- cestou k osamělosti a nesmyslnosti. Nepromýšlí ji, ale rozpoznává a zažívá. Je to formování vlastního já. Všechno, na čem lpěl a v co věřil, se za člověkem vytratí. Nelehká představa, pokud tak vidíme i toho posledního člověka. Potom člověk ztratí orientaci, své cíle, své já, své jméno -- všechno, člověk je pak jen cesta a směr vpřed. Najednou cesta končí. Dole zeje propast, nic... Každý krok znamená smrt. Člověk ten krok bez váhání udělá a zažije zázrak celistvosti, který je pro všechny polovičaté nepostižitelný. Ten krok nevede dolů -- jak se zdálo. Vede zpět. Byl snad poslední zkouškou -- v níž obstojí jen málokdo. Tenhle zázrak by se dal nazvat transcendentálním saltem mortale. Člověk skočí do prázdna, je vyzvednut a obrácen. Jde cestou zpátky -- a je proti všemu uchráněn. Zažil Nic -- a je nezranitelný. Překonal všechny věci -- a ty ho už nemohou srazit. Zažil absolutní nicotnost. Žádná ztráta, která by kohokoli druhého zlomila, se ho nemůže dotknout."

Ale to ještě není to podstatné: Vždyť to by byla rezignace platonického pesimisty, prostého všech přání. Ne Schopenhauerova rezignace -- neboť pesimista popírá svět proto, že je obchodem, v němž se člověku nevrátí jeho náklady -- jistě je to kramářské hledisko. Schopenhauer však popírá svět kvůli jeho charakteru. -- Podstatné je, že důsledkem tohoto zážitku popření je nejintenzivnější přitakání životu."

Ale jaké přitakání! Přitakání čerpající z prazážitku, kde se oba proudy slévají. Přitakání vycházející z instinktu, z tajemství logu krve, z toho nejnějnějšího, nevědomého. Cítíme se žít...

Zážitek života... Překonal jsem všechny zákony -- teď si se všemi zákony hrajeme házenou. Překonal jsem všechny věci -- teď je necháme promísit v jednom víru -- máme horoucnost víry, a přesto se jí současně vysmíváme, umíme se zapomenout v bouřlivém sebeodevzdání -- a přesto se vznášíme sami nad sebou, máme nitro -- a vnějšek...

Intenzita pocitů netrpí, emoce se uvolní a dostanou křídla. Zakousneme se do života a hrajeme jako dravá zvěř jeden o druhého. A protože jsme tak zběsile zamilováni do celku a jsme k němu tak připoutáni, nemůže nás nikdy zničit jednotlivost, pokud se nás jednotlivost zcela nezmocní a nestane se naším vesmírem... Potom..."

"Potom..." řekla Gam a napřímila se.

"... potom nás možná strhne s sebou, jako dokáže planeta vyrvat měsíc ze sluneční dráhy, a když se k ní příliš přiblíží, donutí ho otáčet se kolem své vlastní osy. -- A existují takové planety."

Gam se vzepřela na opěradlech židle.

"Jsou to naše pudy. Pudy jsou hodně ošklivé slovo pro tyto temně hučící proudy druhu, které protékají křížem krážem naším individuálním bytím. Existuje něco elementárnějšího, než se na nich s plnými plachtami řídit vpřed? Ale běda, když kormidlo přestane poslouchat. Potom se začnou samy neovladatelně a nezadržitelně hnát vpřed. A ono přestane poslouchat tehdy -- jak jste bladá -- tehdy -- vidíte, že vám vykám, užívám toto bojové oslovení -- tehdy, když jednotlivost nad námi získá větší moc než celek -- když ji získá jednotlivce -- když v jednotlivci už neprožíváme druh -- v ženě lásku -- ale když je to láska k jednotlivci. Když začneme být závislí a přestaneme kroužit sami kolem sebe -- když se staneme poslušnými a svoje bytí zaměříme na někoho druhého -- když dopouštíme, aby nás onen druhý ovlivňoval -- proč jen jste tak bladá? -- jen v tom je nebezpečí... Neboť tady tečou nejsilnější proudy a zuří nejmočnější bouře -- a jenom tahle odvážná hra nás svádí. Neboť které nebezpečí nesvádí..."

Neznáme už poslušné city našich otců. Pro ně byla láska něčím, z čeho člověk cítil domov a zázemí. Pro nás je vichřicí a bojem. Prožíváme jen sebe. Proto milujeme senzace. Jistě, ale není tohle lepší než dál žít ve vyčpělých pocitech doby, která se k nám už nehodí? Tempo nás okouzluje, ne trvá. Jsme disciplinováni až k dokonalosti, a právě proto milujeme pružnost, hravost, proměnlivost, nejistotu, roztančenost, žonglování se všemi pojmy, mrštné balancování nad propastmi, to, co je neočekávané, bláznivé, divoké, a také banální, ale s rafinovanou hrůzou vyvolané dráždivým vědomím -- jak nádherné je být primitivní, z celého srdce banální, jak rádi jsme my -- nesentimentální lidé -- sentimentální, nezměrně... Neboť cítíme, jak se v nás až k prasknutí napínají všechny nervy, cítíme krev a nervy až v konečcích vlasů... Naše smysly jsou trénovaná smečka větřících čidel, filtr zážitků, ale nikdy tento stav nesklouzne k dekadenci, jejímž důsledkem je vždy snobská blazeovanost, která nikdy nepoznala onen prazážitek, které chybí kanály, jež k němu vedou, a proto vždy brzy zchradne. Je to opojení disciplínou, snahou stát stále na stráž, být vždy připraven. Cítíme se jako bozi při našem disciplinovaném sledování svých věcí -- jsme přitom božsky bezstarostní, neděláme si hlavu z pravosti cílů a systémů...

Nehledáme v erotice jen moc, chceme víc, chceme dobrodružství svých pudů. Štveme se spolu s nimi, vyzýváme je, dráždíme je a hrajeme si s nimi, s těmito podzemními mocnostmi -- jako toreador s býkem v aréně... Neznáme klid -- ženeme se a téměř se necháváme chytit -- a prcháme pryč... Postrčení silným úderem se necháváme nést vpřed až k závratnému skoku a unikneme nebezpečí v posledním okamžiku -- protože když nás dopadne, když někde uvízneme, jsme ztraceni. Příliš jsme dráždili, jsme příliš jemně komplikovaní, abychom z toho vyšli nezranění... Ale protivníků je málo a porážka je často jen oprostěním se od skryté slabosti -- a tím vlastně skoro vítězstvím... A boj začíná znovu -- na jiném poli...

Tajemství je pouze v ponechání pudu v anonymitě. Říkám vám to klidně -- proč se na mě tak strnule díváte? -- dávám vám přece tytéž šance -- tím, že to prozrazuji. Nebezpečné je to, co jiní tak komicky mylně nazývají láskou -- kdesi to ochromuje, ovlivňuje a nese s sebou porážku. Na počátku to není žádný zběsilý útok, přiblíží se to pomalu, nehlučně to infikuje -- a když potom přijde bouře, člověk v sobě najde provincii, která se chová vzpurně a vpadne mu do zad -- tato provincie toho druhého, tento cizí mor, tato svůdná manifestace pudů: láska ..." Usmál se posměšně a trochu šibalsky

tomu slovu -- a náhle překvapen tím, co řekl, se napřimil: "Ach, tato odpoledne na annamských mořích... Slunce je jako med a svádí k přednáškám -- a k vyzvání na nejgracióznější a nejnebezpečnější rokokový šermířský souboj, který v sobě skrývá elegantní smrt... Platí -- toto vypovězení boje?"

"Platí," řekla Gam a vstala...

Lavalette ji uchopil v podpaží a vedl ji k lodnímu zábradlí. "A teď přicházíte -- barometr stále klesá, říká první důstojník -- a my už se ani nedivíme, že ještě svítí slunce a všechno je jako vždy a že tento stříbrný sloupek nám už kvapně prozrazuje budoucnost... Vidíte tam dole ty hory vln, zelené, ještě stále jsou jako malachit, průsvitné a hladké, ale již se po jejich stranách táhnou modré okraje a v údolích mezi vlnami barva šedne, jako by se tam někde dole prohrabával dnem had. -- A teď už horizont potáhla pára -- šedivá pára, která roste a roste. Nastává ticho -- stále větší ticho... Kde jen zůstal vítr? A jak to chřestění náhle umlká -- přesto však začínají být ty bestie tam dole neklidné, něco větří, bílé hřívky se ježí, vidíte, jak se kudrnatí, jak ztrácejí směr a točí se na místě a chňapají kolem sebe a číhají. -- A teď jsou tady i mračna, žlutá a šedá, všude prorážejí jako přes padací dveře z modré oblohy -- nad námi, vedle nás, za námi... A jen čekají -- čekají na vítr... A teď je vítr tady -- pospěšme. Pronásleduje nás..."

Těžké kapky zapleskaly o palubu. Gam pocítila teplé mokro na paži. V běhu se ještě podívala vzhůru -- v příštím okamžiku se už snášely na palubu proudy vody. Fontány vystříkly ze země, další voda je odplavila, celé masy vody se řítily dolů, kompaktní, jako by se prolomila hráz obrovské přehrady.

Gam strhl silný příval vody na zem. Lavalette ji zvedl a vlekl ji pod přístavek. Tam se oba přimkli těsně ke zdi. Světlé tenké šaty se jim lepily na údy. Těsně před nimi se protrhla mračna a kamenovala je střikanci vody.

Gam před sebe natáhla ruku -- vichřice ji ztrestala silnou ránou. Přitisknutí k milosrdné stěně, snažili se dostat k palubnímu výstupu a ke kajutám. Lavalette se zasmál: "Tudy." Probojovali se nahoru. Když se dostali do sucha, stékaly z nich proudy vody. Gam stála u dveří kajuty jako řecká bohyně ve větru, s přiléhajícími šaty -- a zvedla ruce k vlasům -- jako omráčená a trochu opojená...

Přiblížila se delta Mekongu. Mezi bažinatými ostrovy porostlými křovím mangrovníků se řeka vinula v nesčetných záhybech. Břehy byly bahnité a neobydlené. Krokodýli se slunili mezi naplavenými kmeny stromů. Potom přišla první rýžová pole. Domorodci na nich pracovali. Stáli až po pás ve vodě. V jejich blízkosti se tu a tam pásł buvol a se zvednutou hlavou a funěním se díval za parníkem.

Po třech hodinách plavby ústím Soi Rapu zamířila loď do vedlejšího ramene řeky Saigon a ve stejném okamžiku se objevily obě špičaté věže saigonské katedrály.

Člun s vládní vlajkou přirazil k jejich boku. Lavalette zamával na tamilského chlapce a ten přinesl ocelovou kazetu. Předal ji bledému muži, který se několikrát uklonil.

Okna byla dokořán otevřená. Široké mulové záclony se jemně zachvívaly v ranním větru. Vůně tamarindů naplnila pokoj. Od otevřených dveří až k nízké posteli se něžně rozlévalo zlato. Slunce. Venku šuměl park a švitořili malí pestří ptáčci.

Gam seděla před zrcadlem a s úžasem pozorovala broušené flakony z neposkvrněného křišťálu, v nichž hrály tekutiny duhovými opálovými a rubínovými barvami. Matné krabičky pudru ukrývaly sametový obsah, který se rozmělnil mezi prsty v měkký prach.

V plochých kelímčích se světle blyštěly krémy a z širokých misek vycházela kořenitá vůně parfémované vody. Vedle nich leželo santalové dřevo a na měděných pánvích kadidlo.

V tabulích otevřeného okna vznikaly reflexy, které házely na zrcadlo širokou vlnu světla. Ta se rozprostřela na nízkém toaletním stolku, před nímž Gam seděla ve dřepu na polštáři podle japonského obyčeje. Uprostřed rubínových flakonků světle zářil purpurový plamen, který se slabounce odrazil na desce stolu. V opálových vodičkách svítila zlatá světélka, kolem porcelánových hrníčků blikal svislý pruh, na měděných miskách se usadily drzé špičaté odlesky -- až se díky prostorovému klamu zrcadla objevily všechny ještě jednou, krásnější, na perleťovém tónu rozplývajícího se pozadí. Gam se oddala hře světla a barev a ponořila se do vznášející se harmonie tohoto oživlého zátiší. Milovala tyto malé epizody dne a věděla, že mají velký význam. Byly nezatížené přáním a vůlí a vymykaly se zákonu příčiny a důsledku. Překvapily najednou jako neočekávané dárky -- a překvapovaly stále znovu. Někdy vypadaly jako odlesk čisté krásy, tak dalece se ztrácela jejich příčina. Tato pestrá hra světél před zrcadlem -- to byl téměř zázrak -- tak silně dojímal srdce, ochotné ji vidět. Jak neskutečné a nezemské bylo concertino těchto hlubokých slunečních barev. Který malíř by dovedl přenést na plátno celé toto kouzlo tlumených odlesků slunce v zrcadle. -- Jak se vlichocovala vůně tamarindových hájů v parku, tenhle maličký komár, který si sem našel cestu a odpočívá teď na její ruce -- s jemnými křídly upředěnými z lesku a s vysokými skrčenými nožkami, tenkými jako vlákno pavučiny. Tato ztělesněná dekadence sylfidy, která seděla tak důvěřivě na světlem, zlověstně se kývajícím obrovitým podkladě, čehosi cizího, co se hýbalo a v dlouhých výběžcích ukrývalo neznámé hrozby. Sylfida na mě ruce, pomyslela si Gam pohnutě -- s křídly jako dech -- která se však dokážou rozkmitat tak rychle, že je v letu oko ani nepostřehne. Sylfida s očima jako bod - které však mají tisíce facet a nervy reagující na světelné podněty, s nožkami jako nitky - které však umožňují tělíčku udržet se v závěsu na hladkém skle, ty nekonečně moudře rozčleněný, třímilimetrový organisme!, ty žijete v půlcentimetrovém prostoru, který dýcháš a žiješ jako já! -- Jsme zde zaseti a nemůžeme už ven. Život je jako matka, ochránkyně rodinného krbu, s širokými boky, která na zimu zavaří a vzduchotěsně uzavře ovoce do mnoha sklenic -- všichni pocházíme ze stejného stromu -- a teď sedíme v našich skleněných příbytích, vidíme jimi ven, a přesto se nikdy nedostaneme jeden k druhému -- z jednoho udělala jemná povídla -- druhého rozkrájela a zbavila jader -- a tohohle zase celého vtláčila dovnitř, ten má pocit, že nese nejtěžší břemeno.

Gam se v zrcadle zatvářila posmutněle a hrála si s prsty před očima, jako by se musela dívat přes mříž. Vypadalo to komicky, až se musela smát. Vylekaně se podívala na komára. Ale ten ještě neodletěl. Gam opatrně foukla ze strany směrem, kde seděl tvoreček na její ruce. Okamžitě se obrátil proti teplému dechu, křídla se začala pohybovat.

Jak dychtíš po teplu, pomyslela si Gam a vzdálila ruku od obličeje. Potom sešpulila rty a foukla vodorovně proti hřbetu ruky, takže vzduch byl chladný. Tvoreček zneklidněl, nenapodobitelně se odrazil nožkami a odlétl. Gam se za ním zamyšleně dívala. Jak dojemné je všechno živé, pomyslela si. Člověk nad tím stále znovu zůstává beze slov, v tichém úžasu. Jak krásné jsou tyto věci, kterým říkáme malé. Člověk je snad již zaživa mrtvý, pokud nepocítí nejhlubší dojetí v okamžiku, kdy se náhle v lese křižujících se přání a myšlenek objeví takováto paseka naprostého zklidnění -- kdy valící se provoz na silnicích duše náhle ustane a na místě, které zůstalo volné, se náhle nečekaně stane takový zázrak. Světlo v pestrých sklenicích, křížáky upředená pavučinka v ranní rose, zlatozelené krovky střevlíka.

Věci samy byly dobré a klidné. To tady byla kočka a tamto deka. Ale obojí bylo měkké. Člověk by mohl přírodu také změnit, potom by tohle byla deka a tamto kočka. Ale obojí by zůstalo měkké. Proč člověk myslí hlavou -- nebylo by správnější myslet pokožkou?

Jak blažený pocit dává úsměv. Zdá se, že věci se vskrytu stále neznatelně usmívají. Není důležitější umět cítit až do hloubi srdce, jak křišťál chladí dlaň, která ho objímá, než znát pravdu, o níž ti, kteří stejně zůstali vždy jen na povrchu věcí, bájí po celá tisíciletí hlouposti?

Jsou dobré a jasné a zcela samy sebou, tyhle malé věci -- což se o velkých nedá vždycky říci... Člověk se jim musí odevzdat. Komu by se také mohl odevzdat bezpečněji... Jak uchopit ono velké, když chybí schopnost bezvýhradně propadnout zázraku tohoto malého. Ach, život je cítit -- vždy -- a všude...

Uchopila flakony, jako by chtěla vykonat náboženský obřad. Barevné vodičky chladily její kůži. Krémy jí dodávaly hebkost. Pudry matný lesk. Tenké hedvábí bylo příjemné na tělo -- dlouhá stehna se napínala pod šimravými dotyky natahovaných punčoch. Ruce se napřahovaly po vůni za okny. Jak mladý byl svět... Tak mladý jako člověk sám... Po půlnoci odjeli do vily jednoho míšence, polovičního Číňana. Jeho otec byl anglickým důstojníkem. Jenom šikmé oči prozrazovaly žlutou rasu. Byl vysoký a měl pomalé, milé pohyby. Teprve později si Gam všimla, že má jednu rukou zmračenou. Na kůži se mu ještě zrnily černé skvrny střelného prachu. Gam měla nejsvětější kůži ze všech žen, co tu byly.

Jenom Annámky obsluhovaly hosty. Nosily sodovou vodu a nápoje s ledem ve velkých sklenicích, které byly dolévány šampaňským. Gam obdivovala kotníky dívek a úzká chodidla na holých podrážkách, na nichž nohu přidržoval jen rozčleněný kožený proužek. Potom trpělivě poslouchala tlachání jednoho Angličana.

V jedné z velkých místností se začalo hrát. Stůl byl nízký; hráči leželi nebo seděli na plochých stoličkách. Míšeneček obsluhoval bank. Lavalette několikrát vsadil a prohrál. Potom si přisedl a prohrával dál. Gam se dívala. Lavalette se k ní napůl obrátil. Usmála se a šla do vedlejších pokojů. Také ostatní přihlížející tam odešli. Po několika minutách sedělo kolem stolu už jen několik hráčů. Nyní se sázky zvyšovaly.

S kamenným obličejem hrál Číňan proti Lavalettovi. Vzal každou kartu a vyhnal hru vysoko, aniž pohnul jediným svařem. Najednou prohrál tři hodně vysoké partie. Lhostejně přesunul bankovky. V dalších minutách přišel o stejnou sumu. Lavalette přerušil hru a zeptal se, zda se má určit nejvyšší sázka. "Proč?" odpověděl druhý a kývl na služby. Ty přinesly nápoje a sardinky s cibulí a červeným pepřem.

Lavalette převzal bank. Cítil v sobě pomalu stoupat napětí ze hry, opět se ovládl a uvolněně se opřel. Za půl hodiny hrál třetí hráč již s vizitkami, které popsal čísla. Když Číňan vyhnal hru závratně vysoko, obličej třetího povadl. Již hodně prohrával a musel opět napsat vysokou cifru. Tužka mu vypadla, když sumu spočetl, a hrozivě zbledl. Lavalette ho pozoroval. Ještě než mohl jeho protějšek něco namítnout, řekl: "Karty byly nesprávně zamíchány -- teprve teď to vidím. Posledních devět her nelze počítat." A všechny směny přisunul zpět k prohrávajícímu.

Aniž vzhledl, míchal znovu, přestal a řekl: "Udělejme si přestávku, chtěl bych si párkrát potáhnout opia." Zvedli se, a když byli ve vedlejších pokojích, třetí se rozloučil. Lavalette cítil jeho chvějící se, vlhkou ruku ve své. "Dáme si odvetu," řekl konvenčně a kývl na pozdrav.

Gam ho potkala na terase. "Navrhuji vám, abyste jela do hotelu," pronesl, "vyhrávám a nechtěl bych takhle odejít. Chlapec bude s vámi a doprovodí vás. Snad vás ještě uvidím..."

"Právě jsem chtěla jet," odpověděla Gam. "Chci si ještě nařezat tamarindové větvičky do pokoje. Doufám, že se vám podaří udržet hru v mezích."

"Pokud ji člověk nepustí z rukou, půjde to."

"Je to pak ještě hra, nebo jen její usměřování?"

"To nezáleží na výši sázky, ale na napětí -- jen zprvu -- později se zapomene."

"Zapomene...", řekla Gam.

Míšeneček k nim přistoupil. "Máte krásné služebnice," řekla Gam. "Je mezi nimi jedna modrooká dívka. Jak zvláštní kombinace s její hnědou kůží."

Podala mu ruku. "Zítra budu hrát pólo."

Lavalette ji chtěl doprovodit. Zadržela ho. "Chtěla bych jít po těchto schodech sama -- jedna myšlenka -- chci si s ní hrát, až půjdu po schodech dolů."

Dole se ještě jednou šikmo přes rameno otočila a usmála se. Její šije byla úzká a záda v hlubokém výstřihu šatů pružná. Lavalette ležel mlčky v kuřárně na lýkových matracích, Číňan proti němu. Vybral slzu opia ze stříbrné nádoby, přidržel ho nad plamenem, až začalo hnědozlatě vřít, a napěchoval je hluboko do dýmky.

Kouř se válel v černých mračnech pod stropem. Dobrá droga pronikala do krve a očarovala okamžik silou odpoutané fantazie, vnášejíc do něj hluboké barvy a vůni dobrodružství. Neslyšně se otevřely dveře a dovnitř vklouzla Annámka. Zůstala stát u zdi. Lavalette ji odstrčil. Číňan mávl. Tiše zmizela.

"Proč posíláte tu dívku pryč?" zeptal se Lavalette.

"Domníval jsem se, že vám není příjemná."

"Právě teď ne."

Číňan zvedl víčka. "Promiňte -- nevěděl jsem -- opět ji zavolat pravděpodobně neodpovídá situaci..."

"Jistěže ne," řekl Lavalette lhostejně a zvedl se. "Vraťme se ke hře."

Našli u karet ještě několik hostů. Hodně se vypilo. Lavalette měl chuť na těžké nápoje. Hra začala znovu. Bank držel jeden Angličan.

Lavalette kartám nevěnoval pozornost. Dostal se do dobrodružné nálady. Teď se jí cele poddal a pozoroval, jak se v něm vrstvy nálad přesunují. Pomalu se dostavovala potřeba jednat tak, jak si to nálady žádají, a spolu s nimi se řídit vpřed. V tom okamžiku prohrál partii. Tím zpozorněl, soustředil se na hru a umíněně přenášel vření v sobě do chladného napětí karet. Čím více prohrával, tím více sázel.

Jeden ze spoluhráčů v opilosti sklouzl k zemi. Ostatní se sesedli blíže k sobě a začali hrát rychleji. Nabídky zaznívaly stále strožeji. Lavalette se dlouze napil a sklonil se nad kartami. Opět prohrál. Potom vyhrál několik her, které vypadaly téměř beznadějně. Číňan převzal bank a sázel proti Lavalettovi, který dále prohrával. Hra se stala duelem mezi nimi dvěma. Ostatní zpozorněli.

Číňan vyhrával. Bankovky se před ním vršily. Lavalette vypisoval šeky a sázel -- stále výš a výš. Prohrál všechno. Tu se ho zmocnila horečka. Vypsal směnky v neobyčejné výši. Moment rozhodnutí -- vteřina mezi zvednutím a odkrytím karet způsobila bouři nervů, proti níž bylo samo rozhodnutí nedůležité a nepodstatné, jak se napětí vystupňovalo do fantastického opojení.

Tu hodil Číňan karty na stůl. "Nemůžeme hrát donekonečna. Sázím pětkrát celý bank." Jedním pohybem hodil všechny směnky a bankovky na stůl. "Na onu ženu, souhlasíte?"

"Ano," řekl Lavalette okamžitě.

Číňan obrátil karty jako první. Lavalette prohrál. Oba vyskočili. Lavalette smetl bankovky rukou ze stolu, takže poletovaly nad opilým mužem na zemi a nakonec ho přikryly. Deska stolu se prázdně a slavnostně leskla. Lavalette na ni hodil karty. Opět prohrál.

Sázka a napětí oba strhly. Už nevěděli, o co hrají. Míchali karty, jako by šlo o život. Číňan strhl balík k sobě, v jeho předtím tak nehnutých rysech se vytvořily trhliny a brázdy, svaly kolem úst se napjaly, líce se propadly, převracel šhubavými pohyby pomalované listy, zasyčel -- tady -- tady -- tady ...

Lavalette se hrozně usmíval, oči mu jiskřily, smál se a jeho karty bubnovaly o desku, křičel -- ano -- a tady -- tady...

Počtvrté prohrál. Číňan sebral karty pro konečné rozhodnutí.

Spěšně míchá, potom pomaleji, rozložil je před sebe -- zíral na Lavaletta -- s pohledem plným bezmezné nenávisti -- pokusil se zvednout karty -- sáhl vedle, ruce se mu příliš silně třásl -- náhle zbledl, oněměl, položil jednu kartu -- byla dobrá -- druhou -- celá místnost se stala rozběsněným vírem, v němž jen jedno stálo pevně a věčně: černá deska a dvě svítilny, hořící karty -- a vedle nich nabit zvláštní energií, překypující napětím -- balíček karet. Lavalette se vztyčil, zabořil kamsi pěsti -- a vedle hrozil, dýchal, žil, křičel -- balíček šedivých karet. Přiblížila se jedna ruka -- jeden pařát -- jedna pracka -- dosedla -- chytla, trhala -- šhubala -- ryla -- převracela -- zablýskla se šílená bílá plocha s dýkou -- černou dýkou... Tady ležela třetí karta -- vír utichl -- pik -- eso...

Lavalette prohrál.

Číňan klesl do židle. Jeho obličej byl šedivý. Lavalette se na něj podíval. Pohlédl na stůl. Rozpomněl se. "Ach tak." -- Řekl klidně: "Do hodiny tu záležitost vyřídím."

Jenom lustr se svíčkami hořel. Neboť Gam milovala světlo svíček. Zavinula se podle způsobu Malajek do sarongu a ležela na otomanu. Tamilský chlapec jí právě upevňoval moskytiéru kolem postele. Gam na něho zavolala, aby se postavil vedle lustru -- chtěla vidět reflexy světla svíček na jeho kůži. Potom si ho pozvala k sobě a požádala ho, aby jí řekl něco ve své mateřštině. Pokoušela se to po něm opakovat a vesele se smála, když se jí to podařilo a on přikývl: "Very nice -- all right." Potom si utáhla sarong těsněji kolem boků a snažila se vmyslet do pocitů hnědého obyvatele chatrče.

Přišel Lavalette a letmo se sklonil nad její rukou.

"Jdete brzy...", řekla Gam.

"Včas..." Vzal do ruky větvičku tamarindu. "Máte pravdu: omamná vůně -- ale neměla byste ji mít v ložnici -- na noc je příliš prudká a přinese vám možná nepříjemné sny."

"Děláte si velké starosti..."

"Proto jsem nepřišel. Hra u Collina byla zvláštní. Prohrál jsem a byl jsem nucen vsadit vás jako poslední sázku. Collin vyhrál. Vy s ním tedy budete zítra hrát pólo..."

Gam se zvedla a mlčela.

"Určitě s ním budete hrát pólo."

"Řekl byste mi...", Gam se zarazila, "jak to bylo?"

"Nic romantického. Pokračovalo to čistě logicky. Po penězích šeky, směnky -- potom vyšší sázky, jak to odpovídalo hře..."

"Řekl byste mi, kdo to navrhl?"

"To považuji za bezpředmětné. Ale myslím že Collin."

Vydechla. Najednou zvolala: "Nebudete..." Zmlkla, přistoupila k němu blíže, takže cítil teplou vůni její kůže. "Mohla bych vám říci, proč jsem řezala tamarindy." Přidržela si brokát sarongu pevně pod boky, podívala se na něj, zapátrala -- ustoupila, stála u okenního kříže -- přemýšlela. "Budete..." Potom se rozběhla ke svým kufrům, otevřela je, hledala, vyndala balíček, vložila mu ho do rukou, přitlačila na něj jeho prsty. "Tady... peníze... ještě... vezměte si je."

Podíval se dolů. Bankovky volně ležely v jeho dlani. Pokrčil rameny. Nakonec peníze pevně uchopil a řekl živě: "Mohl bych s nimi pokračovat ve hře," a rychle odešel.

Potom něco s hlasitým zvukem spadlo na zem. Sarong vyklouzl Gam z rukou. Pevně ho přidržela a zbystřila smysly. Ale

setrvala ve stejné pozici -- nakloněna trochu dopředu, s hlavou pozvednutou, jako by naslouchala, jednu ruku opřenou o klouby prstů, chodidlo předsunuté, jako by chtěla vykročit, druhou ruku přidržujíc hedvábí pod prsy. Světlo svíček se mihotalo na pokorně skloněné šiji. Kvetoucí větvičky ležely na zemi. Gam se probudila ze svého zkamenění a pomalu přecházela sem a tam. Brokát za sebou vlekla spolu s květy.

Byla ve zvláštním stavu, který ji mátl a nějak temně lákal. Nepřemýšlela ještě vůbec o smyslu kusých Lavalettových slov. Zdálo se jí to také bezvýznamné v porovnání s nezvyklostí této situace, která ji překvapila. Ani na okamžik ji neuniklo, jak opovázlivý, ba dokonce směšný byl tento požadavek. Ale o to nešlo. Byl to Lavalettův postoj, co ji zasáhlo.

Již možnost takové myšlenky stačila. Možná že o den později by mu samotnému připadala směšná. Samozřejmost, bezvýznamnost, kterou ji -- ještě naplněn vlnobitím uplynulých okamžiků -- připisoval, ji mátl. Snad to také byl začátek boje. Ale nemyslela si to. Nevěděla to. Cítila se poražená a dokonce zasažená jakousi podvědomou hrůzou. Jenom jedno věděla jistě: on byl svobodný. Nic ho nevážalo, měl v sobě svobodu despoty, která ji odsunula stranou, kvůli náladě... Byl naplněn mystickým egem, které se odhalovalo tak silně, že přitahovalo a odzbrojovalo...

Gam se na své pouti zastavila. Vrátil se. Zapomněla, že mu dala peníze a že je všechno nejisté, dokud se nevrátí. Tušila kdesi jeho přítomnost. Místnost byla plná jeho sugescí -- a ona podlehně. Tady narazila na stupeň evoluci, do něhož ještě nedozrála, na elementární kruh. Všechno elementární představovalo extrémní egoismus. A vůči elementárnímu cítila bezmocnost, o níž již věděla, že právě ona je jediným měřítkem, které neklame, protože ukazuje základní zákon ženy: odevzdání se vítězi. Tomu, kdo měl převahu, se otevíraly brány bez boje. Dokud měl převahu.

Zachvěla se a schoulila se do sebe. Tímto zachvěním všechno pominulo, strach či záhadné tělesné spříznění, které se bránilo a zároveň se dralo na povrch. Cítila se štvaná horečkou. Pryč, pryč... A začala chvatně balit, házela nazdařbůh věci do kufrů, které stály blízko ní, potom se zastavila, zvedla hlavu a naslouchala.

Noc byla tichá. Jako oddělená od minulosti, nespojená s ničím... Z opiového doupěte se ozval krátký, tlumený hluk.

Pták zakřičel za okny. -- Gam opřela čelo o okraj odklopeného víka kufru a zůstala tak dlouho sedět. Byla unavená.

Před jejími dveřmi se ozvaly lehké kroky. Lavalette. Opatrně za sebou zavřel dveře. "Překvapení. Váš balíček přinesl štěstí a obrat. Tak je to při hře často. Dokonce hráčská pověra. Měl jsem neuvěřitelnou sérii. Zvláštní, riskantní tah, který přinesl jedenáctkrát za sebou maximum.-- Jedenáctkrát bez prohry. Bylo to nadmíru vzrušující. Vyhrál jsem všechno zpátky. Také vás. Prosím, tady vracím peníze."

Položil je do otevřeného kufru a zapnul ventilátor. "Noc je teplá a téměř zatuchlá. Teď se začne od hor ochlazovat.

Okna byste měla nechat otevřená a ventilátor ještě hodinu zapnutý."

Obešel kufr a chvilku před ní zůstal stát.

"Vidím, že jsem rušil. Jste zaneprázdněná. Přeji vám dobrou noc."

Gam neodpověděla. Mechanicky balíček odložila. Seděla a zírala do kufru. Lavalette ji překvapil při balení a nevěnoval tomu pozornost.

Neco neodvratného se nad ní vznášelo, mrak, rosa. Něco, co přicházelo a burácelo, co všechno spolykalo a nic vedle sebe nestrpělo. Napřimila se a ucítila svou slabost. Chtěla tím projít na druhou stranu, a přesto tomu vyjít vstříc. Musí získat čas. Chtěla se tomu vyhnout a v koutku se přikřicit, vyčkat a opustit nebezpečnou zónu, která ji ochromovala a ničila, která se živila jejím odporem a již triumfovala...

Gam sbalila kufr, zamkla je a dala si zjistit nejbližší vlakové spojení. Byl to noční expres, který odjížděl za hodinu.

Objednala si jízdenky a zhluboka oddechujíc spěchala k vlaku.

Hala byla částečně osvětlena. Bíle odění chlapci pobíhali sem a tam. Někdo seděl u stolu a pil whisky. Podíval se na ni červenými očima. Když Gam viděla park za sebou, problesklo jí hlavou slovo: útek... Ale už nemělo žádný účinek.

Jednu rikšu odmítla. Musela cítit samu sebe, jak jde, slyšet znít své kroky, pevně a rytmicky, cítit pohyb -- ruce, tělo. Bylo jí lehčeji, uvažovala klidně. Ale jako obruč jí zůstal v hlavě tmavý pruh, jako past hrozil strom, který neuhýbal z cesty, kovově nehnute, drže ji pevně ve své moci.

Vlak přisupěl do haly. Činnost dělá dobře. Když se expres dal do pohybu, Gam otevřela okna v kupé. Teple a nekonečně se vznášela asijská noc.

VIII

"Připouštím," řekl Séjour, "že lze tento stav označit za rezignaci. Ale to je jednostranný úsudek; díval bych se na něj spíše jako na pokus o estetický světonázor. Je to prostě a jednoduše obraz existence bez primitivních přání vlastnit. A proto krásný obraz -- a pokud je to v tomto světě zaměřeném na poznání možné, objektivní. Subjektivními záměry život člověka mučí. Zakalují obraz -- a klid znamená vždycky víc než bouře -- to je moudrost Lao-tsova. Svět lze poznat, aniž člověk vyšel ze dveří, a čím dále jde, tím menší je poznání."

"Neomezujte tím člověk svůj život?"

"Rozšiřuje ho. Tomu, kdo nechce už nic vlastnit, patří svět. Vidím vás teď tam vpředu stát v sampanu, jste mladá a štíhlá, vítr vám cuchá vlasy a nahrne je někdy do čela. Jak hladí letní hedvábí vaše tělo, vaše údy, jak překrásně se pod ním rýsuje pohyb stehna, jak se vaše hrud' zvedá proti světlému horizontu, jak nádherně odvážný a strhující výraz dostává váš obličej, když s povytaženou hlavou sledujete moře, svaly se napnou a od nosních křídel k tváři se táhne nepatrná vráska a ve vašich očích se zračí dálka a hledání. Kdybyste věděla, jak se rýsují kontury vaší hlavy na pozadí masivní stavby. Vaše silueta a za ní moře, dýchající, kvetoucí, krásný člověk na pozadí dvou nejsilnějších manifestací přírody, oblohy a moře -- to je symfonie života, život ve své nejušlechtlejší formě. Bylo by to všechno tak, kdybyste po vás toužil? Nezakalilo by drásavé mučivé přání tento zážitek -- tak jako vánek větru zakalí hladinu moře pod námi?"

Gam naskočila zpátky do člunu. "Podívejme se do něj," a nahnula se přes okraj.

Pod člunem vyprávěla příroda pohádku -- korálové zahrady. Moře bylo průhledné jako křišťálové sklo a modravě

jiskřilo v zrcadlových odrazech spodních vrstev. Až těsně pod člun sahalo korálové město. Někdy o kýl zaskřípala ulomená větvíčka.

Z bílého písku dna vyrůstal třpytivý, mlčenlivý svět. Tvořily ho pahorky a údolí, mocné groteskní hrboly a výběžky, rozvětřující se v pestré stromy a keře veškerých červených a modrých lazurových odstínů. Na těchto čarodějných stromech rozevíraly své ploché talíře s třásněmi sasanky nejružnějších barev, mořské karafiáty a ostnatá a hadicovitá stvoření, u nichž člověk nevěděl, zda jsou to tvorové či rostliny, se vznášela mezi nimi a s rychle se pohybujícími ústy prchala dál.

V bílém písku se s námahou pohybovaly ultramarínové hadice, hnědé a červené mořské hvězdice ležely kolem dokola, šediví sumýši si s sebou unaveně vlekli své dlouhé housenkovité tělo, pestré mušle byly odsouvány stranou fialovými kraby a mezi nimi všemi jiskřily a zářily a rozvířovaly vodu třpytící se mraky malých tyrkysově modrých a karmínově červených ryb a marnotratně zasypávaly světle fialové větvíčky květů hrstmi drahokamů. Člun pomalu klouzal vpřed. Hnědá posádka chytila mladého žraloka a tři šedo zelené obrovské langusty, které se nemotorně pohybovaly po dně. Gam požádala, aby je zase pustili.

"Přišla jste ke mně, rozedraná a smetená bouří, o které nic nevím," řekl Séjour, "a na kterou se vás nikdy nebudu ptát. Jste u mě, ale vaše kořeny zůstaly jinde. Proto budete po tyto dny, dokud vás to nepožene zase dál, prožívat něco, co bude pro vás samotnou téměř stejně skryté jako pro mě: Říkám tomu zrcadlové bytí. Bytí bez reflexe a přání. -- Bude stát jako podivuhodná fata morgána nad neklidem vaší budoucnosti. Později shledáte, že se stalo vaší součástí -- až půjdete za ním."

"Nikdy," řekla Gam.

"Kdo říká nikdy..."

Když se podíval na Gam, plakala. Odvrátil se, jako by to neviděl.

"Klidně se na mě můžete dívat. Tyto slzy nejsou ze mě. Často je to tak, když vidím něco jako tohle tady dole -- nebo když mě přepadne okamžik a předstoupí přede mě, když cítím, že jsem podstatě života tak blízko, jako bych se přiblížila skutečně již až ke kořeni, když jsem dojatá a tiše se ve mně otvírají dveře a já rozrušeně nebo zamyšleně naslouchám, potom přijdou bezdůvodné slzy, o nichž nic nevím. Snad jsem potom jako vy -- a šťastná. Ted' projedme příbojem, který tamhle lemuje jako krajka palmové atoly."

Ráno v šest vyběhla Gam v batikovaném sarongu omotaném kolem boků a ve stříbrem vyšívaném javánském kabátku ze svého pokoje do chaty sloužící místo koupelny. V noci pršelo, ale země byla již opět suchá. V kabině se polévala širokým vědrem vody, která jí stékala od ramen po těle dolů jako déšť a šplíchala do ploché vaničky, ve které stála. Osvěžena odešla na terasu sníst si svůj ranní toast. Pohodlná křesla měla důmyslně vymyšlená opěradla, která sloužila nejen pro opření rukou, ale na nichž domorodí chlapi také podávali čaj. Gam se náhle zarazila. Jeden z nich se podobal Tamilovi.

Vtom na horizontu její existence opět vystoupila sivá mračna, před nimiž prchala a která se zdála být v posledních dnech zahnána. Se zvláštní úzkostí pocítila, že jim neunikla, ale že se naopak přiblížila. Plula k ní a nedala se zastavit a ona na ně sama čekala v lehké vnitřní horečce, i když se od nich odvracela.

Séjour viděl neklid v jejích očích. Tušil důvod a řekl: "Dnes máme jet na sultánův dvůr do Jakarty."

Gam lehce přikývla: "Ano, vyrazíme co nejdříve."

Vůz projížděl hornatou ostrovní krajinou a předjel na dobré silnici četná sado, malé vozíky s jediným pasažérem sedícím zády k vozkovi. Prudce poskakovaly za timorskými poníky, do nichž byly zapřaženy. Ti bujně cválali a zvonili rolníčkami. Skořicovní Číňané s nahými trupy a napjatým, vyhublým zádočným svalstvem klusali trpělivě před dvojkolovými rikšami, v nichž se důstojně potily blátivě tučné Holanďanky. Volský povoz odstavený na okraji cesty vypadal melancholicky. Zvíře mělo krásné, široce od sebe posazené rohy. Stálo nezáživně vedle gestikulujících mužů, kteří pozorovali rozlámání kola a černými zuby žvýkali siri. Ve voze seděly na bobku Javánky, namačkány jedna na druhou, v pestrých batikovaných šatech s velkými květy, a švitořily jako hejno skrivanek. Ustavičně cosi vykřikovaly a zvědavě pokukovaly po autě. Některé měly kolem hlavy zlatými flitry protkaný závoj a v uších velké kruhy.

Aleji kasíí obemkla vůz. Velké granátové červené květy se houpaly ve vysokých korunách a bohatě splývaly dolů jako nedbale přehozený pléd. Vůz stoupal v dlouhých zákrutech. Kolem dokola vystupovaly z roviny sopky jako obrovské hroudy krtinců. Od Broma se táhla k obloze spirála kouře.

Temně zelené lesy šplhaly po bledě červených a šedých horách. Na polovině cesty zemdlely a vypustily ze svých paží nahou homoli. Doširoka se rozkládaly plantáže kávy, tabáku a kokosovníků. Bledé terasy rýžových polí poprášila stříbrná pára. Z hájů se vynořily tři nad sebou ležící střechy mohamedánských modliteben a odrážely se ve vodních plochách, jež před nimi tiše odpočívaly.

Za tamarindy a chininovníky si snily bílé bungalovy, jako by zapomenuy na čas. Přibývalo půvabných domků na kůlech se střechami z palmové slámy, s nimiž se střídaly pomalované, řezbářskými výtvary zcela pokryté stodoly na rýži s doširoka se rozpínajícími střechami. Blížilo se město.

Indonésané s útlými údy kráčeli neslyšně v bílém šatu mezi pospíchajícími Číňany. Séjour zahrnul do zahradního města a zastavil před domem přítele. Privítal je zavalitý Holanďan. Děti s vlasy jako len obklopily Gam, v obličejích se jim zračilo napjaté očekávání. Mejevrou byla dýchavičná. Její kudrnaté vlasy prozrazovaly černošskou krev. Zářila radostí a zvala hosty na verandu k jídlu.

Tam pro Gam připravila tajuplnou rýžovou tabuli. Pod talířem s rýží skryla směs nadrobno nakrájených makasarských ryb, sušených i čerstvých, kousků nasekaného kuřete, kachny, omelety, a různě připravených vajec, kdy chuť pokrmu zvýrazňovalo čatni, zázvor, cibule, pepř a různé speciální javánské přísady. Potom na Gam povzbudivě kývla. Gam začala váhavě, ale potom srdnatě svou porci snědla. Bosonohá dívka s olivovou pletí přinesla ovoce. Gam

vychutnávala čerstvou šťavnatost ledově svěžího manga s jemnou dužinou, melouny plné sladké šťavy, červené persimonky, skvostnou papáju, ostnaté rambutanové plody, ale když byl servírován durian, div neuprchla, otrásajíc se odporem nad přišerným hnilobným zápachem tohoto kašovitého ovoce, které v pralese patří ke gurmánským vášním tygra. Potom ho však s velkým sebezapřením ochutnala a byla překvapená delikátní chutí připomínající jemný ořechový krém, kávu mokka a mraženou smetanu.

Pozdě odpoledne jela Gam se Séjourem k paláci, kde je měl přijmout sultán. Přes mnoho zahrad s květinovými záhony a řadami stromů, kolem rybníků, kde se koupávaly sultánovy ženy, dospěli až k terase paláce, před níž stáli dva sloni. Zvedali choboty a hlasitě troubili. Mnoho Javanců vyběhlo z paláce a vrhalo se k zemi. Objevil se ceremoniář a odvedl cizince do síně kratonu. Stěny byly ověšeny pestrými indickými látkami. Na kraji seděli Javanci těsně jeden vedle druhého ve slavnostních oděvech, šarlatových kalhotách a zelených nebo bílých kabátech. Na kachlových podlahách dřepělo mnoho princů a ve shrbeném postoji se po zemi klouzavě posunovali k sultánovu trůnu, ukrytému za šňůrami perel.

Ceremoniář doprovodil Gam a Séjoura k sultánovi, který Séjoura okamžitě poznal, rozhrnul šňůry perel a začal s ním živě hovořit. Měl výrazný, masitý obličej, obočí tlustě namalováno černou tuší. Když se obracel ke Gam, zeptal se Séjoura něco malajsky. Ten zavrtěl hlavou a odpověděl. Potom sultán poprosil Gam, aby přišla večer ještě jednou. Budou hrát gamelany.

Sultánovy ženy pocházely téměř všechny z provincie Preanger. Byly jemné a měly smutnou grácií, které nádherné zvířecí oči dodávaly zvláštní výraz. Gam si nevzpomínala, že by někdy viděla pokožku s tak teplým zlatým odstínem. Vmaštali stáli australští vraníci a skvostní šedožlutí hřebci v čistých boxech, na něž dohlížel bělovousý Němec. Na dvorech kratonu si hrály špinavé děti. U některých z nich stál opřen o zeď zelenozlatý slunečník -- znak jejich princovského původu. Služebníci přezvukující betel se povalovali nedaleko nich.

Noc přišla rychle. Jako ostrov světla stála rozzářená síň paláce v temnotě zahrady. Příslušníci sultánova dvora dřepěli na kachlové podlaze. Jenom sultán seděl zpřímá. Potom začal hrát gamelanský orchestr starý válečný tanec s kroky v přesných, smělých rytmech.

Pomalou nastoupily tanečnice. Úzký zlatý pruh prádla zdobil nahý trup. Broskvové a smaragdově zelené hedvábné šátky obepínaly nádherné boky. Jejich chůze pod těsně přiléhající tenkou látkou představovala neuvěřitelné pokušení. Tančily scénu z hrdinských bájí a topeng, tanec v maskách. Potom gamelany změnilý téma a hrály tišeji a měkčeji. Gam naslouchala naprosto uchváčena. Zádumčivě zněly tóny rozeznělých měděných pánví, tlumených bubnů a bubínků, singů, harf a štkajících nástrojů připomínajících citery a housle. Hudba se vzedmula do tlumené, sladké kantilény, až se zdálo, že tyto podivně cizí tóny nevyluzuje orchestr dvaceti domorodců, ale že odkapávají odněkud z noci, z vonících zahrad, z tmavé nebeské kopule do rozechvělé melancholie odeznívajících akordů. Když všechny ostatní nástroje zmlkly a vzhůru se vzepjala v přerývaných záchvěvech živá melodie, začaly potichounku, jako roj bzučících včel, vibrovat gongy, měděné pánve vyzváněly sonorním hlasem, harfa pocukrovala hudbu stříbrnými arpeggi a strunné nástroje střídavě stoupaly do výšek a zase klesaly nad tím fantastickým šepotem tónů, zrodil se koncert samotné noci jižního moře, serafinská hudba probuzené harmonie sfér.

Sultán se zvedl a tančil se třemi štíhlými tanečnicemi -- bedajos -- lyrickou improvizací. Měkkými pohyby kráčely kolem něj, s doširoka rozpráženými pažemi, jako třepetající se motýli. Náhle se začaly zklidňovat, jejich kroky byly stále drobnější, až se nakonec zcela zastavily na tiše se chvějících, nepatrně se otáčejících špičkách chodidel. Ale veškerý jejich cit, veškerý výraz vstoupil do stranou pozvednutých obličejů a paží. Hřbety rukou ožily, paže vykrúžovaly hadovité vlny, ohýbaly se v měkkých kruzích a spirálách jako větve s listím pohybujícím se ve větru, prsty se vymršťovaly a natahovaly, už tančily jen a jen paže -- a už jen ruce, štíhlé krásné ruce a prsty, jen v nich se soustředil celý výraz, zatímco ostatní tělo se zastavilo do naprostého klidu.

Gamelany zněly jako potopené zvony pod mořem, tak nezemsky a snově tiše, tlumeně. A jako zvláštní pestré pohádkové bytosti na hranici mezi faunou a flórou a jako mořské květiny v hluboké vodě se pohybovaly tanečnice a sultán ve slabém rytmu přílivu, pavučina upředená ze světla, barev, žen a zvuku.

Gam se mlčky vracela se Séjourem. Seděli ještě chvíli s Holanďany pod svatým stromem se spleť vysokou sahajících šedivých vzdušných kořenů. Holanďané hovořili o zvláštním milostném čarování Javánek, které omotají vlas svého milého kolem kousku lebký tygra a nosí ho u sebe, dokud se neutrhne. Potom jim prý muž navždy propadl. Holanďané vyprávěli o bílých mužích, kteří se stále znovu museli vracet ke svým barevným ženám, ať se tomu jakkoli bránili. Gam mluvila málo. Když hovor umlkl, bylo slyšet zcela slabé zvuky gamelanů, které sem doléhaly z paláce. A gongy bzučely a probouzely v jejím srdci vzpomínku, která nechtěla vyblednout.

Večer v deset hodin odplouval francouzský parník do Hongkongu a vydal se nejprve směrem k Perlové řece. Gam stála na druhé palubě a hleděla na záplavu světla v přístavu. Jako světélkující noční motýli se přístavem míhaly tisíce sampanů a kroužily kolem velkých parníků. Dlouhé řetězce jejich lucerniček visely nad vodou. Za nimi jasnějším světlem zářily pestré stožárové svítilny mnoha plachetnic, zaoceánských parníků a válečných lodí. Z dálky se linula záře ze tří naplno rozsvícených osobních parníků. Na pevnině osvětlovala rovná šňůra žárovek přístavní ulici.

Proplétaly se tam lucerny rikš a snopy paprsků z reflektorů aut. V temnotě se na pozadí rýsovala silueta Praku, na němž byly domky Evropanů zavěšeny jako blikající vlaštovčí hnízda. Osaměle a roztřeseně se všechna ta světla vznášela nad nocí, která pod nimi zlověstně cíhala jako propast, vědoma si své mnohem větší síly. Jednou přijde výbuch, noc náhle pukne -- potom se vzedme příliv temnoty a spolkně bezbranné věnce světla.

Z nadýchaného koloritu časného rána stoupaly slunečním zlatem polité vysoké věže bílé katolické katedrály. Kolesové lopatkové parníky křižovaly řeku, čínské džunky pluly po proudu, zavěšeny po dvou na malý parník, plně obsazené lidmi, kteří se živě bavili a hlučeli. Dlouhé pestré vlaječky se hlasitě třepetaly ve větru. Rybáři zatahovali noční síť a zvedali kotvy, aby dovezli zboží na trh. Potom začal rej sampanů.

Vypadalo to, jako by si hejna lidských bobrů vybudovala své domovy z bambusového dřeva nasbíraného na vodě. V kulatě zastřešeném zobáku člunů byl přední pokoj, u kormidla -- rovněž zastřešený -- zadní pokoj. Mezi nimi vznikla otevřená, volná plocha. Jedině tam mohli stát obyvatelé lodi zpřímá. Přesto se to ve všech člunech hemžilo lidmi. Žluté obličejce hleděly ze všech pokojů, s pavoučí aktivitou se lidé v meziprostoru soukali jeden přes druhého, jako by jejich údy měly více kloubů než všechny ostatní lidské rasy. Děti byly přivázány provazem, aby nespady přes palubu, a prolézaly mezi dospělými; rozjezení a zpuštění psi posedávali na kulatých střeších a řvali na sebe z jednoho člunu na druhý, kočky balancovaly na okrajích člunů a dokonce i slepice horlivě zobaly v tomzmatku a hledaly zrní.

Cam uviděla těsně pod sebou v jednom sampanu slepici s mnoha ochmýřenými kuřaty. Slepice kdákala a máchala neohroženě křídly ve snaze vybojovat potravu pro své mladé.

Dlouhými tyčemi byly čluny posunovány všemi směry. Nad plápolajícími ohni se vařilo. V jiných sampanech prodáváci vychvalovali rozložené zboží. Vzduch byl plný jasných, hrubých, vřiskavých zvuků. Létały z jednoho člunu na druhý, celé čtvrti plovoucího města se staly orchestry vyluzujícími divoké kletby, když je mýjel parník a vzedmuté vlny čluny rozhoupaly. Grimasy zpitvořených obličejů plivaly nadávky, hubené paže hrozily. Ranní slunce vykrušovalo na vodě zlaté prstence, házelo je na hnědé čluny, do malých pokojíků, v nichž se třeptily domácí oltáře a pestré ozdoby, které tam měli obyvatelé vystaveny. Z bloku člunů se oddělovaly další a další, obklíčily parník, pokoušely se jet vedle něj. Jako kočky se z nich vymršťovaly štíhlé postavy, šplhaly nahoru na palubu parníku a snažily se získat zákazníky pro své čluny, které se divokým pádlováním pokoušely vyhrát závod a dostat se co nejdříve ke kotvišti. Páda se tříštila, neodvratný chaos, ohlušující křik -- kormidlující ženy na sebe ječely nadávky, povzbuzovány souhlasným voláním svých přátel, až se hlasy drsně překrývaly. Příšerná vřava. "Asie," řekl Séjour Cam.

Modré a zlatě lakované dřevěné tabulky s nápisy visely v řadách na domech. Na pultech tkalců hedvábí lákaly zákazníky třpytivé štůčky v tabákové hnědi a holubí modři. Za nimi i vedle nich stály stavy, u nichž nedorostlí chlapeči šlapali na řetěz a posunovali osnovu. V jiných uličkách seděli zlatníci, stříbrotepci a řezbáři opracovávající slonovinu. Neuvěřitelně bohatě cizelované filigrány se rodily z té nejpreciznější z precizních činností. Mladé ženy tvořily modré šperky, starci s neuvěřitelnou opatrností vedli úzká dlátka, aby z kusů slonoviny vytvořili prolamovaná umělecká díla. U zdi žhnuly františky před rodokmeny předků a před malými Buddhy na nárožích.

Na tenkých lýkových vlákních odvažovali prodáváci okurky, obrovskými noži porcovali zakrvácené ryby, špinavý tlust'och myl ředkve tak, že je házel do kádě a šlapal po nich chodidly. V jednom z obchodů na sebe dvě ženy syčely jako hadi. V jiném byly vyloženy na prodej kachny, kuřata, slepice a krysy. Před jedním řeznictvím řezník právě zařízl koně. S příšerným chroptěním kleslo zvíře na kolena s vytřeštěnými, šílenstvím naběhlými očima. Rudá pěna mu stříkala z nosu -- srdcervoucí, lidský vzdech umírajícího, potom se kůň zhroutil a tloukl podkovami o dlažbu.

Z otevřených dveří holičství vycházely proudy slov ve všech dialektech. V hernách bouchaly o stůl kostky, kuliové dokázali za pár hodin prohrát celoroční mzdu.

Sluhové obcházel se sáčky kolem, vybírali sázky a podávali je na dlouhých holích dolů do sálu na příslušná místa, stejným způsobem vytahovali vzhůru také výhry. Nevěstince čekaly na své zákazníky -- místnost vedle místnosti, poschodí vedle poschodí, s malými, bohatě pomalovanými skleněnými okny, s křesly z ebenového dřeva a s perleťovými intarziemi, křehce jemné čajové stolky, nalíčené, téměř jako emailovými barvami natřené obličejce, automaticky tančící v bohatých šatech za zvuku šamisenů, zpěv ve fistulových tónech, smutně mechanické, mrtvé obličejce se zmrazily úsměvem.

V mnoha pokojích stály umělecky lakované a vykroužené rakve. Příslušníci rodin mrtvého na ně pokládali čaj a ovoce -- a františky hořely. Odtamtud odešli na prohlídku vězení. Séjour hodil jednomu hlídači, jemuž nemoc rozežrala čelo, několik stříbrných taelů. Vedl Cam přes dvory a kolem cel. Vězni měli krk prostrčený těžkými prkny. Hlasem, který již nezněl jako lidský, krákoravě sténali, když uviděli cizince. Byly tam vyzáblé ženy v cárech s dětmi u prsu. Hlídač mnohmluvně vyprávěl, že většina z nich nikdy nadlouho neusne, protože těžké klády na krku jim do té míry překážejí, že by se udusili, kdyby spali déle. Potom otevřel jednu celu, kde čekali odsouzcenci na smrt. Popisoval popraviště s ďábelským úsměvem, v němž odhalil černé mezery po chybějících zubech a několik žlutých pahýlů. Za tři dny setne kat těmto tvorům hlavu. Hlavy přijdou do džbánů a ty budou hozeny do vody.

Cam se dívala s hnusem a jakousi lepkavou zvědavostí na žalostné lidské uzlíky, které zíraly před sebe. Jedna stařena lezla po čtyřech po podlaze a s odporným gestem nadzvedla své cáry. Hlídač ji lhostejně kopl do břicha, takže vyzvrátila jeho obsah, a vyprávěl, že bude popravena za travičství. Vrávoravě se zvedla a plazila se dál, až kam dosáhly její řetězy. Škubala jimi a trhala, sténala a řvala, rozervalo si šaty a vztáhla ruce po mladém, tupě ji pozorujícím kuliovi. Vedle Cam se ozvalo kňučení. Špinavé ruce žebrały. Chtěly almužnu. Cam zbledla. Za tři dny se stane toto živé, důmyslně rozčleněné, s pohybuujícími se klouby, tohle, co se hýbá a poslouchá vůli mozku -- strnulým pařátem mrtvol se ztuhlou krví, nehybnou, mrtvou věcí. Oči se už nebudou dívat, svět pro tuto bytost přestane existovat za několik hodin, které pro ni jsou již sečteny. A ještě i teď se natahuje ruka po něčem tak ubohém -- po almužně. Tyto bytosti, pro něž svět pomine, dříve než slunce za řekou čtyřikrát zajde, žebrały ještě o pár centů. Nedává to smysl ...

Potom přišlo Chan-kehou. Několik dní bydleli v německém hotelu, staromódní stavbě s úzkou verandou, ale s vysokými, studenými pokoji a širokými chodbami. Z okna měla Cam výhled na řeku. Kotvící bílý dělový člun, siluety říčních parníků a plachty džunek zůstávaly celý den ve výřezu obrazu. Za nimi se rýsovaly jednoduché linie čínské krajiny: plochý břeh řeky, šedivý pahorek domů ve Wu-čchangu, pagoda, nízké modré skupiny hor na horizontu. Džunky se přibližovaly jako zkamenělé roky. Mnohé měly kormidelní veslo, rozšiřující se do tvaru vějíře. Zádová nástavba byla zastíněna lýkovými plachtami. Vesla se podobala vystrčeným pařátům. Na krajích loděk dřepěli lidé a jedli z červených a modrých misek rýží.

Jeli dál po Jang-c'-'iang až do Jou-čou. Vládlo tam vzrušení. Mělo být popraveno několik zlodějů, kteří zneklidňovali kraj. Celé město bylo na nohou. Popraviště leželo těsně před městem. Přivlekli odsouzence. Tvářili se lhostejně. Ten

vpředu poklekl. Cop mu už ustříhli. Séjour stál s Gam tak, aby dějiště popravu viděli. Gam měla rty sevřené, až jí z obličejů vystupovaly bílé lícní kosti. Hrůzná zvědavost, již se sama zděsila a bála, jí studeně stoupala žilami, takže byla jako ochromená. Chtěla se odvrátit, ale údy vypověděly službu; strnuly v jedné pozici...

Kat vstoupil do ohrazeného kruhu. Masa ožila, hlasy se zvedaly, hrozby létaly vzduchem, zlomyslné pokřiky, pěsti se natahovaly za odsouzenými. Nezúčastněně, zešířoka rozkročen stál mezi davem zavalitý čínský obchodník s mnoha širokými prsteny a velkými diamanty na tučných prstech. Kouřil dlouhý černý doutník a občas se podíval na hodinky. Požitkářsky se obrátil a řekl něco směrem za sebe.

Kat kýval sekerou v ruce a přistoupil za klečícího Číňana. Lidské mraveniště utichlo. Jenom ještě jedno zasmání se opožděně zařepetalo ve vzduchu -- přišlo od jakési ženy. Tlustý obchodník si s úsměvem olizoval rty a vyndal doutník z úst.

Gam najednou viděla, že kat je světlejší pleti než ostatní lidé kolem. Jeho trup měl bledou olivovou barvu. Nebyl to Mongol. Rysy obličejů vypadaly dokonce evropsky. S nepřirozeně ostrou zřetelností se jí vryl do paměti každý jeho pohyb, jako by její mozek pracoval se zpomalovačem kinematografu. Svaly na katově rameni se zvedly, biceps se napnul, nadzvedl se od paže, kolem se zavlnil stín, zádové svalstvo se rozehrálo, kolena se neznatelně napružila, tělo se nachýlilo, otočilo se stranou, sekera se zvedla -- pak oči prudce oslnil odraz světla -- a náhle se koulela, koulela, tam se koulela -- Gam si hrůzou škubala ruce -- tam se koulela, zcela osaměle, lidská hlava --- a hrůzostrašně tam klečelo, zcela nepochopitelně, beze smyslu, tělo bez hlavy se strašlivou ránou, tělo, z něhož tryskaly tři proudy rudé krve.

V okamžiku, kdy se kat sehnul a znovu zvedl meč, pocítila Gam zběsilou vůli křičet, modlit se, vrhnout se na jeho ruku, zachvácena děsem z toho, co hrozilo, ze zmaření života, pro které -- jak velice zmateně a temně pocítovala -- neexistovalo žádné pokání... Není snad ohrožena i ona, neleží tam její krk, nevyskočí tady smrt -- jako kočka lačná vraždit -- na všechny, všechny... Gam tu stála vzrušená, bojující, s bezmocně rozšířenými očima. Nechápal, proč se všichni nepostaví na odpor, tyhle tváře tam dole, žluté, s očima a nosy a ústy, proč nezačnou křičet, ječet, řvát na tu příšeru, která se tam s nahými zády lehce napružuje a s příšernou mrštností zvedá sekeru... Gam musela křičet, volat, zabránit tomu -- tu probleskla jejím srdcem jiskra. Napětí se uvolnilo, výkřik se vydral ven jako tiché, chraptivé zasténání ... a křeč v žilách odezněla do měkké ochablosti. Bezhlavé tělo se zhroutilo -- krvavá hmota, záhadně nehybná -- a bylo odvečeno pryč. Černá krev prosakovala do země. Nastoupil další odsouzenec. Odmítl nabídnutý šátek přes oči a poklekl těsně před kaluží krve. Jeho obličej byl zcela lhostejný. Nevzhlédl, ale okamžitě sklonil hlavu, aby mohla být vykonána poprava. Gam se musela náhle podívat na kata. Stál opřen o svůj meč za odsouzenecem, v obličejí úsměv, který Gam v přízračném zostření smyslu okamžitě správně pochopila.

Rychle se obrátila a odcházela. Cestou se vtírala do odeznívajících představ prožité události náhlá radost, že ona ještě žije, ještě žije. Obrazy ji neopouštěly. Bez souvislosti se zeptala Séjoura. "Kdo je ten," zaváhala, "ten kat?"

Když Séjour neodpovídal, zeptala se, velice rozrušena náhlým impulzem, ještě jednou. "Kdo je ten kat?"

"Jeho matka byla Mexičanka, otec černoch. On sám mluví anglicky, španělsky a čínsky a žije tu pět let. Má zvláštní příběh. Znáám ho, protože jsem v tomto městě poštěstě a poznal jsem ho při mém druhém pobytu. Máte s ním hovořit dnes večer..."

Gam rychle vzhledla. Udivena a s vášnivým zaujetím. Ale nevzpouzela se.

Luňáci kroužili, neboť večer byl dusný. Měkkými údery křídel proráželi teplou kaši vzduchu a nutili ji do unaveného pohybu. U přívězu zakotvil parník z Wu-čchangu. Byly z něj slyšet překřikující se hlasy. Dalo se rozpoznat, že jde o obchodníky s vejci z dolního Jang-c'-ťiangu, kteří se dohadovali o denní výdělky.

"Předpokládejte, že není nikdo v pokoji, Ben Minsqueton," řekl Séjour, a dál hovořili každý jakoby sám pro sebe.

"Vím, že to někdy děláte a že je to pro vás ulehčením, když si uvědomujete, jaký názor asi mají druzí lidé. Ale zde jsou jen lidé, kteří vám snad budou rozumět..."

Ještě chvíli bylo ticho. Potom si Minsqueton opřel lokty o kolena a hleděl do rohu. Začal monotónním hlasem, nezúčastněně. "Jsou to staré věci, které jsem skoro zapomněl, Séjoure. Dal jsem se najmout na holandský parník v koloniích a zakotvili jsme v Singapuru. Večer jsem šel s jednou Němkou do jejího bytu. Už to bylo dávno, co jsem viděl ženskou, a byl jsem do téhle bílé pokožky zamilovaný jako malý plavčík. Ona byla poddajná, jak to jenom může jít. Ale to všechno mi ještě nestačilo, cítil jsem podivné zoufalství, že ji nemohu vlastnit pevněji. Když jsem ji od sebe pouštěl, byli jsme zase dva lidé, jeden a druhý. To mě přivádělo k šílenství, nechtěl jsem to tak, měli jsme být spolu -- chtěl jsem k ní dovnitř, do celé její krve, a nemohl jsem najít cestu. Tu se mě zmocnila strašná divokost a uškrtil jsem ji. Nebyl v tom však úmysl, viděl jsem své ruce, teprve když se vzepjala a vypoučila oči. Tehdy jsem si uvědomil, že ji škrtím, ale nedokázal jsem ji pustit, škubání pod mými rukama a tělo, které tlouklo kolem sebe, mě přiváděly do takového vytržení, že jsem si nevšiml, jak slábla. Přišel jsem k sobě, až když už byla mrtvá. Musel jsem uprchnout a také jsem utekl. Ale té vzpomínky jsem se nedokázal zbavit. Ten pocit byl silnější než všechno ostatní.

Věděl jsem, že to udělám zase. Ale nechtěl jsem zabít nikoho nevinného. Možná nebylo škoda opotřebované děvky, protože ona byla stará, to jsem ji jenom předtím viděl jinak -- ale nechtěl jsem to. Pak jsem po dlouhém cestování přišel sem a dostal tohle místo, protože můj předchůdce právě zemřel. Je to státem placené, poctivé místo. A tak je všechno v pořádku. Jsem teď klidný, protože mám to, co potřebuji."

Kýval si hlavou sám pro sebe a pozoroval své ruce. Potom řekl živěji: "Piráti jsou stále lhostejnější vůči smrti, pokud to jsou Číňané. Ale někdy dostanu také polovičního Rusa nebo mišence. Jdou klidně se mnou. Ale když první padne, snaží se druhý bránit a ve strachu trhá pouty jako tygr. Musím ho svázat a vrhnout se na něj, abych ho pevně přikolíkával. Tyto okamžiky jsou ještě více než zabíjení. Škubne se to pod rukou, život, který chce prchnout, a já ho držím za chřtán a cítím ho a jsem silnější a pánem nad ním, a nedovolím mu uniknout."

Velice ožil a hovořil vzrušeně. Potom se usmál a řekl. "27. července to bylo jedenačtyřicet mužů najednou, celá posádka jedné loupežnické džunky. Hlava kapitána mě kousla do prstu ještě v okamžiku, kdy jsem ji chtěl nacpat do džbánu.

Hlasitě řval a zvracel, když jsem ho přivazoval."

"Říkal jste," promluvila ze tmy Gam, "že ta žena vám nebyla lhostejná..."

"Ano," odpověděl Minsqueton, "jinak by to takhle nebylo."

V pokoji se rozhostilo ticho. Večer stál mezi třemi lidmi, kteří se oddávali svým myšlenkám. Zvenčí se ozval hluk. Zavrzaly kroky, kde dverím se přišourala bosá chodidla. Gam se zvedla. Byla v podivné náladě. To, co vyslechla, vřelo v její mysli jako vyplavená žhavá láva. Hodina, kdy stála u Puriškovova lože, náhle proběhla před jejíma očima jako roztřesený film. Tato nepochopitelná zkáza, smrt, nejsilnější popření života, jak opět zmatena pocítila, stála v jakémsi rozumem neuchopitelném, tajemném vztahu k jeho nejsilnějšímu potvrzení -- k erotu. Obléhala ho, vanula kolem něj, kroužily kolem sebe a objímaly se, vytvářely kruh, jeden nemohl být bez druhého -- jako prastaré čínské principy jin a jan se doplňovaly a tvořily jednotu.

Seděl na lenošce, se shrbenými zády, a zíral před sebe. Dech nicoty proudil kolem něj jako těžká kletba a zatracení. Tyto ruce se v křeči zaryly do rytmicky dýchajícího světlého hrdla, až oněmělo. Byla to ramena jeřábu smrti, připravená uchopit, krutě a nelítostně. A přece rozechvělá rozkoší, když se jejich stíny blížily k druhému, jenž se svíjel pod nimi. Jako mlha se před nimi všechno rozplynulo. Zdi ustoupily, jako by byly z rozteklého klišu, dům se potopil, člověk sedící před Gam se rozpustil v šedi, jen jeho ruce tu ležely, silné a jisté. Byly bledé. Tlusté žíly vystupovaly na povrch. Tam, kde se větvy, aby napájely prsty, měly vyčnívající uzly. Nehty byly pokřivené a v červeni průsvitné rohoviny se na nich běhalo mnoho skvrn. Klouby prstů vypadaly jako koule. Když se tyto ruce zvedaly, zvedala se smrt.

Gam těžkými kroky přešla pokojem a předstoupila před něj. Celé její nitro se soustředilo na nesmírně těsnou vzájemnou blízkost, která mezi nimi v této chvíli vznikla, a v ohrožení rovnováhy čekalo bez vůle na první impuls. Cítila, že její bytí se ocitlo u mystické cézury, kde byly veškerá vůle a odhodlání zbytečné, a že je v tento okamžik zcela bez ochrany vydáno napospas náhodě.

Ben Minsqueton to nepochopil. Viděl ženu těsně před sebou a dýchal její vůni. Krev mu stoupla do hlavy a ruce se mu začaly třást. Gamin pohled se pevně zabořil do jeho očí. Toporně zvedl hlavu a v rozpacích nemotorně vstal. Téměř plaše se na ni podíval a pokusil se neohrabaně cosi říci. Gam nesmyslně přikývla a náhle se jeho nešikovné větě zasmála. Byl potěšen a chtěl hovořit dál, ale ona ho už neposlouchala.

Séjour přišel a Ben Minsqueton odešel. Gam vyndala svícen, který vždy vozila s sebou v zavazadle, a zapálila svíčky. Prošla proměnou a měla lehkou horečku. Zvolala, ukazujíc směrem, jímž odcházel Ben Minsqueton: "Tam míří jako osud, a sám je jako osud -- temný a ponurý -- a nevědoucí... Unikli jsme smrti."

Séjour zůstal stát u zdi: "Ano, to ano," řekl změněným hlasem. Gam se rozohnila, stržena vášní: "Jsme vlny, kterým bouře dala křídla. Milujeme zemi a jsme slepě zamilovaní do světa. Musí se zhroutit, do té doby nedojdeme klidu. Láska je zkáza... Ano -- ano, vím to a věřím tomu. Láska je zkáza..." Smála se jako dítě, šťastné, že se mu podařila úloha ve škole. "Boj -- boj...", náhle se zarazila. Kdo to tady volal -- nějaké jméno? Kde to byla? V hotelovém pokoji, balíc kufry, útěk v srdci, ironické oči za sebou... Ach, jak všemu náhle rozuměla. Boj... zkáza... zpátky... zpět...

Dlouhými kroky přešla po pokoji a zastavila se před svícem. Hořelo v něm sedm svíček. Zamáčkla jeden plamínek, pohroužená do vzpomínky, s pohnutým výrazem. Obrátila se k Séjournovi: "Je krásnější svíčky zhasínat než zapalovat... Je krásnější zhasínat než zapalovat. Zhasněme světlo."

Uhasila postupně svíčky, až už hořela jen jedna. "Ta je poslední. Je přece stejná jako ostatní, tak proč vyzařuje tolik citu -- to slovo: poslední? To poslední musí být asi vždy nositelem tragiky v životě -- tragiky začátků i konců. Podívej, venku září v okně z hedvábného papíru kulatý čínský měsíc --- a tady plápolá poslední svíčka. Podívej," vzala Séjoura za ruku, "podívej, jak je krásná... Je krásné být poslední nástroj světla v noci... Co může být sentimentálnější než svíčka... Podívej, chceme ji nechat zemřít hloupou sentimentální smrtí, zabíjíme, jsme katy světla..."

Zamáčkla plamen a pustila náhle Séjournovu ruku. Prudce se otfásla, křečovitě se zachvěla hrůzou a zamumlala: "Nevím to... Nevím to... Podívej, měsíc nám chce vybilít krev, je studený a jeho světlo zabíjí... Rozstřílel ho na kusy a skoč do víru noci."

Škubala jeho rameny a on se podvolil. Smrtelně bledý si ji vzal, a když ještě jednou otevřela oči, zašeptal jí, jako by to mělo uklidnit ji i jeho: "To není ono -- ne to..." Gam se mu však vymkla, nadzvedla se, přitiskla jeho obličej na svůj a řekla, plná otázek: "Zabij mě..." A zvolala: "Zabij mě..."

"Nikdy," křičel a dusil ji polibky a zasypával laskáním, opěťovaným a vzájemným. Tu zamumlala do polštářů: "Znám někoho, kdo by to udělal," a zachvátil ji křečovitý pláč, který trval až do rána.

Když pluli zpátky, řekl Séjour: "Vy chcete v Hongkongu opustit loď a vydat se do Singapuru."

Gam zaraženě odpověděla: "Ano, ale odkud --"

"To lze vycítit."

Po chvíli Séjour řekl: "Prosím vás, abyste zůstala se mnou." Když si všiml jejího udiveného pohledu, rychle pokračoval: "Stála jste se pro mě nezbytnou. Byla jste silnější než můj obraz světa. -- Už není bez pólu. Přemýšlel jsem dvě noci, než jsem s vámi o tom začal hovořit. I teď je to ještě těžké. Proto zvolím příklad. Moje akumulátory se vybily mocným proudem. Tento proud je vysál, aniž jsem si toho všiml. Nyní odchází pryč a moje hnací ústrojí se zastavilo, protože akumulátory už nezačnou po této ztrátě proudu pracovat, jsou bezmocné. Hnací mechanismus bez něj zůstane stát -- akumulátory nezačnou pracovat, jsou prázdné. Říká se mi to těžko a s pocitem oběti: Hnací ústrojí se rozbije, pokud odejdete..."

Gam se dívala ke kormidlu lodi. Číňané tam jedli ze svých červeně lakovaných misek oběd a bavili se. Stálo to tu tak neodvratně, to všechno...

"Také to vím," řekla vážavě, "a přesto půjdu... Že se tím něco rozbije, to je těžké a snad smutné... Ale já půjdu, protože -- jak víte -- není jiná možnost."

Na cestě se Gam oddávala snění. Náhle se před ní objevila -- jakoby vystřižená z ostře osvětleného filmu -- vize, která

nečekaně pronikla do probleskujícího tušení budoucnosti: nejsou to cíle, co určuje bytí, ani cesty. Ale jen napětí. Ona mnohotvárnost záření, vazeb v dynamu podzemních proudů. Člověk je Geisslerovou výbojovou trubicí. Vysoké napětí způsobí výboj a ona svítí, fosforeskuje. Široké napětí, to byla její cesta. Pokud člověk hledal cíl, onen cíl za tu cestu nestál. To se nedalo uspokojivě překroutit ani sofistickými triky. Pokud si člověk určil cíl, kvůli cestě, byla v tom komická opatrnost napáleného hlupáka, který prohlédl a nechce být ještě jednou oklamán. Všechno odměřované v přesných dávkách, vědomé, vymezené, limitované, čpělo školometstvím a budilo odpor. Kdo se vydal na cestu kvůli cestě, ztrácel přehled, zarazil se u jednotlivosti. Jen ten, kdo cítil napětí, graduoval rozdíly a změnu nepovažoval za něco tragického, ale jenom za rozšíření míry napětí, byl životu rovnocenným partnerem. V napětí, v rozpětí se dalo přelétnout všechno -- stále vzdálenější moře, stále cizejší břehy -- a konečně letět v nekonečné modři bez hranic...

Na stěny Gamina nitra tloukl neklid. Nepocházel z minulosti, neboť ona vždy žila tak silně přítomností, že minulost pro ni nebyla nic než vír vody za zádi lodi. Věděla dávno, že intenzivně a celistvě žije jen ten, kdo je celou svou bytostí oddán okamžiku a prožívá ho tak, jako by po něm už nemělo přijít nic...

Co bylo bezcitnější než tento egoismus, který znal jen vlastní opojení a sám ze sebe si dělal věčný zážitek -- a co bylo opravdovější než on... Slova jí přicházela na mysl -- odkud -- vzpomínala -- a rozpoznala s hlubokým uzarděním, že přicházela od toho, jemuž teď spěchala vstříc všemi nitkami svého bytí, připraveného k útoku.

IX

Lavalette ležel na lehátku ve stínu sluneční střechy a míchal si whisky s ledovou sodovkou. Vymáčkal citron a nalil šťávu do sody. Potom hodil zbytky citronu nedbale na zem, ponořil ruce do umyvadla vedle sebe, sáhl pro ručník a beze spěchu si osušil ruce.

Když opět vzhlédl, uviděl těsně před sebou Gam. Aniž projevil překvapení, pozdravil ji, jako by ji naposled viděl před hodinou. Pozorně pátrala v jeho obličej. Neprozrazoval nic.

"Přicházíte v pravý čas," řekl, "byl bych se velmi zdržel ve svých pracovních záležitostech, kdybyste tady teď nebyla. Ale o tom si promluvíme dnes večer. Asi se chcete převléknout. Ve vašich pokojích se ještě nic nezměnilo, najdete tam všechno, jak jste zvyklá. Chlapec vás doprovodí nahoru a zařídí vše, co si přejete. Zatím si budu připravovat svou práci a potom vám řeknu, co potřebujete vědět."

Večer jí Lavalette několika slovy vysvětlil, že jde o získání důležitých plánů. Jsou v rukou jistého Mexičana, který o nich jedná s dvěma anglickými úředníky rezidenta. V Kalkatě se chce Lavalette sejit s jedním ze svých agentů, který ho má s Mexičanem seznámit. Přitom by mu měla pomoci Gam. "Musíte zjistit, o co se přesně jedná a jak daleko pokročila jednání s Angličanem. Dal jsem si Mexičana prověřit. Je velmi opatrný a mazaný. Má jenom jedno slabé místo, jako ostatně my všichni --," Gam zčervenala, "ženy. Když to šikovně navléknete, bude s vámi o té záležitosti mluvit. Na tom mi záleží. Plány, které má v rukou, jsou velmi důležité. Musíme se snažit je dostat. Dostaneme je."

Gam odešla do zahrady. Neodpověděla mu, ale zezdola na něj zavolala: "Vzduch je jako teplá lázeň. Člověk by se v něm mohl utopit, nemá dno..."

Lavalette zavolal do dlaní přiložených k ústům na způsob trubky: "Dno -- dna -- podagra -- jak tohle zní -- podagra -- podagra -- jako olovo a kliš..."

Gam rozpráhla ruce: "Chtěla bych plavat -- v čistém fjordu..." A trhla s tajemným úsměvem větvičku tamarindu.

Mexičan se nedůvěřivě podíval na Lavalettu a s neohrabanou zdvořilostí se uklonil Gam. Podala mu ruku a provedla to tak, že ji nemohl políbit. Mžoural jedním okem, a když hovořil, gestikuloval mocně rukama. "Je třeba dát mu napít," řekl Lavalette posměšně, "potom se zbaví i tohoto zlovyku, protože bude muset držet sklenici. Vidíte, jak starostlivě dbám o tom, abych dal do pořádku důležité vnější formality." A odešel za svým agentem.

Za několik dní pozval Mexičan Gam a Lavalettu k sobě. Nepřetržitě hovořil směrem ke Gam a snažil se vzbudit její zájem. Zůstala chladná a odmítavá. Lavalette se na ni podíval a navrhl potom ženě, která ten večer seděla vedle něho, procházku na terase. Když Mexičan viděl, že zůstal s Gam sám, chtěl se s ní sblížit. Začala se chovat povzneseně a neposlouchala ho. Vycítil to, byl zmaten a zapomněl se dokonce do té míry, že zmínil Lavalettovo jméno. Gam ledově odpověděla a nechala ho stát. Z jakési nevysvětlitelné zášti ho chtěla zranit. Spěchal za ní, chytil ji za paži a chtěl se vyslovit. Zůstala stát, aniž se k němu obrátila. Jenom odvrátila hlavu a dívala se mlčky, strnulá pohrďáním, na ruku, držící její paži. Zahanbeně ji pustil.

V tomto okamžiku se Lavalette pod nějakou záminkou vrátil. Okamžitě viděl, že se Gam vzepřela. Pozorovala s napětím, co teď udělá. K jejímu překvapení řekl Mexičanovi několik značně ostrých slov, nabídl jí rámě a dal si přinést odložený oděv.

Gam byla překvapena a dotčena, když se Lavalette druhého dne o incidentu ani slovem nezmínil. Nedovedla si představit, že by změnil své úmysly, a podezíravě čekala na jeho další kroky.

Čekala, neboť výhoda byla na straně mlčícího. Ale Lavalette o tom začal až jednoho dne, zcela mimochodem: "V těchto dnech se opět setkáme s Mexičanem. Omluvil se za své minulé chování. Docela jsem zapomněl vyslovit vám poklonu za skvělý způsob, kterým jste ve věci dosáhla rozhodujícího obrátu. Tenkrát mi Mexičan nedůvěřoval, ani vám. Ted' věří, že je úplně v bezpečí, protože já bych byl přece musel podle jeho názoru," ironicky se podíval na Gam, "jednat jinak, kdybych byl na jeho věci zainteresován."

Gam se vyhnula odpovědi na tato záluďná slova. Zeptala se: "Kdy se zase setkáme?"

"Za dva dny. U mě. Jednání mezi Angličany a Mexičanem pokročila do té míry, že musí tentokrát bezpodmínečně začít mluvit, protože z protivníkovy strany je třeba počítat s uzavřením dohody."

Gam si pohrávala se stuhou. "A kdyby se ten termín propásl?"

"Nepropásne se. -- Možná -- nebo dokonce určitě -- opět najdete takovou apartní fintu, která rozhodne pro nás."

"Rozhodne -- ach -- snad -- ano..."

Cam cítila za těmito slovními hrátkami past. Nechtěla -- něco se v ní napjalo. Slabé zvonění meče a štítu tiše ohlašovalo boj.

Mexičan jí vyšel vstříc téměř ponížene. Jednala s ním přátelsky. Získal důvěru a mžoural na ni s určitou dobrosrdečností. To ji dojalo a dala se jím odvést ke stolu. Bylo tam ještě několik lidí, kteří se živě bavili. Lavalette se choval zvlášť přátelsky. Při jedné příležitosti se na Gam usmál s potutelným výrazem. Tím ztratila trochu rovnováhu. Cítila, že ještě neumí zacházet s těmito jeho náhlými přechody. Útočil na ni svými démony, ale když se ozbrojila a chtěla přijmout boj, ve všech směrech připravena, náhle ji vyklouzl -- smějící se chlapec -- a ona tu stála, vyvedena z míry, před nevypočitatelnou stránkou jeho bytosti, která suverénně věci převracela, stavěla je na hlavu a hrála si s nimi. Gam na něm obdivovala, že měl jedno, aniž by se vzdal druhého. Hlavou jí blesklo srovnání a ona rozpoznala, že tohle bylo víc než Clerfaytova napjatá dychtivost a uzavřenost, dokonce i víc než Kinsleyho lidskost, protože se to dotýkalo prapůvodu, vycházelo to odkudsi, kde mají všechny věci tutéž tvář a splývají v jednotu. Bylo to nevypočitatelné a nevěrně věrné jako život sám.

Bylo to nenapadnutelné, protože se to proteovsky proměňovalo, když se k tomu člověk přiblížil. Ale Gam v sobě cítila růst tytéž síly. Jeho nezranitelnost dráždila k útoku, milovala ji, a musila ji proto obklíčit, oblehnout -- a podminovat. Musela proniknout do jeho zákopů a zničit je -- a potom -- zůstat smutně, neutěšitelně stát nad svým dílem. Ale dokáže to? Není to příliš hladká a vysoká zeď, která se nikdy nedá zlést a nikdy neutrpí žádné trhliny?

Cam shovívavě snášela Mexičanovy úzkostlivé prosby za odpuštění. Dokázala dokonce jedním gestem smést jeho nešikovnost se stolu a začít rozhovor o jeho vlasti.

Okamžitě se nadechl a ze svého místa vedle ní se už nedal ničím odehnat. Když skončila večeře, doprovodil ji do vedlejšího pokoje a odmítl pozvání ke hře. Gam se ho otázala, zda miluje svou vlast.

Existuje prý jen málo věcí, jež by tak miloval.

Nezeptala se, které další to jsou. Nepřerušila však rozhovor, ale položila mu otázku, kdy se chce vrátit.

Za několik týdnů, musí ještě vyřídít nějaké -- vlastně jen jednu záležitost, potom chce odcestovat domů.

Nevyptávala se dál, o jakou záležitost jde, ale řekla: "Pokud je to jen jediná záležitost, potom asi bude velmi důležitá..."

"Ano, velmi -- a cenná."

"Zřejmě půjde o nějaký vynález..."

"Ne přímo. Ale o vojenské záležitosti."

"To je zajímavé. Ale asi také nebezpečné..."

"Ano, je to nebezpečné..."

Cam se pro sebe usmála. Věděla, že by stačilo ptát se dál. Ale ona chtěla udělat opak; chtěla Mexičana varovat. Když šel Lavalette náhodou kolem, zavolala ho k sobě. "Jak neopatrný je náš přítel," řekla -- a usmála se rudými rty, "nosí u sebe tak důležitá tajemství..."

Ale Lavalette se nijak nevyděsil. Přiložil si její ruku k ústům a řekl vlídně Mexičanovi. "Potom byste měl umět mlčet. Už jen přemýšlení o těchto věcech je prozradí. A vy víte," kývl na Mexičana, "že nikomu člověk neřekne věci tak snadno jako ženě. Jsem rád, že jste přišel v pravý čas a že vás mohu varovat. Hrajte raději -- je to méně nebezpečné a --" podíval se posměšně Gam do očí -- "snazší."

Gam projel žilami proud ohně. Rozpoznal její úmysl a odhalil ji. Bez sebemenšího vzrušení udělal totéž, co měla v plánu ona. Varoval Mexičana. Vzal ji zbraně z rukou. Bylo by směšné snažit se teď o opak. Cítila dokonce, že ji jeho vítězství zavazuje, aby splnila jeho přání. Bouře v ní zuřila, nevěděla, co ji tak náhle rozpoutalo. Potom se však usmála na Mexičana a sehrála mu -- myšlenkami zcela nepřítomná, a přece soustředěná na svou věc -- komedii s tak oslnivou virtuozitou, že se občas stále znovu udiveně ptala sama sebe: Jsem to já, kdo to tady hovoří -- jsem to já, kdo to dělá? -- Pozorovala se, jako by byla někdo druhý, někdo, kdo najednou jako učitel překvapivě stane vedle žáka. Vyvěralo to z ní, okouzlovalo to a poprvé životě to jasně cítila. Ona sama zůstala u všeho chladná, bylo to něco mimo ni, čemu dodávala teplo a zvuk -- jako herec.

Mexičan byl naprosto zmaten štěstím, kterého se mu -- jak se domníval -- dostalo. Aby se sám něčím zasloužil, naznačoval stále nepokrytěji své záležitosti, a když mu zdánlivě nerozuměla, přistoupil k ní s důležitým výrazem blíže a vysvětlil jí podrobnosti. Spokojen účinkem a přesvědčen, že přesto nic neprozradil, protože pouze zasvěcený člověk mohl podle jeho názoru z těchto pár údajů něco vyčíst, se uvelebil v křesle a s požitkem prožíval svou důležitost.

Cam se však přestala soustředit a brzy byla unavená. Hráči ze sousedních pokojů se vrátili a loučili se. Lavalette dal Tamilovi ještě několik pokynů a pak se obrátil ke Gam. "Omluvte mě, musím ještě psát. Ale vy jste asi již unavená a chcete odejít k sobě. Doufám, že vás zítra ráno uvidím dobře vyspalou."

Tamil uklízel nábytek. Přitom občas vzhledl a podíval se zářícíma očima na Gam. Byla ponořena do svých myšlenek.

Opatrně přecházel mezi nábytkem sem a tam. Matné světlo házelo na stěny groteskní zvětšeninu jeho stínu a s hravostí ho pitvořilo, vytvářejíc střídavě nafouknuté a opět smršknuté karikatury. Gam si toho všimla a sledovala nehnutě hru stínů. -- Tamil zůstal stát a smutně se na ni podíval.

Vtom si uvědomila i jeho přítomnost a mávla na něj, aby přišel k ní. Pohládila ho po zježených vlasech. Byla unavená, tak strašně unavená, zaplavená podivnou odevzdaností. "Teď půjdeme spát, ano, ano..."

Šla po schodech nahoru k pokojům Lavalette. Každý krok byl pro ni těžký, jako by vystupovala na vysokou horu. Zábradlí představovalo most, zvláštně dělený a vedoucí do nejistoty. Hlavice sloupků hrozily a zároveň se jako zvířátka vlichocovaly rozšklebenými obličejí. Přes ně se valila tma a vytvářela příliv a posouvající se plochu. Potom už následovaly jen jedny dveře -- které bylo třeba otevřít. Jak často musí člověk otvírat dveře a přicházet a zase odcházet -- jak to bylo těžké --.

Lavalette zapisoval čísla do tenké knihy. Gam se dokázala jen s námahou držet zpřímá. Nevěděla, odkud se v ní vzal tenhle pocit roztékání, padání, potřeba opřít se. -- Potom řekla: "Jde o plány na pevnost chránící vjezd do Hongkongu a

o novou stanici podmořských min pro Gibraltar."

Lavalette se zeptal: "Dozvěděla jste se něco o tom, kolik nabídl Angličané?"

Jmenovala částku.

Sáhl po telefonním sluchátku a nadiktoval přijímací stanici spěšný telegram v číslech. Potom zavěsil a řekl: "Děkuji vám. Dozvěděla jste se všechno, co jsem chtěl vědět," a opět se chystal sklonit nad své papíry.

Gam chvatně popošla o krok dopředu a zvedla ruce. Lavalette vstal. "Takhle je to dnes... Buďte klidná -- dnes. Zítra už zase budete myslet na zradu. Jedno s druhým je podivuhodně zapleteno. A musí to také tak být, jinak --" Na okamžik svažtil obočí -- potom zavrtěl hlavou a položil ji ruku kolem ramen.

Byla těžká neznámým štěstím. Ve směsici bezmoci, vzdoru, něžnosti a nenávisti se o něj opřela a zamumlala s čelem skrytým na jeho rameni: "Ach, jak tě miluji..."

"Protože jsem předpokládal, že Mexičan postoupil v jednáních s Angličany již tak daleko, že by bývalo nemělo smysl snažit se ho přeorientovat, dal jsem pokyn, aby mu byla poukázána vámi zjištěná částka. To ovšem jen kvůli vám -- jinak bych to nebyl považoval za nutné. Neboť podezření tím bude přirozeně snadno odkloněno určitým směrem."

"Jaké podezření?"

"Z loupeže. Tamil dnes v noci ukradl Mexičanovy plány. Byly tak důležité, že jsem musel přistoupit k této násilné koupí."

"Vy máte ty plány?"

"Ano. Teď je jen musím ještě dopravit dál. Na cestu lodí je příliš pozdě. Mexičan vyrozuměl úřady tajných služeb již hodinu po loupeži. Odplouvající parníky jsou už střeženy. Za tři dny dostane ty peníze. To už musíme být ve vnitrozemí."

"Proč to děláte?"

"Ano, proč, jaká otázka... Všechny otázky začínající proč a k čemu jsou nudné..."

"Za -- za špionáž jsou vysoké testy..."

"To je ono. Proto. Druh zaměstnání je čistě náhodný. Stejně tak bych mohl vést expedici do Konga. Ale tam se člověk setká jen s černochy a moment nebezpečí spočívá mnohem víc na vnější, tělesné stránce než na duševních aspektech. Tam stačí mít dost střelných zbraní -- tady ne. Nebezpečí vytváří senzace -- jak měšťané opotřebovali to slovo -- a jak špatný zvuk tím samozřejmě také získalo... Nikde není tolik napínavých situací a nebezpečných zápletek a komplikací jako u tohoto zaměstnání. Jiné důvody pro mě nejsou rozhodující... Ale už se ochlazuje -- musíme vyjet..."

Už byla tma, když Lavalette již daleko za městem obrátil vůz. Výrazil zpátky, až po chvíli reflektory vytrhly z černočerné kaše tmy bílé vápno zdi. Lavalette zastavil a řekl. "Hřbitov -- ještě jste ho neviděla..."

Hroby ležely za zdmi, jako by je od světa dělila celá věčnost. Kupole noční oblohy stála nad nimi se všemi svými tisíci hvězd. Půlměsíc ubýval na cestě k novu, ale svítil ještě dostatečně silně, aby se dala rozpoznat noční krajina.

Lavalette se do Gam zavěsil a ukázal na hroby: "Všichni Indové věří v putování duše. Je to také mnohem logičtější než to, co vyprávějí naši kněží. A přesto: hřbitov vždy utiší všechny myšlenky. Je to on, kdo má poslední slovo. Člověk cítí marnost počinání a nepouští se do něho."

"Je to nepochopitelné," řekla Gam.

Pod chodidlem jí zapraskalo dřevo. Stáhla nohu zpět a otrásla se hrůzou. Vtom něco zašustilo. Lavalette sáhl k zemi a zvedl ještěrku. Šupinaté tělíčko se zmítalo mezi jeho prsty a zakvícelo. Přitom otevřelo malý, špičatými zoubky vyzbrojený chřtán. Vrátil ještěrku na zem.

"Tady všechno končí. To nám bere půdu pod nohama. Co zde dnes trouchníví, to kdysi dýchalo a žilo stejně jako my. Jak hloupé je spokojit se s tím. Kdo to dokáže, je jen tupec, který neví nic o problematice svého bytí. Opevní se za ctihodnými pojmy a je schopen vyčíst z pravidelnosti, s níž je každé bytí podřízeno smrti, zákon, který uvede do souladu s několika frázemi svého náboženského vyznání a světového názoru. Tím se uklidní. K čemu je tohle vědění. Kdo v sobě cítí život jako teplý rudý proud svých tepen, vždy se ocitne nad propastí tváří v tvář tomuto slovu: smrt. Kdo cítí nezměrnost života, nezná ani zde míru."

"Smí člověk vyslovit to slovo beze strachu, že ona už za ním číhá?" zeptala se Gam.

"Podívej," Lavalette od sebe Gam odstrčil, "ty jsi teď tady, osvětlená měsícem, s rukama a ústy, s očima a pohledem a chodidly, která tě nesou... Ale už pod tebou vyrůstá touha, sahá po tobě a chce tě stáhnout k sobě, číhá a čeká -- ach, čeká se strašlivou vytrvalostí... Je to země pod tebou, vrůstá do tvých chodidel a volá a chce tě stáhnout. V tisících atomů se již pod tebou kypí. Necítíš, jak půda měkne, poddává se -- a ty klesáš."

Rychle se snažila najít u něho ochranu a celá roztřesená se k němu přitiskla.

"Co víš o zemřelých tam dole, kde mdlé světélkuje rozklad, stoupá z hrobů vzhůru a vznáší se nad nimi, dusný, vlhký a strašlivý. Obkličují nás -- ale ještě v nás žije život, tluč -- cítíš to přece -- tvoje ruce jsou teplé a drží mou šíji, tvůj jemný dech je život a tvoje rty jsou bytí... Pojď ke mně blíž, abychom se chránili..."

Gam se tiskla do jeho náručí, jako by ho chtěla roztrhnout...

"A tamhle -- vidíš, jak tam zeje ta jáma -- tam se hrob propadl. Rakev ztrouchnivěla a probořila se... Zem se pod ní s rachocením sesula, noc se rozezněla a rozesténala těmi zvuky. Podívej, a teď nad jámou vyrůstá spousta hrobů, vystřikují ze země proudy odporné šťávy... Mlhy se nespoutaně valí nad zemí, prohrabávají si cestu dovnitř ke kostem a tělesným ostatkům. Podívej, jak se to nad nimi vzdouvá, jak to žhne a doutná, to je nežitý život, který se vznáší nad hroby, neslyšně, tiše, zlověstně němě..."

Gam přitiskla obličej na jeho krk a neodvážila se ohlédnout...

"Pojď, chci vědět, že žijeme, to němé tam je smrt... Křičme a křičme, život je křik, my žijeme. Je v nás teplo a proudí v nás krev. Pojď ke mně -- tvůj dech -- tvoje kůže -- co je to -- pryč s tím..."

Trhal její šaty. "Pryč -- tady to již je -- tvoje kůže, tvůj rytmus, tvůj život. Směji se mu," křičel a trhal cáry z Gaminých

šatů, rozhazoval je po hrobech. "Žerte si a buďte si němí, civte si na nás, vy oči zla, vy neutěšenci. Přijímám boj. S šuměním mě vlna vynese vzhůru... Křičím život do vašich sajících vírů. Řvu život. Porazím vás..."

Táhl Gam řady hrobů. Klopýtali -- a spadli na zem. Držel ji pod sebou a vzepřel se na rukou. "Vecpu se mezi vás, vtlačím se do věčného chladu, jsem pěst, ten kdo pevně drží, i chřtán, vmáčknu se mezi ty poslední dveře, vzdouvám se, proudím život, život, život do teplého klína... Jsem v bezpečí -- směji se, směji, směji proudím proudím."

Oněměl, gestikuloval, běsnil a naznačoval už jen rukama, tam, kde už slova nestačí, stržen povodněmi a cyklony. Měsíc se odrážel v Gaminých očích a vnášel do nich lomené reflexy. Byly doširoka otevřené a silně se leskly. Jejich pohled mřel strnule přímo do oblohy, poseté hvězdami. Ruce se jí třásly, tělem jí probíhalo mrazení.

Zvedl se vítr a přinesl chlad a rosu. Ve vlasech se srážely průzračné kapky a vytvářely v těsném seskupení jiskřivý řetěz hvězd. S podivným zvukem stékaly na hroby.

Gam se probírala z tiché dřimoty. Před ní stál Lavalette: "Promiňte, že vás musím vzbudit. Zdá se, že Mexičan uvědomil Angličany o naší věci ještě dříve a oni okamžitě správně pochopili, kde plány jsou. Už několik minut vím, že je park obklíčen. Nemáme času nazbyt. Pokud se vám podaří několik minut zdržet komisaře, získám všechny důležité papíry ještě dřív, než začnou prohledávat místnosti, a stačím s nimi odejít. Chlapec vám řekne, kde jsem."

Gam přikývla a popoháněla ho. "Jděte, podaří se mi to."

Políbil jí ruku a podíval se jí se smíchem do očí. Pomyslela si: "Jak je mladý..." Potom běžel dlouhými pružnými kroky k domu. Zamával a zavřel dveře. Gam šla velmi pomalu za ním. Očekávání se zmocnilo všech částí jejího těla.

Bylo ticho. Tak ticho, že se Gam zdálo, jako by nikdy nezažila mlčenlivější minuty. Ale věděla, že toto ticho skrývá nebezpečí. Povytáhla ramena, nahrbila záda a opět se uvolnila, jako kočka zachvácená hrůzou z něčeho nejistého.

Potom se na terase ozvalo tiché zazvonění. Hned potom následovalo klepání a okamžitě se otevřely dveře. Gam si toho nevšimla, ale opřená o loket vyhlížela oknem do parku. Teprve když byla oslovena, ohlédl se a zvedla se.

"Nejste ohlášení..."

"Naše poslání je takového charakteru, že bylo třeba se ohlášení vyhnout. Můžete se prosím podívat ..."

Gam udělala odmítavý pohyb a rychle si uvědomila, že tím získá čas. "Vidím britskou uniformu na jednom z vás, pánové..."

Oba se představili.

"Tím se stává vaše podivná návštěva legitimní. Prosím, abyste mi řekli, co si přejete..."

"Hledáme Lavaletta."

"Lituji, ale musím vám sdělit, že jsem v domě sama. Budete tedy muset mluvit se mnou. Posadte se prosím."

Angličané se domluvili pohledem a posadili se. Důstojník pozoroval dveře, zdvořile se Gam uklonil a řekl: "Obdivuji vaše sebeovládání, ale musím vám říci, že dům je zcela obklíčen, takže ho nikdo nemůže opustit. Musíte nás nechat prohledat pokoje. Naléhavé důvody nás nutí předpokládat, že jsou zde jisté dokumenty."

"Chcete prohledat i mé soukromé pokoje?"

"Možná. Jistě pochopíte, že takové opatření má význam jen tehdy, když je provedeno důkladně. Slibuji vám," opět se uklonil, "že vaše pokoje prohledáme až naposled. Bude to provedeno s nejvyšší ohleduplností. Chceme jen ty výkresy, jinak nic. Smím poprosit o váš laskavý doprovod? Nejjednodušší by bylo, kdybychom ty dokumenty našli brzy."

Ušetříte si tím nepříjemnosti, protože ony se pravděpodobně dají najít. Už dva dny, tedy od okamžiku, kdy byly odcizeny, je zastavena a kontrolována loďní pošta. Přitom -- mohu s vámi mluvit bez obav otevřeně -- se nic nenašlo.

Výkresy jsou tedy ještě tady. Sotva nás někdo očekává tak brzy. Ale částka poukázaná příliš brzy bankovním šekem nám ukázala směr... Pojdte prosím..."

Gam se mírně pousmála. "Prosím..." Náhle sáhla do psacího stolu pro útlou knížku a hodila ji oknem do křoví v parku. Důstojník byl připraven ke skoku, ale zastavil se a řekl odměřeně: "Ulehčujete mi práci -- tohle nebylo nutné... Řekl jsem vám přece, že je dům obklíčen. Cožpak bych byl jinak s vámi hovořil tak klidně? Už teď tu knihu našli."

Gam si ho velmi chladně a udiveně změřila. "Mýlíte se. Chtěla jsem jen při vaší bezúčelné prohlídce zabránit tomu, abyste se probírali mými osobními věcmi a vzali si snad něco z nich s sebou. Ta kniha obsahuje dopisy mému muži."

Angličan řekl ironicky. "O tom nepochybují. Ale dovolíte, abych si ji zběžně prohlédl, velmi mi na tom záleží, když je ta kniha pro vás, jak se zdá, tak velmi důležitá..."

Gam viděla přicházet kolem domu Tamila. Doprovázel ho anglický voják. Projel jí záchvěv hrůzy. Potom se však její prsa zvedla -- Tamil byl sám. Štěrbínami očí vyslal pouze bleskový pohled. Věděla: Lavalette unikl.

Chladně řekla Angličanovi: "Vaše chování mě nutí požádat vás, abyste sledoval pouze služební cíle, které vás sem přivedly. Nemám v úmyslu pouštět se do obširnější zábavy."

Přinesli knihu, kterou Gam vyhodila. Angličan ji vzal chvatně do ruky a prolistoval ji. Nenašel nic a začal od začátku.

Každou stránku důkladně prozkoumal a zběžně text přečetl. Potom převrátil obal, zlostně ho vytřepal a vrátil knihu Gam.

"Proč jste tu knihu vyhodila? Neobsahuje opravdu nic." Nerozhodně se díval na Gam, nevěděl, co si o ní má v tom okamžiku myslet.

Gam pokrčila rameny a neodpověděla. Odešla ke klavíru a řekla: "Nechci se účastnit další prohlídky. Prosím, zavolejte sem po tu dobu někoho ze svých lidí. Zůstanu zde." Sedla si ke křídlu a zahrála kaskádu akordů.

Po třech hodinách byla prohlídka u konce. Nic se nenašlo. Důstojník dal příkaz vystřídat strážu a řekl Gam: "Předběžné výsledky jsou neuspokojivé. Tím se splnění mého úkolu o krátký čas posouvá. Ne nadlouho..." Chtěl ještě něco říci -- neboť byl mladý; potom se chvatně obrátil a pozdravil.

"Proč na mě čekáte?" zeptala se Gam.

"Máme ještě dlouhou cestu..."

"Nebylo by lepší, abyste ji podnikl sám?"

"Bojíte se?"

Cam se klidně usmála: "Bojím se o vás..."

"Jak humánní," řekl Lavalette.

"Cožpak není možné, že by vás moje přítomnost mohla zdržovat na útěku?"

"V žádném případě..."

"Nerozumíte mi správně. Myslím, jestli neruším vaši svobodu pohybu."

Lavalette řekl posměšně: "Mluvíte dnes hrozivě symbolicky."

"To je jen náhoda..."

"Tím hůř..."

"Už byste teď mohl být v Malakce..."

"To by nic neznamenalo..."

"Mohl byste už být na lodi..."

"Nevíte, že mě každý anglický úředník může zadržet, že mě tu zná polovina všech Angličanů, že všechny stanice dostaly pokyn kontrolovat pasy všech Evropanů -- přístavy i železnice, že telegraf už doručil mou zprávu do Georgetownu, že v tomto ročním období je zde málo Evropanů kromě usedlíků, a konečně -- že musím přes Siam zpět do Kolumbie."

"To stále ještě není odpověď..."

"Máte ji mít, abyste...", protáhl ústa, "byla klidná. Připouštím, že jsem zmeškal loď, která tam pro mě stála v rejdě. A připouštím, že bych ji byl nezmeškal, kdybych byl sám."

Cam překvapeně vzhledla.

"Prosím," řekl Lavalette, "netriumfujte předčasně. Přiznávám dokonce, že vy jste byla ten důvod, že jsem neodcestoval hned oné noci. Vztahy mezi námi se mi právě v tom okamžiku zdály poněkud zmatené na to, abych mohl odcestovat. Bylo nutné je nejprve vyjasnit. Již jsem vám přece řekl, že máme před sebou ještě dlouhou cestu -- a chtěl jsem si být vámi jistý. Překvapivý byl jen důsledek mé nálady poukázat Mexičanovi ty peníze. Došly příliš brzy. To způsobilo odklad mých projektů -- říkám úmyslně: projektů, protože to nebyly ani plány -- a změnil jsem je podle situace..."

"Zdá se, že si mnou nejste..."

"Je chvályhodné, jak logicky umíte rozvést rozhovor. Nebyl jsem si vámi jistý, ale jste si vy jistá, že to nebyla vaše chyba? Jsou věci, kterých se stačí jen dotknout, a ony mají tu správnou konstelaci. Jiné je třeba pevně uchopit a postavit je na jejich místo."

Camin obličej se rozjasnil. "Spíš si děláte starosti, abych vám správně rozuměla..."

"Nepochybně, jinak bych vám věci tak dlouho nevysvětloval. Ale před dvěma minutami jsem si je rovněž ještě nedělal. Dám vám jenom jednu odpověď, o kterou tak naléhavě žádáte -- pro váš klid, jak jsem předtím výslovně řekl. Slyšela jste, že jsem vám řekl, proč... Slyšela jste věci, které budete chápat absolutně nesprávně -- neboť která žena by si je s radostí nevykládala nesprávně --, ale které jsem přesto nezamlčel. Je od vás hezké, že předpokládáte, že váš vliv na mě zkalil svobodu mých rozhodnutí. Ale madam, pokud tomu tak bylo -- a ono tomu tak bylo -- potom bohužel šlo o pouhou náladu -- prosím, pokejte teď se svou námitkou -- a výsledek střízlivé úvahy, obchod, když chcete."

"K čemu tak silné výrazy..."

"Aby tu hned na začátku nevzniklo nedorozumění. Jste neobyčejná žena. Měl bych snad toto napětí, které by nám snad," uklonil se poněkud obřadně, "mohl přinést několik zajímavých týdnů -- pokud nám budou dopřány -- nechat nevyužité? Neměl jsem na to tu pravou náladu."

"Vyjadřujete jinými slovy totéž..."

"Jen zdánlivě. Je třeba dorozumět se o nuancích, i když jsou člověku trapné."

"Každá nuance je pouze obměna základního barevného tónu."

"Výborně. Základní tón je: přítomnost; téma je: moment -- hrdinové okamžiku, abyste byla spokojená: Vy -- a okamžik..."

"Sofizmata..."

"Co by si svět počal bez sofizmat. Copak je možné zůstat vážný? Pokud člověk jednou spatřil svět v polosnu -- v této chvíli, kdy bdění sklouzává do spánku, na této rozmazané hranici polobdění a polosnu -- z druhé strany --, potom má vždy neobyčejný pocit, když se mu chce vážně dostat na kloub. Ach, tihle filozofové, kteří tak pohrdají sofisty a samým pachtěním za podstatou věcí se ani nenajedí! Ach, jak šťastní jsme my sofisté -- my chceme jíst -- všemi smysly křehkou dužinu zlatem poprášených banánů, červená humří klepeta z restaurace Palace v Singapuru a světležluté plátky zralého ananasu, a opice at' nám shazují kokosové ořechy a jako prehistoričtí diváci sedí kolem dokola a přihlížejí, jako připomínka, abychom nemysleli na minulost -- jako varování -- abychom příliš nepřemítali o metamorfózách..."

Jak božský je hlad -- jinak bychom seděli ještě tam na stromech... Hlad -- věčný hlad." Začal rozlamovat humří klepeta, nechtěli to přenechat nikomu jinému -- a Cam fascinovaně loupala banány a ananas.

Lavalette rozhodl, že se z Malaky nebo Port Dicksonu pokusí dostat se parníkem do některého přístavu na Sumatře. Protože byli blízko pobřeží, šli večer na palubu jednoho pobřežního parníku. Kapitán a mužstvo byli Číňané. Kromě Cam a Lavalette neměl nikdo na palubě bílou pleť. Kapitán jim přidělil malou místnost, v níž stálo jen několik židlí. Bylo tam horko k zalknutí. Barevní pasažéři se všichni uvelebili na palubě. Lavalette si dal od Tamila přinést dvě lýkové houpací sítě a probíjel se tím mumrajem na palubu. Přitom šlápl na ruku jednomu Číňanovi, ten ji s hadím zasyčením napráhl, náhle stáhl zpět a vytřeštil oči. Lavalette dělal, jako by nic neviděl, a šel dál. Ale zatímco upevňoval houpací sítě, pozorně druhého sledoval.

Lavalette pomohl Cam do houpajícího se lůžka a zamával na Tamila. Prikázal mu, aby pozoroval kapitána a okamžitě přišel, kdyby zjistil něco podezřelého. Potom se napřímil a odjistil revolver.

Světlo měsíce vytvářelo na palubě iluzi skoro denního světla. Vítr přinášel mdlý, sladkavý pach. Kdesi seděli Číňané a kouřili opium. Řetězy a lana v pravidelných intervalech narážely na dřevo a stroj vykonával rychle a osaměle svou noční práci. Přesto však jeden stín změnil svou polohu -- šikmo se přenesl paprsek světla po opatrně se posouvajících, sehnutých zádech.

Hned nato přišel Tamil a oznámil, že kapitán živě vyjednává s nějakým Číňanem. Lavalette mu přikázal, aby dohlédl na Gam. O několik minut později se potichu přiblížily souravé kroky. Kapitán v doprovodu dvou mužů. Tiskli se ke komínům a snažili se dostat se nepozorovaně k Lavalettovi.

Nechal je dojít těsně k sobě, až vystoupili ze stínu a stáli v ostrém měsíčním světle. Potom zašeptal: "Stát -- ruce vzhůru."

Překvapeně zvedli ruce. Řekl: "Kdo se pohne, dostane do těla kulku -- kapitán ke mně -- co chceš..."

Žlutý muž se zašklebil a zablábolil něco o vládním zatykači a odměně a ukázal na Číňana, který ho poznal...

"Jak vysoká je odměna?" zeptal se Lavalette.

Kapitán uvedl značnou sumu.

"Lžeš," řekl Lavalette, "já její výši přesně znám. Teď řekni pravdu. Nebo ztratím trpělivost."

Vyděšen řekl žlutých polovinu.

"Dostaneš ji ode mě, ale zato zakotvíš hodinu před Malakkou a necháš mě v člunu odpádlout na pevninu. Rozumíš?"

"Ano..."

"Máš štěstí. Teď už nechci být vyrušován."

Číňané zmizeli. Lavalette se zhluboka nadýchl a zapátral po Gam. Spala a nic nepostřehla. Potom dal Tamilovi svou zbraň a poslal ho zpátky na stráž. Ale už se nic nestalo.

Za úsvitu přirazil člun k zemi. Lavalette hodil kormidelníkovi peníze a čekal na břehu, dokud neviděl, že je parník opět připraven k odplutí. Potom se obrátil ke Gam. "Je to těžší, než jsem myslel. Především nepohodlnější. Když už jsou informování i Číňané, je vyloučené, že bychom se dostali ven z přístavu. Musíme rychle pryč. Protože Číňané budou chtít vydělat dvojnásobek a upozorní okamžitě Angličany v Malakce. A ti mají vždycky k dispozici pár vojáků, sikhů, kteří nás mohou obtěžovat. Musíme přes hory."

Podánilo se jim najmout několik nosičů nosítek, kuchaře a dva Sinhálce, kromě toho čtyři čínské kulie pro nošení zavazadel. Tamil sehnal dvojkolové ghery a brzy nato povozy vyrazily do světlajícího rána.

Kávové plantáže lemovaly cestu. Potom přišly cínové doly. Z nich vynášeli Číňané v koších a pytlech rudonosný aluviální písek a sypali ho kanálů, zhotovených z prken. Prudce tekoucí voda odplovovala písek a rudu. Vedle stály malé tavící pece, v nichž se topilo dřevem. Tam se cín tavil a formoval do dlouhých tyče. V Kuala Lumpuru doplnil Lavalette zásoby.

Potom malá karavana vyrazila do Kuala Kubu a odtamtud do hor. Přenocovali v bungalovu a druhého dne brzy zrána začali stoupat. Gam měla nohy pevně ovázané pruhem impregnované bavlny na ochranu proti pijavicím, které se odevšad -- z keřů i ze země -- přisávaly na každé volné místo na pokožce. Pršelo a cáry mlhy se válely v korunách stromů. Lavalette kráčet vedle Gamina osla a upozornil ji, aby okamžitě strhla jednu pijavici, která jí spadla na ruku a dychtivě sála. Způsobuje prý ošklivé rány. Přiložil k ní cigaretu, ona se zkroutila a odpadla.

"Měl jsem vás poslat do Saigonu...", řekl.

"Musí to s vámi vypadat zle, když podléháte sentimentálním reminiscencím."

"Naopak. Cítím napětí neznámého nebezpečí. Bojuji lstí proti číhajícímu nepříteli, který je ve výhodě. To mi vyvází jakoukoli námahu. Ale vy jste přece méně zúčastněná, a pociťujete proto nepohodlí cesty víc."

"Ach ne. Já jsem rovněž v napětí...", řekla Gam a přejela ho rychlým pohledem.

Kolem poledne začal být pochod zvláště obtížný. Ve žhnoucím vedru musela karavana přebrodit několik proudů. Gam byla ponořena až po ramena do vody. Lavalette ji držel na jedné a jeden ze Sinhálců na druhé straně. Když dorazili na břeh, se smíchem se otřepala a řekla, že slunce ji už vysuší. Ale Lavalette vyprávěl tak dlouho o bahenní horečce a malárii, že dostala strach a stáhla ze sebe mokré oděv. Tamil přinesl ocelový kufr s prádlem a Gam se rozzářila radostí nad dráždivým půvabem protikladů: v pralese Zadní Indie navléknout na kůži měkké hedvábí, na němž ulpíval dech anglických parfémů.

Výměna šatstva ji rozjařila. Vyskočila z palankinu a bavila se s Lavalettem, krácejíc vedle něho.

"Jak podivně souvisí lidská nálada -- ta, která přebývá zcela v hloubi a vzniká slitím všech sil duše -- se zcela vnějšími věcmi. Výměním si šaty, cítím suché hedvábí, dýchám kořenitou vůni šatstva -- prožívám radost..."

"Jedno z umění života je spojovat poslední věci s věcmi prvními, nacházet souvislosti mezi tím nejhlubším a tím nej povrchnějším, aby ti skuteční, ti geometři lidské existence, ti výkonní a zdatní -- ach, jak jsou výkonní a zdatní -- vrtěli hlavami a v tuto souvislost nevěřili, protože se domnívají, že to přece není možné. Proto také nikdy nenajdou klíč -- a nejsou nikdy pány, ale vždy jen úředníky života, jeden reptající, druhý poslušný, třetí s typickou subalterní nadřazeností -- ale stále jen ve službě."

Bytí poslouchá instinkt, ne logiku. To nejsměšnější, co existuje, je pýcha těchto kramářů na to, že myslí logicky a dělají logické závěry. Tomu říkají filozofie a věnčí to poctami. Jako by nebyly tím rozhodujícím ideje a jako by na nich vybudovaný systém nepředstavoval jen zábradlí mostu, aby se občan bez závratí dostal na druhou stranu -- ale přesto nic nepochopil. Neboť, Buddha budiž pochválen, život se sám chrání před tím, aby mu každý rozuměl. Co tu je také k rozumění -- tady se přece dá jen cítit. Existují přitom tak zábavné věci: veselá komedie se záměnami hrdinů -- vtom se objeví na cestě dveře. Kdo chce jít dál, musí je otevřít. Jsou masivní, těžké, se spoustou zámků a závor. Logicky myslící kramář vezme ten nejtěžší nástroj, aby je otevřel. Ony kladou odpor. Vědoucí na ně lehce zatlačí -- a ony se otevrou. Ale -- člověk by neměl mluvit tolik o životě. To dělají druzí dost a dost." Zapískal jako holub doupňák a Gam naslouchala, zda přijde odpověď.

Gam chápala, proč z Lavaletta někdy nečekaně vytrysklo něco tak chlapeckého, proč se v něm často něco náhle zarazilo a změnilo v dětskou naivitu. Všechny hlubší věci mají dvojí tvář -- a jenom průměr ji nikdy nemění. Rozbáhněnými rýžovými poli dorazila karavana konečně k Mekongu. Ve vesnici je místní panghulu alreste dovedl k bungalovu. Ale ještě k němu ani nedošli, když zezadu uslyšeli hlas, který na ně anglicky volal. Muž na koni vyrazil ze stromů a mával širokou slaměnou helmou: "Evropané -- vítaná návštěva. Musíte bydlet u mě." Zastavil a představil se: Scrymour. Pozval je, aby se na neomezenou dobu považovali za jeho hosty, a vedl je přímo ke svému domu. Na jeho zavolání vyběhly ven japonské služky a dovedly přichozí do koupelny. Potom jim Scrymour ukázal svoje nemovitosti. Na kaučukových plantážích se právě odčerpával kaučuk. Zářezy ve tvaru rybích kostí se bělaly na kůře jako kostra stromu zobrazená rentgenem. V cínových konvicích táhly Malajky mléčnou šťávu k zahušťovacími strojům. Jedna z nich pohlédla na Lavaletta. "Jak je ohebná," řekl Scrymourovi. Zdvořile ji vyzval, aby přišla, a poručil jí, aby se připravila, má večer muzicírovat a vzít si s sebou šamisen. Prudce přikývla a utíkala pryč tak rychle, že musela zvednout sarong. "Při žních jen vypomáhá," řekl Scrymour, "jinak je zaměstnaná v domě."

Trochu stranou měl sbírku živých hadů ve velkém skleněném teráriu. Otevřel dveře, udeřilo je tupé dusno skleníku. Za silnou skleněnou tabulí viseli ve větrové plazi smotaní do podivného chuchvalce a slunili se. Pomalu a lascivně se zvedaly úzké hlavy s mrskajícími se jazýčky a bezrásovéma očima a nepochopitelně za sebou táhly tečkované tělo. Gam si uvědomila, proč to bylo tak nepochopitelné a příšerné: chyběly nohy a chodidla. Proti všem lidským zákonům se tato bezúdá stvoření posouvala s odpornou mrštností, držela se jenom nepatrně koncem ocasu, ovinutým kolem stromu, a vysmívala se všem základním zákonům, když od tohoto malého opěrného bodu dokázala vymrštit do prostoru klouzavé tělo a vytvořit si vlastní most od stromu ke stromu. Byl to zkondenzovaný život ve své nejodpudivější podobě. Anakonda se plazila ohavnými kruhy listů, hroznější se vyvalili ven ze spleti kořenů. Zešíroka, nehnutě visel přes větve hroznýš královský, boa constrictor. Krajty se ovíjely, krásné jako d'ábel, kolem kmenů. Lavalette upozornil Gam na centimetr tenké, černavé vlákno, které leželo na podlaze těsně za sklem. Ted' se pomalu pohnulo. "Cobra capella," řekl Scrymour, "nejnebezpečnější ze všech. Její kousnutí znamená jistou smrt." Plaz se ještě více přiblížil. Lavalette zaťukal dvěma prsty na sklo -- vztyčila se a vyrazila. Hnědá ruka odstrčila Lavalettovu paži -- to přiběhla Malajka a ted' na něho vyděšeně hleděla: "Zemřete, pane..." Scrymour se usmál: "Pověra domorodců -- kobra je svatá."

Když se vrátili, v pokoji čínská mísenka právě prostírala. Chtěla zase hned rychle vyběhnout, ale Lavalette ji zadržel. "Jen ať vaše přítelkyně klidně poobědvá s námi," řekl Scrymourovi. "Není na to zvyklá...", odpověděl on. Ve vesnici řádila malárie. Scrymour fungoval jako lékař; měl velké zásoby chininu a jiných léků, které velkoryse rozdával. Říkal, že právě Číňané mají velice malou odolnost. Hned při prvním záchvatu horečky ulehnu a fatalisticky se připravují na svůj konec. Po jídle přinesla Číňanka čaj a whisky. Scrymour chvatně pil. Už týdně neviděl žádnou bílou ženu a nacházel se ve stavu mírné horečky. Gam věnovala volný den prohlídce šatstva uloženého v ocelových kufrech a oblékla si toaletu, která vzbudila pozornost již v St. Germain. Po namáhavém dni se v ní rozležela mírná, unavená blaženost, dodávající jejím pohybům kouzlo klidné uvolněnosti. Pokožka se matně třpytila jako zralé broskve. Po celé paži měla náramky, jednu ruku plnou prstenů. Do levého ucha si připevnila dlouhou náušnici. Potom zůstal Scrymour s Gam sám. Ruce se mu chvěly, když se dotkl skleničky. Číňanka přinesla jemně nasekaný tabák a ovoce. -- Smutně se na něj podívala. Gam ji zastavila a něco se jí zeptala. Odpověděla slabounkým ptačím hláskem, a když Gam pustila její ruku, rychle odběhla. Scrymour chtěl vyprávět o lovu na tygra -- zadrhl se a zíral před sebe. "Žiji v tomto koutě světa již čtyři roky. Zvykl jsem si a myslel jsem, že tu zůstanu. Když jsem sem přišel, na své zemi jsem už příliš nelpěl. Liutseki je pokorná a oddaná. A tichá. Miluji ticho. Ted' jste přišla vy a s vámi Evropa. Stojí tady v mém domě a smetla rázem čtyři roky mého zdejšího pobytu a deset let zkušeností. Dokud jste tu, je to dobré. Ale Evropa zůstane v tomto domě i potom, až bude prázdný. Pak to bude těžké." "Ráda bych našla slovo, které bych vám pomohlo, ale marně po něm pátrám. Snad jen -- jednou to muselo přijít -- toto povstání dědictví, jež nosíte ve své krvi. Každý se někdy rozpomene na kořeny. A tento čas je možná příznivější než nějaký pozdější..."

Zvedl hlavu: "Tropy vychovávají k rychlému jednání. Zůstaňte se mnou; prodám plantáže v Penangu a odcestujeme do Evropy ..."

"A..."

"Promluví s ním. Pochopí. Musí. Nemiluje vás -- vidím to."

"Jste milý, protože váš návrh je tak -- pošetilý. Jen proto... Jak jednoduše o těchto věcech přemýšlíte. To si je třeba zapamatovat: Samota zjednodušuje." Zvedla ruku ozdobenou náramky: "Co vy víte o tom, co se zde odehrává a co dychtivě spěje k řešení..."

Malajka zpívala svým bledým hlasem melodii a k ní vybrnkávala na šamisen tenké tóny. Znělo to tesklivě a vyvolávalo to sentimentální náladu. Scrymour ji přikázal, aby přestala a zatančila. Ona se potutelně podívala na Lavaletta a odložila batikovaný kabátek. Měla krásná prsa -- plná, ale pevná a ušlechtilé tvarovaná.

Číňanka ustavičně sledovala Gam. Když ji Scrymour zavolal, lekla se; tak byla ponořena do svých myšlenek. Gam k ní cítila silnou náklonnost; tušila důvod její starosti a ráda by s ní promluvila... Jak to bylo zvláštní. Tento Evropan

zahodil jedním mávnutím ruky úplně všechno, jakmile opět spatřil svou rasu -- a tato asijská žena s poloevropskou krví oné druhé rase s jí cizí krví naprosto propadla.

Později seděli Scrymour, Lavalette a Gam na terase, aby si vychutnali večerní chlad. Plné koruny šuměly v pomalu se zvedajícím větru. Hlasy zvířat se ze tmy ozývaly jinak než ve dne. Malajka pomalu, s houpajícími se boky, odcházela kolem domu do zahrady.

Ozval se vzrušený výkřik a po něm klapot rychlých kroků. Přitíli se dva Číňané a volali Scrymoura. Majitel herny dostal záchvat horečky. Rád, že mu příležitost pomohla uniknout z čarovné moci, již se cítil ohrožen, Scrymour se omluvil a šel do domu pro nástroje.

Gam a Lavalette zůstali na terase sami. "Jste dnes velmi krásná," řekl Lavalette a políbil ji zápěstí. Neodpověděla, ale pozorovala stín ptáka, kroužícího před terasou. Lavalette stál před ní, nakloněn zpola nad ní. Rukou se jemně dotkl jejího obličeje, takže se na něj musela podívat. Zvrátila hlavu až na opěradlo a seděla tak zcela uvolněně, ruce na postranních opěradlech, opřená, odevzdaná pohledu muže, který se nad ní skláněl, zatímco se za ním rodil večer. Oba mlčeli. Ale když ji teď chtěl Lavalette zvednout z křesla, aby ji vynesl nahoru, zarazila ho, aniž odvrátila pohled. On ji okamžitě pustil a šel do parku. Po chvíli se vrátil a našel Gam v téže pozici. Pokusil se uchopit ji za ruce. Odtáhla se.

"Žádáte ode mě vysvětlení," řekla, "a právem. Odpusťte mi ho, prosím..."

"Žádal jsem snad někdy vysvětlení?" otázal se Lavalette ironicky. "Kromě toho by taková žádost již napůl znamenala, že schvaluji vaše chování. A nic mi není vzdálenější než to."

"Zdá se, že svou tvrdošíjností sledujete nějaký záměr..."

"Jen efemérní..."

"Tak přece záměr..."

"Žádný záměr. Nálada, kterou si nemám chuť odepřít."

"Chtěla bych být tuto noc sama..."

"Zdá se, že svou tvrdošíjností sledujete nějaký záměr."

"Žádný záměr. Nálada, kterou si nemám chuť odepřít."

"Promiňte, když teď tyto sekvence netrpělivě přeruším. Řekl jsem vám, že jste dnes velmi krásná. Velmi žádoucí. Víte také, že se dnes ve mně zážitky posledních týdnů přefiltrovaly v intenzivní touhu krve, která dychtí po uspokojení. Nedopřát si ho by znamenalo porušení mých životních maxim. Zakázat si ho kvůli náladě by znamenalo -- možná -- být připoután. Kdo by to mohl snést..."

Gam se ve své židli nepohnula. Noc visela nad lesy, měkce a uvolněně. Horizonty se komíhaly. Bylo tak ticho. Jako očekávání. Přestávka na nadechnutí. Co za ní číhalo? Zaskřípal písek. Malajka zase přecházela kolem domu, s něžnými zaoblenými boky, které se pod hladce přiléhajícím, zlatem vyšívaným sarongem pohybovaly v taktu jejích kroků.

"Víte, že dnes potřebuji ženu. Ale možná nevíte, že potřebuji jen nějakou ženu. Mějte se dobře..."

Lavalette sešel po terase, velmi rychle se otočil -- Gam ležela ve svém křesle stále bez pohybu; zamával a následoval Malajku, která ho očekávala.

Gam si položila hlavu na kolena, vzrušená a napjatá. Potom potichu zatleskala. Přišla Číňanka a zeptala se, co si přeje. Gam ji vyzvala, aby zůstala. Poslušně si sedla na bobek na lýkovou matraci a odpovídala na Gaminy otázky. Když hovořila, Gam si všimla, že si Číňanka upravila vlasy způsobem, jak je měla i ona sama. V dojetí vzala ruku schoulené ženy do své a řekla jí, přemohena náhle soucitem a dobrotou, že vždycky všechno zůstane tak, jak je to teď, že ji Scrymour miluje a nechá si ji u sebe. Číňanka se přimkla k jejím kolenům a žebřala o cosi ve svém jazyce. Potom náhle rychle přerušila svůj monolog a se zadrháváním poprosila Gam anglicky, aby jí prozradila své kouzlo. Malajka prý jí předtím řekla, že určitě má nějaké kouzlo lásky. Gam se pokusila vysvětlit jí to. Ale Číňanka jen prudce zavrtěla hlavou a znovu požádala o totéž. Gam viděla, že vysvětlováním zde nic nezmuže. Pro tuto ženu dvou krví bylo nejlepší nechat ji v její víře. Stáhla z paže jeden náramek a dala ho Číňance, která si ho s jiskřícíma očima rychle vzala a skryla na prsou. Scrymour se vrátil z návštěvy. Zeptal se něco Číňanky a poslal ji pryč. Rychle odešla a svůj talisman si pevně přidržovala na prsou. "Teď zopakuj, co jsem vám řekl předtím," začal. "Asi víte, co se stalo, jste sama..."

"Chtěla jsem být sama..."

"Nevíte tedy..."

"Ano..."

"Nerozumím, co tím myslíte. Musím vám říci pravdu..."

"Ach..."

"Abych se dostal k cíli. Lavalette a ta Malajka..."

Rychle vyskočila. "Kdo to říká?"

"Nevíte to tedy. Liutseki je spolu viděla..."

"Kde? Kdo to ví?" Gam před ním stála s vášnivým pohnutím. "Je důležité, abych to věděla! Musím to vědět. Můžete to nějak vyzvědět?"

"Malajka je v mých službách. Za hodinu se tím už bude chlubit..."

Gam byla bledá a bojovala se sebou. Řekla: "Zítra ráno mi to povíte..." Potom se zastyděla a bez rozloučení odešla do své ložnice. Ale svá poslední slova neodvolala.

Celý den Gam Malajku neviděla. Lavalette šel se Scrymourem na lov, protože nedaleko se našlo několik tygřích stop. S nepořízenou se zase vrátili -- Lavalette, jako by se nic nestalo, Scrymour bledý a stísněný.

Potom se Scrymourovi podařilo zastihnout Gam samotnou. Podívala se na něj. Odvrátil pohled, chtěl mluvit, zarazil se, nerozhodně se kousal do rtů, potom konečně rozhodně zvedl hlavu a procedil mezi zuby: "Ne -- ne -- promluvil s ní pár slov a také jí odepnul sarong; potom odešel a nechal ji tam stát, aniž ji zamáváním pozval k sobě. A když ona přesto přišla, daroval jí několik rupií a poslal ji pryč."

Cam hlasitě vydechla. "Děkuji vám," podala mu ruku, impulzivně, se zářícíma očima, obličej jí střídavě rudl a zase bledl. "Jak ho milujete," zamumlal Scrymour...

Když odcházel, usmála se za ním: "Co vy o tom víte..."

Cam prožívala vnitřní bouři. Byl Lavalette připoután? Proč si Malajku nevzal? Kvůli ní? Cítila se pohlcena bolestným štěstím a zcela přemožena vzrušením, jež ji zaplavilo. A přesto cítila: Za tímhle je další cesta a další "co bude dál". Tohle odšumí. A opět mlčky očekávala budoucnost...

Toho večera byla nezvykle dojatá a často nemohla promluvit, aby jí nevyhrkly slzy. Scrymour ji mlčky pozoroval a po večeri odešel do vesnice, aby se podíval za nemocnými. Lavalette si prohlížel své výkresy. "Ty plány jsou ještě důležitější, než jsem myslel," řekl, "začínám chápat, proč jsou informovány všechny stanice. Musím je bezpodmínečně dostat do Siamu do bezpečí. Zítra se opět vydáme na cestu. Těmhle Scrymour vám je, jak se domnívám, také už asi na obtíž."

Přešel ke Gam a všiml si, že má vlhké oči. Přitáhla si k sobě jeho ruku a položila do ní svou tvář. V bezpečí jeho ruky cítila naplnění a rozloučení.

"Mýlíte se," řekl Lavalette vesele, "nebyl jsem s Malajkou."

Přikývla a svou pozici nezměnila.

"Ale vaše závěry jsou také předčasné."

"Nemohl jsi..."

"Správně."

"Kvůli mně..."

"Připouštím -- a teď přijde logický závěr, začínající °Tak tedy° -- skvěle! Jak snadno se stáváte jednostrannou ve svůj prospěch. Věříte vážně ve své závěry? Měla byste spíš věřit v opak..."

"Slova..."

"Pokládáte mě za příliš neobratného. Nemyslíte také, že kdyby mi na tom bývalo záleželo, mohl jsem snadno udělat opak? Že jsem se toho zřekl, vám ukazuje, že se mohu zříci dokonce i toho, abych se snažil udělat na vás dojem."

Podívala se na něj. "To není pravda..."

"Jak je libo. Vidíte, že tam, kde jste předpokládala připoutanost, může být nejvyšší svoboda. Je jen třeba to správně vidět. A tyto věci je nutné vidět mýma očima."

"Proč mi to říkáte?"

"Protože nepovažuji za nutné to zatajovat. Ještě ne..."

Cam chtěla Lavalettovi věřit. Ale cítila tu rozpor; neboť věděla, že na této hranici slova zahalovala vše a nic. Musela s úzkostí znovu čekat na rozuzlení podle nevyhnutelného zákona, který nestrpěl nic stálého, tohoto zákona nejnežnějšího ničení, kterému blouznivci všech století tak strašně nerozuměli. Vyzdobili ho emblémy dobroty, i když tento zákon neznal žádná jiná pravidla než primitivní bytí samotné -- tento zákon polaritu, kterému dali nejnesmyslnější ze všech jmen: láska.

Za tímto komplexním pojmem láska zela propast. Člověk ji chtěl zasypat květinami tohoto pojmu a vybudovat tak zahrady kolem jeho kráteru. Ale on se stále znovu rozvířal, naze a divoce a neúprosně, a strhával dolů toho, kdo se mu s důvěrou odevzdával. Odevzdání znamenalo smrt. A aby bylo možné vlastnit, bylo třeba prchat. Pod kvetoucími růžemi se skrýval nabroušený meč. Běda tomu, kdo důvěřoval. A běda tomu, kdo byl rozpoznán. Tragika nespočívá ve výsledku, ale v postoji. Pokud chce člověk vyhrát, musí prohrávat; pokud chce udržet, musí pouštět. Avšak dalo se tady už opět tušit ono tajemství, které dělí vědoucího od poznávajícího? -- A nespočívá ve vědění o tragice těchto věcí její překonání? Poznání nikdy nevede ke svobodnému zvládnutí věcí. Jeho hranice stojí pevně v realitě. Jeho rejstříky jsou kauzální průběh věcí a osud. Vědoucemu však je realita jen symbolem; za ní začíná kruh a nekonečno. Je to ovšem ošidný symbol; neboť bozi jsou veselí, mazaní a lstiví. A kolik krutosti se skrývá za vši bujarostí. Kolik mečů leží pod květy... Co je lícovější než život.

Dali jí jméno všech jmen: láska. Láska, rozprostírající jako fata morgána svůdný obraz věčnosti nad pohlavími, takže všechny přísahy se odvolávaly právě na ni; ona však přesto neúprosně plynula a nikdy nezůstávala stejná -- podobně jako to druhé, jehož symbolem byla -- život.

Když lanovým přívozem překročili řeku Lipis, všimli si, že se dostali do sítě velkých vodních cest východního pobřeží. Všude mezi kávovými plantážemi ležely větší čínské osady. Za zlatými doly v Punjomu byli varováni před džunglí.

Přesto se vydali na cestu, protože tygři, kteří tam údajně žili, by ve dne karavanu pravděpodobně nenapadli.

Ráno bylo svěží. V korunách vysokých stromů se ve větvích kočkovaly opice. Pávi závodili v křiku s papoušky. Velcí motýli a blyštiví kolibříci poletovali nad zemí. Najednou podrost zhoustl a stezka se zúžila. Slunce stoupalo.

Z křovin se ozval dusot kopyt. Rodinka divokých prasat jim zkřížila cestu. Melancholicky se na ně podíval větvemi vodní buvol; kdoví, odkud přišel. Na jednom širším místě se zastavili, aby si odpočinuli. Jeden z nosičů upadl a měl tržnou ránu na paži. Lavalette mu ji ovázal.

Cam se několik kroků vrátila, aby si prohlédla nápadnou květinu. Tu zaregistrovala vlevo ve větvích praskot. Podívala se tam, ale nic neviděla. Když už chtěla odvrátit pohled, všimla si v listí pod stromy dvou zeleně svítících očí. Písek za nimi se pohnul, uslyšela dech a spatřila pružné tělo leoparda.

Nemohla udělat ani krok. Ochromena zírala do strašlivých očí. Leopard zamručel a udeřil prackou do země. Násilnický život, který mu plál z očí, zahnal Gam k pokorné hrůze a přemohl ji tak silně, že ji stahoval jako vír. Šla svému pocitu vstříc, nejistá, kolísající, s hrozivým odhodláním podřídit se, bez vůle před touto kožešinou, která se chvěla silou a vyzářovala ničení.

Jedním skokem leopard uskočil a zmizel. Podrost se za ním zavřel. Gam zůstala okamžik nechápavě stát. Potom se zase vzchopila a prchala zpátky, s tělem politým mrazivým potem až po chodidla, otřásajíc se strachem, bez sebe hrůzou. Jen

stěží dokázal Lavalette vyzvědět, co se stalo.

I když opatrně prozkoumal co nejpečlivěji okolí, zvíře se neobjevilo. Pod jedním stromem na cestě našel stopy a rozdrápanou půdu.

Gam skoro nepromluvil a druhého dne si stěžovala na bolest hlavy. Lavalette jí změřil teplotu, měla lehkou horečku. Popoháněl nosiče, aby už byli v Chappingu, kde by podle jeho předpokladu měl být lékař.

Horečka stoupala. Lavalette dal pokyn, aby zastavili a rozbili stan. Potom poslal Tamila do Chappingu pro lékaře. Sám naordinoval dávky chininu a staral se, aby usnula.

Konečně se Tamil vrátil. Téměř se zhroutil, jak rychle běžel. Přinesl zprávu, že lékař dorazí brzy.

Byl to robustní Skot se zrzavými vlasy. Jeho pohled okamžitě ztratil svou zarputilost a rychle vzplanul, když prohlížel Gamina záda.

"Bylo by vhodné převézt ji do Chappingu. Ale vám asi půjde o to, abyste se dostali se do stanice u Buffalo River."

"Máte pravdu -- chci do Siamu."

"Znám důvod."

"Asi jsem svou popularitu odhadl přece jen příliš nízko. Zřejmě za ni vděčím anglickým úřadům."

"To stěží. Viděl jsem vás, když jste po svém posledním tahu proti Španělsku opouštěl Madrid..."

"Myslím, že mohu jít do Chappingu..."

"To můžete. Ve stanici jsou dva poddůstojníci. Poručík je ve vnitrozemí a vrátí se až za čtyři dny. -- Chtěl bych pokračovat v prohlídce."

Lavalette viděl krátký, kulatý prst nad Gaminými řadry. "O co jde?"

"O zánět pohlaví."

"Předpokládám jsem totéž. Smím vás poprosit, abyste prohlídku považoval za ukončenou?"

"O tom všeobecně rozhoduje lékař."

"Všeobecně, zcela správně..."

"Nechci se spokojit tak povrchním odhadem příznaků. Kromě toho je bílý pacient opravdu do jisté míry odpočinkem po té hnědé pakáži..."

"Proto vás snad smím poprosit, abyste mi řekl, co jsem dlužen..."

Skot na něj rozhněvaně pohlédl. Potom se zvedl a řekl jedovatě: "Nic..." Načež beze slova odešel ke svému koni, nasedl a odjel.

Gam se zvedla: "Zalarmuje posádku. Musíme okamžitě pokračovat v cestě."

Lavalette jí vsunul pod paži teploměr. "Byla by to jen chvilka oddechu navíc. Zavěsí se na naši stopu."

Gam zvolala: "Musíš pryč. Já zůstanu. Vezmeš plány a Tamila s dvěma nosiči a unikneš. Jdi! Okamžitě!"

Lavalette neodpověděl. Vyšel před stan a dal několik pokynů. Potom se vrátil a řekl: "Nemoc znamená osvobození od všech povinností. Kdybyste byla zdravá, dalo by se o vašem návrhu diskutovat. A kromě toho: Dosud nejsem v Singapuru. Do té doby se ještě může leccos přihodit."

Několik hodin nato přišli poddůstojníci se skupinou sikhů. Lavalette je nepustil ke slovu, ale klidně řekl: "Očekával jsem vás. Stan je třeba zbourat. Zvláště opatrně se musí zacházet s nosítky, je nutné upravit je tak, aby se na nich dalo ležet. Budete to umět. Tento ocelový kufr obsahuje důležité papíry, věnujte mu zvláštní pozornost."

Za světla pochodní táhla karavana lesními stezkami až k osadě. Gam ve svých nosítkách spala. Jen občas otevřela oči a zamyšleně pohlédla na Lavalettu.

Oba poddůstojníci chtěli vyčkat příjezdu poručíka. Dopřáli zajatcům svobodu. V poledne se objevil lékař, aby se podíval, jak se daří Gam. Lavalette u ní nebyl. Nepohnula ani brvou, když Skot vstoupil. "Je mi líto," řekl, "že jsem musel sáhnout k tomuto prostředku, abych si vynutil vaši přítomnost. Z toho vidíte, jak velmi mi na tom záleží."

Gam se ironicky usmála: "Jste britský poddaný."

"O tom zde nic nevím."

Zkoumavě se na něj podívala a neznatelně změnila tón: "Ostatně přeceňujete mou účast na těchto věcech."

"Chápu: Beztak by to teď nemělo smysl. Anglická vláda zpravidla takto nebezpečné lidi na léta internuje."

Na léta, pomyslela si Gam a řekla: "To by bylo bezpředmětné. Stejně bych nejednala jinak."

"Jste excentrická. Jinak si vaši cestu nedovedu vysvětlit..."

"V Evropě si ji lze vysvětlit docela dobře."

"To je pravda. Přišel jsem sem z podobného důvodu. Ale deset let mezi hnědými způsobilo, že jsem zase nesmírně vnímavý pro evropské půvaby. Smím vám změřit teplotu?"

"Nemám dnes horečku," řekla Gam a vzala si teploměr.

"Máte pravdu. Překvapivý úspěch."

"Řešení přináší vždycky úspěch..."

"Považujete tu záležitost za řešení?"

"Když to tak chcete formulovat: Ano. Trochu násilné, ale přesto řešení."

Večer přišel důstojník, kterého telefonicky přivolali. Gam slyšela, jak startuje nákladní auto, a oblékla se. Po zběžném výsledku ji poručík poprosil, aby využila jeho služeb, pokud jí může být nějak nápomocný. Ona je volná. Lavalettovi vyslovil hlubokou úctu a vyjádřil své politování, že musí jednat podle daných příkazů. Příští den ráno ho převedou na stanici, odkud bude odvezen dál. Gam se na mladého důstojníka usmívala. Potom si dala ukázat cestu k domu lékaře. Přijal ji s velkým překvapením. Gam se chovala nenuceně a zvýšila tak jeho zmatek. Vykotkal několik nesouvislých vět a vyzval ji, ať se posadí. Přejela ho pohledem a oťrásla se opovržením, pak se posadila. Sledoval žádostivě, s těkajícím zrakem, její pohyby. Seděla klidně před ním a čekala. Začal rozhovor a řekl chraptivým hlasem. "Lavalette bude zítra ráno převezen."

Lhostejně pokrčila rameny.

"Vy -- pocestujete s ním?"

"Nevím... možná, že zůstanu..." Řekla to téměř nepřítomně, myslíc na jediné: "Roky vězení v pevnosti."

"Už jsem vám jednou dal najevo, jak velmi mi na tom záleží..."

"Je tady jedna podmínka..."

"Týká se Lavaletta?"

"Musí ještě dnes v noci uprchnout."

"Nic není snazší. Může se přece pohybovat téměř svobodně."

"Víte sám, že útek bez pomoci nemá smysl."

"Nerozumím..."

"Řekla jsem vám již jednou, že jsem očekávala řešení. Ne tak náhlé. Ale teď je tady a já považuji za nutné, abych dobrodružství, které začalo a takto dopadlo kvůli mně, ukončila způsobem, který mě v budoucnu nebude příliš duševně zatěžovat."

Lékař přikývl. "Tím by to bylo odbyto?"

"Máte automobil?"

"Ano..."

"Očekávám, že bude za hodinu připraven, aby se jím dalo okamžitě odjet."

"To by bylo možné. Sám bych to mohl zařídit."

"Dobře. Jsou venkovské cesty dobře průjezdné?"

"Při troše řidičských zkušeností nejsou nesjízdné."

"Vůz bude připraven?"

"Rovněž pod jednou podmínkou..."

"Známe ji a považuji za zbytečné o tom mluvit."

"Ne zcela. Co by vám zabránilo odjet s ním..."

"Jste zdatný počtář. Vůz je schopný jízdy?"

"Jak jsem řekl. Potřebuji jen doplnit palivo."

"Dobře. A dáte do vozu zásoby, deky a zbraně."

Skot mlčel a začal shromažďovat věci.

"A potom?"

"Vůz vám bude ukraden. Podezření ze spoluúčasti by bylo absurdní, protože k zatčení došlo z vaší iniciativy. Krádež zjistíte zítra ráno."

"Zítra ráno s vámi...", řekl lékař chraptivě.

"Přibalte k věcem také mapu. Půjдете se mnou do bungalovu poručíka Browna. Podaří se mi vyrozumět Lavaletta.

Stáhne se do svých pokojů. Bude to vypadat věrohodněji, když u něho zjistíte záchvat bahenní horečky. O dvě hodiny později vás doprovodím do vašeho bytu... O dvě hodiny později. Mohl byste stále ještě snadno zmobilizovat posádku... Vidíte, že myslím logicky..."

"Souhlasím." Naložil dostatečné zásoby, doplnil olej a benzin. Potom do vozu položil pušku a obrátil se ke Gam: "Je moje nejlepší," přiblížil municí a dalekohled a řekl: "Jistě chápete, že tohle všechno pro mě není jednoduché. Existují období, kdy si člověk s pojmy padouch nebo zrádce nevystačí -- a tady v divočině se člověk naučí, že každý prostředek je správný."

"Promluvíme si o tom později," odpověděla Gam a pobádala k odjezdu. Skot uvolnil bezpečnostní řetězy a nechal naskočit motor. Gam pocítila bláhový pocit štěstí, když uslyšela hučení stroje.

"Pojďte," řekla chvatně a nastoupila jako první.

Podařilo se jí promluvit s Lavalettem o samotě a pošeptat mu, že je všechno připraveno, aby mohl uprchnout. Zarazil se: "Kdo vám říká, že chci uprchnout..."

"Nemluv! Musíš pryč."

"Dobře! Papíry vezmu s sebou."

"Nedostaneš je. Jed' bez nich!"

"Ne. Můžu je rychle mít. Mám druhý klíč od schránky, vezmu jen plány a kufr nechám stát. Všimnou si toho, až když už budu pryč. Chvilku potom, co odejdu do svého pokoje, si najdete nějakou záminku, co nejrychleji poběžíte za mnou a nastoupíte. Zastavím na kraji osady."

"To nejde. Já zůstanu."

"Ty jsi tomu lékaři..."

"Ne, nic -- jde o minuty..."

Lavalette upíral zrak před sebe. "Uvidíme..."

Odešel do bungalovu a Gam ho následovala. Lékař seděl s poručíkem u whisky. Ulehčeně vydechl, když viděl vstoupit Gam. Lavalette si sedl na proutěnou židli a byl roztržitý. Gam stála vedle důstojníka a byla okouzlující.

Lavalette vstal a rozloučil se. "Necítím se právě dobře a chtěl bych si vzít před spaním pár tablet, abych byl zítra zase svěží."

Lékař se zeptal: "Mám vám dát prášek proti horečce? Mám ho u sebe."

Lavalette řekl: "Doufám, že to pomůže."

"Za to se mohu téměř zaručit," odpověděl Skot a podal mu bílou krabičku.

Když Lavalette odešel, poručík stočil rozhovor na něj. Gam změnila téma a začala s ním flirtovat. Po chvilce byl červený a horlivý jako primán. Lékař téměř nehovořil, jen občas pronesl pár úsečných slov. Svým pohledem spaloval Gaminu

postavu. Najednou vstal: "Už je pozdě, poručíku Browne, chtěl bych jít a nadýchat se ještě trochu chladného vzduchu."

Gam se usmála: "To zároveň vyslovujete i moje přání. Prosím, doprovodte mě, snad je to tak bezpečnější," a než mohl poručík něco říci, popřála mu dobrou noc. Dlouze se sehnul nad její rukou. Lékař posměšně a popuzeně přihlížel. Mlčky kráčeli vedle sebe. Měsíc jasně zářil a krajina se v jeho polosvitu neskutečně ponořila do tím hlubšího stínu, takže se zdálo, jako by se kolébala zavěšena v tmavých lanech. Potom se přiblížil Skotův dům s rozsvícenými okny, obrovský jako sám osud a jako konec.

Caráz na ně hleděla doširoka rozevřenými dveřmi. Vůz tam nebyl. Skot ukázal až příliš rozmáchlým gestem na prázdný, do tmy zející prostor a téměř pokorně otevřel Gam dveře svého bungalovu. Vešla neslyšnými kroky, jako by se chodidly bořila do vaty. Lékař ji následoval. Dýchal nahlas a vzrušeně. Gam došla skoro až k oknu, když spatřila v pokoji Lavaletta. Stál tam s rukama založenýma na prsou, pak rychle zamířil ke dveřím, opřel se o ně a zvedl niklovou hlaveň pušky.

"Promiňte mi tento romantický efekt, v mé situaci je to však jediné účinné řešení. Vaše smlouva potřebuje ještě korekturu, kterou lze provést jediné tak. Myslím to vážně, nechte ruce v klidu."

Lékařův obličej zcela zbledl. Jeho oční bulvy se chvěly. Jejich běloba strašidelně zářila v šedém obličejí. Rty se třásly v křeči. Blábolily nesouvislá slova. Potom se křečovitě rozklepalo celé tělo. Se vzteklym zachroptěním vyskočil, ale okamžitě zavravoral. Lavalette ho lehce odstrčil. Upadl na zem. Lavalette mu rychle svázal ruce a nohy, smotal roubík a vsunul mu ho mezi zuby.

"To je bohužel nutné," řekl klidně, "protože jsem měl to potěšení poznat vaše založení. Víte, že potřebuji hodinu náskok, staniční vůz je těžší než váš."

Dotkl se Gam, strnule stojící na místě. "Ty jsi ještě tady...", vykoktala. Vytáhl ji ven. Běželi cesta necesta, aby se co nejrychleji dostali na kraj vesnice. Mraky střídavě odkrývaly a zakrývaly měsíce, všechno bylo nejisté, nezachytitelné dobrodružství plné větru a noci a vůně svobody. Jako hráz se temně vynořila silueta vozu před černavou tmou měsíční krajiny.

Lavalette vyzvedl Gam do vozu. Reflektory se ostře zaryly do tmy, aby razily vozu cestu, motor zasténal, s cuknutím vyrazili vpřed.

Bambusové chatrče se míhaly kolem nich, domorodci vrávoravě prchali před kuželi světla, obrovský pestrý slamák zapraskal pod pneumatikami a alej angosenovníků zasypávala vůz vůní a širokými pruhy zlatého pylu.

Za parkem se džungle přiblížila těsně k nim a běžela vedla auta jako zdi klece, upletené z tisíců ohebných prutů bambusových keřů. Rýžová pole a čajovníkové plantáže se dostávaly do zorného pole vozu, až náhle vjeli do temného podzemního tunelu lesa, který se nad nimi vyklenul jako těhotné zvíře a přetáhl přes ně své černé břicho.

Kolem pasek, vypadajících jako světlejší skvrny na tmavém plátně, se plazily zlověstné fialové okraje. Potom se stíny vztyčily a strhly z oblohy tmu. Spadla jako vlhké rdousící sukno na dusný vzduch houštiny a přitiskla se na plíce.

Motor hřměl a ze všech stran duněla ozvěna. Stáda opic s vískotem prchala korunami stromů. Vyplašená hejna papoušků skřehotala ve větvích. Jakýsi stín se míhl na cestě před vozem. Kola ho zachytila, nenasytní piráti, a zanechala ho za sebou, zploštělý, tmavý, nehybný. Gam se naklonila dopředu: "Proč jsi čekal?"

Lavalette se nahrbil nad pestrá světla na přístrojové desce a koleny k ní přitiskl okraj mapy rozložené na klíně, aby v ní mohl číst.

"Není to tak lepší?"

"Mohli zjistit dříve, že jsi zmizel, a všechno by bylo marné."

Pokrčil rameny: "Větší pravděpodobnost ještě nikdy nic nezměnila. Kdo má fludium, přiklání si náhodu na svou stranu."

Světla vyrážela do prostoru před vozem jako bílí honící psi a vrhala na silnici mdlý, inkvizitorský lesk, který se v bezpohlavní temnotě za autem opět rozplynul ve směsici světél a stínů. Jako při tiché vojenské přehlídce stály u kraje silnice v olovené slavnostnosti kmeny palm.

Bíle a stříbrně udeřilo do kuželů světél reflektoru cosi třpytivého, vznášelo se to nehlučně, zakleto do paprsků světla před vozem: Pták mávající širokými křídly. Jako čarodějem přikouzlený předvoj doprovázel vůz, zajatec odsouzený kletbou k věčnému útěku. Kolem úzké světlé dráhy lamp a řitícího se vozu však byla noc -- a les se svou krvelačností šelem -- a svými pestře zbarvenými tygry a jaguáry -- svým dusnem -- a svými tajemstvími, s vražděním a náhlými výkřiky, s útekem a dychtivým pronásledováním.

"Tys mě tam nechtěl nechat?"

Srdce se jí zastavilo, tak čekala na odpověď. Potom se zase rozbušilo, bolestně, až v hrdle, hlasitěji než motor. Lavalette se k ní napůl otočil a řekl jasným hlasem: "Ne."

Krev se Gam nahnula do čela tak silně, že ji málem srazila k podlaze. Jasně a tak plasticky, že by se na něj dalo sáhnout, jí myšlenkami procházel obraz, zastavil se v nadpřirozené jasnosti, zcela ji vyplnil -- větvička tamarindu ve světle svíček -- teplo -- annamská noc za okny -- hlas, nad dvěma klidnými rukama: Zůstal jsem... Prohrál jsem a byl jsem nucen dát jako poslední do zástavy i vás. Collin vyhrál... Budete s ním zítra hrát pólo... Vlak rachotil hustou tmou noci... V rohu oddělení ona sama, prchající před touto mocí, která ji ovládala, podmaněná jí však na útěku více než kdy jindy...

Potom obraz zmizel, pohlcen hučením vln, které se zavřely nad jejími myšlenkami a rázem vyplavily na povrch jistotu: Vsadil svou svobodu, aby ji vzal s sebou -- aby ji uchránil před jejím slibem...

V nezměrném vzednutí emocí cítila jen toto: Byl připoután, už nebyl svobodný, to druhé bylo silnější než on, zasáhlo ho zevnitř, vnutilo mu svoje zákony, byla to moc, která stála nad ním, byla tady -- on -- svět. Vrhla se na něho, chytla ho za ramena: "Ty," její hlas vášnivě planul do jeho obličejí: "Ty..."

Jeho rysy vyjadřovaly nejostřejší napětí, když se k ní obrátil. Potom poslechly jeho nitro a proměnily se. Vyrazila

horečka útěku, provázená napětím všech nervů, vybouřila se v mocném vzednutí instinktů, přešla v nezměrné uvolnění a pozvedla ho přes veškerou bdělost do stavu největšího opojení: "Ano," křičel, "ano, nechtěl jsem, aby se tě dotkl -- ten lepkavý hmyz..."

Brzdy zaskřípaly jako pily, auto zapraskalo, smýklo sebou, zastavilo, motor kouřil, vůz zuřil, uvězněn v bouři, kuckal a ztrácel dech. Lavalette vyskočil, divokými pohyby rval z kraje cesty hustě olistěné větve, květy, rozbitá hnízda, všechno, co mu přišlo pod ruku, a nosil to k vozu, házel to na něj, na Gam, všude, běžel zpátky, donesl ještě více, všechno házel na Gam, volal: "Naházím do vozu celý les -- navrším na tebe celý svět...", přivlekl vyrvaný keř, s těžkým oddychováním do něj zabořil hlavu a začal náhle řvát jako divoká šelma.

Tu probleskla Gaminým mozkiem věta. Chtěla ji zadržet, rozdrtit, ale byla silnější než ona, vyklouzla ven, bylo to silnější než její vytržení a štěstí, vtáhlo ji to do nejdivočejšího víru, nechtěla, ale musela, vykřikovalo to z ní, nebylo to pravdivé, cítila to, a přesto to bylo s jejím cítěním nějak propojené, neznámé a zároveň pravdivé, a vylétlo to ven: "Byla bych to udělala...!"

Lavalette chytil Gam za ruce, jeho oči se zabodávaly skrz tmou do Gaminých, žádost mu brala dech, sípál jí do obličeje, vyrazil ze sebe ta slova: "Pro mě."

Vůz se trásl. Gam cítila, že se jí železná klika zarývá jako pařát do ramenou. Mocně, jako rozbouřené moře v zuřícím orkánu v ní křičel hlas. Chraptivě se sebe vydrala zvuk: "Ne -- pro sebe -- ne."

Lavalette jí mrštil do vozu, tloukl pěstmi do karoserie, křičel se znetvořeným obličejem, zsinálý a obrovský: "Lžeš..."

Gam se držela přístrojové desky. Pevně se chytla zuřícího lidského elementu před sebou, ucítila ruku, náhle vykřikla, osvěcena, v mystickém jásootu: "Je to skončeno! Dohráno! Mohu tě přeskočit! Jsem volná! Volná! Za tebou je zase cesta!"

Jedním rázem šlápl Lavalette na brzdy a přidal plyn. Vůz se smýkl, dotkl se samého kraje silnice, rozjel se. "Ještě nikdy... ještě nikdy... moje je jízda a moje je cesta," křičel Lavalette do hřmění motoru.

Gam cosi přimělo, aby se podívala dozadu. Na konci silnice za nimi prorážely tmou kužele světla, dvě zlé, hrozné oči, reflektory auta -- dech se v ní zastavil -- reflektory staničního vozu, který je pronásledoval. Naklonila se dopředu: "Jsou tady...", a ukázala dozadu. Podíval se také, řval, smál se -- visela mu přes rameno, pohled strnule upřený na stoupající tachometr. "Ještě rychleji -- rychleji..."

Čarodějnickým kouzlem znetvořená krajina se kolem nich šíleným tempem hnala do nicoty. Netopýři naráželi na vůz, noční můry kroužily jako listy v jeho větru, vůz žral všechno, co mu chtělo zkřížit cestu, obrovská, prehistorická bytost, která vyrazila do noci jako střelhitý lupič do dámských komnat, chvatně, se zastíněnou lampou, kterou si zběžně posvítí na všechn okolní zmatek. Gam cítila, jak se za ní řítí smrt, jak se číhavě blíží, pohlcuje ve svém stínu svět, mrak, bouřka se skrytými blesky a ničením, nebezpečí... nebezpečí... nebezpečí!

Podívala se dozadu. Odstup se zvětšil. Přitiskla hlavu na Lavalettovy spánky. On ji už sotva cítil, tak strašlivě ho pohltila moc, která ho strhávala s sebou a které se bez zábran odevzdal. Věděl a z pozice vědoucího prociťoval bouři ničení... Všechno ostatní v jeho životě nebylo nic proti tomuto okamžiku, kdy ho smetla přílivová vlna a on, který prohlédl, se ztrácel v bezhraničnosti, před níž pukala každá hráz. Dostal se do mystického vytržení, vrhl svůj život do ohně, kvůli plameni, vzplanul a vzpínal se ke svému vrcholu, křičel, aniž viděl, kam se řítí, a vítr rozcupoval slova vycházející z jeho úst: "Co o tom víš... tys byla moje napětí -- a nebezpečí -- udělal jsem je z tebe -- moje nejsilnější napětí a nejneúprosnější nebezpečí -- co o tom víš -- a nic nebylo tak nesmírné -- jako tato -- ano -- tato porážka..."

Výstřely za nimi zarachotily. S plechovým zvukem narazila kulka na karoserii. Tupě zazněla její ozvěna. Výstřely v noci -- a dech na čele... Vztyčil se ve voze, přišlápl nohou plyn, jednou rukou držel volant, druhou k sobě přitahoval Gam, tiskl se k ní, jež na něm bez vůle visela, a řítil se vpřed.

Před nimi byl dlouhý úsek rovné silnice, hučela kolem nich za hluku motoru jako varhanní píseň. Vůz letěl přes vytlučené díry, vyhazovalo ho to nahoru, zakymácel se, opět chytl směr, řítil se dál. Za ním dva jiné reflektory, nad nimiž blesky střel trhaly noc. Lavalette se na ni podíval. Gam visela na jeho paži, rukama objímala jeho šíji a cosi koktala. Bouře jeho citů dosáhla vrcholu. Pustil Gam a sáhl po zbrani. Prst chladně stiskl kohoutek. Výstřelil. Třesknutí se rozlehlo tisíci hlasy pralesa. Lavalette pustil volant a nechal vůz jet dál, napřímil se, vykřikl, vystřelil. Gam křečovitě svírala ruce kolem jeho chodidla, snažila se ho strhnout zpátky, odstrčil ji nohou -- střílel, střílel, křičel, jako by mocně zpíval, střílel do přibližujícího se ostrého světla, do oslepující stěny, v níž se slily obě bouře světla, střílel, křičel, zpíval, smýkl sebou, vztyčil se, vůz se zastavil... zbraně spadly dovnitř, zavrával... padal dozadu, zhroutil se -- zasažen -- lebka narazila na kování ... po Gaminých rozškrábaných rukou cosi teple -- a smrtelně -- stékalo, cítila -- krev... krev -- a pak už nic nevěděla.

Epilog

V ranním vánku se probudil den a stoupal a stoupal za horami stále výš, až v zenitu dosáhl chvějivé jasnosti, z níž se v proudech lil zpět k horizontům. Na horách ještě ležel v úzkých pruzích sních, ale už jen na vrcholcích. Kolem poledne se rozzářil tak silně, že oslepoval oči, jako by to bylo samo slunce, a ne jeho odraz. A když se večer hory naplnily nocí a vše již odevzdalo své světlo, ještě nějaký čas osaměle dál zářil, až konečně i on zhasl.

Potom se vlády ujala noc. A co nedokázal den, to učinila ona: zasáhla srdce. Byla tak temná a tak široká s hranicemi v nedohlednu, bez prostoru a ona byla za vším. Bylo možno se jí odevzdat, zcela a naprosto se v ní ztratit, a přitom nevidět -- kam. A čím více se v ní člověk rozptýlil, tím více se v přílivových vlnách vracela -- a lodi zoufalství a otázek, jež do ní byly vyslány, se vracely z neznámých vod zpět a přivázely mír.

Mlhy se jemně vsunuly mezi poznání a svět, nedovolily, aby do sebe narazily -- jako polštáře. Všechno se rozplynulo, kontury zmizely, plochy ustoupily. Věci uprchly.

Gam pocíťovala toto sklouzávání věcí z prostoru do plochy zvláště silně za krátkého soumraku mezi dnem a tropickou nocí. Šero přisunulo věci k sobě, smetlo z nich známou důvěrnost a zanechalo je bledé, bez vztahů, abstraktní stíny,

bez rozměrů, cizí a nepochopitelné. Zůstaly chladné a nedotčené, a ač snad žily a pohybovaly se, zachovaly si svou cizotu a oddělenost.

Gam tiše ležela v lenošce a dívala se do oken. Když jí služka upravila polštáře a tiše odešla, zmizela spolu s jejími neslyšnými kroky i kauzalita. Cítila, jak ji cosi vynáší vzhůru ke zvláštnímu vidění věcí, které bylo více než vzpomínka, již se ve dne bála a která ještě na pozadí žila. Nechtěla před ní uprchnout, jinak by jí propadla. A protože to věděla, vzdala se a oddala se jí.

Ale teď, když byla připravena, minulost unikala. Nezadržitelným úprkem se kolem ní hnál jeden obraz za druhým. Avšak žádný z řetězce nevyskočil a nezaplavil ji svou mocí. Procházely v epizodách, jež se podle jakéhosi neznámého zákona spojovaly do existence, kterou pociťovala jako paralelní, ne však jako svou vlastní. Kmitala sem a tam v jejím rytmu, její pocity se chvěly v mocné rezonanci -- ale ležely pod ní oblasti, které ještě neznala, ale o nichž věděla, že se jednoho dne vynoří jako korálové atoly ze vzbouřeného moře a začnou vládnout a budou nade vším. Důvěřovala jim, slepě a bezvýhradně, ve stavu polospánku již cítila vyzařování jejich tajné síly, a odevzdala se proto cele své minulosti s téměř klidnou rozhodností.

Zůstala několik týdnů ve vysokých horách v Nuwara Eliya a neviděla nikoho než svou služku. Ale večer co večer ležela mlčky v lenošce a pozorovala, jak se svět ve výřezu okna formoval a měnil. Mlčení bylo všechno. Kdo mlčel, poznal svět -- a kdo dýchal, smysl dění.

Až si jednoho večera uvědomila, že podobný prožitek již jednou měla: věci a jejich mystika. Cítila se v bezpečí, jako by se vrátila zpět -- zdravil ji důvěrný ukazatel na cestě a oznamoval jí, že jde správným směrem.

Svět ustoupil za sklo. Hodnocení se rozpadlo, i to poslední, už na druhé straně etiky. Na povrch se prodrala nejprostší ze všech pravd: vždycky je všechno dobré a správné. Kdo se tomu podřídí, nemůže jít špatným směrem. Kdo ztratí sebe, najde svět. Kdo najde svět, najde sebe. Kdo cítí sebe, stojí nade vším a vydává se směrem k věčnosti. Vždycky člověk cítí jen sebe.

Na zpáteční cestě se Gam zdržela několik dní v Kandy. I když žila hodně v ústraní a vyhýbala se lidem, poslední večer zašla do chrámu. Pohroužena do sebe, poslouchala monotónní modlitby davu a pomalu kráčela siní. Náhle před ní zazářilo žluté roucho. Poznala nejvyššího kněze svatyně a vzpomněla si, co jí řekl: že sem ještě jednou přijde. Nevzpírala se tomu; cítila, jak je toto místo oproštěno od všech přání, a oddala se okamžiku. Kněz kráčet před ní k chrámové knihovně. Posadila se na kamennou zídku. Když pohlédla do obličeje lamy, zdálo se jí, jako by tam naposledy byla jen před pár hodinami, a ještě silněji než v minulých dnech pocítila vzdálenost a podružnost věcí.

"Věřící Tibetu," začal lama, "mají starý modlitební zvyk, který lidé Západu nechápou, a proto se mu také často vysmívají. Točí stokrát, tisíckrát, nesčetněkrát modlitebními mlýnky a modlí se k tomu stále tutéž větu: Om mani padme hum. Západní lidé mají za svými světlými čely ono nepokojné zvíře, které nazývají myšlením, a přesto jím není. Neboť i na Východě se myslí -- a hluboce myslí -- které z velkých náboženství nepochází z Východu -- ale Orientálci nemají tohle zvíře, které by jim bránilo dojít ke smyslu. Zato mají schopnost pohroužení. Jednotvárnost tibetské modlitby, kterou západní lidé pohrdají, je jejich síla. Kdo naplňuje věci svou vůlí, žene je vpřed, co mu síly stačí; potom je na konci. Kdo vypojí sám sebe a stane se věcí, jako jsou všechny ostatní, účastní se této mlčenlivé moci jejich vnitřních zákonů. Vejde do koloběhu a nikdy se nemůže ztratit nebo být na konci. -- Ale západní lidé jsou všichni tak pyšní." "Já jsem na konci," řekla Gam.

"Každý konec je vždycky začátkem. -- Vy věříte, že je to konec, a myslíte si to... Všichni západní lidé soudí, že pokud něco změřili touto nedostatečnou věcí, rozumem, a ono se to nedalo dál analyzovat a uniklo jim to, dostali se až na samý konec. Říkáte také, že smrt -- nejsilnější ze všech proměn a přechodů -- je konec. Západní lidé chtějí všechno pochopit, ale je pro ně těžké rozpoznat, že rozum a logika tu jsou jen pro všední život, a ne, jak oni to nazývají, pro metafyziku a transcendentální věci. Zvířata, o nichž všechna ta bezcitná západní náboženství nehovoří, je v sobě mají také a užívají je správně: k hledání potravy a zachování a hájení existence. Ale proudy života plynou a pronikají hlouběji. Co by také byl svět, kdyby byl lidsky uchopitelný a pochopitelný..."

Pohlédl na ni svými klidnými očima: Mnoho životů se odehraje v rovině; jsou rovinou -- a mnoho jiných jsou pahorky a hory -- stoupají -- a jejich vrcholem je poslední důsledek základny, z níž vyšly. A mnohé se odehrávají v kruhu -- naplňují se v kruhu, a když se uzavřely a věří, že mimo kruh nic neexistuje, potom se náhle bez přechodu ocitnou v novém kruhu. Jsou to životy bez vlastní minulosti a povstávají ze svého popela znovu. Pro tyto životy neznamenají nic zkušenosti, které jsou přece pro jiné vším -- ony jsou vedeny mystickým zákonem a jsou ukotveny hlouběji. Takový život je ve vás. Když jste se tady jednou před měsíci zastavila, viděl jsem, že váš život před ukončením svého nynějšího kruhu ještě jednou projde kolem mě. Přišla jste -- čas se naplnil -- nový kruh začíná..."

Gam na něho ztěžka upřela oči: "Vím, že ten život je neodvolatelně daleko -- a vím také, že kdyby se vrátil, nevěděla bych, co s ním, stěží si na něj ještě vzpomínám -- ale proč je mé srdce tak těžké?"

"Před několika dny se obloha nad Kolombem zatáhla těžkými mraky. Vypukla bouře a zuřila tak, že se vlny valily do výšky palem. Druhého dne byla obloha zase jasná a modrá, až by člověk věřil, že žádná bouře nikdy nebyla -- kdyby ji sám nezažil. Moře však dosud burácelo vysokými vlnami. Vzduch byl teplý, klidný, bez vánku -- a člověk by se byl málem ptal, proč tedy moře tak burácí? Proč ještě pořád? mohli bychom se ptát. Moře musí zklidnit své vlny. Rybníky se ztiší velmi rychle."

Zvedl se: "Málokdy ke mně přicházejí západní lidé. Ten, jehož existence se zkřížila s vaší, měl také ono znamení. Cestou němoty dospěl k mlčení, a tak se zachránil. Němota je: nemoci mluvit, mlčení je: vymanit se z moci slova.

Věčnost je proměna. Život je věčný. Žijte ho tak, jak on žije ve vás. To není žádný zákon, to je začátek. Ale začátek znamená již hodně. Uzavírá kruh -- a umíte si představit něco, co by se nezapojilo do kruhu?"

V Kolombu vzbudil Gam v noci šramot. Snažila se rozpoznat mezi cvrlikáním cikád nějaký jiný zvuk a už si myslela, že to byla ještěrka, která vlezla do pokoje a spadla ze zdi, když se šramot ozval znovu. Znělo to jako opatrné, velice obezřetné

našlapování, pod níž s praskáním povolovala podlaha. Zvuky přicházely z vedlejšího pokoje.

Gam vzala do ruky svou zbraň a tiše poodhrnula závěs, aby mohla vyklouznout ven. V pokoji nikdo nebyl. Ale mléčná běloba gázových oken byla narušena a do noci zíraly černé otvory. Ukázala se ohnutá ruka, sáhla dovnitř, za ní hlava, tělo. Několika kroky byl vetřelec u zdi, začal z ní sundávat koberec a svinovat jej.

Gam se podívala pozorněji, náhle odložila zbraň a šla do vedlejšího pokoje. Postava se otočila, jako by se chtěla vrhnout vpřed -- podle mrštného pohybu ramen poznala, že viděla dobře: byl to kreol.

Thl sebou. Rozsvítila světlo, a to zalilo scénu. Instinktivně sáhl kreol po napl srolovaném koberci a ustoupil k oknu, aby ho vyhodil ven. Gamino gesto ho zastavilo. Vážně ho pozorovala. Měl pod paží zelený modlitební koberec, který jí daroval. "Předběhl jste mě," řekla Gam, "chtěla jsem vám koberec stejně v příštích dnech poslat. Cestuji do Evropy."

"Nevrátíte se."

"Nevím."

"Chtěla jste mi ten koberec..."

"Byl vždy vašim vlastnictvím. Děkuji, že jste se nejprve zeptal na můj odjezd a až potom na koberec. Umím to ocenit."

"Vy jste mi ho chtěla vrátit?" zeptal se nechápavě.

"Chtěla jsem vám ho poslat, protože patří vám. To dokazuje více než co ostatní tato situace..."

"Nesmíte si myslet, že je v tom něco jiného, snad jeho hodnota, že jsem si pro něj došel tímto způsobem. Vy si to také nebudete myslet. Ani to ostatní ne, o čem nechci mluvit. Nemohu bez toho koberce žít -- musím ho zase mít."

Gam řekla: "Nemusíte k tomu nic říkat. Vaše dnešní návštěva mi dokazuje, že jsem vás kdysi soudila poněkud nesprávně. Promiňte mi prosím. Tím větší mám radost, když vidím, že jste se po krátké eskapádě zase takhle našel -- nemluví ironicky. Nedívejte se na mě tak vážně."

"Jste zvláštní člověk..."

"Nechme těch psychologických traktátů... Že opouštím Indii vesele, s čistou radostí dítěte, jako by se mi něco podařilo, je výsledek této vaší návštěvy. Děkuji vám za ni..."

Gam si dala donést kufrů do širokých, světlých pokojů. Z širokého okna bývalého kláštera se jí nabízel pohled na italskou rovinu až k horským hřebenům, které se na pozadí modravě rozplývaly. Ze strany zasahoval do jejího obrazu výběžek moře jako stříbrná miska. Po prašné venkovské cestě se pomalu vinuly v odpoledním slunci povozy tažené osly. Občas je vyplašilo hluboké zatroubení nákladního auta, takže se v rozčilení -- se spoustou nákladu patřícího jejich majitelům -- prudce přitiskly k okraji cesty. Bledé zvonky nad zadním refektářem vyzváněly k pobožnosti. Ženy začaly odříkávat felissima notte.

Gam vyprázdnila obsah svých kufrů do velkých vestavěných skříní. Chtěla tu zůstat dlouho. Nikdo jí nepomáhal, o to prosila. Snášel se večer. Nedala se rušit, zcela se ponořila do práce, rovnala, vkládala věci mezi ty, které již uložila, a znovu vše přerovnávala. Mezi látkami z Kantonu a Barmy vypadl malý balíček v zeleném hedvábí. Bezmyšlenkovitě ho otevřela. Byla to knížka ve světle červené kožené vazbě. Zámek tvořil cizelovaný falus a filigrán ve tvaru lebky.

Písmena byla namalována tuší, iniciály bohatě zdobené. Každou ze sedmnácti písní ilustroval obrázek. Jasná tyrkysová modř se na nich vracela stále znovu. Bylo to staré vydání Divanu Abú Nuváse, které koupila před třemi lety v Káhiře. Dnes je poprvé od onoho dne opět držela v ruce.

Gam přistoupila s knížkou k oknu. Oblouha se večerně zbarvila, na horizontu zářila temnou karmínovou červení, potom po vrstvách světlala a proměňovala se až do lazurových odstínů, jablečné a nefritové zeleně v zenitu. Venku bylo naprosté ticho.

Gam si prohlížela útlou knížku list po listu, jako by na každém z nich byla zaznamenána stránka jejího života. Každou obrátila velice opatrně, a když svazek zavřela, cítila, jako by tím zároveň uzavřela ještě něco.

Nic se nestalo; a přece se jí zdálo, že se jí dostalo nádherné útěchy a rozhodujícího zážitku. Ale nemohla si na nic vzpomenout, i když se to muselo stát právě teď. Snad to byla jenom zralost, uvažovala. Jako u ovoce, které bylo v bouřích po dlouhé týdny pevně spojeno s větví -- a jednoho dne, za klidného počasí, zdánlivě bezdůvodně, se od ní odtrhlo -- protože přišel jeho čas. Nebylo to zcela tak -- ale ten obraz jí utkvěl v mysli. Vrátilo se snad něco? Něco se obnovilo? Co to náhle znělo tak plně a důvěrně? Co mělo znamenat toto něžné teplo, které jí proudilo žilami? Komu byla určena tato měkká blaženost její krve?

Vzala svazek do ruky a odložila ho. Přišel k ní -- po třech letech. Už na něj nemyslela -- ale stále tu byl -- a dnes se jí vrátil do ruky. Nemilovala symboly, ale náhle věděla: Všechno se vrací...

Po loukách posetých narcisy klouzalo světlo. Štíhlé stonky trávy stály jako stráž pod bledými hrdly květin. Motýli opile viseli v květech, brouci hbitě lezli po stvolech. Zlaté a zelené krovky se sunuly mezi nimi. Bzučení včel připomínalo potopené varhany.

Gam šla a uvědomovala si přítom své tělo. Cítila chodidla kráčející po zemi, prsty u nohou, které našlapovaly, a elastické ohyby podrážky. V kolenou se napružovaly klouby do taktu jejího kroku. Boky nesly záda a vychylovaly se v též rytmu jako ramena. Jaká milost v tom byla, moci zvednout hlavu, zvrátit ji dozadu -- a cítit, jak vzduch pohládí obličej.

"Život je všechno," šla Gam: nepřemítala o něm, ona ho šla. myšlenkách, ale v krocích, nemyslela ho, nýbrž ho šla...

"Život je všechno..." Já cítím -- nejbožštější pocit -- svět je mladý jako já... Dokud cítím samu sebe, stojí svět... "Dokud žiji sebe, žiji všechno..."

Za loukami stál les. Těžké duby převyšovaly ostatní stromy. Pod nimi se tísnily mladé stromky. Podrost a křoví bujely kolem jejího chodidla. Mezi nimi ležely spadlé kměny. Ale na nich již žily houby a popínavé rostliny. Les rostl -- a rostl, silný, živý, věčný. Rostl -- a rostl...

Gam čichala vůni země -- a rostlin. Odlomila kousek kůry a ochutnala ji. Zvedl se vítr. Z hroudy země vyklíčil nový rok. Všechno bylo začátkem. Gam teď věděla všechno. Sklonila hlavu.

Neřikal někdo vedle ní: "Začínám -- jsem připravena..."

Doslov

Říše snů i Gam představují spolu se Stanicí na obzoru (nakladatelství Ikar, Praha 1999) první tři rozsáhlejší prózy mladého Ericha Marii Remarquea, vlastním jménem Ericha Paula Remarka. Říše snů (Die Traumbude) vyšla poprvé v roce 1920 v drážďanském nakladatelství Die Schönheit. Tráduje se, že její vydání financoval Remarque prodejem svého milovaného klavíru. Gam za Remarqueova života vydána nebyla, německá veřejnost se s ní mohla seznámit až v souboru Neznámé dílo. Raná próza, díla z pozůstalosti, dopisy a deníky, který vydali Thomas F. Schneider a Tilman Westphalen (Das unbekannte Werk. Frühe Prosa, Werke aus dem Nachlass, Briefe und Tagebücher, Köln 1998). Podle Thomase Schneidera však vznikla pravděpodobně v letech 1923 -- 24.

V Říši snů i v Gam lze zatím jen tušit autora románu Na západní frontě klid, který byl přeložen do čtyřiceti devíti jazyků včetně afrikánštiny, kazaštiny či jazyka zulu a jehož se ještě dnes, sedmdesát let po prvním vydání v roce 1929, prodá v Německu čtyřicet až padesát tisíc výtisků ročně. Říše snů a Gam vznikají ve fázi Remarqueova zrání, jsou přípravou na pozdější romány, jichž autor napsal celkem čtrnáct, včetně poslední, nedokončené Zaslíbené země (Das gelobte Land). Jestliže literární kritici velice často uznávají za jediné Remarqueovo vážné dílo román Na západní frontě klid, lze od nich s těžší očekávat shovívavost s autorovými ranými pracemi.

V Říši snů a v Gam Remarque ještě není oním sympatickým, objektivním a trochu lakonickým pozorovatelem, který sleduje život s nadhledem a se značnou dávkou skepse. Nebojí se patosu, jak je typické pro jeho pozdější díla, z nichž se občas ozývá strach z příliš silných citů, z příliš hlubokého prožívání -- a osamělost, která ho v životě provázela. Ve svých raných pracích si zatím nezachovává od svých hrdinů odstup, ale hraje roli jejich vrstevníka a nechává se někdy až nekontrolovane strhávat spolu s nimi pudy a vášněmi, což se odráží i v silné patetičnosti jeho jazyka. Svě tři první romány později označuje za "hříchy mládí". Ale již zde se vynořují jeho hlavní témata, život, láska a smrt a -- zatím jen v náznacích -- strach ze samoty, touha po kamarádství a spočinutí ve vztahu s ženou. Je však mladý a věří v život. "Život je všechno," říká v závěru Gam, jistě i pod vlivem módní "filozofie života" Henri Bergsona a představ o "vůli k životu" Arthura Schopenhauera.

V Říši snů se Remarque loučí se svým mládím. Óda na život pro umění a přátelství zasazená do prostředí "bohémů" kolem Fritze Schramma, kteří poněkud postpubertálně filozofují o životě a jsou realitě světa naprosto vzdálení, je především vzpomínkou na autorův osnabrucký kruh přátel kolem malíře, básníka a milovníka písní Fritze Hörstemeiera a rozloučením s mládím a jeho sny. V malé podkrovní světničce v osnabrucké Liebigstraße 31, v této říši snů, začal Remarque v roce 1916 objevovat své životní ideály -- umění, krásu a erotiku. Diskutovalo se o životě a umění, četly se verše, muzicírovalo se. Sám Remarque hrál vášnivě rád na klavír. Důsledkem předčasné smrti pětatřicetiletého přítele Fritze Hörstemeiera v roce 1918 a dalších psychických otřesů -- zážitku masového umírání na frontě, pobytu v duisburském lazaretu a matčiny smrti -- byla Remarqueova životní krize. Do jeho života vstupuje smrt, zahnízďuje se mu v podvědomí a později se odráží v melancholickém založení řady jeho románových hrdinů, v jejich rezignujícím postavení outsidersů toužících po přátelství a milovaném partnerovi.

I když v této době již vznikají i první řádky rukopisu jeho velkého válečného románu, potřebuje ještě čas, aby se psychicky vyrovnal s prožitou životní katastrofou i sám se sebou a zároveň aby koncepčně a stylisticky vyzrál. A tak zatímco se ve velkých německých městech již dávno rodí nové duchovní proudy a probíhají vzrušené debaty například kolem inscenací Bertolta Brechta či Ernsta Tollera, Remarque se v Říši snů -- snad i díky osnabrucké izolaci -- ponořuje do svého vlastního světa a zůstává ovlivněn dekadencí. Není divu, že literární kritici jsou k exaltovaným výlevům hrdinů či kýčovitým popisům přírody nemilosrdní.

Román o mladé ženě Gam, která na svých -- z hlediska vzdálenosti občas trochu nepochopitelných -- cestách od kontinentu ke kontinentu, v silných prožitcích přírody a v řadě někdy až neuvěřitelných erotických setkání hledá sama sebe, není ještě brilantně prokomponovaným vývojovým románem. Také původ hrdinky a její sociální zázemí -- například "odkud na takový nákladný život bere peníze" -- zůstávají až do konce románu zahalené rouškou tajemství. Autor se až příliš nechává unášet půvaby exotického světa, který byl ve dvacátých letech velice populární a o němž se živě diskutovalo i v tisku. Zároveň však, jak píše Wilhelm von Sternburg v obsáhlé biografii Ericha Marii Remarquea ("Als wäre alles das letzte Mal", Kiepenheuer & Witsch, Köln 1998), "zde autor začíná hledat svá témata a svůj styl". Gam je charakterizována na pozadí popisů přírody, teoretických úvah o životě a reflexí o všedním dnu -- postupy, které jsou typické i pro pozdější jeho romány. City a emoce hrdinů jsou sice stále ještě líčeny se značnou dávkou patosu, ale -- opět podle Sternburgova hodnocení -- "najdou se již mnohé zdařilé věty a popisy přírody a epizody se s odpovídajícími líčeními v předchozím románu už nedají srovnat... Především se však v tomto románu objevují základní konstelace v myšlení a citění jeho postav, které Remarque bude později variovat ve svých knihách stále znovu: osamělost, marnost lásky a fatalismus humanisty".

V obrysech se vynořují i další témata -- fascinace světem automobilismu, láska ke květinám, tuberkulóza. Že autor na toto svoje rané dílko nezapomněl ani později, dosvědčuje i použití stejných jmen v dalších dílech: Clerfayt v románu Nebe nezná vyvolených, Ravic ve Vítězném oblouku a v dopisech z třicátých a čtyřicátých let Marlene Dietrichové, v nichž se Remarque sám jménem Ravic podepisuje.

V Gam je titulní hrdinkou žena. Vzhledem k Remarqueově znalosti ženského světa by se dalo očekávat, že tomu tak bude i v jiných románech. Jeho vztahy se slavnými ženami -- například s herečkami Marlene Dietrichovou, Grete Garbo, Lupe Velezovou, Paulette Goddardovou, s Elisabeth Bergnerovou či s manekýnkou, herečkou a neteří cara Alexandra II. Natašou Paleyovou -- podobně jako jeho kultivovaný alkoholismus nebyly pro veřejnost žádným tajemstvím. Na

rozdíl od Gam však v pozdějších románech ženy Remarqueovi slouží spíše jen k líčení erotických tužeb jeho mužských hrdinů, případně jejich schopnosti vášnivě milovat, a to nepochybně i proto, že si autor vzhledem k nepřetržité potřebě sebereflexe řešil ve svých románech i problémy vlastního nitra. Ve svém deníku se svěruje s "dvěma věcmi svého života" -- snahou prezentovat se světu jako něco víc, než je ve skutečnosti, o čemž svědčí například jeho stylizace do role automobilového závodníka, a s "téměř morbidní závislostí v lásce", touhou hrát roli kavalíra, světoběžníka, "homme , femmes".

V době vzniku Gam autor v Hannoveru poznává a také si bere za manželku jednu ze svých velkých životních lásek, již je vysoká, štíhlá, elegantní a chladná žena s úzkým obličejem, velkýma očima a neodolatelným sexappealem, Ilse Jutta Zambona. "Výrazný, útlý obličej s velkýma temnýma očima" má konečně i zpěvačka Lanna Reinerová v Říši snů a tento typ se objevuje i v mnoha dalších ženských románových postavách, například v Patricii Hollmannové ve Třech kamarádech. Snad právě Jutta Zambona dokázala zapůsobit na Remarquea natolik, že se rozhodl napsat Gam. Remarque byl krásný muž a díky ohlasu svého válečného románu a skutečnosti, že úspěch přináší úspěch, byl i bohatý. Ženy ho milovaly. Například Marta Feuchtwangerová, která se spolu s Lionem Feuchtwangerem setkala s Remarqueem v Berlíně, ve Švýcarsku a v americkém exilu, o něm horuje jako o muži, "jehož ženy milovaly a on miloval je". Také Alma Mahlerová-Werfelová, jež se přes svou sběratelskou vášeň pro muže v případě Remarquea omezila jen na společné popíjení, jím byla unesena. Ve své autobiografii o něm píše: "Erich Maria Remarque má krásný obličej, je vysoký a štíhlý... a má nesmírně živou mimiku. Jeho levé obočí, které je husté a černé, se zvedá a dodává úsměvu a smíchu ďábelský výraz. Mluví málo, ale s krásnou gestikulací".

V Říši snů a v Gam se "pravý" Remarque, který si především díky schopnosti překlenout propast mezi takzvanou vážnou literaturou a čtivou zábavnou beletrií později získal miliony čtenářů, teprve rodí. I patos mládí a mladistvé filozofování však mají své místo v literatuře, a to především proto, že ukazují čtenářům svět z úhlu, jenž se dospělým, zralým, ale často již i opotřebovaným spisovatelům či literárním kritikům zavřel.

Olga Kolečková

copyright

Erich Maria Remarque

DIE TRAUMBUEDE

GAM

Copyright c 1998 by the Estate of Erich Maria Remarque and

Verlag Kiepenheuer & Witsch, Köln

Alle Rechte vorbehalten

Translation c 2000 by Zlata Kufnerová (Die Traumbude) and

Olga Kolečková (Gam)

Epilogue c 2000 by Olga Kolečková

Jacket design c 2000 by Viera Fabianová

Czech edition c 2000 by Ikar

ISBN 80-7202-630-5 (Ikar. Praha)

ISBN 80-242-0341-3 (Euromedia Group. Praha)

GAM

Z německých originálů Die Traumbude a Gam (Verlag Kiepenheuer & Witsch, Köln 1998) přeložily Zlata Kufnerová (Říše snů) a Olga Kolečková (Gam)

Redigovala Iva Daňková

Doslov napsala Olga Kolečková

Fotografie na obálce.....

Obálku navrhla Viera Fabianová

Technická redaktorka Helena Illíková

Vydalo nakladatelství Ikar Praha, a. s., v koedici s Euromedia Group, k. s., a Knižním klubem v roce 2000 jako svou publikaci

Vydání první

Sazbu zhotovilo Sdružení MAC, spol. s r. o., Praha

Výtiskly Tlačiarne BB, spol. s ro. o., Banská Bystrica

TS 13/34

ISBN 80-7202-630-5 (Ikar. Praha)

ISBN 80-242-0341-3 (Euromedia Group. Praha)

#